

การแต่งกายไทย : วิวัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน เล่ม ๒

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ
ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ
๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ

คำปรารภ

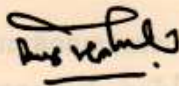
รัฐบาลและประชาชนชาวไทย มีความปิติชื่นชมโสมนัสเป็นล้นพ้น ที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ ๖ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ และต่างสำนึกว่าเป็น บุญกุศลอันยิ่งใหญ่ที่ได้เกิดและอยู่ในแผ่นดินไทยภายใต้ร่มพระบารมีแห่ง พระมหากษัตริยาธิราชเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อ พุทธศักราช ๒๔๘๙ เป็นต้นมาตราบจนปัจจุบัน ได้ทรงยึดมั่นในทศพิธราชธรรม ทรงพระวิริยะอุตสาหะ ตรากตรำบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ ซึ่งล้วนอำนวยการประโยชน์เกื้อกูลประชาชนให้มีความผาสุกร่มเย็น และประเทศชาติมีความอุดมสมบูรณ์ เจริญพัฒนาก้าวหน้าทุกด้าน มีพระราชปณิธาน อันแรงกล้าที่จะขจัดทุกข์บำรุงสุขของอาณาประชาราษฎร์ ด้วยพระปรีชาญาณ อันล้ำเลิศ ทรงริเริ่มโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลากหลายสาขานับพันโครงการ ทรงพระกรุณาพระราชทานแนวทางในการประกอบอาชีพ ด้านเกษตรกรรมตามแนว “ทฤษฎีใหม่” และพระราชทานวิถีทางดำรงชีพแบบ “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้พสกนิกรทุกระดับสามารถดำเนินชีวิตด้วยความผาสุกในทุกสภาวะการณ์ของบ้านเมือง นอกจากนี้ ยังทรงขจัดปัดเป่าภัยพิบัติ และวิกฤตการณ์อันร้ายแรงในบ้านเมืองหลายครั้งหลายครา ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณอันสุขุมคัมภีรภาพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเป็นพระมิ่งขวัญร่มเกล้าและเป็นศูนย์รวมใจของปวงชนชาวไทยตลอดมา

เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ รัฐบาลและปวงชนชาวไทยจึงพร้อมใจกันสำแดงความจงรักภักดี และความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จัดงานเฉลิมพระเกียรติ ประกอบด้วยโครงการและกิจกรรมต่างๆ หลากหลาย โครงการสำคัญโครงการหนึ่ง คือ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ได้จัดพิมพ์หนังสือเฉลิมพระเกียรติคุณด้านต่างๆ เป็นจำนวนหลายเล่ม รวมทั้งที่หน่วยราชการและองค์กรภาคเอกชนขออนุญาตจัดพิมพ์ร่วมด้วย ซึ่งจะแจกจ่ายเผยแพร่ไปยังหน่วยต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

บันทึก

ในนามของรัฐบาลและในฐานะประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ผมขออนุโมทนาในความวิริยะอุตสาหะของทุกท่านที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์หนังสือที่มีคุณค่าแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อประเทศและประชาชนชาวไทย อันจะเป็นหลักฐานในการศึกษาค้นคว้าของอนุชนสืบต่อไป และขอแสดงความชื่นชมที่ทุกท่านทั้งหลายได้ร่วมมือกันดำเนินงานโครงการจัดทำหนังสือเพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นราชสักการะเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในมหามงคลสมัยนี้ ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล

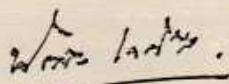
เฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

คำนำ

รัฐบาลจัดงานเฉลิมพระเกียรติน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในมหามงคลสมัยที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา พุทธศักราช ๒๕๕๒ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒ ในการนี้ ได้มอบหมายให้ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ พิจารณาดำเนินงานจัดทำหนังสือวิชาการสาขาต่างๆ เป็นที่ระลึก เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและเป็นหลักฐานแสดงพัฒนาการของบ้านเมืองภายใต้พระมหาบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลาที่ทรงดำรงสิริราชสมบัติ และจัดทำหนังสือจดหมายเหตุเกี่ยวกับงานเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลสมัยพิเศษครั้งนี้

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ได้พิจารณาเห็นชอบให้หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดพิมพ์หนังสือเป็นที่ระลึกในนามของรัฐบาล จำนวน ๑๒ รายการ ประกอบด้วยหนังสือที่แสดงความเป็นชาติไทยที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยด้านต่างๆ เช่น ตำราเภสัช-โบราณ ภาษาวรรณคดี ศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนา และธรรมชาติวิทยา ที่ว่าด้วยพืชพรรณไม้บนผืนแผ่นดินไทย นอกจากนั้น ยังปรากฏว่ามีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอีกหลายแห่งเจตจำนงร่วมถวายราชสักการะจัดพิมพ์หนังสือที่มีคุณค่าที่เกี่ยวข้องเนื่องในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นเผยแพร่เฉลิมพระเกียรติด้วย จำนวน ๒๐ รายการ จึงเป็นวโรกาสพิเศษที่ได้ร่วมกันสร้างหนังสืออันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของชาวไทยขึ้นไว้ในแผ่นดินถึง ๓๒ รายการ เป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐสูงสุดของชาวไทย ที่พระองค์ทรงสถิตเป็นหลักชัยแก่บ้านเมืองให้ชาวไทยพ้นฝ่าอุปสรรคนานาผ่านพ้นมาด้วยพระมหาบารมี

หนังสือและเอกสารเหล่านี้จะได้เผยแพร่ไปสู่สถานศึกษาทุกระดับ
ทั่วพระราชอาณาจักร ยังประโยชน์ให้แก่เยาวชนทุกรุ่น ได้ร่วมกันตระหนักถึง
การธำรงรักษาความเป็นชาติไทยให้มั่นคง เพื่อให้สอดคล้องแนวพระราชดำริ
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชวิริยะอุตสาหะพัฒนาปรับปรุง
บ้านเมืองทุกด้านทุกสภาวะ เพื่อให้ชาวไทยทั้งมวลมีความเป็นอยู่อย่างผาสุก
การเห็นคุณค่าการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมของชาติ โดย
เฉพาะให้ความสำคัญในการร่วมสร้างสรรค์พัฒนาให้เกิดประโยชน์ตามพระ-
ราชดำริ ย่อมกล่าวได้ว่า ได้แสดงกตเวทิตาสนองพระมหากรุณาธิคุณ น้อมเกล้า
น้อมกระหม่อมถวายเป็นราชสักการะส่วนหนึ่ง

(นายปิญจะ เกสรทอง)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ประธานกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ
ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

สารบัญ

	หน้า
■ บทนำ	๑๐
■ เครื่องแบบทหารบก	๑๒
■ เครื่องแบบทหารเรือ	๑๒๘
■ เครื่องแบบทหารอากาศ	๒๒๐
■ เครื่องแบบตำรวจ	๒๘๖
■ บรรณานุกรมเครื่องแบบทหารบก	๓๙๙
■ บรรณานุกรมเครื่องแบบทหารเรือ	๔๐๑
■ บรรณานุกรมเครื่องแบบทหารอากาศ	๔๐๓
■ บรรณานุกรมเครื่องแบบตำรวจ	๔๐๔

บทนำ

ชนชาติไทยมีวัฒนธรรมการนุ่งห่มและแต่งกาย เป็นรูปแบบอันแสดงเอกลักษณ์ประจำเชื้อชาติมาเป็นเวลาช้านานนับพันปี ก่อนที่ชนชาติไทยจะรวบรวมกันสร้างเป็นอาณาจักรหลาย ๆ อาณาจักร จนมาเป็นอาณาจักรแสดงความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนชาติไทย คือมีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ในราชอาณาจักรนี้มีวัฒนธรรมการแต่งกายและได้สืบทอดเป็นลำดับมาถึงสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์

ในอดีตนั้น เมื่ออาณาจักรไทย เช่น สุโขทัย หรือ อยุธยา มีข้าศึกยกกำลังเข้ามารุกรานละเมิดอธิปไตย บรรดาชายฉกรรจ์จะถูกเกณฑ์ให้เข้ามารวมเป็นไพร่พลเข้าจับอาวุธขึ้นต่อสู้ข้าศึกป้องกันบ้านเมือง แต่งกายอยู่อย่างใดก็แต่งกายอยู่อย่างนั้นออกสู้รบทำหน้าที่ทหาร เมื่อเสร็จศึกก็จะกลับไปเป็นชาวบ้านประกอบสัมมาชีพตามปกติเช่นเดิม

ทหารในสมัยสุโขทัยก็ดี สมัยอยุธยาตอนต้นก็ดี ในระดับไพร่พล จึงไม่มีเครื่องแบบ เพราะอยู่ในภูมิอากาศมรสุมเขตร้อน เสื้อผ้าเป็นสิ่งค่อนข้างหายาก ดังนั้น ภาพเขียนประวัติการรบในอดีต เราจึงเห็นทหารไม่สวมเสื้อ จะสวมบ้างก็เป็นเสื้อยันต์ ไม่สวมหมวก จะใช้ผ้าประเจียดโพกหรือคาดศีรษะ บางคนก็คาดมงคลเครื่องรางของขลัง จะใช้ผ้าสีต่างๆ ผูกคอบ้าง คาดหรือโพกศีรษะบ้างเพื่อให้เป็นที่หมายรู้ไพร่พลส่วนใหญ่ไม่สวมรองเท้าสำหรับหมวกหรือเสื้อให้เป็นของผู้มียศศักดิ์ ตำแหน่งบังคับบัญชาทหาร วัฒนธรรมการแต่งกายของทหารเป็นเช่นนี้จนถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย เมื่อบ้านเมืองเจริญมั่นคงขึ้น มีการติดต่อค้าขาย และมีสัมพันธ์กับชาวต่างประเทศมากขึ้น ได้รับวิทยาการและวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาพัฒนาประเทศและสังคม โดยเฉพาะกิจการทหาร ทหารสมัยอยุธยาตอนปลายจึงเริ่มสวมเสื้อ และสวมหมวกเป็นเครื่องแบบ

เครื่องแต่งกายทหารที่เป็นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์เป็นเรื่องของการแต่งกายทหารกำลังทางบก และมีได้มีหลักฐานอ้างอิงชัดเจนเช่นในสมัยปัจจุบัน เครื่องแบบทหารและตำรวจที่ได้เรียบเรียงไว้ต่อไปในเล่มนี้ มีเนื้อหาเรื่องเครื่องแบบทหารและตำรวจในสมัยอดีตของ

กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้มีการใช้เครื่องแบบเป็นทางราชการ มีพระราชกำหนด
พระราชบัญญัติ และกฎกระทรวงฯ ตราขึ้นให้ทหารและตำรวจแต่งกายตาม
ยศสมัยของวิวัฒนาการบ้านเมืองและสังคมให้เท่าเทียมอารยประเทศ ทั้ง
ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศและตำรวจ เนื้อหาสาระของเรื่องเป็นการ
นำเสนอให้อ่านเข้าใจ และเห็นรูปลักษณะของเครื่องแบบแต่ละสังกัดเหล่าทัพ
มีวิวัฒนาการมาเป็นลักษณะภาพใหญ่ ซึ่งมีได้นำรูปรายละเอียดเกี่ยวกับ
อาภรณ์ภัณฑ์ หรือ เครื่องหมายต่างๆ ที่ใช้ประกอบเครื่องแบบทุกชนิดมาแสดง
ให้เห็นอย่างครบถ้วนเช่น เครื่องหมายสังกัด เครื่องหมายเหล่าทหาร เครื่องหมาย
ความสามารถพิเศษต่างๆ และเครื่องหมายพิเศษอื่นๆ มาลงไว้ เนื้อหาของ
เรื่องที่น่ามารวบรวมไว้เชื่อว่าจะเป็นพื้นฐาน และแนวทางให้เห็นวิวัฒนาการ
ของเครื่องแบบทหารและตำรวจในอดีตสำหรับผู้สนใจได้ศึกษาและค้นคว้า
ต่อไปได้เป็นอย่างดี

เครื่องแบบทหารและตำรวจ มีความหมายแห่งเกียรติศักดิ์และศักดิ์ศรี
ของสถาบันรักษาความมั่นคงแห่งชาติ และของผู้มีความกล้าหาญ ซื่อสัตย์
จงรักภักดี ของผู้มีขันติ มานะ เสียสละและอดทน เพื่อชาติบ้านเมือง อีกทั้ง
ของผู้มีระเบียบวินัย เข้มแข็ง และองอาจ

เครื่องแบบทหารและตำรวจ จึงมิใช่เป็นเฉพาะเครื่องหมายบอกเหล่า
บอกจำพวก บอกสีของผู้ใสเท่านั้น ในข้อนี้ผู้สวมใส่เครื่องแบบทหารและตำรวจ
จึงพึงระลึก สัจจะ ระวัง และเชิดชูสัจจะข้อนี้ไว้ เพื่อมิให้เครื่องแบบทหารและ
เครื่องแบบตำรวจนั้น ต้องตกต่ำ หม่นหมองลง

กรมการปกครอง

เครื่องแบบทหารบก

เครื่องแบบทหารบก

เครื่องแบบของทหารบกไทยในอดีต

เครื่องแบบ ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง “เครื่องแต่งกายที่กำหนดให้แต่งเหมือนกันเฉพาะหมู่หนึ่งคณะหนึ่ง” หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เครื่องแบบ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน เมื่อบุคคลใดแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีรูปแบบเดียวกัน ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สง่างามในหมู่คณะ ผู้สวมใส่ย่อมเกิดความภาคภูมิใจ และเป็นที่นิยมแก่ผู้พบเห็น สำหรับเครื่องแบบทหาร หรือเครื่องแต่งกายของทหารนั้น ก็เช่นเดียวกัน มักกำหนดสีสันทันของผ้า และรูปแบบที่เน้นความสง่างาม โดยแสดงสังกัด แสดงยศ และเหล่าทหาร ประกอบเครื่องแบบนั้นๆ ซึ่งได้กำหนดให้มีเครื่องแบบต่างๆ เพื่อใช้แต่งให้เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่และภารกิจ เช่น **เครื่องแบบปกติ** ใช้แต่งในโอกาสปฏิบัติงานตามปกติ **เครื่องแบบฝึก** **เครื่องแบบสนาม** ใช้แต่งในโอกาสทำการฝึกหรือทำการสู้รบ **เครื่องแบบครึ่งยศ เต็มยศ และเครื่องแบบสโมสร** ใช้แต่งไปในงานราชพิธีหรือรัฐพิธีตามที่ทางราชการกำหนด และยังได้กำหนดให้มีเครื่องแบบสำหรับหน่วยทหารรักษาพระองค์ฯ เพิ่มขึ้นอีกด้วย

เครื่องแบบทหาร ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตลอดมาทุกยุคทุกสมัย ในระยะแรก เครื่องแบบทหาร ยังมีได้มีลักษณะเฉพาะเช่นในปัจจุบัน เนื่องจากขีดความสามารถของกระบวนการในการผลิตผ้า การตัดเย็บเสื้อผ้า ตลอดจนการผลิตวัสดุอุปกรณ์ซึ่งเป็นส่วนประกอบเครื่องแบบทหารต่างๆ ยังอยู่ในวงจำกัด ต่อเมื่อกิจการบ้านเมืองเจริญก้าวหน้าขึ้น การจัดหน่วยทหาร

ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยตามแบบอย่างอารยประเทศ จึงส่งผลให้เครื่องแบบทหารได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมตามกาลสมัย ทั้งเครื่องแบบทหารชายและทหารหญิงมาโดยลำดับจนถึงปัจจุบัน

สำหรับการรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับเครื่องแบบทหารบกในอดีต ส่วนใหญ่เป็นเอกสารของทางราชการทหาร และหนังสือต่างๆ ที่หน่วยราชการบางแห่งได้ค้นคว้า รวบรวมไว้ ที่สำคัญ ได้แก่

- หนังสือ “ยุทธโศก ยุทธสมโศก” โดย กรมทหารบก พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ หารายละเอียดของเครื่องแบบทหารบก ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ - รัชกาลที่ ๕

- หนังสือ “ตำนานกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ หารายละเอียดของเครื่องแบบทหารบก สมัยรัชกาลที่ ๕ - รัชกาลที่ ๖

- พระราชกำหนดเครื่องแบบทหารบก และพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหารสมัยรัชกาลที่ ๗

- กฎกระทรวงกลาโหม (พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๒๔๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๔ - ๘๐ หารายละเอียดของเครื่องแบบทหารบก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓ - ปัจจุบัน

- หนังสือ “สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๖ เรื่องเครื่องแบบ” โดยราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ หารายละเอียดของเครื่องแบบทหารบกในอดีต - ปัจจุบัน

- หนังสือ “วิวัฒนาการเครื่องแบบ” โดยกองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (กรมศิลปากร จัดพิมพ์ประกอบนิทรรศการพิเศษเนื่องในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๓๕ ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร) หารายละเอียดของเครื่องแบบทหารบกในอดีต - ปัจจุบัน

- หนังสือ “สมุดภาพเครื่องแบบทหารบก” โดยกรมกำลังพลทหารบก พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑ หารายละเอียดของเครื่องแบบทหารบกสมัยปัจจุบัน

หนังสือและเอกสารดังกล่าวข้างต้นนั้น ถือเป็นข้อมูลหลักที่ให้ประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาค้นคว้าเรื่องเครื่องแบบของทหารบกไทยในอดีต โดยเฉพาะรายละเอียดของเครื่องแบบทหารบก ในสมัยแห่งการปรับปรุงกิจการทหารให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก นับแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อเนื่องมาถึงสมัยปัจจุบัน

เครื่องแบบของทหารบกไทย สมัยต้นรัตนโกสินทร์

การแต่งกายของทหารไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ มีวิวัฒนาการต่อเนื่องมาแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีของไทยใน พ.ศ. ๒๓๒๕ โครงสร้างทางด้านการปกครองและลักษณะสังคม ยังคงคล้ายคลึงกับสมัยอยุธยาตอนปลาย การแต่งกายของทหารจึงยังคงมีลักษณะแบบเดียวกับในสมัยอยุธยาตอนปลายเช่นกัน เสื้อทหารเป็นแบบคอกลม แขนเสื้อแค้ศอกสำหรับใช้ในงานพิธี ส่วนไพร่พลที่ออกรบนั้น มักไม่สวมเสื้อ ทั้งนี้เพราะเสื้อผ้าเป็นของหายากและอากาศร้อน หากจะสวมบ้างก็เป็นเสื้อยันต์แบบเสื้อกั๊ก ในเวลารบพวกไพร่พลจะใช้ผ้าโพกหรือไม้กีสวมมงคลชนิดต่างๆ เพื่อบอกหน่วยสังกัด และเป็นเครื่องรางคุ้มตัว* สำหรับรองเท้าไม่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทหารทั่วไป จะมีใช้กันเฉพาะทหารชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น

ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในปี พ.ศ. ๒๓๖๕ จอห์น คราวฟอร์ด (John Crawford) ทูตอังกฤษ ได้เข้ามาขอทำสัญญาพระราชไมตรี ได้นำทหารซีปอย* (Sepoy) ทหารพื้นเมืองชาวอินเดีย จำนวน ๓๐ คน ในบังคับบัญชาของร้อยโท รุเธอร์ฟอร์ด (Rutherford) เข้ามาพร้อมกับคณะทูต พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพอพระทัยการแต่งกายและท่าทางที่ทะมัดทะแมงของทหารซีปอยเหล่านั้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทหารรักษาพระราชฐานแต่งกาย และฝึกหัดแบบเดียวกัน แล้วเรียกว่า “ทหารซีปาย” ทำหน้าที่รักษาพระราชฐานเพียงอย่างเดียว นับเป็นครั้งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ที่ได้มีการแต่งกายอย่างทหารยุโรป

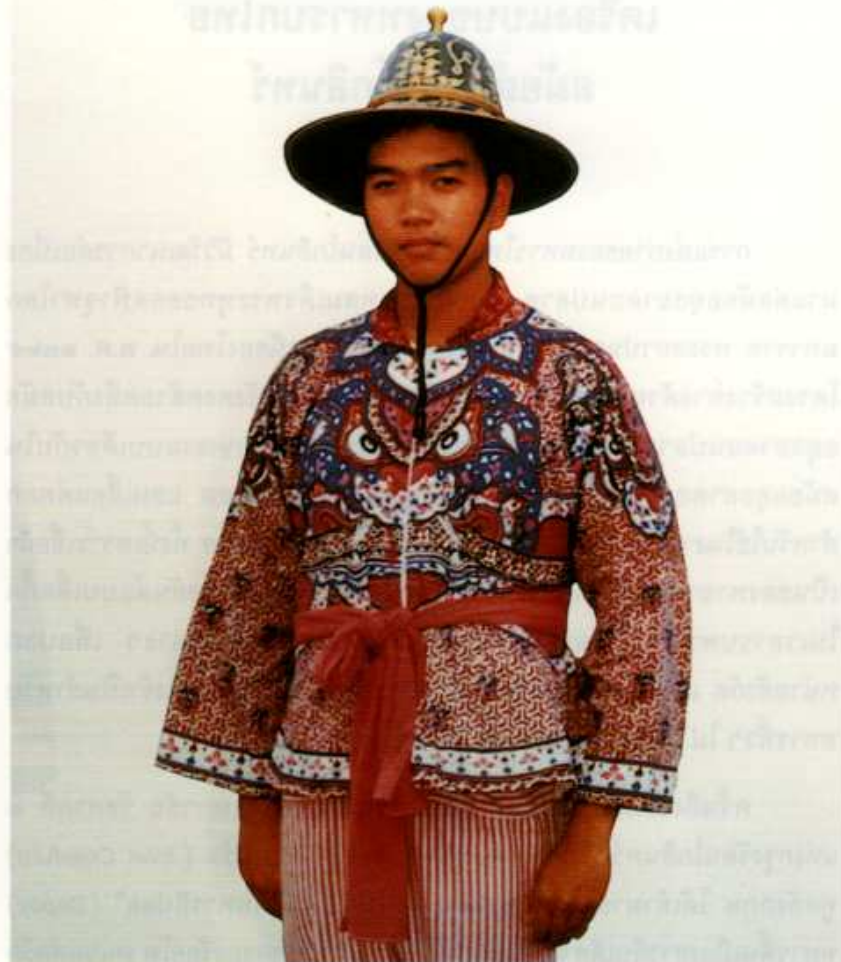
เครื่องแบบทหารซีปอย (ซีปาย) ของ
อินเดีย

* พันเอก ดำเนียร เลชะกุล, ประวัติการเตรียมพลในกองทัพบกไทย (พระนคร : โรงพิมพ์กรมการทหารสื่อสาร, ๒๕๐๗), หน้า ๔๑ และราชบัณฑิตยสถาน, “เครื่องแบบ” สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๖ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๘), หน้า ๓๓๖๖.

* ทหารซีปอย (Sepoy) หมายถึง ทหารพื้นเมืองชาวอินเดีย ซึ่งได้รับการฝึกหัดแบบทหารอังกฤษและประจำการในกองทหารต่างด้าวของอังกฤษที่เมืองเบงกอล (Bengal) ภาคใต้ของอินเดีย

หมวกนักรบโบราณ

เสื้อเสนาภฏ

จากพงศาวดารรัชกาลที่ ๓ ได้กล่าวถึง การแต่งกายของทหาร **กรม** **เกณฑ์หัดแสงปืน** ว่า ทหารนุ่งกางเกงแดง สวมเสื้อเสนาภฏ^{*} คาดผ้าลาย หมวกหนังแดง ถือปิ่นคาบศิลา^{*} ในสมัยนั้น แม้จะปรากฏว่ามีกองทหารอย่าง ยุโรป โดยมีโรงทหารตั้งอยู่ที่บ้านสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ขณะมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาศรีสุริยวงศ์ (บริเวณวงเวียนเล็ก ฝั่งธนบุรี) แต่ไม่พบหลักฐานว่าทหารเหล่านี้มีการแต่งกายอย่างไร สำหรับการแต่งกาย ของทหารรักษาพระองค์ปรากฏตามเอกสารของเฮนรี เบอร์นี (Henry Burney) ราชทูตอังกฤษที่เข้ามาเจริญพระราชไมตรีในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้กล่าวถึงทหาร

^{*} **เสื้อเสนาภฏ** เป็นเสื้อตีพิมพ์สีสลับเป็นลายมีสีแดงเหมือนสีน้ำหมาก ที่อกเป็นลายสิงห์ชอบ ตามตัวเป็นลายต่างๆ กัน มีเกล็ดเกราะ ลายดอกไม้ ลายนก

^{*} กรมยุทธการทหารบก, สำนักเอกสารประวัติศาสตร์ เรื่อง **ความเป็นมาเกี่ยวกับ เครื่องแต่งกายทหารไทย, พ.ศ. ๒๕๑๑, หน้า ๑.**

รักษาพระองค์ ว่า สวมเครื่องแบบทหารซีปอย* ส่วนทหารในกองทหารปืนใหญ่ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ (พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทรงบังคับบัญชาอยู่นั้น ได้ทรงจัดลูกหมู่ญวนมาฝึกหัดเป็นทหารปืนใหญ่ และให้แต่งกายแบบทหารซีปอยเช่นกัน

ทหารรักษาพระองค์สมัยรัชกาลที่ ๓^๒

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้จัดหน่วยทหารราบและทหารปืนใหญ่ขึ้นเป็นหน่วยประจำการ โดยให้ลูกหมู่ชาวรามัญที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ (มอญ - ปากลัด) และเมืองปทุมธานี (มอญ - ปากเกร็ด) มาฝึกหัดเพื่อเป็นทหารรักษาพระองค์ การแต่งกายของทหารรักษาพระองค์ในสมัยนี้ มีทั้งเครื่องแบบเต็มยศและเครื่องแบบครึ่งยศ ดังนี้

เครื่องแบบเต็มยศ ในการแห่ตามเสด็จ

เจ้ากรม ปลัดกรม นายเวร ขุนหมื่น นุ่งผ้าสมปักลาย คาดรัดประคด สวมเสื้อครุย สะพายกระบี่

ไพร่ โดยทั่วไป นุ่งผ้าพื้น คาดเอวผ้าเขียวลาย สะพายปืนทองปราย เขนดินคาดเอว ตะกร้อกระสุนปืนคล่องคอ (ปืนทองปรายชนิดนี้ กระบอกหล่อด้วยทองเหลืองปากบาน ประกอบรางไม้จริง ยาวประมาณศอกคืบ ใช้กระสุนปรายเท่าเมล็ดข้าวโพด จึงเรียกว่าปืนทองปราย) และไพร่บางคนไม่ถึง ปืน แต่ถือไม้พลองสี่ศอกบ้าง ถือคีมบ้าง บ่วงบ้าง เมื่อตามเสด็จพระราชดำเนิน โดยขบวนพยุหยาตราทางสถลมารค แต่งตัวนุ่งกางเกงริ้วแดง คาดผ้าลาย สวมเสื้อเสนาภูกุญ หมวกทนต์ ลายรูปยันต์ ถือปืนทองปรายบ้าง ถือไม้สี่ศอก บ้าง ถือคีมและบ่วงบ้าง ทำหน้าที่แซงหลัง

เครื่องแบบครึ่งยศ ในการแห่ตามเสด็จ

เจ้ากรม ปลัดกรม ขุนหมื่น นายเวร แต่งตัวอย่างตำรวจชั้นเก่า ถือ หอก ทำหน้าที่แซงหลังซ้ายขวา

ไพร่ นุ่งผ้าพื้น คาดผ้าเขียวลาย สะพายปืนทองปรายบ้าง ถือไม้พลองสี่ศอกบ้าง ถือคีม ถือบ่วงบ้าง ทำหน้าที่แซงหลัง

* สวัสดิ์ สุวรรณสถิตย์ (ผู้แปล), เอกสารของเฮนรี เบอร์นี เล่ม ๑ (พระนคร : กรมศิลปากร, ๒๕๑๔), หน้า ๖๔ อ้างถึงใน ชลธิชา บุณาค การเลื่อมอำนาจทางการเมืองของขุนนางในสมัยรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๑๖ - ๒๔๓๕) ศึกษากรณีขุนนางตระกูลบุณาค. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๗), หน้า ๑๔๒.

^๒ กรมทหารบก, ยุทธโฆษ ยุทธสมโภช. หนังสือที่ระลึกในการสมโภช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ณ ศาลายุทธนาธิการ วันที่ ๕ มกราคม ร.ศ. ๑๑๖ (พระนคร : มปท., ๒๔๔๐), หน้า ๔๗ - ๔๘.

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายกับพระราชโอรส ๔ พระองค์ จากซ้าย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร

เครื่องแบบทหารบก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยมีการติดต่อกับชาติตะวันตกมากกว่าสมัยใดๆ ในยุคต้นรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงมีพระวิสัยทัศน์กว้างไกล ทรงมีพระบรมราโชบายที่จะปรับปรุงบ้านเมืองให้ก้าวหน้าทันสมัย รวมทั้งปรับปรุงกิจการทหาร การจัดหน่วยทหาร ยุทธวิธี การฝึกหัดทหาร และการแสวงหาอาวุธยุทโธปกรณ์เพื่อป้องกันประเทศ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงการแต่งกายของข้าราชการ และทหารที่มีหน้าที่เข้าเฝ้า โดยให้สวมเสื้อเป็นประจำ ตั้งแต่เริ่มรัชสมัยของพระองค์เป็นต้นมา^{*} เครื่องแบบของฝ่ายทหาร มีทั้งเครื่องแบบเต็มยศ และครึ่งยศ ทหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพระราชฐานให้ห่มโจงกระเบน เช่น กองทหารหน้า ซึ่งมีหน้าที่รักษาพระนคร ส่วนทหารที่ปฏิบัติงานเขตด้านนอก ให้ห่มกางเกงไทยชาลิบ มีรายละเอียดของเครื่องแต่งกาย ดังนี้

เครื่องแบบเต็มยศของนายทหาร ห่มผ้าสมปัก^๑ สวมเสื้อเข้มขาบ และอัตลัด คาดกระบี่ฝักหนัง สำหรับเครื่องแบบครึ่งยศของนายทหาร ห่มผ้าปุมสีต่างๆ สวมเสื้อทรงกระบอกขาว คาดรััดประคดสีต่างๆ สะพายดาบ

เครื่องแบบเต็มยศและครึ่งยศของพลทหาร สวมกางเกงขาวแถบแดง เสื้อขาว ข้อมือแดง หมวกแก๊ปสานมีผ้าพันหมวกสีขาว ใช้ปืนคาบศิลาปลายหอก^๒

เครื่องแต่งกายทหารมหาดเล็ก ตามประกาศกฎหมายทหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ ซึ่งมีพระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ (เพ็ง เพ็ญกุล ต่อมาเป็นเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง) เป็นผู้บังคับบัญชา ประกอบด้วย หมวกมีกะบัง เสื้อกางเกง คันชีฟ สายคันชีฟ สายของหอก กระบี่ สายกระบี่^๓

^{*} ราชบัณฑิตยสถาน, “เครื่องแบบ”, สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๖ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๘), หน้า ๓๓๖๖.

^๑ ผ้าสมปัก เป็นผ้าไหมหน้าแคบ ต้องต่อให้กว้างโดยใช้ผ้าสองผืนต่อกันเป็นผ้าทางราชการ สามารถทราบยศและสังกัดได้จากผ้านี้ โดยปกติไม่ห่มกัน นอกจากเข้าเฝ้าหรือตามเสด็จพระราชดำเนิน

^๒ กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, **วิวัฒนาการเครื่องแบบ**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๕), หน้า ๒๒.

^๓ กรมยุทธการทหารบก, **เรื่องเดิม**, หน้า ๓.

ทหารปืนใหญ่

ทหารปืนใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมพวกญวนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกที่เรียกกันว่า “ญวนเซาริต” ไปสังกัดทหารปืนใหญ่วังหน้า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบังคับบัญชาอยู่ การฝึกและการแต่งกายเป็นแบบฝรั่งทั้งสิ้น เซอร์ จอห์น เบาว์ริง (Sir John Bowring) ราชทูตอังกฤษซึ่งเข้ามาทำสัญญากับประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๘ และได้เข้าเฝ้า ณ พระบวรราชวังได้บันทึกเรื่องที่ได้พบเห็นมาว่า

“การตั้งแถวปืนใหญ่มีทหารปืนใหญ่แต่งกายแบบอังกฤษ ซึ่งได้ฝึกหัดกันมาจนน่าจะมีความเรียบร้อยดี...”^๑

การแต่งกายของเจ้ากรม ปลัดกรม สมุห์บัญชี ในกองทหารปืนใหญ่ยังคงแต่งกายแบบข้าราชการพลเรือนทั่วไป แต่มีสายกระเป๋าด้วย สำหรับครูผู้ฝึกนายดาบ และพลทหารมีเครื่องแต่งตัว ดังนี้^๒

ครูฝึกหัด หมวกชนบทมีด้ามยาวรี

เสื้อสักหลาดดำ มีชายข้างหลัง ๒ ชาย หน้าอกปักลายทองมีพู่บาททอง

กางเกงดำแถบทองใหญ่

นายดาบ หมวกรูปกระบอกหน้าสูงหลังเตี้ย มีกะบังยอดพู่ชนไก่

ย้อมสีแดง มีสายแดงโยงหมวกมาติดเป้า

เสื้อสักหลาดดำ มีชายข้างหลังพู่บาททองข้างหนึ่ง

กางเกงดำแถบทองเล็ก

พลทหาร หมวกด้ามรูปกระบอกหน้าสูงหลังเตี้ย มีกะบังยอดพู่หางม้า

ย้อมสีแดง มีสายโยงหมวกมาติดเป้า

เสื้อสักหลาดดำมีชายข้างหลังพู่บาทแดงสองข้าง

กางเกงดำแถบแดง

๑ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ ทรงเรียบเรียง “แบบอย่างใหม่” แห่งกองมหาดเล็ก

ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๔, กรมมหาดเล็กวังหลวง (กรุงเทพฯ)

๒ กรมทหารปืนใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีคำสั่งให้แต่งเครื่องแบบสำหรับพลทหารปืนใหญ่ ดังนี้

๑ สมุหัตถ์ เทเวศร์, เจ้าฟ้าจุฑามณี (พระนคร : โรงพิมพ์วชิรวิทย์การพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๙๔.

๒ กรมทหารบก, เรื่องเดิม, หน้า ๕.

การแสดงการแต่งกายทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถ่ายในกระทรวงกลาโหม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒

จากซ้ายที่ ๑ เครื่องแบบทหารล่อมวัง ใส่เสื้อสีน้ำเงิน ข้อมือแดง ถือปืนกรีน

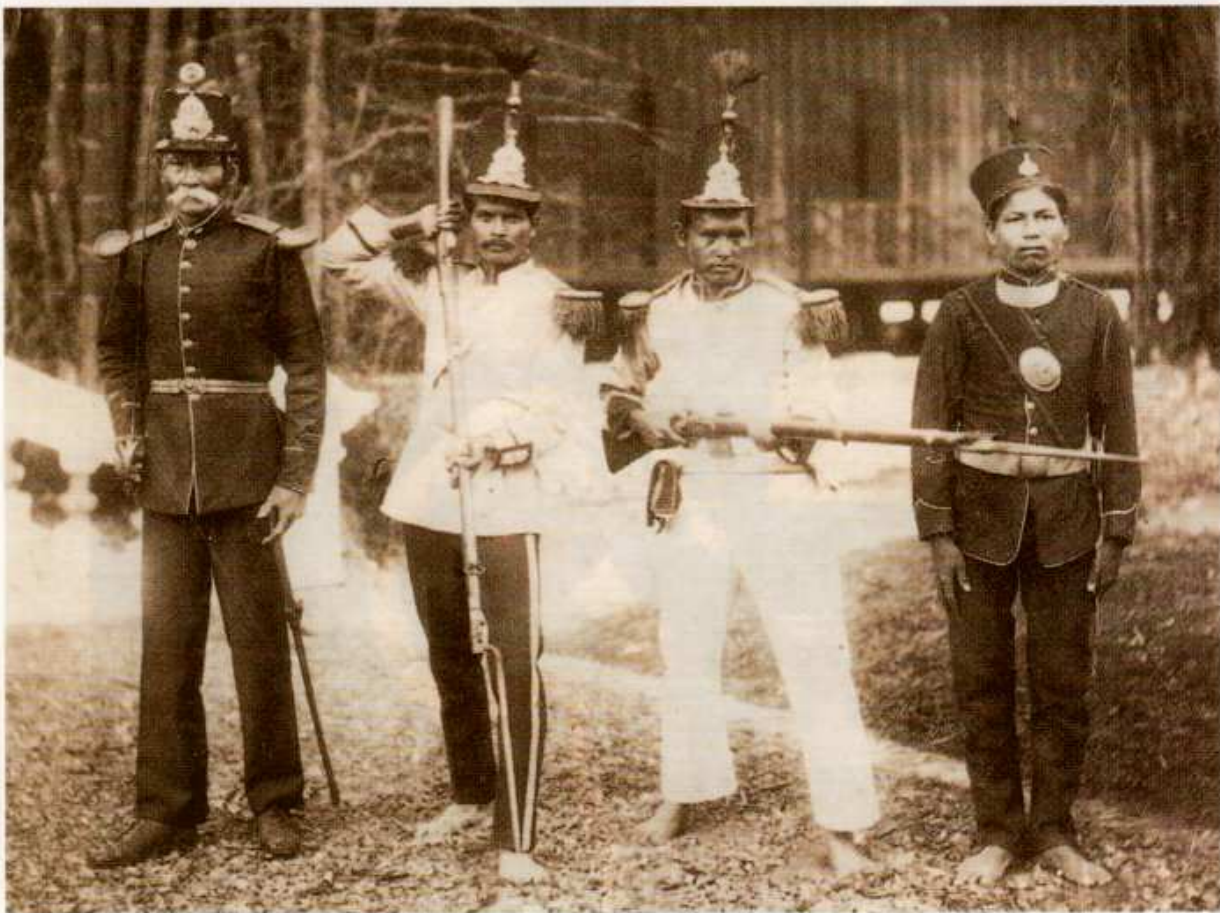
ที่ ๒ เครื่องแบบทหารล่อมวัง (แรกตั้งอย่างยุโรป) ใส่เสื้อสีเทาข้อมือไบเสม่า ถือปืนกรีน

ทหารล่อมวังตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๗ สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มี กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส ต้นราชสกุลทวงศ์ พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔ เป็นผู้บังคับการ ทหารล่อมวังเป็นต้นกำเนิดของกรมทหารราบที่ ๒ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนอาวุธปืนกรีนนั้นเป็นปืนที่ยังไม่มีเกลียวลำกล้องบรรจุทีละนัด เป็นปืนเล็กรุ่นแรกที่บรรจุกระสุนทางท้ายลำกล้อง

ปืนใหญ่แต่เดิมใช้ปืนทองเหลืองบรรจุปาก ชื่อ เฮาวิตเซอร์ (Howitzer)
ต่อมา พ.ศ. ๒๓๙๕ ในราชการทัพเชียงตุง ได้เปลี่ยนใช้ปืนชื่อ มอร์ด้า (Mortar)

ทหารล่อมวัง*

ทหารล่อมวัง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น
โปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมกำลังพลจากทหารที่ได้รับการฝึกแบบฝรั่งเป็นอย่างดีแล้ว
ใน พ.ศ. ๒๓๙๗ มาเป็นทหารรักษาพระบรมมหาราชวัง และโปรดเกล้าฯ ให้
พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ คือ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส (พระองค์เจ้าจันทบุรี)
เป็นผู้บังคับบัญชากองทหารล่อมวัง เครื่องแต่งกายทหารล่อมวัง เมื่อ พ.ศ.
๒๓๙๗ พลทหาร แต่งกายสวมเสื้อขาว หนุงผ้าพื้นสีน้ำเงิน ถือไม้พลอง"

ทหารรักษาพระองค์ปืนปลายทอก รัช-
สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ซึ่งเป็นการจัดอย่างยุโรป

ทหารรักษาพระองค์

ใน พ.ศ. ๒๓๙๕ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ
ให้รวมทหารจากกองทหารรักษาพระองค์ปืนปลายทอกข้าหลวงเดิม ซึ่งได้รับ

* กองทหารล่อมวัง ต่อมาแปรสภาพเป็นกรมทหารราบที่ ๒ ล่อมวัง และกรมทหารราบที่
๑๑ รักษาพระองค์ตามลำดับในสมัยรัชกาลที่ ๕

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

* กรมทหารรักษาพระองค์ ต่อมาแปรสภาพเป็นกรมทหารราบที่ ๒ รักษาพระองค์

การฝึกจากครูฝรั่งชาวอังกฤษ คือ นายร้อยเอก อิมเปย์ (Captain Impey) ตั้งเป็นกองทหารรักษาพระองค์อย่างยุโรป เครื่องแบบของทหารรักษาพระองค์ ในครั้งนั้นมีทั้งเครื่องแบบเต็มยศ และเครื่องแบบครึ่งยศ ดังนี้

เครื่องแบบเต็มยศ

เจ้ากรม ปลัดกรม นุ่งผ้าสมปักลายคาดรัดคต^๒ สวมเสื้อเข้มซาบหรือ
อัดลัดชั้นใน สวมเสื้อครุยชั้นนอก สะพายกระบี่ฝักไม้หุ้มสักหลาดแดง เจ้ากรม
มีบังทอง ปลัดกรมมีบังเงิน คาดที่ฝักกระบี่

ขุนหมื่น นายเวร สวมกางเกงสักหลาดดำขลิบแดง เสื้อสักหลาดดำ
ข้อมือแดง คอแดง สวมหมวกหนังดำรูปกระบอก หุ้มสักหลาดพู่แดง มีตรา
พระมหามงกุฏ สายสะพายคันชีพหนังดำ คาดปืนสั้นถือปืนเอ็นฟิลด์ (Enfield)
ทำหน้าที่แข่งช้าง

ไพร่ สวมกางเกงขาว เสื้อขาวข้อมือแดง คอแดง สวมหมวกเตอร์ก
(Turk) หุ้มผ้าขาว ถือปืนคาบศิลา ทำหน้าที่แห่หลัง

เครื่องแบบครึ่งยศ

เจ้ากรม ปลัดกรม นุ่งผ้าปูมเขมร คาดรัดประคดผ้ากราบขาว สวมเสื้อ
กระบอกถือหอก เมื่อมีชบวนพยุหยาตรา

ขุนหมื่น นายเวร สวมกางเกงผ้าดิบ เสื้อขาวผ้าดิบ ข้อมือแดง คอแดง
สวมหมวกกระบอกหนังดำ สายสะพายคันชีพหนังดำ ถือปืนเอ็นฟิลด์ ทำหน้าที่
แข่งช้าง

ไพร่ สวมกางเกงผ้าขาว เสื้อผ้าขาว สายสะพาย ๒ สาย คือสายคันชีพ
สายซองปลายหอก ถือปืนคาบศิลา เวลามีชบวนพยุหยาตรา ไพร่นุ่งกางเกง
ผ้าดิบขาว สวมเสื้อสักหลาดดำ ข้อมือแดง คอแดง สวมหมวกแก้ปูกระบอก
หนังดำพู่แดง มีตราพระมหามงกุฏ ถือปืนคาบศิลา ทำหน้าที่แข่งหลัง

ต่อมาเพิ่มเติมเครื่องแต่งตัวเต็มยศ ในการแทนำตามเสด็จ ดังนี้

เจ้ากรม ปลัดกรม นุ่งผ้าสมปักลาย คาดรัดคต สวมเสื้อเยียรบับ
ชั้นใน สวมเสื้อครุยชั้นนอก สะพายกระบี่

นายเวร นุ่งผ้าสมปักลาย คาดรัดคต สวมเสื้อกระบอกผ้าขาว สวม
เสื้อครุยสะพายกระบี่

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐ - ๖๐.

^๒ คำว่า “รัดคต” ปรากฏตามเอกสารต้นฉบับในหนังสือยุทธโกษ ยุทธสมโกษ (พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐) มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “รัดประคด”

ขุนหมื่น นุ่งผ้าพื้นสีต่างๆ คาดรัดคอต สวมเสื้อกระบอกผ้าขาว ถือหอก บ้าง ถือกระบี่บ้าง

ไพร่ นุ่งผ้าพื้น ผ้าลายคาดเอว ถือปืนคาบศิลา และถือพลองมีปลาย หอก และหามปืนหามแล่นแห่หน้า ๒ กระบอก แห่หลัง ๒ กระบอก

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๐๑ โปรดเกล้าฯ ให้ไพร่หลวงกรมทหารรักษา พระองค์ปืนทองปรายเข้าไปรักษาพระทวารพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย และ พระที่นั่งอนันตสมาคม (คือพระที่นั่งองค์เดิม ซึ่งรื้อแล้ว ปัจจุบันใช้ชื่อนี้ ที่ พระที่นั่งในพระราชวังดุสิต) ให้เปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งตัว คือ สวมกางเกง ผ้ามัด เลือดดำ ข้อมือเหลือง สวมหมวกหนังรูปกระบอกขลิบแดง หุ้มสักหลาด ดำมีดรามงกุฎ สายสะพายริมแดงกลางดำตราข้างเป็นสายสะพาย กระบี่ฝักหนัง

เมื่อแต่งเต็มยศ ในการแห่แข่งเวลาเสด็จพระราชดำเนิน นายดาบ และทหารลูกแถว แต่งตัวดังนี้

นายดาบ สวมกางเกงสักหลาดสีเขียวแก่แถบเหลือง เสื้อสักหลาด สีน้ำเงินแก่ ยันต์หน้าอกเหลือง หมวกขนด้ายาวมีพู่ขนนกแดง สะพายกระบี่ฝัก หนังดำปลอกทองเหลือง สายกระบี่ริ้วทองสีริษะตราข้าง

ทหารลูกแถว สวมกางเกงผ้าขาว เสื้อสักหลาดสีน้ำเงิน มีพู่ป่าเหลือง ข้อมือเหลือง คอเหลือง หมวกมี ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเป็นหมวกกระบอกหนังดำ มีกะบังหน้าพู่เหลือง มีตราพระมหามงกุฎ อีกอย่างหนึ่งเป็นหมวกกระบอก หนังหุ้มสักหลาดดำ มีกะบังหน้าทองเหลือง พู่ใบปรีทองเหลือง มีตรา พระมหามงกุฎ สายสะพายหนังขาวสองสาย คือสายคันชีพ และสายช่องปลาย หอก

เครื่องแบบครึ่งยศ นายดาบ สวมกางเกงผ้าลายสองขาว เสื้อ สักหลาดสีน้ำเงิน ข้อมือเหลือง คอเหลือง หมวกแก้ปทุมผ้าขาวมีระบายหลัง สะพายกระบี่ฝักทองเหลือง โกร่งสามสาย สายกระบี่หนังดำมัน

ทหารลูกแถว สวมกางเกงขาว เสื้อสีน้ำเงิน ข้อมือเหลือง หมวกแก้ปทุมผ้าขาว มีระบายหลัง สายสะพายคันชีพหนังขาว หัวเข็มขัดทองเหลืองตรา ข้าง มีซองหนังใส่ปลายหอก ถือปืนชนวนทองแดงปลายหอก

ต่อมาเพิ่มเติมเครื่องแต่งตัวเต็มยศ คือ

ขุนหมื่น นายเวร และไพร่ สวมกางเกงสักหลาดดำ เสื้อสักหลาดดำ บ่า คอและข้อมือแดง สวมหมวกยวรีขนดำ มีพู่ขนนกแดง สายสะพาย ๒ สาย คือสายคันชีพ สายช่องปลายหอก เปลี่ยนใช้อาวุธ ถือปืนสนัยเดอร์ (Snider) ปลายหอก

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
 เสด็จพระราชดำเนิน ทรงทอดพระเนตร การแสดงการแต่งกายของทหาร
 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

การแสดงการแต่งกายของทหาร รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
 ในภาพทหารถือปืนไรเฟิลชนวนทองแดง ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒ ในสมัยรัชกาลที่ ๕

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
 เสด็จพระราชดำเนิน ทรงทอดพระเนตร การแสดงการแต่งกายของทหาร
 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

หน้า มีดังนี้

คล้ายหมวกเตอร์

เดิมยศ

ดังนี้

คำข้อมือแดง หมวกแก๊ปโยหน้า เสียบพจนมัสต์ต่างๆ ยังคงถือปืนคาบศิลา

เสื้อขาวข้อมือแดง หมวกแก๊ปสีน้ำเงินมีผ้าระบายหลัง

๒๕
ดังนี้

(ปืนยาวที่มีปลอกรัดลำกล้อง ๓ อัน ให้ติดกับรางปืน)

กางเกงขาว เสื้อขาวปลายแขนแดง หมวกแก๊ปสีน้ำเงินมีผ้าระบายหลัง

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕ - ๖๗.

ทหารมหาดเล็ก

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๑๒

สวมหมวกผ้าสักหลาดรูปดุม ด้านหน้าพับ
ขึ้นเป็นหน้าจั่ว เสื้อแบบราชการสีขาว
กางเกงขาวอย่างสิ้นชาพออง มีแถบสีน้ำเงิน
ถือปืนสั้นเตอร์ปลายตาบ

เครื่องแบบทหารบก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทหารมหาดเล็ก
แต่งเครื่องแบบอย่างทหารฝรั่งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๑ คือ สวมเสื้อทูนิก (Tunic)
สีขาว กางเกงขาสั้นครึ่งน่อง แต่ยังมีทหารบางส่วนนุ่งโจงกระเบน มีถุงเท้า
รองเท้า และสวมหมวกทรงกลม* ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๑๓ พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศครั้งแรก ณ
เมืองสิงคโปร์ และชวา พระองค์ได้ทรงปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของ
ข้าราชการที่จะตามเสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศ เพื่อไม่ให้อายฝรั่ง
เวลาตามเสด็จพระราชดำเนินไปเข้าสมาคมและการพิธีต่างๆ ทรงคิดเครื่องแบบ

ทหารมหาดเล็ก สมัยต้นรัชกาลที่ ๕

* กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, เรื่องเดิม, หน้า ๓๐.

นายสิบแต่งเต็มยศ พ.ศ. ๒๔๑๖

สวมเสื้อทูนิกสักหลาดสีน้ำเงินแก่ กางเกงขาขาว สักหลาดสีดำ มีกระเป๋าระสุน้อยข้างซ้ายน้ำตาล คาดทาง
ด้านหลัง รองเท้าหนังหุ้มข้อสีดำ ถือบินสนียเคอร์ปลายคาบ

สำหรับแต่งกายขึ้นใหม่ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนสำหรับเครื่องแบบฝ่ายทหารนั้น
โปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงเครื่องแบบให้ตรงตามแบบยุโรปยิ่งขึ้น ดังนี้

เครื่องแบบเต็มยศ สวมเสื้อทูนิก ทำด้วยผ้าแพรสีเหล็ก มีแถบทอง
ขลิบที่คอ และขดเป็นลายยันต์ที่มุมคอ ข้อมือติดแถบทองเล็กรอบ และขด
เป็นลายยันต์ ดุมเงินมื้อมักรพระปรมาภิไธยย่อ ส.พ.ป.ม.จ. (หมายความว่า

พลทหารแต่งเต็มยศ พ.ศ. ๒๔๑๕

สามหมวกเฮลเมตสีขาว เสื้อทูนิกผ้าเชิง (Serge) สีดำ กางเกงทรงกว้างสีกหลาดสีดำ
รองเท้าหุ้มข้อสีน้ำตาล สวมสนับแข้งสีน้ำตาลทับรองเท้า

สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์) กางเกงสีน้ำเงินแก่ชาลัน แต่ยังมีส่วนนุ่งผ้าม่วงสีเหลืองคาดประคดแพรสีทับทิม สวมหมวกทรงสูง ผ้าพันหมวกแพรสีม่วงแก่ สวมถุงเท้าขาวสีขาว รองเท้าหนังดำ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมเสื้อปักสันผ้าสีขาว มีลายยันต์ที่คอและข้อมือ นุ่งผ้าม่วงสีน้ำเงิน คาดประคดแพรสีทับทิม สวมหมวกรูปกลมทรงเตี้ย (อย่างกะลา) สักหลาดสีดำ มีกะบังหน้าหมวกสีดำ สวมถุงเท้า รองเท้า

หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินกลับจากประพาสสิงคโปร์ และชวาแล้ว ได้ทรงนำแบบอย่างการจัดทหารที่ชาวยุโรปใช้อยู่ในสิงคโปร์และชวามาดัดแปลงแก้ไขกิจการทหารแบบเก่าของไทยให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ในการปรับปรุงคราวนี้ได้ทรงวางระเบียบการแต่งกายของทหารเป็น “แบบใหม่” มีทั้งเครื่องแบบเต็มยศ ครึ่งยศและเครื่องแบบปกติในหน่วยทหารประจำการ^๙ และต่อมาเมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับจากประพาสยุโรปครั้งแรก (พ.ศ. ๒๔๔๐) แล้ว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงเครื่องแต่งตัวทหารครั้งใหญ่ เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทรงตราพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหาร ร.ศ. ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐) ประกอบด้วย เครื่องแต่งตัวของนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ชั้นนายพัน นายร้อย และชั้นนายสิบ พลทหาร ดังนี้^{๑๐}

เสื้อทูนิกสีเทา คอพับ กางเกงขาขาวสีน้ำเงินแก่ หมวกเฮลเม็ตสีขาว หมวกแก๊ปทรงหม้อตาลสีเทา มีผ้าพันหมวกสีขาว

สำหรับนายทหารชั้นผู้ใหญ่ และหัวหน้าพนักงานในกรมยุทธนาธิการ ใช้สายยงยศ นายทหารชั้นนายพัน นายร้อย ผู้ประจำกองรบ ใช้เครื่องหมายพระเกี้ยวติดที่คอเสื้อ ผู้ช่วยกองรบใช้เครื่องหมายดอกจันติดคอเสื้อ ส่วนนายสิบ พลทหาร ใช้เลขหมายกองติดที่คอเสื้อ พวกที่อยู่นอกราชการทหาร จะใช้เครื่องหมายเหล่านี้ไม่ได้

เครื่องแบบเต็มยศของ จอมพล และนายพล มีพู่ขนห่านปักบนยอดหมวกเฮลเม็ต มีตราปทุมอุณาโลม ติดที่หน้าหมวกแก๊ป มีรัดประคดทองคาดมีขลิบลวดแดง ที่เสื้อตรงริมคอ ริมหน้าอก ขอบด้านบนข้อมือ และปากกระเป๋ามีแถบแดงกว้าง ๒๒ มิลลิเมตร คู่หนึ่งติดที่ตะเข็บซากางเกง ส่วนนายพัน นายร้อย มีตราปทุมอุณาโลม ติดที่หน้าหมวกแก๊ปเช่นกัน มีรัดประคดสีแดง มีขลิบลวดแดงที่เสื้อตรงริมคอ ริมหน้าอก ขอบด้านบนข้อมือ และปากกระเป๋ามีแถบแดงกว้าง ๕ เซนติเมตร ติดที่ตะเข็บซากางเกงด้านนอกทั้งสองข้าง

^๙ ราชบัณฑิตยสถาน, **เรื่องเดิม**, หน้า ๓๓๖๖.

^{๑๐} กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, **เรื่องเดิม**, หน้า ๓๓.

เครื่องหมายแสดงตำแหน่งยศ มีลำดับชั้นต่างกัันดังนี้

จอมพล บ่าและคอเสื้อปักดิ้นทองเป็นลายขอบ และมีลายกลางด้วย

นายพล บ่าและคอเสื้อปักดิ้นทองเป็นลายขอบ มีจักรติดที่บ่า นายพลเอก ๓ จักร นายพลโท ๒ จักร นายพลตรี ๑ จักร

นายพัน มีแถบทองติดพาดบนคอเสื้อ ป่าขลิบแถบทองและกลางติดแถบทองพาด มีจักรติดที่บ่า นายพันเอก ๓ จักร นายพันโท ๒ จักร นายพันตรี ๑ จักร

นายร้อย ป่าขลิบแถบทอง มีจักรติด นายร้อยเอก ๓ จักร นายร้อยโท ๒ จักร นายร้อยตรี ๑ จักร

นายสิบ มีบั้งที่แขนซ้าย จ่านายสิบ ๔ บั้ง นายสิบเอก ๓ บั้ง นายสิบโท ๒ บั้ง นายสิบตรี ๑ บั้ง

เครื่องแต่งตัวทหารบก ได้รับการปรับปรุงแก้ไขอีกหลายครั้งด้วยกัน ดังพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเพิ่มเติม ร.ศ. ๑๑๗ เมื่อ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๑ ได้กำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบกโดยสรุปดังนี้

เครื่องแต่งตัว **จอมพล นายพล** สวมเสื้อทูนิกสีขาว เครื่องหมายยศใช้ จักร กางเกงขายาวสีน้ำเงินแก่ แถบทอง หมวกเฮลเม็ตสีขาวมีพู่ขนห่าน

ทหารปืนใหญ่ เหมือนทหารราบ (ประกาศเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐) ต่างแต่ขลิบกางเกงเป็นสีเหลือง

ทหารม้า เหมือนทหารราบ ต่างกันที่ขลิบ และแถบสีน้ำเงินอ่อน

ทหารมหาดเล็ก เหมือนทหารราบ

นักเรียนทหาร เหมือนพลทหารราบ

นักเรียนนายร้อย อินทรีธนูสีแดงแถบทอง

พลรบ ติดป้ายยาวตามไหล่ ผู้ช่วยรบติดป้ายขวางไหล่

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ เครื่องแต่งตัวทหารบก ได้รับการปรับปรุงตามพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก ร.ศ. ๑๒๗ ดังนี้

เครื่องแต่งตัวนายสิบ พลทหาร สวมหมวกแก๊ปทรงหม้อตาลสีเทา กะบังหน้าหนังสือดำ มีตราปทุมธนูโลม กางเกงสีน้ำเงินแก่ ผ้าพันแข้งสีน้ำตาล รองเท้าสีน้ำตาล สำหรับพลรบติดป้ายยาวตามไหล่ ผู้ช่วยรบติดป้ายขวางไหล่

นายทหาร สวมหมวกแก๊ปสีเทา หมวกเฮลเม็ต และหมวกกันแดด (หมวกกะโล่) เสื้อสักหลาดสีเทา และสีขาว กางเกงสีน้ำเงิน รองเท้าสีดำ สีน้ำตาล ผ้าพันแข้งสีน้ำตาล

* กรมยุทธการทหารบก, เรื่องเดิม, หน้า ๗ - ๘.

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

เครื่องหมายยศ จอมพล ใช้เครื่องหมายคทากระบี่ไขว้ **นายทหาร** ใช้จักร **นายสิบ** ใช้บังยศ ทหารพลรบติดพระเกียรติยศ ผู้ช่วยรบติดดอกจัน

กำหนดให้มีสายยงยศ คือ นายทหารชั้นนายพล นายทหารราช-
องครักษ์ นายทหารชั้นผู้ใหญ่ ชั้นหัวหน้า นายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่
ราชองครักษ์

ต่อมาได้แก่พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ.
๒๔๕๑) ให้มีสายยงยศราชองครักษ์ และนายทหารประจำกรมเสนาธิการ
ทหารบก และแผนกกลาโหมในกองทัพ กองพลให้มีสายยงยศไหมสีเหลืองเป็น
เครื่องหมาย และในปีเดียวกันนี้มีการกำหนดสีประจำเหล่าต่างๆ แยกพลรบ
และผู้ช่วยรบ* เช่น นายพลใช้ป่าสีบานเย็น เหล่าทหารม้าใช้ป่าสีน้ำเงิน เหล่า
ปืนใหญ่ใช้ป่าสีเหลือง เหล่าทหารช่างใช้ป่าสีดำ เหล่าทหารราบใช้ป่าสีแดง
เหล่าทหารพรานใช้ป่าสีเขียว เหล่าทหารพาหนะใช้ป่าสีเลือดหมู

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้แก่พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก ร.ศ.
๑๒๘ มาตรา ๑๒ ให้อำนาจผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ กำหนดเครื่องหมาย
ตำแหน่งได้ตามที่เห็นสมควร (เดิมมีเครื่องหมายสังกัด และเครื่องหมายลำดับ
ยศแล้ว) ในปีเดียวกันนี้ มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเครื่องแต่งตัวทหารบก
กำหนดให้มีเครื่องหมายตำแหน่งเพิ่มขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ มีประกาศ
แก้ไขพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก ร.ศ. ๑๒๗ เกี่ยวกับสายยงยศ
ราชองครักษ์ และสายยงยศนายทหารเสนาธิการ^๑

ทหารปืนใหญ่

การแต่งกายของทหารปืนใหญ่ ได้เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ เมื่อ พ.ศ.
๒๔๑๗ โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวทหารปืนใหญ่ คือ^๒

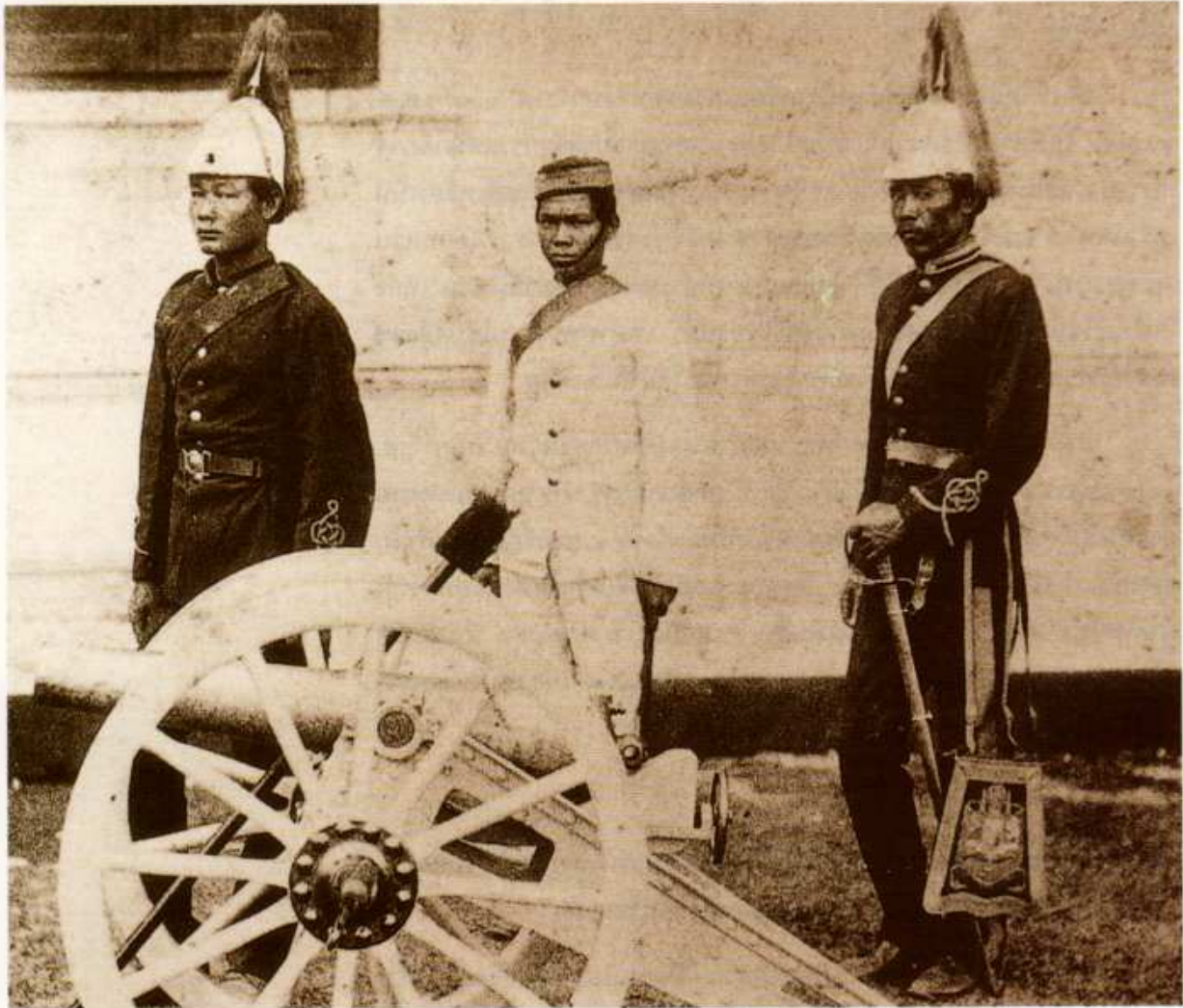
นายทหาร สวมหมวกเฮลเม็ตขาว มีตราปืนใหญ่รองตราอาร์ม
แผ่นดิน ยอดหมวกมีพู่หางม้าสีน้ำเงินแก่ เสื้อทูนิกสักหลาดดำ มียันต์ลายทอง
เป็นที่หมายยศที่ข้อมือเสื้อ คันชีพักลายทองและเงิน เป็นตราอาร์มแผ่นดินมี
สายทองสะพาย มีซองหนังปักทองเงิน และไหม เป็นตราอาร์มแผ่นดินสำหรับ
ใส่แผนที่ มีสายหนังห้อยอยู่ข้างของกระบี่ กางเกงสักหลาดดำแถบทอง

นายสิบพลทหาร สวมหมวกเฮลเม็ตขาวมีตราปืนใหญ่ รองตราอาร์ม
แผ่นดิน ยอดหมวกมีพู่หางม้าสีน้ำเงินแก่ เสื้อทูนิกสักหลาดดำยันต์สีเหลือง
แต่เสื้อนายสิบมีทองเส้นเล็กแนบลายยันต์ตามข้อมือ และมีบังทองติดต้นแขน

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕ - ๑๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐ - ๑๑.

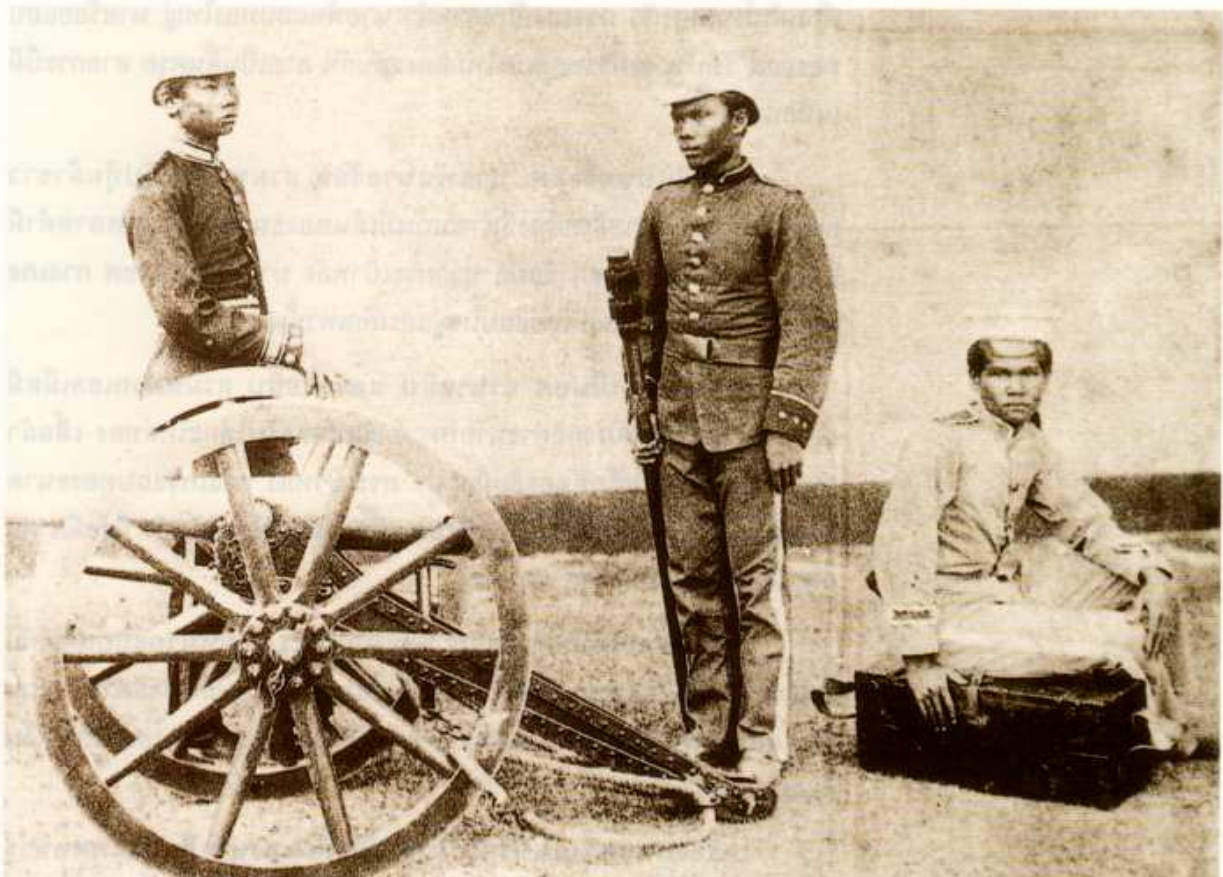
^๓ กรมทหารบก, เรื่องเดิม, หน้า ๕ - ๖.

การแต่งกายของทหารปืนใหญ่ ถ่ายในกระทรวงกลาโหม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒ ปืนใหญ่เป็นแบบ "อาร์มสตรอง" ขนาด ๓ นิ้ว ซึ่งเป็นปืนชนิดบรรจุทางปากลำกล้อง ได้สั่งเข้ามาใช้ราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๕ ทหารปืนใหญ่รุ่นแรก (กองปืนใหญ่อาสาญวน) นั้นมี ๒ กอง กองหนึ่งเป็นทหารวังหน้าของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๕ เป็นพวกญวนเข้ารีตนับถือคริสต์ศาสนา ซึ่งเข้ามาสวามิภักดิ์ เมื่อคราวสงครามไทยกับญวน (พ.ศ. ๒๓๗๗ - ๒๓๙๐) และได้ยุบมารวมกับทหารวังหลวงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๔ ส่วนอีกกองหนึ่งเป็นทหารปืนใหญ่ญวนนับถือพุทธศาสนาซึ่งเป็นทหารวังหลวง ตั้งขึ้นทีหลัง เป็นหน่วยเดิมของ กรมทหารปืนใหญ่หลวง หรือกองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๑ กองปืนใหญ่อาสาญวน (เข้ารีต) เป็นปืนประจำป้อม หรือปืนเรือ กองปืนใหญ่อาสาญวน (พุทธศาสนา) เป็นปืนใหญ่สนาม

กรมปืนใหญ่และปืนกล... กรมปืนใหญ่และปืนกล...
(กรมปืนใหญ่และปืนกล) กรมปืนใหญ่และปืนกล...

กรมปืนใหญ่และปืนกล... กรมปืนใหญ่และปืนกล...
กรมปืนใหญ่และปืนกล... กรมปืนใหญ่และปืนกล...
กรมปืนใหญ่และปืนกล... กรมปืนใหญ่และปืนกล...
กรมปืนใหญ่และปืนกล... กรมปืนใหญ่และปืนกล...

ทหารปืนใหญ่สมัยรัชกาลที่ ๕

ปืนใหญ่ภูเขาแบบ ๓๐ ขนาดกว้างปากลำกล้อง ๗ เซนติเมตร ส่งเข้ามาใช้ราชการใน พ.ศ. ๒๔๓๐ ระยะยิง ๒,๕๐๐ เมตร
ปืนชนิดนี้มีชื่ออีกอย่างว่า ปืน "อูเคเซียส" (Uchatius) หรือ "สตีลบรอนซ์" (Steel Bronze)
ภาพนี้ถ่ายในกระทรวงกลาโหม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๒

โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพนี้ถ่ายโดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

"อัน ปืนนี้"

"ปืน" ๓๐ มม. ปืนกลชนิดนี้ มีชื่อ "อูเคเซียส" หรือ "สตีลบรอนซ์"

๓ - ๕ นิ้ว มีชื่อ "อูเคเซียส"

๓ - ๕ นิ้ว มีชื่อ "อูเคเซียส"

ซ้ายเป็นทีหมายยศ **กางเกงสีกหลาดดำแถบแดง** เหมือนกันทั้งนายสิบและพลทหาร ใช้ปืนอาร์มสตรอง (Armstrong)

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งตัวใหม่อีกครั้งหนึ่ง คือ **หมวกนายพันนายร้อย**ปลดพู่อกเปลี่ยนเป็นยอดดุ่ม แต่ตราหน้าหมวกยังคงใช้ตามเดิม **เครื่องแบบเต็มยศ นายพันนายร้อย** สวมเสื้อสีกหลาดดำมีแถบและลวดทอง ที่คอ ข้อมือ ปากกระเป๋ ชายเสื้อข้างหลัง ติดจักรเงินหมายยศที่บ่า ผิดกันแต่เส้นลวดทอง นายพันเป็นเส้นดั้นดัก นายร้อยเป็นเส้นไหมทองดัก **กางเกงสีกหลาดดำ** นายพันแถบทองใหญ่ นายร้อยแถบทองย่อม รัตประคดมีริ้วทองและไหมแดงสลับกัน ชายเป็นดินครุย สายกระเป๋มีเหมือนกัน

เครื่องแบบครึ่งยศ นายพันนายร้อย สวมหมวกแก้ปทุมผ้าขาว กะบังปักทอง มีสายสีเหลืองสีดำนันมีเส้นทองขนาน **เสื้อสีกหลาดดำ** มียันต์เส้นดำที่คอ หน้าอก ข้อมือ ปากกระเป๋หลัง บ่าเหมือนเต็มยศ **กางเกงสีกหลาดดำ** แถบดำ ผิดกันแต่แถบใหญ่และเล็กเท่านั้น

เครื่องแบบเต็มยศ จ่านายสิบ และนายสิบ สวมหมวกเฮลเมตมียอด และตราหน้าหมวกอย่างนายทหาร ผิดกันแต่ไม่ได้กะไหล่ทอง **เสื้อผ้าเชิ** มีลวดทองเส้นเล็กที่คอ ข้อมือ บ่า กระเป๋หลัง **กางเกง** แถบทองขนาดกว้างครึ่งนิ้ว สำหรับ**เครื่องแบบครึ่งยศ** **เสื้อผ้าเชิ** มียันต์เส้นดำ ที่ข้อมือ คอกระเป๋หลัง **กางเกงเชิ** ดำแถบดำ

เครื่องแบบเต็มยศนายสิบ และพลทหาร สวมหมวกแบบเดียวกับจ่านายสิบ **เสื้อผ้า** ลายสองสีน้ำเงินแก่ ที่คอและข้อมือเป็นผ้าเชิสีดำขลิบแถบขาว แต่นายสิบมีบังทองหมายยศติดต้นแขนซ้าย **กางเกงผ้า** ลายสองสีน้ำเงินมีแถบขาว

เครื่องแบบครึ่งยศหรือใช้ในการฝึกหัดของนายสิบและพลทหาร สวมหมวกแก้ปขาวมีกะบังหนังดำมัน **เสื้อผ้าสีเทา** มีบ่า และข้อมือเป็นผ้าลายสองสีน้ำเงินแก่ขลิบริมขาว **กางเกงสีเทา** แถบขาว ในระยะแรกใช้ปืนอาร์มสตรอง (Armstrong) ต่อมาเปลี่ยนเป็นปืนอุเคเซียส (Uchatius)^๓

ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

การแต่งกายของทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ได้เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ คือ^๔

^๓ คำว่า “เชิ” หมายถึง ผ้าชนิดหนึ่ง มาจากคำว่า “Serge”

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖ - ๗.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒ - ๑๕.

ระยะแรก**เครื่องแบบเต็มยศ** นายทหาร สวมเสื้อทูนิคแพรสีเหลือง
ข้อมือ คอ ยันต์แถบทองเล็ก กระดุมเงินตราอักษรพระปรมาภิไธยย่อ (สำหรับ
นายดาบชายันต์ ที่คอ และข้อมือเป็นสองชั้น) หมวกถังหุ้มแพรสีม่วงแก่ ขลิบ
ลูกไม้เทศพันทน้าหมวกเยื้องขึ้นเบื้องขวา หน้าหมวกติดตราเงินอักษร
พระปรมาภิไธยย่อ มีรัศมีเป็นแฉก ติดแพรสีทับทิมข้างขวา (ถ้าเป็นนายดาบ
ชายันต์ ติดพู่ขนนกยูงข้างซ้าย) เข็มขัดหัวเงินตราอักษรพระปรมาภิไธยย่อ มี
รัศมีเป็นแฉก สายกระบี่หนังดำ นุ่งผ้าสีเหลือง คาดแพรสีทับทิม ชายครุยห้อย
แลบอยู่เบื้องขวา ถุงเท้าขาว รองเท้าหนังดำ เป็นเครื่องเต็มยศ

เครื่องแบบครึ่งยศ นายทหาร สวมเสื้อผ้าขาวลายสอง มียันต์ที่คอ
และข้อมือ หมวกแก้ปลักหลาดดำ นายดาบนายชายันต์ สวมหมวกติดแถบ
ทอง นุ่งผ้าสีน้ำเงิน นอกนั้นใช้เครื่องเต็มยศทั้งสิ้น ถือปืนกรีน

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๑๔ ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกายอีก คือ**เครื่องแบบ
เต็มยศนายทหาร** สวมเสื้อทูนิคแพรสีน้ำเงินแก่ ข้อมือพื้นกำมะหยี่ดำปักดิน
ทองเป็นอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ที่คอปักดินทองลายยันต์ นุ่งผ้าสีน้ำเงินแก่
สายกระบี่หนังดำ ขัดกระบี่ฝักทองเหลือง หมวกเฮลเม็ตดำพู่ขนนกยาง ตรา
หน้าหมวกเป็นอักษรพระปรมาภิไธยย่อ รัศมีเป็นแฉกกะไหล่ทอง สายรัดคาง
โซ่ตะขากะไหล่ทอง ถุงเท้าขาว รองเท้าดำ

เครื่องแบบครึ่งยศ นายทหาร สวมเสื้อแพรสีน้ำเงินแก่ ข้อมือ คอ
อก มีลายยันต์แถบดำ บ่าลวดทอง นุ่งผ้าสีน้ำเงิน หมวกแก้ปลักทองใหญ่
นอกนั้นใช้เครื่องเต็มยศ

เครื่องแบบเต็มยศ นายสิบ พลทหาร สวมเสื้อทูนิคสักหลาดดำ
สำหรับนายสิบ มีลายยันต์แถบทองเล็ก ที่คอ ข้อมือ หมวกติดแถบทองเล็ก
นุ่งผ้าสีเหลือง ถุงเท้าสีเทา รองเท้าดำ สายคันซีหนังดำ ต่อมาพลทหารเปลี่ยน
เสื้อเต็มยศ เป็นเสื้อทูนิคผ้าเชิดดำ ข้อมือขลิบบั้งเหลือง บ่าปักเป็นอักษร
พระปรมาภิไธยย่อด้วยผ้ากำมะหยี่เหลือง หมวกเฮลเม็ตขาวช่องลมพื้น
ผ้ากำมะหยี่สีน้ำเงิน มีแพรแดงขลิบลูกไม้ติดข้างซ้าย กางเกงนิกบอกเกอร์
สักหลาดดำ มีลวดเหลือง สนับแข้งสักหลาดดำ และเปลี่ยนเป็นหนัง สวม
รองเท้าบู๊ต

เครื่องแบบครึ่งยศ นายสิบ พลทหาร สวมเสื้อผ้าขาวลายสอง มีลาย
ยันต์ที่คอ ข้อมือ นุ่งผ้าสีน้ำเงิน นอกนั้นใช้เครื่องเต็มยศทั้งสิ้น ผู้บังคับเต็ม
ใช้สายสะพายไหมแดงดักแล้วเปลี่ยนเป็นสายสะพายไหมทองรวี นายสิบสาย
สะพายไหมแดง **เสื้อครึ่งยศนายสิบ** ต่อมาเปลี่ยนเป็นสักหลาดดำ บ่ามีลวด
ทอง ข้อมือมีลายยันต์ พลทหาร สวมเสื้อผ้าเชิดดำอย่างบาง หน้าปักอักษร
พระปรมาภิไธยย่อ ข้อมือขลิบบั้งเหลือง หมวกโฟเรสแก้ปลักหลาดสีน้ำเงินแก่
สลักเป็นดาตารางเหลือง

ราชบัณฑิตยสถาน
กรมศิลปากร
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท
พระที่นั่งสุทไธสวรรยปราสาท

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๑๖ ได้เปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายอีก คือ เปลี่ยน หมวกผู้บังคับการตลอดถึง นายทหารชั้นประทวน สวมหมวกเฮลเม็ต ผ้าพัน สีน้ำเงิน แพรสีทับทิมขลิบลูกไม้ติดข้างซ้าย แต่หมวกผู้บังคับการ และ ราของครักษ์ ยอดเป็นเมาลิเกะไหล่ทอง นายทหารชั้นประทวน ไม่มียอด ถือ ปืนสนัยเดอร์

ต่อมาเพิ่มเสื้อครึ่งยศนายทหารชั้นสัญญาบัตร อีกอย่างหนึ่งเป็น เสื้อฟรอกโค็ต (Frock Coat) มีลายยันต์ที่คอ ข้อมือ หน่อก หลัง

เสื้อเต็มยศนายทหารชั้นประทวน เสื้อทูนิกลักหลาดดำบ่าลาดทอง ข้อมือกำมะหยี่ดำ มียันต์ทองแถบเล็ก พลทหาร สวมกางเกงสักหลาดดำขา ยาวลาดเหลือง ข้อมือกำมะหยี่แถบทองเล็ก

นายทหาร นายสิบ และพลทหาร
แต่งเต็มยศ พ.ศ. ๒๔๔๐

สวมหมวกเฮลเม็ตขาวทรงสูง มียอดเมาลิ
ดาร์รอง และตรากรมทหารมหาดเล็ก
ที่หน้าหมวก เสื้อทูนิกลักหลาดสีแดง
กางเกงสักหลาดหรือเชิงสีดำ มีแถบ
สักหลาดสีแดง

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๑๗ ได้เพิ่ม**เครื่องเต็มยศทหารม้า** สำหรับนายพันโท สวมเสื้อสักหลาดแดงผ่าทอง ข้อมือ ออก หลัง ปักยันต์ดินทองกิมเซนกางเกงสักหลาดดำแถบทอง หมวกเฮลเม็ตมีสายรัดคางโซ่กะโหล่งทองพันแพรแดง สะพายกระบี่ปากตราอาร์มสายทองขัด กระบี่ฝักเหล็ก สายกระบี่แถบทองรองเท้าบูต

สำหรับ**เครื่องแบบครึ่งยศ** สวมเสื้อสักหลาดแดง มีป่า ข้อมือ ออก หลัง ปักลายยันต์ดำ **เสื้อ**สเตเบิลแจ็คเก็ต สักหลาดแดง ข้อมือ เอว ปักด้วยทองกิมเซิน (กิมเซินเป็นชื่อตันทองชนิดหนึ่ง) กางเกงสักหลาดดำแถบทอง หมวกโฟเรสแก่ปมีแถบทอง **เครื่องเต็มยศนายทหารชั้นประทวน** สวมเสื้อสักหลาดแดง ป่า ข้อมือ ออก หลังมีลายยันต์ทอง กางเกงดำแถบเหลือง หมวกเฮลเม็ตมีสายรัดคาง มียอดเมาลีกะโหล่งทอง พันผ้ากำมะหริดแดง สะพายกระบี่ปากหนังขาว กระบี่ฝักเหล็กสายหนังขาว ถือปืนคาบไสยเดอร์

ต่อมา**เครื่องแบบครึ่งยศ**ได้มีการเปลี่ยนแปลง คือ สวมเสื้อสักหลาดแดงลายยันต์ดำ กางเกงสักหลาดดำแถบแดง หมวกนั้นใช้**เครื่องเต็มยศ**ทั้งสิ้น เสื้อสเตเบิลแจ็คเก็ต ข้อมือ เอว ปักไหมทอง กางเกงดำแถบแดง หมวกโฟเรสแก่ป **เครื่องแบบเต็มยศ พลทหาร** เสื้อสักหลาดแดง ข้อมือ ป่า ออก หลัง ปักลายยันต์ด้วยไหมสีเหลือง นอกจากนั้นเหมือนนายทหารชั้นประทวน เว้นแต่เสื้อสเตเบิลแจ็คเก็ตนั้น มีลูกไม้ไหมสีเหลือง

พ.ศ. ๒๔๑๘ เปลี่ยนเครื่องแต่งกายคือ ในส่วนทหารราบนั้น **นายทหารชั้นสัญญาบัตร** ฝ้านุ่งสีกรมท่ามีเชิง นายทหารชั้นประทวน สะพายกระบี่ปากหนังเหลือง เข็มขัดตราอาร์มทองเหลืองกะโหล่ง เปลี่ยน**เสื้อพลทหาร** เป็นสักหลาดสีน้ำเงิน หัวเข็มขัดตราอาร์มกะโหล่งทองสายหนังเหลือง สายคันชี่พหนังเหลือง **เสื้อครึ่งยศพลทหาร**สักหลาดดำ ข้อมือขลิบเหลือง

พ.ศ. ๒๔๑๙ เปลี่ยนกางเกงทหารราบเป็นสักหลาดสีน้ำเงินแก่แถบหลอดเหลือง หมวกเฮลเม็ตจุก

พ.ศ. ๒๔๒๖ เปลี่ยน**เสื้อเต็มยศ** นายทหารชั้นสัญญาบัตร เป็นสีน้ำเงินแก่ ป่าและยันต์เสื้อคงเดิม **เครื่องเต็มยศนายทหารชั้นประทวน** และ**พลทหาร** เปลี่ยนเสื้อ กางเกง เป็นผ้าเชิงดำยันต์คงเดิม นายทหารชั้นประทวนมีบังติดตามยศ หมวกเฮลเม็ตแถบทอง มียอดและหน้าหมวกติดตราอาร์ม **เครื่องครึ่งยศ**คงอยู่ตามเดิม

พ.ศ. ๒๔๒๗ เปลี่ยน**เสื้อครึ่งยศนายทหารชั้นประทวน** และ**พลทหาร** เป็นเสื้อทูนิกผ้าขาวลายสอง กางเกงสักหลาดดำแถบทอง ใช้หมวกเต็มยศ เพิ่ม**เครื่อง**สำหรับเดินป่า นายทหารชั้นประทวน และ**พลทหาร** สวม**เสื้อสีเทา**มีลายยันต์ กางเกงสีเทามีแถบ หมวกแก่ปมีกระบังหนังดำคลุม ถือปืนมาตินีเฮนรี่ (Martini Henry)

นายสิบแต่งเต็มยศ พ.ศ. ๒๔๓๔ - ๒๔๓๕

สวมหมวกเฮลเมตชาวทรงสูง มียอดเมาสีดาราเรือง และตรากรมทหารมหาดเล็กที่หน้าหมวก
 เสื้อทูนีกหลักกลางสีแดง กางเกงสีหลักกลางหรือเข้่งสีดำ มีแถบสีเหลือง

พ.ศ. ๒๔๓๔ เปลี่ยนเสื้อนายทหาร และพลทหาร เป็นสักหลาดสีแดง
นายพัน บ่าเสื้อพื้นกำมะหยี่สีน้ำเงิน ปักดิ้นทองกิมเซ่น ปักจักรดิ้นเงินตามยศ
หมู่กางเกงสักหลาดดำแถบทองใหญ่ **เครื่องยศ** กางเกงสักหลาดดำแถบดำ
นายร้อยบ่าพื้นสีน้ำเงิน ลวดทองปักจักรดิ้นเงินตามยศ กางเกงสักหลาดดำ
แถบทองอย่างกลาง นอกจากนี้คงใช้ตามเดิม **เสื้อจ่านายสิบ นายสิบพลทหาร**
เหมือนกัน ข้อมือพื้นสักหลาดดำปักเป็นอักษรพระนามย่อด้วยกำมะหยี่ดเหลือง
แต่เสื้อจ่านายสิบบ่าลวดทอง กางเกงจ่านายสิบ นายสิบพลทหาร ผ้าเช็ดตัว
เหมือนกัน จ่านายสิบแถบทองเล็ก นายสิบพลทหารแถบเหลือง ใช้ปืนมันลิเคอร์
(Mannlicher) ปลายดาบอย่างยาว เข็มขัดคันซีฟ สายหนังอย่างออสเตรีย
(Austria) ซึ่งเป็นสายหนังเส้นเล็กๆ กว้างประมาณ ๓ เซนติเมตร

ทหารล้อมวัง (ทหารรักษาพระบรมมหาราชวัง)^๑

การแต่งกายของทหารล้อมวังในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้เปลี่ยนแปลงมา
ตามลำดับ ดังนี้^๒

พ.ศ. ๒๔๑๒ เครื่องแต่งตัวเป็นอย่างฝรั่ง ใช้หมวกหนังโยหน้ามีแถบมี
พู่สักหลาดเหลือง **เสื้อ**สักหลาดสีมอ คอ และข้อมือสักหลาดเหลือง บ่ามีพู่สัก
หลาดสีเขียว **กางเกง**ผ้าสีมอ แถบเหลือง คาดเข็มขัดสายหนังหัวรูปช้าง ถือปืน
สามแฉก (ปืนยาวที่ปลดกรัดสลักลึง ๓ อัน ให้ติดกับรางปืน)

พ.ศ. ๒๔๑๔ เปลี่ยนเป็น**เสื้อ**สักหลาดดำ บ่า คอ ข้อมือสักหลาดแดง
กางเกงสักหลาดดำแถบแดง หมวกและเครื่องอื่นๆ ตามเดิม

พ.ศ. ๒๔๑๘ เครื่องแต่งตัวอย่างเดิม ใช้ปืนสนัยเตอร์ ต่อมา พ.ศ.
๒๔๒๕ ใช้**หมวก**อย่างเยอรมันหนังขาว มีตราหน้าหมวก ยอดหมวก และโซ่
สายรัดคางทองเหลือง **เสื้อ**ผ้าลายสองสีเทา บ่า คอดำ ข้อมือดำ เป็นรูปลูกป้อม
หน้าอกผ้าดำผ้าเหลืองสลับกัน **กางเกง**ผ้าลายสองสีเทาแถบเหลือง ใช้ปืน
สนัยเตอร์ตามเดิม อีกพวกหนึ่งเป็น**ทหารปืนใหญ่** เสื้อผ้าลายสองสีคราม บ่า คอ
ข้อมือสีแดง มีลายยันต์เส้นขาว **กางเกง**ผ้าสีครามแถบขาว ใช้ปืนใหญ่ชื่อฮอกกิส
(Hotchkiss)

พ.ศ. ๒๔๒๙ เครื่องแต่งตัวคงเดิม เปลี่ยนเป็นปืนมาตินีเฮนรี

พ.ศ. ๒๔๓๑ **หมวก**เหล็กมีผ้าลายสองขาว มีตราหน้าหมวก ยอด
หมวกและโซ่สายรัดคางทองเหลือง **เสื้อ**ผ้าลายสองขาว คอ ข้อมือผ้าลายสองดำ

^๑ ต่อมาเปลี่ยนนามเป็นกรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕ - ๒๗.

จากซ้าย หมวกทรงกลมสลักเหลดสีแดง มีต้นสีทองพันหมวก (ไม่ทราบสังกัด) และหมวกยอดมีแพรสีฟ้าพันรอบ

คะเด็ตทหารม้า พ.ศ. ๒๔๑๘

ยันต์แถบเส้นขาว กางเกงผ้าลายสองสีครามแถบขาว ปิ่นยังคงเป็นมาตินีเฮนรี อยู่ตามเดิม

พ.ศ. ๒๔๓๔ เปลี่ยนปิ่นมาตินีเฮนรี เป็นปิ่นมันลิเคอร์อย่างยาว จนถึง พ.ศ. ๒๔๓๖ เปลี่ยนเป็นปิ่นมันลิเคอร์สั้น

ทหารฝีพาย^๑

การแต่งกายของทหารฝีพาย ได้เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๑๘ พลพายเรือพระที่นั่งในระยะแรกแต่งตัว ดังนี้ สวมกางเกง ปูม เสื้อกระบอกขาว หมวกทรงประพาสดำ ปิ่นขนวนทองแดงปลายหอก มีกระบี่โกร่งทองเหลือง ขัดหลัง

พ.ศ. ๒๔๒๐ ในงานพระราชทานพระกฐิน พระยาพิไชยสงคราม (อ่ำ ต้นสกุลอัมมรานนท์) ปรับปรุงเครื่องแต่งตัว คือ เสื้อกางเกงสีดำ หมวกทรง ประพาสดำ สนับขาหนังดำ รองเท้าบูตสั้น อาวุธยังคงเดิม

พ.ศ. ๒๔๒๖ โปรดเกล้าฯ ให้แต่งเป็นยศทหาร คือยศตั้งแต่ นายพัน นายร้อย เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกเฮลเม็ตคาดแถบทองมียอด เสื้อ สักหลาดแดงมียันต์ทองที่ข้อมือ นุ่งผ้าม่วงสีน้ำเงินแก่ สายทึงกระบี่ไหมทอง ริวแดง หัวกระบี่ข้างกะไหล่เงิน

สำหรับเครื่องแบบครึ่งยศของนายพัน นายร้อย สวมหมวกแก้ปิ่น สักหลาดน้ำเงินแถบทอง เสื้อสักหลาดดำ มีป่าทอง นุ่งผ้าสีน้ำเงินแก่

นายสิบ พลทหาร เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกทรงประพาส สักหลาดแดง มีเครื่องประดับเหมือนหมวกเฮลเม็ต เสื้อสักหลาดแดง มีคอ ป่า ข้อมือสักหลาดดำแถบขาว กางเกงผ้าลายสองสีน้ำเงินแก่แถบแดง บังฟัน สักหลาดเขียวริวทอง ปิ่นสนัยเดอรัปลายดาบอย่างยาว เข็มขัดคันซีพร้อม กระเป่ากระสุนและพาย

เครื่องแบบครึ่งยศนายสิบและพลทหาร สวมหมวกทรงประพาส สักหลาดดำ เสื้อผ้าลายสองสีขาว ข้อมือน้ำเงินแก่ กางเกงเหมือนเต็มยศ

พ.ศ. ๒๔๓๑ เครื่องแบบเต็มยศ นายพัน สวมหมวกยอดสักหลาด ขอบกะไหล่ทอง เครื่องพร้อม เสื้อสักหลาดขาว คอ ป่า ข้อ หลัง สักหลาดเขียว มีลวดแถบดินทองถัก จักรเงิน กางเกงสักหลาดดำแถบทองอย่างกลาง ริด

^๑ ทหารฝีพาย ต่อมาแปรสภาพเป็นกรมทหารราบที่ ๓

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑ - ๓๔.

ประคตพื้นไหมแดงรวีทอง เข็มขัดสายทั้งพื้นแดงรวีทอง หัวกระบี่ข้างกะไหล่เงินมีหู

เครื่องแบบครึ่งยศ นายพัน สวมหมวกแก้ปกะบังสายรัดหน้าทอง พื้นเขียว เสื้อสักหลาดดำ คอ ข้อมือ และหลังมีลายยันต์เส้นดำใหญ่ควบกับเส้นเล็ก กางเกงสักหลาดดำแถบดำอย่างใหญ่ เข็มขัดสายทั้งกระบี่หนังดำ

เครื่องแบบเต็มยศ นายร้อย อย่างเดียวกันกับนายพัน ผิดกันแต่หมวกเต็มยศ นายร้อยขอบชลิบทับ และยันต์เสื้อเต็มยศใช้แถบไหมทอง กางเกงแถบทองย่อมน ครึ่งยศเหมือนกัน ผิดแต่เส้นแถบยันต์เป็นเส้นเดียว ไม่มียันต์เส้นเล็กควบเท่านั้น

เครื่องแบบเต็มยศ จ่านายสิบ สวมหมวกเฮลเม็ตผ้าลายสองมีเครื่องพร้อม เสื้อผ้าเขียวขาว คอ บ่า ข้อมือ หลัง เข็มเขียวลวดไหมทองเส้นย่อมน กางเกงเข็มสีดำแถบทองเล็ก รัดประคตไหมพื้นแดงรวีเหลือง เข็มขัดสายทั้งกระบี่ไหมพื้นแดงรวีเหลือง

เครื่องแบบครึ่งยศ จ่านายสิบ สวมหมวกแก้ปกพื้นผ้านวมขาวกะบังหนังดำ สายรัดหน้าลวดทอง เสื้อเข็มสีดามีลายยันต์ ข้อมือ หลังลวดดำ กางเกงเข็มแถบดำ เข็มขัดสายทั้งกระบี่หนังขาว

เครื่องแบบเต็มยศนายสิบพลทหารอย่างเดินบก (ไม่ได้ลงประจำเรือ)^{*} สวมหมวกเฮลเม็ต ผ้าลายสองขาวเครื่องพร้อม เสื้อผ้าลายสองขาวมีบ่า ข้อมือ คอสักหลาดเขียว กางเกงผ้าลายสองสีน้ำเงินแก่แถบขาว แขนบสีกบีนมันลิเคอร์ปลายดาบอย่างสั้น เข็มขัดคันซีพร้อมปัสตัน (ปัสตัน คือ ลูกปืนที่บรรจุดินและแก้ปในตัว) บังพื้นสักหลาดเขียวแถบทอง

เครื่องแบบครึ่งยศอย่างเดินบกของนายสิบพลทหาร สวมหมวกแก้ปกะบังหนังดำปกอกผ้าลายสองขาว สายรัดหน้าเขียว เสื้อสีเทาลายสองมีบ่า ข้อมือสักหลาดเขียว กางเกงสีเทาลายสองแถบขาว

เครื่องแบบเต็มยศอย่างลงเรือ (ลงประจำเรือ) ของนายสิบพลทหาร ใช้อย่างเดิมเมื่อครั้ง พ.ศ. ๒๔๒๖ แต่เปลี่ยนใช้มันลิเคอร์ปลายดาบอย่างสั้น

เครื่องแบบครึ่งยศอย่างลงเรือของนายสิบพลทหาร ใช้เครื่องแต่งตัวอย่างเดียวกันกับเครื่องครึ่งยศเดินบก เปลี่ยนแต่หมวกใช้ทรงประพาสอย่างครั้ง พ.ศ. ๒๔๒๖

^{*} ทหารฝึกหัด โดยปกติใช้ทำการรบ หรือราชการทั่วๆ ไปเหมือนกับทหารราบ แต่ในเวลาเสด็จพระราชดำเนินพยุหยาตราทางชลมารค หรือพระราชทานผ้าพระกฐินหลวง ทหารเหล่านี้จะลงประจำเรือพระที่นั่งและเรือขบวน ทำหน้าที่พายเรือด้วย

ทหารม้า

การแต่งกายของทหารม้า ได้เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ดังนี้^๑

นายดาบ

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวก “อาละมั่ง” (เป็นหมวกคล้ายหมวกทหารโรมัน) ติดชนนกกางเขน เสื้อสักหลาดขาว ป่าเป็นทองดินใหญ่ทั้งสองข้าง กางเกงผ้าลายสองขาว ไม่มีแถบ ดุมเสื้อมีรูปช้างยืน สายกระบี่ไหมทองสลักไหมแดง กระบี่ฝักหนังมีทองเหลืองรัต ๓ เปลาะ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกแก๊ปขาว มีระบายผ้าลายสองปิดหลัง เสื้อสักหลาดสีน้ำเงิน คอและข้อมือติดแถบเหลือง บั้งทอง ๓ ริ้ว ติดต้นแขน กางเกงผ้าลายสองไม่มีแถบ ดุมเสื้ออย่างเดียวกันทั้งกระบี่และสายกระบี่นั้นด้วย

พลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวก “อาละมั่ง” พู่ขนม้าแดง เสื้อสักหลาดแดง ข้อมือมียันต์ไหมขาว และมีชายข้างหลังยาวอย่างเสื้ออิฟวีนิงเดรส กางเกงผ้าลายสองขาวไม่มีแถบ กระบี่ฝักเหล็กมีโกร่ง สายกระบี่หนังขาว

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกแก๊ปผ้าขาวระบายปิดหลัง เสื้อผ้าลายสองสีน้ำเงิน คอ ข้อมือ หน่อก เป็นยันต์แถบแดง กางเกงผ้าลายสองขาวไม่มีแถบ กระบี่อย่างเดียวกัน

พ.ศ. ๒๔๘๔ มีการตั้งอัตรากองหมู่ทหารม้า ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกายดังนี้

นายทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกเฮลเม็ตชนนหมี่ดำกรอบทอง มีตราอาร์มแผ่นดินติดหน้าหมวก ยอดพู่ชนนกกางเขน เสื้อสักหลาดดำยันต์ทองที่ข้อมือ มีสายยงยศ กางเกงสักหลาดดำแถบทอง คันชีพและสายเป็นไหมทอง สายกระบี่แถบทอง กระบี่ฝักทองเหลือง

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกแก๊ปสักหลาดดำหน้าทอง เสื้อสักหลาดดำป่าไหมทองมีลายยันต์ที่หน่อก ข้อมือแถบดำ นอกนั้นเหมือนกับเต็มยศ

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐ - ๔๔.

นายทหารแต่งเต็มยศทหารม้า พ.ศ. ๒๔๑๗

สวมหมวกเฮลเมตทรงสูง เสื้อทูนิกปีสตูสีแดง มีสายยันต์ปักต้น หรือไหมสีเหลืองขวางเสียด้านหน้า ที่ปลายแขนเสื้อปักลงยันต์
อักษรย่อพระปรมาภิไธย ส.พ.ป.ม.จ. หุ่นผ้าโจงกระเบนแพรสีน้ำเงินแก่

นายสิบพลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกชนหมียอดพู่ขนม้าแดงปักหน้าหมวก เสื้อสักหลาดดำ มีลายยันต์สี่เหลี่ยม มีเส้นแถบเหลืองโยงเสื้อติดกับหมวก กางเกงสักหลาดดำแถบแดง คันซีฟและสายหนังขาว สายกระบี่หนังขาว กระบี่ฝักเหล็ก มีหอกปลายธง ธงขาวกับแดงชายแฉก

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกแก๊ปสักหลาดดำ มีแถบเหลืองติดข้างหมวก มียันต์จุฬามวก เสื้อสักหลาดดำชายสั้นเพียงเอว ข้อมือยันต์เหลือง นอกนั้นเหมือนกับเต็มยศ

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๒๓ ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกายอีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

นายทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ เหมือนเดิม ต่างกันที่คาดสายกระบี่นอกเสื้อ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกแก๊ปสักหลาดดำ ไม่มีกะบังแถบทอง รอบข้างบน มีจุกทับแถบทอง เสื้อสักหลาดดำยันต์ดำที่หน้าอก ข้อมือ ถึงข้อศอก กางเกงดำแถบแดง นอกนั้นเหมือนกับเต็มยศ

นายสิบพลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกเฮลเม็ตไม้โสน (คล้ายๆ ไม้ก๊อกเพื่อให้น้ำหนักเบา) มีจุกทรงไธ้ พันผ้าขาวมีกำมะหริดทับเงื่อนข้างซ้าย เสื้อสักหลาดดำ ยันต์หน้าอก ข้อมือ ป่าเหลือง คันซีฟสายกระบี่ขาว กางเกงสักหลาดดำแถบแดง

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกแก๊ปแถบเหลืองรอบ เสื้อสักหลาดดำ ยันต์ข้อมือเหลือง ป่าและหน้าอกเหลืองไม่มียันต์ กางเกงผ้าลายสองขาวไม่มีแถบ นอกนั้นเหมือนกับเต็มยศ

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๒๕ ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกายอีก ดังนี้

นายทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกเฮลเม็ตสักหลาดขาวยอดพู่หางม้า ย้อมแดง เสื้อสักหลาดแดง ยันต์หน้าอก ป่า และข้อมือทอง มีสายยงยศ คันซีฟสายรัดเอวพื้นสีน้ำเงิน มีเส้นทองเส้นเงินสลับ กางเกงสักหลาดดำแถบทอง เส้นคู่ มีแถบสักหลาดแดงอยู่กลาง

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกโพเรสแก๊ป (หมวกเดินป่า) สักหลาดดำ มีแถบทองรอบ มีลายยันต์ข้างบน และมีจุกทองทับลายยันต์ เสื้อผ้าเชิงดำ คอข้อมือแดง ป่าทองเกลียวมีแถบดำ ข้อมือ หลัง มีลายยันต์เส้นขมวด กางเกงดำแถบแดงเส้นคู่ กระบี่โกร่งเหล็กฝักเหล็ก

นายสิบพลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกเฮลเม็ตขาวยอดพู่หางม้าย่อมแดง เสื้อ
สักหลาดแดงย่นต์เหลือง กางเกงสักหลาดดำแถบแดง

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกโพเรสแก๊ปผ้าลายสอง สีกรมท่า มีแถบ
แดงรอบจุกแดง เสื้อผ้าลายสองสีกรมท่า ย่นต์คอ ข้อมือขาว กางเกงผ้าลายสอง
สีกรมท่าแถบแดงเส้นคู่ มีหอกปลายธง พื้นธงสีขาวกับแดง มีตราจักรเหลือง

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๒๗ เครื่องยศอื่นๆ คงอยู่ตามเดิม เปลี่ยนแต่แถบ
กางเกงเต็มยศ ครึ่งยศ นายทหารและนายสิบพลทหาร เป็นแถบใหญ่แถบเดียว
กับเปลี่ยนเสื้อครึ่งยศนายสิบพลทหาร เดิมย่นต์ขาวเป็นย่นต์แดง แล้วเปลี่ยน
เสื้อผ้า หมวก กางเกงครึ่งยศนายสิบพลทหาร ซึ่งแต่เดิมเป็นผ้าเชิงให้เป็น
ผ้าปานสีนวล (หรือผ้ากาเกี) แต่ย่นต์นั้นคงเดิม

ทหารรักษาพระองค์

เครื่องแบบเต็มยศ และครึ่งยศ เหมือนกันกับกรมทหารรักษาพระองค์
ปิ่นทองปราชย์ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๓๑ ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งตัว ดังนี้

นายทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกเฮลเม็ต มียอด หนามวกมีตราแผ่นดิน
นายพันกับนายร้อยผัดกันตรงที่เหลี่ยมทองเหลืองขอบ เสื้อสักหลาดอ่อนสีขาว
คอ ข้อมือ ชายปิดหลังเป็นสักหลาดสีแดงขลิบลวดทอง ปาแดงมีจักรเงินตาม
ลำด้ายศ กางเกงสักหลาดดำแถบทอง สะพายกระบี่

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมหมวกแก๊ปกะบังทอง เสื้อสักหลาดดำ
หน้าอกมีลายย่นต์ ปาเหมือนกันกับเต็มยศ กางเกงสักหลาดดำแถบดำ

นายสิบพลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมหมวกเฮลเม็ตผ้าลายสองสีขาว มียอด หนามวกมีตราแผ่นดิน
เสื้อผ้าลายสองสีขาว ปา คอ ข้อมือเป็นสักหลาดสีแดง
นายสิบมีบังทองที่ต้นแขนเป็นเครื่องหมายยศ กางเกงผ้าลายสองสีน้ำเงินแถบ
ขาว ถือกินม้นลิเคอร์ยาว แล้วเปลี่ยนเป็นสั้นในเวลาต่อไป

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมเสื้อผ้ากาเกีสีเทา ติดข้อมือแดง ปาแดง
กางเกงผ้าเหมือนกันกับเสื้อ

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๙ - ๖๐.

นายทหารและนายสิบแต่งเต็มยศสีขาว พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕
 สวมหมวกเฮลเมตสีขาว ยอดมีพู่ สวมเสื้อแบบราชการสีขาว กางเกงสีน้ำเงินแก่ มีแถบสีแดง

จากซ้าย พลทหาร นายทหาร นายสิบ

แต่งเต็มยศสีเทา พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕

สวมหมวกสเตมิตสีขาว ยอดมีพู่ เลื่อนทูนิกสีเทา แบบราชการคอพับ กางเกงสีน้ำเงินแก่ มีแถบสีแดง

พัสดะ - ๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖

๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖ ส.๑๖๖๖

นายสิบพลทหารแต่งเต็มยศใหญ่สีแดง

พ.ศ. ๒๔๔๑ - ๒๔๔๕

สวมหมวกเฮลเมตสีขาว ขอดมีพู่ เสื้อทูนิกลีแดง กางเกงสีทาสีดำ มีแถบสีแดง

ทหารหน้า

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๔ โปรดเกล้าฯ ให้พระอินทรเทพ (อำ ต้นสกุล อัมรานนท์) เป็นผู้บังคับการกรมทหารหน้า และให้เพิ่มอัตรากำลังพล เพิ่มอาวุธยุทโธปกรณ์ นอกจากนี้ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกาย คือ สวมกางเกงสักหลาดดำแถบทอง และต่อมามีการเพิ่มเครื่องแต่งตัวครุฑทหาร นายทหารและพลทหาร ดังนี้

ครุฑทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมเสื้อสักหลาดดำ ข้อมือ คอลายยันต์ทอง พู่บ่าทองสายสะพายทอง คาดดาบ หมวกโย้หน้าดำเสียบพู่ขนนกสีต่างๆ เต็มยศอีกแบบหนึ่ง คือกางเกงสักหลาดสีนวลแถบทอง เสื้อสักหลาดสีนวล ข้อมือ คอ ลายยันต์ทองพู่บ่าทอง สายสะพายทองคาดดาบ หมวกโย้ดำ ปักพู่ขนนกสีต่างๆ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงสักหลาดดำ แถบดำ เสื้อดำยันต์ดำ หมวกโย้ดำ ปักขนนกสีต่างๆ

นายทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมกางเกงสักหลาดดำแถบทอง เสื้อสักหลาดดำปลายแขนทอง คอทอง สายสะพายไหมแดง หมวกโย้ดำปักพู่ขนนกสีต่างๆ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงลายสองสีน้ำเงินริ้วแดง เสื้อขาว ผ้าลายสอง ข้อมือแดง ติดบังทอง ๓ บั้ง คอแดง บ่าแดง คาดดาบ หมวกแก๊ป คาดแถบทอง

พลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมกางเกงผ้าลายสองขาว เสื้อสักหลาดดำ ข้อมือแดง คอแดง หมวกโย้ดำเสียบพู่ขนนกสีต่างๆ ถือปืนสนัณเฑียรปลายดาบ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงสีน้ำเงินริ้วแดง เสื้อขาว ข้อมือแดง คอแดง หมวกแก๊ปมีผ้าระบายหลัง (ผ้ากันแดด)

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๑๗ ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ดังนี้

นายทหาร

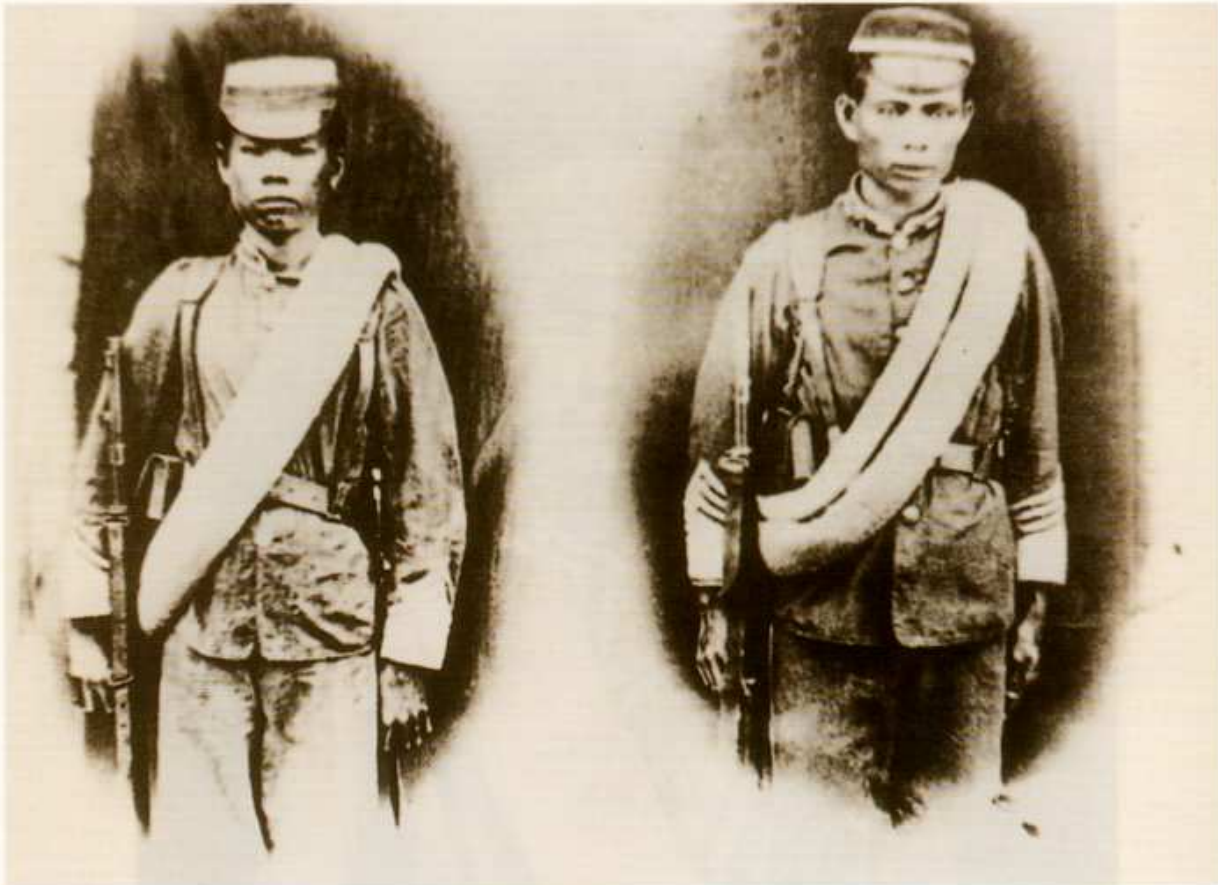
เครื่องแบบเต็มยศ นุ่งผ้าม่วงสักกรมท่า เสื้อสักหลาดดำยันต์ทอง คอทอง บ่าทอง สายสะพายทอง คาดดาบ หมวกเฮลเม็ตดำ เสียมทองปักพู่ขนนกขาว

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗ - ๗๐.

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

ทหารหน้าแต่งเครื่องสนาม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การแต่งกายของทหารหน้าในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า-
อยู่หัว ประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๔ แต่งกาย
ด้วยเครื่องสนามถือปืนสไนเดอร์ หรือ
ปืนเอ็นฟิลด์ มีได้บรรจุเสบียงแห้งคล่องไหล่
เครื่องหมายยศเป็นบังติดที่ข้อมือเสื้อ

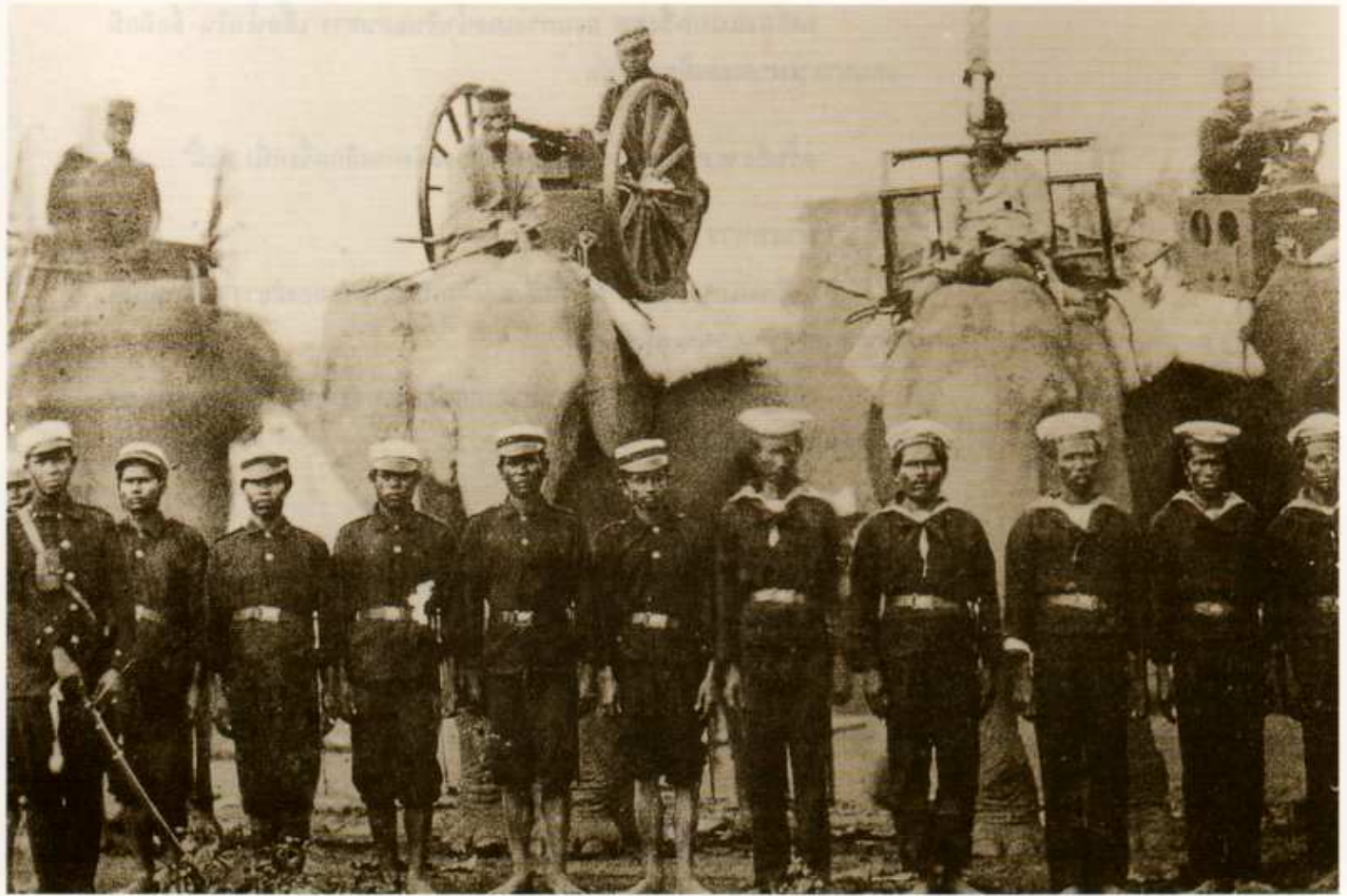
เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงสักหลาดดำแถบดำ เสื้อสักหลาดดำ
มีลายยันต์ที่ข้อมือ หน้าอก และที่คอ ปาดำ สายสะพายทอง หมวกเตอร์กิดำ
ยอดดุมทอง

พลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศและครึ่งยศ อย่างเดียวกัน สวมกางเกงสักหลาด
ดำแถบแดง เสื้อสักหลาดดำข้อมือแดง ปาดำแดง หมวกเฮลเม็ต มีผ้าพันสีขาว
ติดแถบแดงข้างๆ หมวก ยังคงใช้ปืนสไนเดอร์

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๓ เจ้าหมื่นไวยวรนาถ (เจิม แสง-ชูโต) ได้กลับ
จากดูงานการทหารในยุโรป โปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกรม
ทหารหน้า ครั้นนั้นเจ้าหมื่นไวยวรนาถ ได้ปรับปรุงระเบียบการปกครอง การ
แต่งกาย และการฝึกแบบตะวันตกขึ้นภายในกรมทหารหน้า สำหรับการเปลี่ยน
เครื่องแต่งกายทหารหน้าในครั้งนั้น มีดังนี้

*เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘ - ๖๙.

กำลังพลเกณฑ์ มณฑลพิษณุโลก กำลังมุ่งสู่นครหลวงพระบาง คราวปราบฮ่อ สมัยรัชกาลที่ ๕

นายทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมกางเกงผ้าเช็ดเท้าแถบทอง เสื้อขาวผ้าลายสอง
 ซ้อมือดำยันต์ป้ายทอง คอผ้าสีทอง ใช้ตราพระเกี้ยวที่คอเป็นเครื่องหมายยศ
 คาดรัดประคดสีน้ำเงินรวทองสลักเงิน คาดกระบี่ หมวกเฮลเม็ตยอดแหลม

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงผ้าเช็ดเท้าแถบดำ เสื้อผ้าเช็ดเท้า มีลาย
 ยันต์ที่ซ้อมือสีดำ ยันต์ที่คอสีดำ บ่าทอง คาดกระบี่ หมวกเฮลเม็ตยอด
 ดุ่มทอง

พลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมกางเกงผ้าลายสองสีน้ำเงินแถบขาว เสื้อผ้า
 ลายสองสีขาว ซ้อมือสีน้ำเงินลวดขาว หมวกเฮลเม็ต มียอด มีตราหน้าหมวก
 ถือปืนสนัยเตอร์ปลายดาบ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงน้ำเงินแถบขาว เสื้อน้ำเงิน ข้อมือมี
แถบขาว หมวกเฮลเม็ดยอดตุ้ม

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๓๑ ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกายอีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

นายทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ ตัวเสื้อซึ่งแต่เดิมเป็นผ้าลายสองสีขาว เปลี่ยนเป็น
สักหลาดขาว นอกนั้นเหมือนเดิม

เครื่องแบบครึ่งยศ เลิกหมวกเฮลเม็ดยอดตุ้มทอง ใช้หมวกเต็มยศ
ยอดแหลมอย่างเดียว

พลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมกางเกง เสื้อ หมวกคงเดิม เปลี่ยนเป็นถือ
ปืนมาตินีเฮนรีปลายดาบ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงสีน้ำตาลแถบขาว เสื้อสีน้ำตาลคาด
ลวดขาว หมวกแก๊ป

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๓๕ เปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย ดังนี้

นายทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมกางเกงสักหลาดดำแถบทอง เสื้อสักหลาด
ขาว ที่ข้อมือและคอมีแถบสีน้ำเงินอ่อน มีลวดทองที่ขอบ คาดรัดประคดสีน้ำเงิน
ริ้วทองริ้วเงิน คาดกระบี่ หมวกเฮลเม็ดยอดแหลม

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงสักหลาดดำแถบดำ เสื้อสักหลาดดำ
มีลายยันต์ที่ข้อมือ คอ และหน้าอกสีดำ บ่าทอง หมวกแก๊ปกะบังทอง คาด
กระบี่

พลทหาร

เครื่องแบบเต็มยศ สวมกางเกงผ้าลายสองสีน้ำเงินแถบขาว เสื้อขาว
ผ้าลายสอง ข้อมือสีน้ำเงินลวดขาว หมวกเฮลเม็ดยอด มียอด มีตราหน้าหมวก ถือ
ปืนมันลิเคอร์อย่างยาวปลายดาบ

เครื่องแบบครึ่งยศ สวมกางเกงผ้ากาสีน้ำตาลแถบขาว เสื้อสีเขียว
กันกับกางเกง มีปลอกข้อมือสีน้ำเงิน หมวกแก๊ป

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔ - ๗๐.

* เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐.

นายทหารและพลทหารแต่งเครื่องสนาม พ.ศ. ๒๔๓๗
 สวมหมวกสเตมิตชาวทรงสูง เสื้อผ้าเชิงสีดำ กางเกงผ้าเชิงสีดำ แต่งเครื่องสนาม ถือปืนมันนิเคอร์

["ทหารไทยสยาม" (ในขณะนั้น) : ๑๖]

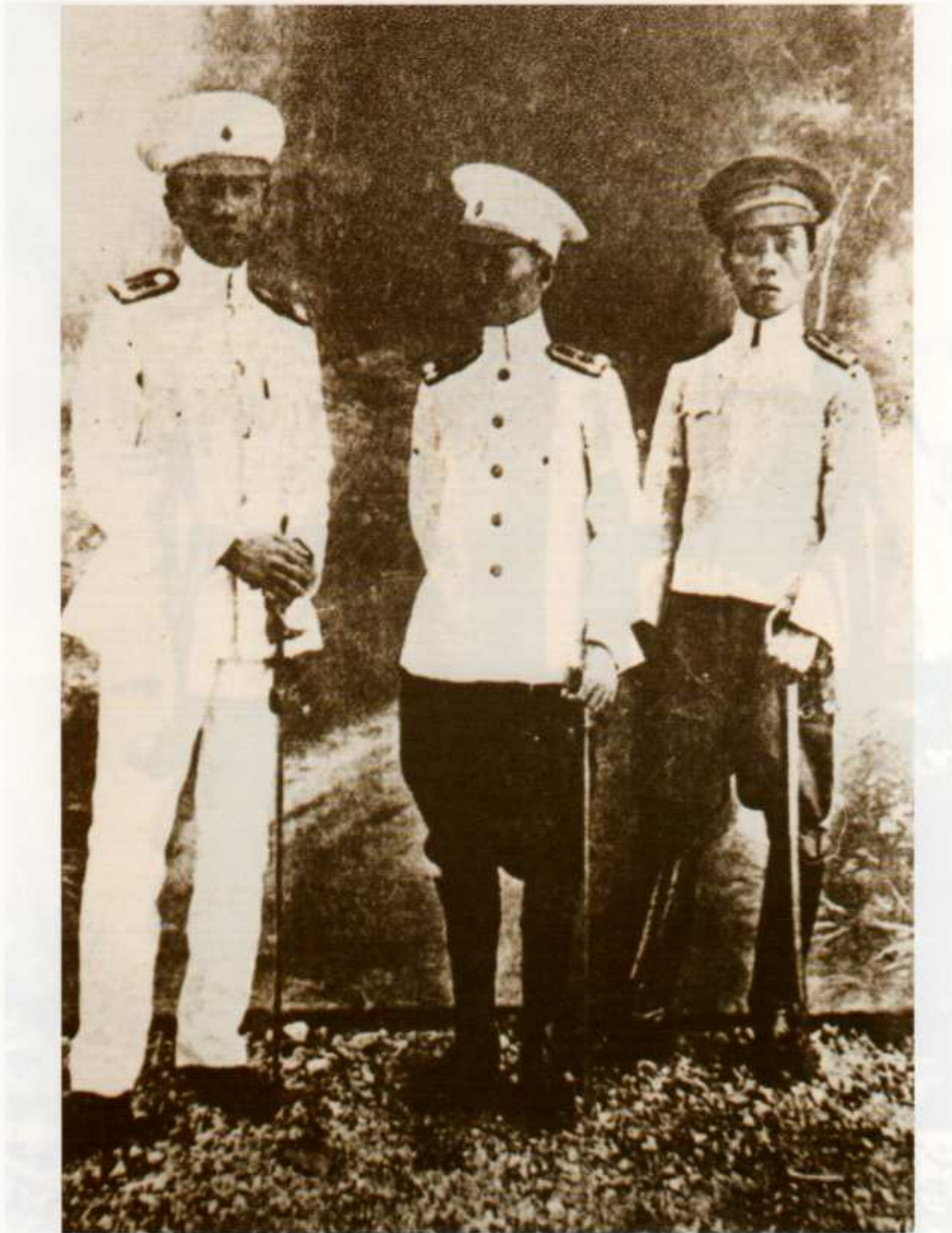

นายทหารแต่งเครื่องฝึกหัด พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕
สวมหมวกแก๊ปสีเทา เสื้อแบบราชการสีเทา กางเกงสีน้ำเงินแก่พับปลายขาให้ปรกลงมาคลุมส้นเท้าหรือผ้าพันแข้งสีน้ำตาล
(เรียกกางเกงแบบนี้ว่า "แบบรัสเซียปรก")

นายสิบพลทหารแต่งเครื่องฝึกหัด พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕

ส่วนหมวกแก๊ปสีเทา เสื้อแบบราชการสีเทา กางเกงสีน้ำเงินแก่พับปลายขาให้ปรกลงมาคลุมผ้าพันแข้ง

นายทหารแต่งปกติ พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕

จากซ้าย นายทหารยศนายร้อยเอก (อินทรรณุนิตติจักรเงินช้างล่าง ๒ ดวง ช้างบน ๑ ดวง) สวมหมวกแก๊ปสีขาว เสื้อแบบราชการชาว กางเกงสีขาว, **คนกลาง** นายทหารยศนายร้อยโท (อินทรรณุนิตติจักร ๒ ดวง) สวมหมวกแก๊ปสีขาว เสื้อแบบราชการสีขาว กางเกงสีน้ำเงินแก่ พับปลายขาให้ปรกลงมาคลุมส้นเท้าสีน้ำตาลแก่ **คนขวา** นายทหารยศนายร้อยตรี (อินทรรณุนิตติจักร ๑ ดวง) สวมหมวกแก๊ปสีเทา เสื้อแบบราชการสีขาว กางเกงสีน้ำเงินแก่

นายทหารและนายสิบพลทหารแต่งเต็มยศ พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๕๗ (สมัยรัชกาลที่ ๖)
 สวมหมวกเฮลเมตสีขาวทรงเตี้ย ยอดมีพู่ เสื้อทูนิกสีแดง กางเกงสีดำ มีแถบสีแดง นายทหารคาตรัดประคดไหมริ้วทองสลัเงิน
 นายสิบพลทหาร คาตรัดไหมริ้วทอง

เครื่องแบบทหารบก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงเครื่องแบบทหารที่ใช้มาแต่ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้งดงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้*

เครื่องแบบเต็มยศ - ครึ่งยศ

ใช้เสื้อและกางเกงสีกาลาดสีกากีแกมเขียว ที่ตะเข็บกางเกงด้านนอกมีไหมหรือด้นสีขาว

เครื่องแต่งตัวสำหรับนายสิบพลทหารบกทั่วไป

หมวกทรงหม้อตาลสีกากีแกมเขียว กะบังและสายรัดคางสีเดียวกัน มีตราปทุมธูณาโลมติดที่หน้าหมวก

เสื้อแบบทรวง (แบบราชปะแตน) ผ้าหรือสีกาลาดสีกากีแกมเขียว

กางเกงทรงกว้างผ้าหรือสีกาลาดสีกากีแกมเขียว แต่ผู้ซึ่งมีหน้าที่ขี่ม้า อยู่เสมอ ให้ใช้กางเกงขี่ม้าสีเดียวกันแทน

ผ้าพันแข้งสีคล้ายกับเสื้อกางเกง

รองเท้าหนังสีดำหุ้มข้อชนิดผูกตรงหลังเท้า

นายทหารในกรมทหารบกม้าที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ แต่งเครื่องสนาม

* กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, เรื่องเดิม, หน้า ๕๗ - ๖๐.

นายทหารและนายสิบแต่งเครื่องสนาม พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕
 สวมหมวกแก๊ปสีเทา เสื้อแบบราชการสีเทา นายทหารสวมกางเกงสีน้ำเงินแก่
 สวมรองเท้าสูงหนึ่งสีน้ำตาลแก่ นายสิบสวมกางเกงสีน้ำเงินแก่พับปลายขาให้ปรกลงมาคลุมปิดผ้าพันแข้ง

ที่เสื่อมีอินทรีธนูผ้าสีชนิดเดียวกันกับเสื่อ เย็บติดกับเสื่อตรงแนว ตะเข็บไหล่เสื่อ ปลายข้างต้นที่คอเสื่อติดกระดุม อินทรีธนูเป็นรูปกรวยตัดมุม ย่อ กว้างที่ปลายข้างไหล่เสื่อ ๔ เซนติเมตร ข้างที่คอเสื่อ ๓.๕ เซนติเมตร มีปลอกอินทรีธนู (เรียกกันว่า “อินทรีธนูน้อย”) ทำด้วยผ้าหรือสักหลาด ตามสีของเหล่าชนิดจำพวกทหาร ตามยาวของอินทรีธนูมีขนาด ๔ เซนติเมตร ตามกว้างพอสอดอินทรีธนูเข้าได้พอดี สำหรับผู้ช่วยพลรบให้มีสภาพสบายยืน ทาบด้านใต้ของปลอกอินทรีธนู

เครื่องแต่งตัวสำหรับนายดาบ นายร้อย นายพัน ทหารบก ให้มีดังนี้
หมวกทรงหม้อตาลสีกากีแกมเขียวหรือสีขาวย กะบังและสายรัดคางสี กากีแกมเขียว มีตราปทุมธนูนาโลมติดที่หน้าหมวก

หมวกยอดสีขาวยมีตราที่หน้าหมวกและมีสายรัดคางทำด้วยโลหะสีเหลือง
เสื่อแบบหลวง (ราชปะแตน) สีกากีแกมเขียว กระเป๋ายึดติดภายใน (กระเป๋ายึด คือเย็บลงไปในตัวเสื่อ)

เสื่อแบบหลวง (ราชปะแตน) สีขาว

ปลอกคอ ปลอกข้อมือสักหลาด หมายถึงตามเหล่าชนิดหรือจำพวก มีแถบทองกว้าง ๑ เซนติเมตร ที่ปลอกคอ ๑ เส้น ที่ปลอกข้อมือ ๒ เส้น กับสำหรับ ชั้นนายพันเพิ่มแถบทองกว้างถึงเซนติเมตร ๑ เส้น ลงในระหว่างแถบทอง กว้าง ๑ เซนติเมตร ๒ เส้น ที่ปลอกข้อมือนั้นและที่ได้ปลายคอด้วย ทั้งนี้ สำหรับใช้ประกอบกับเสื่อแบบหลวงสีขาวเป็นเครื่องหมายยศ

รัดประคด ใหม่วิวทองสลักเงิน

อินทรีธนู สำหรับนายดาบให้มีแถบทองกว้างถึงเซนติเมตรขลิบริมและ พาดกลางอินทรีธนูตามขวาง สำหรับนายร้อยให้มีแถบทองกว้าง ๑ เซนติเมตร ขลิบริมสำหรับนายพันเหมือนกับนายร้อย แต่เพิ่มแถบทองกว้างถึงเซนติเมตร ติดพาดกลางอินทรีธนูตามยาวอีกด้วย

กางเกงสีกากีแกมเขียว ได้แก่ กางเกงทรงกว้าง กางเกงขายาว และ กางเกงขี้น้ำ สำหรับใช้เฉพาะในขณะขี่ม้า หรือเฉพาะผู้ซึ่งมีหน้าที่ขี่ม้าอยู่เสมอ

กางเกงสีขาวยาว

กางเกงสักหลาดสีดำ แต่สำหรับชนิดทหารช่าง และจำพวกครุ เป็น สีน้ำเงิน มีแถบหมายถึงตามเหล่าชนิดหรือจำพวกกว้าง ๕ เซนติเมตร ติดที่ ตะเข็บข้างกางเกงด้านนอก กางเกงทรงกว้าง กางเกงขายาว หรือกางเกงขี้น้ำ สำหรับใช้เฉพาะในขณะขี่ม้า หรือเฉพาะผู้ซึ่งมีหน้าที่ขี่ม้าอยู่เสมอ

ผ้าพันแข้งสีกากีแกมเขียว หรือสนับแข้งสีน้ำตาลหรือสีดำ

รองเท้าสีดำ หรือสีน้ำตาลอย่างหุ้มข้อ ชนิดมีเชือกผูกตรงหลังเท้าหรือ ชนิดมีหนังยึด ๒ ข้าง (รองเท้ายึดข้าง) กับจะใช้รองเท้าสูงสีดำหรือสีน้ำตาลก็ได้ รองเท้าทุกชนิดปลายต้องเกลี้ยงไม่มีลวดลาย

ให้เพิ่มเติมเครื่องแต่งตัวสำหรับผู้ไปปฏิบัติราชการในประเทศที่มี
อากาศหนาว ดังต่อไปนี้

หมวกทรงหม้อตาลสักหลาดสีดำ กะบังและสายรัดคางสีดำ มีตรา
ปทุมธูณาโลมติดที่หน้าหมวก

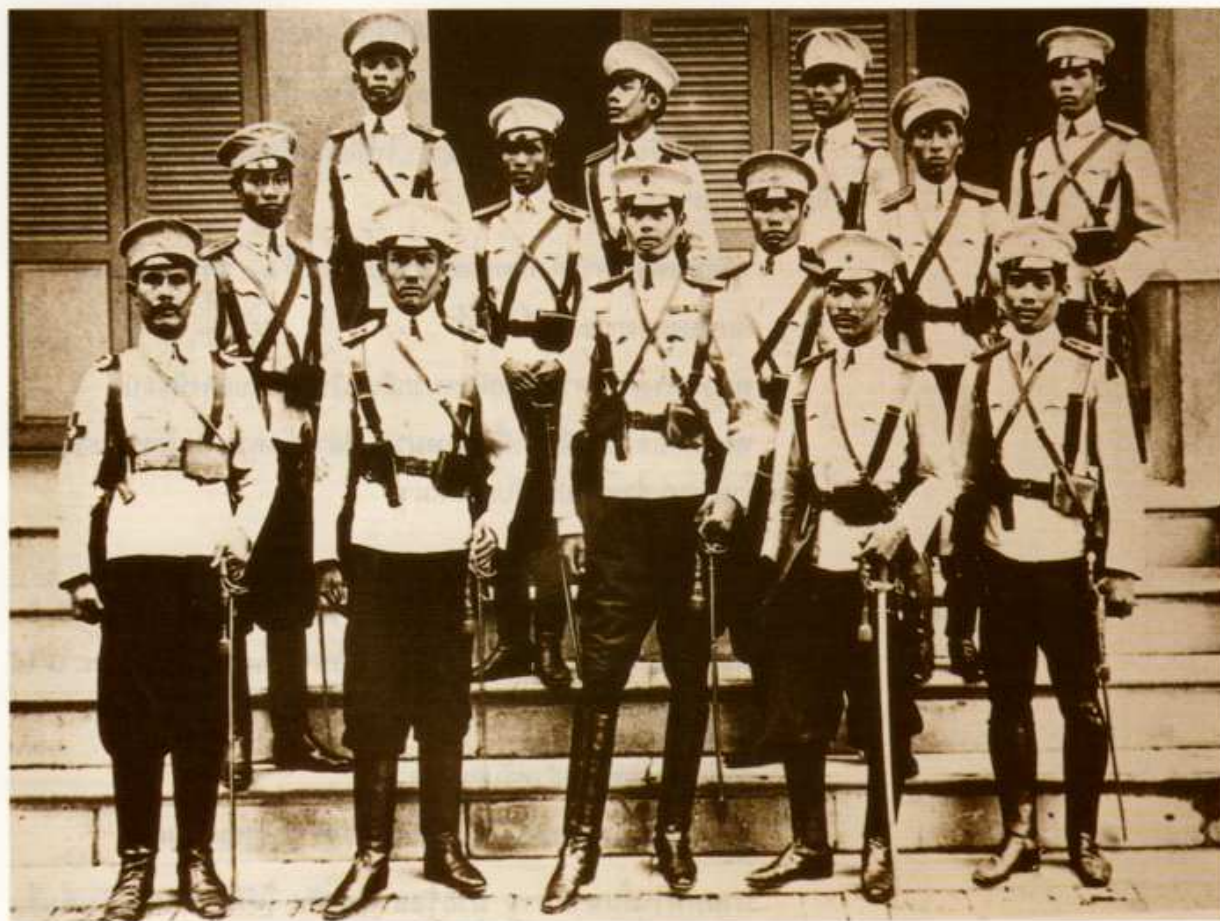
หมวกยอสีดำ มีตราปทุมธูณาโลมติดที่หน้าหมวก

เสื้อสักหลาดสีดำเข้ารูปรัดเอวคอปิด กระดุมแถวเดียวมีกระเป๋าลัง คอ
และข้อมือ เสื้อหมายสีตามเหล่าชนิดหรือจำพวก มีแถบทองกว้าง ๑ เซนติเมตร
ที่ขอบคอเสื้อด้านบน ๑ เส้น ที่ขอบด้านข้อมือ ๒ เส้น กับสำหรับนายพันเพิ่ม
แถบทองกึ่งเซนติเมตร ๑ เส้น ลงในระหว่างแถบทองกว้าง ๑ เซนติเมตร
๒ เส้น ที่ข้อมือเสื้อนั้นและที่ใต้ปลายคอด้วย

นายสิบพลทหารสังกัดกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์
ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

มีเครื่องแต่งตัวเพิ่มเติม คือ

หมวกทรงหม้อตาลให้มีผ้าพันหมวกสีน้ำเงินแก่ขลิบแดงที่ขอบ และให้
ใช้ผ้าพันหมวกสีขาวได้ด้วย

นายทหารในกรมทหารราบที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ แต่งเครื่องสนาม

หมวกยอดสีขาวมีตราที่หน้าหมวก มีสายรัดคางเป็นโลหะสีเหลืองมีผู้
ผสมผ้าสีดำ สำหรับประดับยอดหมวก

เสื้อแบบหลวง (ราชปะแตน) ผ้าสีขาว

เสื้อสักหลาดสีแดงเข้ารูปรัดเอวคอปิดกระดุมแถวเดียว คอพื้นดำปัก
ลวดริมด้วยไหมสีเหลือง ข้อมือพื้นดำปักเป็นอักษร ส.พ.ป.ม.จ. ด้วยไหมเหลือง
เฉพาะอักษร พ. ปักด้วยไหมสีขาว

คันซีพหนังเหลือง (กระเป๋ากะสุน) สำหรับสะพายจากบ่าขวาไปซ้าย

กางเกงขายาวสักหลาดสีดำมีแถบแดงกว้าง ๑ เซนติเมตร ที่ตะเข็บ
ด้านนอกทั้ง ๒ ข้าง

นายทหารชั้นนายดาบ นายร้อย นายพัน มีเครื่องแต่งตัวเพิ่มขึ้น และ
เปลี่ยนแปลงบางอย่าง ดังนี้

เพิ่มผู้ผสมผ้าดำที่หมวกยอด

เพิ่มเสื้อสักหลาดสีแดง เข้ารูปรัดเอว คอปิด กระดุมแถวเดียว คอเสื้อ
และปากกระเป๋าลงพื้นดำปักเป็นลายช่อชัยพฤกษ์ด้วยดินทอง ข้อมือเสื้อพื้น
ดำปักดินทองเป็นช่อชัยพฤกษ์กับอักษร ส.พ.ป.ม.จ. ด้วยดินทองแกมเงิน

สำหรับพลรบประจำกรม เพิ่มคันซีพมีสายหนังแถบทองทับ

ปลอกคอ ปลอกข้อมือ สำหรับเครื่องเต็มยศไม่ต้องมี

เสื้อสำหรับใช้ในประเศทหนาว ให้มีแถบที่คอเสื้อและข้อมือเสื้อเช่น
เดียวกับสีอินทราธนู

นายสิบพลทหารสังกัดกรมทหารบกที่ ๑๑ รักษาพระองค์

มีเครื่องแต่งกายเพิ่มขึ้นดังนี้

หมวกทรงหม้อตาลมีผ้าพันหมวกสีน้ำเงินแก่ขลิบแดงที่ขอบ

หมวกยอดสีขาวมีตราที่หน้าหมวก มีสายรัดคางเป็นโลหะสีขาว มีผู้
ผสมผ้าสีน้ำเงินแก่ สำหรับประดับยอดหมวก

เสื้อแบบหลวงสีขาว

เสื้อสักหลาดสีน้ำเงินแก่เข้ารูปรัดเอว คอปิดกระดุมแถวเดียว มีขลิบ
แถบขาวคันข้อมือ ปลายคอเสื้อและหลังมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ร.ร. ๖ ได้
พระมหามงกุฎติดที่ข้อมือ

คันซีพหนังเหลืองสำหรับสะพาย

กางเกงขายาวสักหลาดสีดำ มีแถบแดงกว้าง ๑ เซนติเมตร

นายทหารชั้นนายดาบ นายร้อย นายพัน ให้มีเครื่องแต่งตัวเพิ่มขึ้น
และเปลี่ยนแปลงบางอย่างดังต่อไปนี้

นายพันโท สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
ทรงเครื่องแบบผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารบกม้า นครปฐม (กรมทหารบกม้าที่ ๒) ในสมัยรัชกาลที่ ๖

เพิ่มพุ่มม้าน้ำเงินแก่ที่หมวกยอด

เพิ่มเสื้อสักหลาดสีน้ำเงินแก่เข้ารูปรัดเอว คอปิด กระดุมแถวเดียว มี
ขลิบแถบเงินคั่นที่ข้อมือเสื้อและหลัง กับอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ร.ร. ๖ ได้
พระมหามงกุฎ ซึ่งทำด้วยโลหะสีขาวติดที่ข้อมือเสื้อ

สำหรับพลประจำกรมเพิ่มคันซีฟสายหนังแถบเงินพับสำหรับสะพาย

รัดประคดไหมริ้วทองสลัเงิน เปลี่ยนเป็นไหมสีน้ำเงินแซมขาว

แถบทอง เส้นลวดทอง หรือสิ่งอื่นๆ ที่เป็นทอง ที่อินทราธนูหรือที่ใดๆ ให้
เปลี่ยนเป็นแถบเงิน เครื่องแต่งหมวกเปลี่ยนเป็นโลหะสีขาว

ปลอกคอและปลอกข้อมือสำหรับเครื่องเต็มยศไม่ต้องมี

นายสิบพลทหารสังกัดกรมทหารบกม้ากรุงเทพรักษาพระองค์ใน
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

มีเครื่องแต่งตัวเพิ่มดังนี้

หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำเงินหม่น มีผ้าพันหมวกสีน้ำเงินแก่

หมวกยอดสีขาวมีตราที่หน้าหมวก มีสายรัดคางทำด้วยโลหะสีเหลือง
มีพุ่มม้าน้ำเงินหม่นสำหรับประดับยอดหมวก

เสื้อแบบหลวงสีขาว

เสื้อสักหลาดทรงทหารทวน (ทหารม้า) เป็นเสื้อสักหลาดสีน้ำเงินหม่น
สั้นแค่อว ตัวเสื้อด้านซ้ายเกยด้านขวาติดกระดุม ๒ แถว มีขลิบแถบเหลืองคั่น
ข้อมือ ปลายคอเสื้อและหลังมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ร.ร. ๖ ได้พระมหา
มงกุฎติดที่ข้อมือ สวมกางเกงขี่ม้าหรือหรือกางเกงขายาว

คันซีพหนังเหลืองสำหรับสะพาย

รัดประคดไหมเหลืองไม่มีพู่ห้อย

กางเกงสักหลาดสีน้ำเงินหม่น มีขลิบเหลืองเป็นลวดที่ตะเข็บกางเกง
ขี่ม้านอกทั้ง ๒ ข้าง

สนับแข้งหนังดำ

นายทหารชั้นนายดาบ นายร้อย นายพัน ให้มีเครื่องแต่งตัวเพิ่มขึ้น
และเปลี่ยนแปลงบางอย่างดังต่อไปนี้

เพิ่มพุ่มม้าน้ำเงินหม่นที่หมวกยอด

เสื้อสักหลาดทรงทหารทวนสีน้ำเงินหม่นกระดุม ๒ แถว มีขลิบแถบ
ทองคั่นข้อมือ ปลายคอ และหลังกับมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ร.ร. ๖ ได้
พระมหามงกุฎ ซึ่งทำด้วยโลหะสีเหลืองติดที่ข้อมือ

สำหรับพลรบประจำกรมเพิ่มคันชีพสายหนังแถบทองทับสำหรับสะพาย
รัดประคดไหมทอง ไม่มีพู่ห้อยแทนประคดไหมริ้วทองสลบเงิน
กางเกงสักหลาดนั้นเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงินหม่นมีขลิบเหลืองเป็นลวดที่

ตะเข็บ

กางเกงสักหลาดสีดำ

กางเกงนายดาบ นายร้อย กรมทหารปืนใหญ่
กางเกงสักหลาดสีดำสีเงินแก่ ขลิบเหลืองเป็นลวด
ที่ตะเข็บทางด้านนอกทั้งสองข้าง

ปลอกคอ ปลอกข้อมือ สำหรับเครื่องเต็มยศไม่ต้องมี

ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำเงินหม่น กะบังหมวกสีดำ และมีเส้นลวดสี
เหลืองติดที่รอบขอบหมวกเบื้องบน

ทหารที่สังกัดกรมกองทหารรักษาพระองค์อื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว
ให้แต่งตัวตามสังกัดเหล่านั้นๆ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการกำหนดข้อ
บังคับการใช้เครื่องสนามและวิธีแต่งเครื่องสนาม พ.ศ. ๒๔๕๗ โดย
จำแนกเป็นเครื่องสนามสำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายดาบ เครื่อง
สนามสำหรับจ่านายสิบ นายสิบ และพลทหาร เครื่องสนามสำหรับนักเรียน
ทหารบก ดังนี้

* ข้อบังคับกำหนดการใช้เครื่องสนาม และวิธีการแต่งเครื่องสนาม พ.ศ. ๒๔๕๗

**นายทหารและนายสิบพลทหารแต่ง
เครื่องสนาม พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๖๒
(สมัยรัชกาลที่ ๖)**

หมวกทรงหม้อตาลสีเทา มีตราปทุม
อุณาโลมติดที่หน้าหมวก เสื้อแบบราชการ
สีเทา กางเกงอย่างกว้างขาสั้นสีน้ำเงินแก่
นายทหารสวมรองเท้าหนังสูง นายสิบพล
ทหารใช้ผ้าพันแข้ง และรองเท้าสีน้ำตาล

นายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายดาบพลรบ แต่งเครื่องสนามดังนี้

นายทหารชั้นจอมพลและนายพล เครื่องสนามประกอบด้วย **เข็มขัด**
คาดนอกเสื้อ **กลองส่องสายตา** ติดกับเข็มขัดเบื้องขวาข้างหน้า **กระเป๋** สับขอ
ข้างซ้าย **สายโยง** ๒ สาย คล้องบ่วงหลังโยงตรงมาคล้องบ่วงซึ่งอยู่ในระหว่างหู
ของกลองสาย ๑ และโยงตรงไปที่บ่วงที่สอดอยู่ในเข็มขัดข้างซ้ายอีกสายหนึ่ง
กระเป๋หนังสี สะพายบ่าซ้ายมาขวา นอกเข็มขัด หรือจะใช้กระเป๋นี้ติดกับ
เข็มขัดด้วยสายหนังก็ได้

นายทหารชั้นนายพัน นายร้อย นายดาบ ที่มีหน้าที่ขี่ม้า มีเครื่อง
สนามประกอบด้วย **เข็มขัด** คาดนอกเสื้อ **ซองปืนพก** ติดกับเข็มขัดเบื้องขวา

นายทหารและนายสิบพลทหาร
แต่งเต็มยศชาว พ.ศ. ๒๔๕๕ (สมัยรัชกาลที่ ๖)
สวมหมวกเฮลเมตสีขาวทรงเตี้ย ยอดมีพู่ เลือแบบราชการสีขาว
นายทหารคาดสายคันชี่พัตน์ทอง นายสิบพลทหารคาดสายคันชี่พท่งสีน้ำตาอแก่
กางเกงดำมีแถบ พลรบสะพายคันชี่พ

ข้างหน้า กระเปาะกระสุน ติดกับเข็มขัดเบื้องซ้ายข้างหน้า ของกล้องส่องสายตา ติดกับเข็มขัดข้างหลัง กระเป๋ สับซอข้างซ้าย สายโยง ๒ สาย กระเปาหนังสือ สะพายบ่าซ้ายมาขวา นอกเข็มขัด

นายทหารชั้นนายร้อย นายดาบ ที่ไม่มีหน้าที่ขี่ม้า แต่งเครื่องสนาม ได้อย่างนายทหารชั้นนายพัน นายร้อย นายดาบ เว้นแต่ไม่มีกระเปาหนังสือ และต้องเพิ่มกระดิกน้ำ สะพายบ่าขวามาซ้าย เพิ่มย่ามผ้าใบติดกับเข็มขัดข้างขวา คืออยู่ในระหว่างช่องปืนพกกับช่องกล้องส่องสองตา

จ่านายสิบ นายสิบและพลทหาร แต่งเครื่องสนาม ดังนี้

บรรดาจ่านายสิบทั้งปวง มีเครื่องสนามและแต่งเครื่องสนามได้อย่างเดียวกันกับนายพัน นายร้อย นายดาบ แต่ไม่ต้องมีกระเปาหนังสือ

นายสิบพลทหารแต่งปกติสีเทา

พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๖๒ (สมัยรัชกาลที่ ๖)

สวมหมวกทรงหม้อดาสีเทา เสื้อแบบ
ราชการสีเทาคอพับ กางเกงขาวหรือ
กางเกงสีน้ำตาลเงินแก่ คาดเข็มขัด รองเท้า
และผ้าพันแข้งสีน้ำตาล

นายสิบและพลทหารแต่งปกติ (เสื้อขาวกางเกงแถบ) พ.ศ. ๒๔๖๒ (สมัยรัชกาลที่ ๖)

สวมหมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อแบบราชการสีขาวกางเกง
สีน้ำเงินแก่ คาดเข็มขัดหนัง รองเท้าหนังสีน้ำตาล

นายทหารแต่งเครื่องราตรีสโมสรปิดอก
พ.ศ. ๒๔๖๒ (สมัยรัชกาลที่ ๖)
สวมเสื้อแบบราชการสีขาว กระดุม ๕ เม็ด
กางเกงสีดำมีแถบ ประดับเหรียญเครื่องราช
อิสริยาภรณ์อย่างย่อ (ขนาดเล็ก) ไม่ประดับ
ดวงดารา เว้นแต่มีหมายกำหนดการให้
ประดับ

นายสิบพลทหาร มีเครื่องสนามและแต่งเครื่องสนามได้ตามเหล่าหรือ
ชนิด ตามที่กรมยกกระบัตรจะได้จ่ายของให้

นักเรียนทหารบก แต่งเครื่องสนาม ดังนี้

นักเรียนทำการนายร้อย นักเรียนทำการนายดาบ มีเครื่องสนาม
และแต่งเครื่องสนามได้เช่นเดียวกับนายพัน นายร้อย นายดาบ ตามเหล่า
หรือชนิดหรือจำพวกนั้นๆ

นักเรียนนายร้อย นักเรียนนายดาบ มีเครื่องสนามและแต่งเครื่อง
สนามได้เช่นเดียวกับชนิดทหารราบ

นักเรียนนายสิบ มีเครื่องสนามและแต่งเครื่องสนามได้เหมือนเหล่า
หรือชนิดทหารตามที่ตนสังกัดอยู่

นายทหารในกรมแพทย์ทหารบก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓
แต่งเครื่องแบบปกติ อินทราชนูชวางพาดไหล่

นายทหารในกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓
แถวหน้าตั้งด้านหน้า แต่งเครื่องแบบปกติ สองแถวหลังแต่งเครื่องสนาม

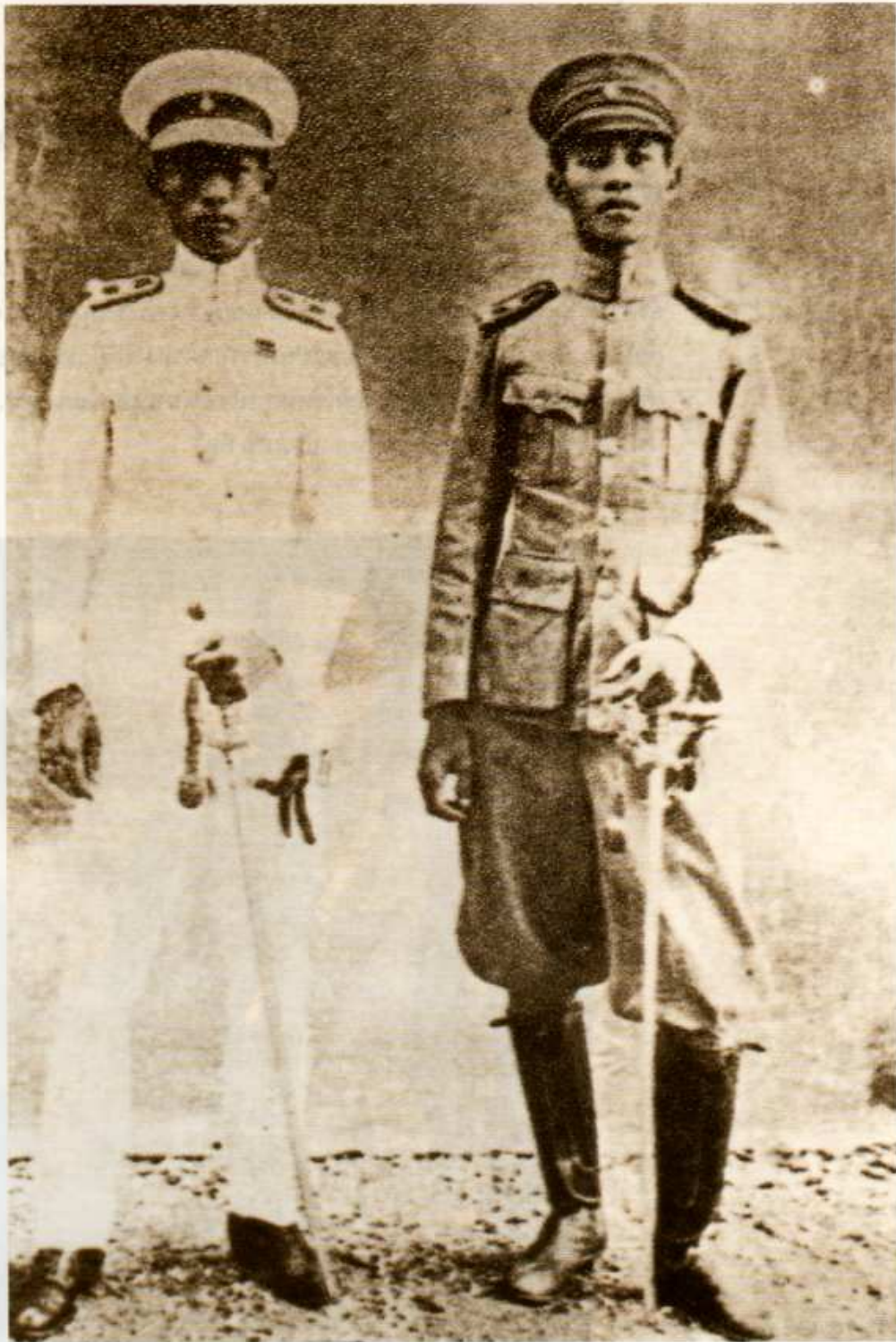

นายทหารและนายสิบพลทหารแต่งเครื่องฝึกหัด พ.ศ. ๒๔๖๒ (สมัยรัชกาลที่ ๖)
 สวมหมวกทรงหม้อตาลสีกากีแกมเขียว เสื้อแบบหลวง (ราชปะแตน) กางเกงขาสั้น
 หรือกางเกงขี้น้ำสีกากีแกมเขียว ผ้าวั้นแข็งสีคล้ายเสื้อ กางเกง รองเท้าหนังดำหุ้มข้อ

นายสิบพลทหารแต่งปกติ (สีกาก๊ากมเขียว) พ.ศ. ๒๔๖๒ สมัยรัชกาลที่ ๖
 สวมหมวกทรงหม้อตาลสีกาก๊ากมเขียว เสื้อแบบหลวง (ราชปะแตน)
 กางเกงทรงสีกาก๊ากมเขียว คาดเข็มขัด ผ้าพันแข้งสีคล้ายกับเสื้อกางเกงรองเท้าหนังดำ

ภาพถ่ายจาก พิพิธภัณฑ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี
 กรมพระราชโอรส ๒๕๖๒

นายทหารแต่งเครื่องแบบปกติขาวและกากีแกมเขียว พ.ศ. ๒๔๖๒ (สมัยรัชกาลที่ ๖)

สวมหมวกทรงหม้อตาลสีขาวและกากีแกมเขียว มีปทุมธนูโลมที่หน้าหมวก
 เสื้อแบบราชการสีขาว และสีกากีแกมเขียว กางเกงขาสั้น รองเท้าหุ้มส้นสีดำหรือกางเกงขาสั้นสีกากีแกมเขียว
 คือปลายขาพับลงมาประกบสนับแข้งหรือผ้าพันแข้งสีน้ำตาลแก่

เครื่องแบบทหารบก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
พระอัฐมรามาธิบดินทร^๑

เครื่องแบบทหารบกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ยังคงใช้ต่อเนื่องมาแต่ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๗๕ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีการปรับปรุงแก้ไข
เครื่องแบบทหารบกตามพระราชกำหนดเครื่องแบบทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๕
เครื่องแบบทหารบกแบ่งออกเป็น ๖ ประเภท คือ^๒

เครื่องแบบปกติ จ่านายสิบ ตอนปลาย
รัชกาลที่ ๖ - รัชกาลที่ ๗

^๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบันได้ถวายพระราชสมัญญานาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ขึ้นเป็น พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร เมื่อ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๓.

^๒ กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, *เรื่องเดิม*, หน้า ๖๔ - ๖๕.

- เครื่องปกติ
- เครื่องหัด
- เครื่องสนาม
- เครื่องสโมสร (แต่งได้เฉพาะนายทหารชั้นสัญญาบัตร)
- เครื่องเต็มยศขาว (แต่งได้เฉพาะนายทหารชั้นสัญญาบัตร)
- เครื่องเต็มยศ

เครื่องปกติ สวมหมวกกันแดด (หมวกกะโล่) สีกากีแกมเขียว สำหรับทหารพลรบ ด้านหน้าหมวกติดตราทำด้วยทองเหลือง เป็นรูปอุณาโลมอยู่กลางจักร รอบภายนอกวงจักรมีลายเปลว รอบภายในวงจักรมีอักษรว่า

หน้าหมวก ติดตราทำด้วยทองเหลือง เป็นรูปอุณาโลมอยู่กลางจักร รอบภายนอกวงจักรมีลายเปลว รอบภายในวงจักร มีอักษรว่า “สละชีพเพื่อชาติ”

เครื่องแบบสนามพลทหาร พ.ศ. ๒๔๗๕

สวมหมวกกันแดด (หมวกกะโล่) สีกากีแกมเขียว เสื้อแบบราชการ ผ้าสีกากีแกมเขียว กางเกงผ้าสีกากีแกมเขียว แต่งเครื่องสนาม รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ประกอบด้วยผ้าพันแข้งสีกากีแกมเขียว

“สละชีพเพื่อชาติ” นายทหารชั้นสัญญาบัตรทั้งพลรบและผู้ช่วยพลรบ ให้ใช้หมวกกันแดดสีขาวสำหรับประกอบกับเสื้อขาวได้ด้วย เสื้อแบบราชการผ้าหรือสักหลาดสีกากีแกมเขียว กางเกงทำด้วยผ้าหรือสักหลาดสีกากีแกมเขียว และแบบขีม้าสำหรับผู้ซึ่งมีหน้าที่ขี่ม้า นายทหารชั้นสัญญาบัตรใช้กางเกงสีกากีแกมเขียวขายาวไม่พับปลายขา ประกอบกับเสื้อสีกากีแกมเขียว หรือกางเกงขายาวพับปลายขา ประกอบกับเสื้อผ้าขาวด้วย รองเท้าชนิดหุ้มข้อหนังสีดำ มีเข็มขัดหนังสีน้ำตาล คาดทับเสื้อ ในเวลาแต่งเครื่องสีกากีแกมเขียว สำหรับนายสิบพลทหาร จ่านายสิบ และนายทหารชั้นสัญญาบัตร ใช้เข็มขัดสายโยง ๑ สาย คาดทับเสื้อในเวลาแต่งเครื่องสีกากีแกมเขียว

เครื่องแบบฝึกนายทหาร สมัยรัชกาลที่ ๖ - รัชกาลที่ ๗
 สวมหมวกทรงหม้อดาสีงาที่แกมเขียว มีตราปทุมธนูโลมติดที่หน้าหมวก เสื้อแบบหลวมสีงาที่แกมเขียว
 กางเกงสีงาที่แกมเขียว มีผ้าสักหลาดหรือเชือกที่เรียกว่า ผ้าฟอริกพันทับรองเท้าหุ้มข้อ

เครื่องสโมสร ใช้ได้เฉพาะนายทหารชั้นสัญญาบัตร ให้แต่งตั้งต่อไปนี้
หมวกกันแดดสีขาว
เสื้อแบบราชการสีขาว
กางเกงขายาวสีขาว
รองเท้าชนิดหุ้มข้อหนังสีดำ

**เครื่องเติมยศ นายทหารชั้นสัญญาบัตร จ่านายสิบ นายสิบ พลทหาร
นักเรียนนายร้อย** แต่งเช่นเดียวกันกับเครื่องหัดแต่ให้สวมสายสะพายตาม
หมายกำหนดการ และให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพิ่มขึ้น

เครื่องแบบทหารบก ได้รับการปรับปรุงทั้งเครื่องแบบทหารชายและทหารหญิงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนี้

เครื่องแบบปกติ มี ๒ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติสีกากีแกมเขียว และ เครื่องแบบปกติสีขาว ดังนี้

- **เครื่องแบบปกติสีกากีแกมเขียว** ประกอบด้วย หมวกกันแดดสีกากีแกมเขียว เสื้อแบบราชการผ้าหรือสักหลาดสีกากีแกมเขียว กางเกงทำด้วยผ้าหรือสักหลาดสีกากีแกมเขียว ผ้าพันแข้งทำด้วยผ้าสักหลาดสีกากีแกมเขียว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ เช็มขัดสายโยงคาดทับเสื้อ (ถ้าแต่งกางเกงสีกากีแกมเขียวขายาว ไม่ต้องใช้เช็มขัดสายโยง)
- **เครื่องแบบปกติสีขา** ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขา กะบังหนังสีดำ หรือหมวกกันแดดสีขา เสื้อแบบราชการสีขา กางเกงสีขา ขายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เสื้อเครื่องแบบสีกากีแกมเขียว

มีกระเป๋าสีเขียวติดภายนอกข้างบน ๒ ใบ และ
ข้างล่าง ๒ ใบ มีโบปรกกระเป๋าสีหน้าอก
คลุมทองเกลี้ยง ๕ คู่ คอติดเครื่องหมาย
อุณาโลมภายใต้พระมหาพิชัยมงกุฎมีรัศมี
ที่ป่าติดอินทรีน้อย พื้นสีเหลืองมีแถบ
คันทอง ๒ ข้าง มีจักร ๓ ดวง (ยศนายร้อย
เอก) มีเครื่องหมายคชสีห์ติดที่ป่าทั้ง ๒ ข้าง
มีสายยศไหมสีเหลือง ๑ เส้น ติดเข็ม
เสนาธิปไตยที่กระเป๋าด้านขวา

เครื่องแบบฝึก แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติสีกากีแกมเขียว แต่ให้
ใช้หมวกกันแดด หรือหมวกเหล็กสีกากีแกมเขียว กางเกงแบบขาสั้นหรือแบบ
ขี้น้า

เครื่องแบบสนาม แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ไม่ต้องมี
เข็มขัดสายโยง

เครื่องแบบสโมสร ประกอบด้วยหมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อแบบ
ราชการสีขาว กางเกงขาสั้นสีขาวไม่พับปลายขา รองเท้าชนิดหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบเต็มยศ ประกอบด้วย หมวกกันแดดสีกากีแกมเขียว มีสาย
รัดคางไหมทอง เสื้อแบบราชการสีกากีแกมเขียว เข็มขัดพื้นหนังสีเลือดหมู
คาดทับเสื้อ หัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีทองเป็นรูปวงจักร กางเกงสีกากีแกมเขียว
ขาสั้นไม่พับปลายขา รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

นอกจากเครื่องแบบดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีเครื่องแบบเต็มยศรักษา
พระองค์อีก คือ เครื่องแบบเต็มยศในกองพันทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษา
พระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีเครื่องเต็มยศ ประกอบ
ด้วย เสื้อสักหลาดสีแดง กางเกงสักหลาดสีน้ำเงินแก่แบบขาสั้น มีแถบสักหลาด

ที่ตะเข็บขาด้านนอกสองแถบ รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ สะพายคันชีพหนังสีน้ำเงิน
แก่ คาดประคุดด้วยไหมริ้วทองสลับเงิน

เครื่องแบบพลทหาร และนายสิบ มี ๕ ประเภท คือ

เครื่องแบบปกติ ประกอบด้วยหมวกกันแดดสีกากีแกมเขียว เสื้อแบบ
ราชการสีกากีแกมเขียว กางเกงขายาวสีกากีแกมเขียว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ
เข็มขัดหนังสีน้ำตาลคาดทับเสื้อ

เครื่องแบบฝึก เช่นเดียวกับ เครื่องแบบปกติสีกากีแกมเขียว แต่ให้ใช้
ผ้าพันแข้งประกอบกับรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบสนาม แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก

เครื่องแบบเต็มยศ แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึกทุกประการ

เครื่องแบบฝึกหัด สมัยรัชกาลที่ ๔ สวม
หมวกเหล็กสีกากีแกมเขียว ที่หน้าหมวก
ติดตราเป็นรูปอุณาโลมอยู่กลางจักร รอบ
ภายนอกวงจักรมีสายแปลว รอบภายในวง
จักรมีอักษรว่า "สละชีพเพื่อชาติ" สวมเสื้อ
สีกากีแกมเขียว ประดับเหรียญปราบกบฏ
เหนือกระเป๋าสีด้านซ้ายมีสายกระเป๋าสะพาย
จากขวามาซ้าย

เครื่องแบบฝึกหัดนายทหาร สมัยรัชกาลที่ ๘

นายพันตรี หลวงประหารวิบุว (ชิน โหระกุล) อดีตผู้บังคับการ กรมทหารราบที่ ๓๙ จังหวัดนครราชสีมา
 สวมหมวกกันแดด (หมวกกะโล่) สีกาก๊ากมเขียว เสื้อสีกาก๊ากมเขียว คอตั้งกระดุม ๘ เม็ด
 กระเป๋ามนเจาะ กระเป๋าล่างเย็บกระเป๋ายะ กางเกงสีน้ำสีกาก๊ากมเขียว สวมรองเท้าสูงสีน้ำตาลแก่ คาดเข็มขัดทับเสื้อนอก
 มีสายกระเป๋าสะพายจากขวามาซ้าย ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เครื่องแบบเต็มยศรักษาพระองค์ ในกองพันทหารราบที่ ๑ มหาด
เล็กรักษาพระองค์ ประกอบด้วยเสื้อสักหลาดสีแดง กางเกงสักหลาดสีน้ำเงิน
 แก้มแบบชายาว มีแถบสักหลาดที่ตะเข็บขาด้านนอกสีแดง รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ
 สะพายคันชีพ เข็มขัดหนังสีขาว พร้อมด้วยซองดาบปลายปืนคาดทับเสื้อ

เครื่องแบบยุวชนทหาร

สวมหมวกทรงหม้อตาลสีกากีแกมเขียว
 ผ้าพันหมวกสีแดง มีตราสลະชีพเพื่อชาติ
 ขนาดเล็กติดที่หน้าหมวก เสื้อแขนยาว
 กางเกงขาสั้นเหนือเข่าสีกากีแกมเขียว
 เข็มขัดหนังสีน้ำตาลแก่ คาดทับกางเกง
 สวมถุงเท้าขาวสีดำ รองเท้าหุ้มข้อหรือ
 หุ้มส้นหนังสีดำ

นายทหารแต่งเครื่องแบบปกติสีกากีแกมเขียว สมัยรัชกาลที่ ๘

เครื่องหมายยศ

เครื่องแบบยศจอมพล บนอินทรีธนูเสื้อทั้งสองข้าง มีคทากับกระบี่ไขว้กัน ทำด้วยโลหะสีทอง กับมีขีดขวางอินทรีธนู ๒ ขีด ทำด้วยโลหะสีทอง ติดที่อินทรีธนูเสื้อข้างละ ๒ ขีด เช่นเดียวกับนายพล

เครื่องหมายยศนายพล บนอินทรีธนูเสื้อทั้งสองข้าง มีดาว (๕ กليب) ทำด้วยโลหะสีทอง สำหรับผู้ที่ติดมากกว่า ๑ ดาว ให้ติดเรียงตามยาวของอินทรีธนูเสื้อ กับมีขีดขวางอินทรีธนูเสื้อข้างละ ๒ ขีด

เครื่องหมายยศนายพัน บนอินทรีธนูเสื้อทั้งสองข้าง มีดาวทำด้วยโลหะสีทอง สำหรับผู้ที่ติดมากกว่า ๑ ดาว ให้ติดเรียงตามยาวของอินทรีธนูเสื้อ กับมีขีดขวางอินทรีธนูเสื้อข้างละ ๑ ขีด

เครื่องหมายยศนายร้อย บนอินทรีธนูเสื้อทั้งสองข้าง มีดาวทำด้วยโลหะสีทอง สำหรับผู้ที่ติดมากกว่า ๑ ดาว ให้ติดเรียงตามยาวของอินทรีธนูเสื้อ

เครื่องหมายยศชั้นนายสิบ ใช้บังสีกากีเย็บติดที่แขนเสื้อข้างซ้ายเป็นรูปมุมข้อศอก หักมุมลงทางล่าง คือ สิบตรี ๑ บั้ง สิบโท ๒ บั้ง สิบเอก ๓ บั้ง จ่านายสิบ ๔ บั้ง ถ้าเป็นจ่านายสิบตรี ให้ติดเครื่องหมายทำเป็นรูปมุมข้อศอก ๑ บั้ง กับมีขีดขวางอินทรีธนู ๑ ขีด ทำด้วยโลหะสีทอง ถ้าเป็นจ่าสิบโท จ่าสิบเอก ให้เพิ่มเครื่องหมายมุมข้อศอกขึ้นตามชั้นยศ

เครื่องแบบมีก้นนักเรียนนายร้อยหญิง พ.ศ. ๒๔๘๕

สวมหมวกหนีปลีกากีแกมเขียว หรือหมวกเหล็กปลีกากีแกมเขียว เสื้อคอพับปลีกากีแกมเขียว กางเกงขี้น้ำปลีกากีแกมเขียว ติดกระดุมกางเกงทางด้านข้าง เข็มขัดหนังสีน้ำตาล สวมรองเท้าหนังสีน้ำตาล หรือพื้นผ้า พื้นแข็งปลีกากีแกมเขียวทับรองเท้าหุ้มข้อสีน้ำตาล (นักเรียนนายร้อยหญิง รุ่นแรกและรุ่นเดียว เริ่มเข้ารับการศึกษา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ณ โรงเรียนเทคนิคทหารบก หลังจากกระทรวงกลาโหมมีคำสั่งส่วนที่ ๒๗๐๓๘/๘๕ ลง ๑๒ สิงหาคม ๒๔๘๕ เรื่องให้รับสมัครหญิงเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนทหาร)

เครื่องแบบทหารบก (พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๕๐๔) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

เครื่องแบบทหารบก พ.ศ. ๒๔๙๓

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้ยกเลิกกฎกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พ.ศ. ๒๔๗๗ ทุกฉบับ และให้ทหารบกแต่งเครื่องแบบตามที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้^{*}

เครื่องแบบนายดาบและนายทหารชั้นสัญญาบัตร เครื่องแบบนายดาบใช้แบบเดียวกับเครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตร มี ๑๑ ชนิด คือ เครื่องแบบเสื้อคอพับ เครื่องฝึก เครื่องสนาม เครื่องแบบเสื้อคอแบะ เครื่องแบบปกติกาकिनวล เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ เครื่องแบบเต็มยศกาकिनวล เครื่องสโมสรปิดอก เครื่องสโมสรเปิดอก

เครื่องแบบเสื้อคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกาकिनวล เสื้อคอพับกาकिनวล กางเกงกาकिनวลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อ หนัสน้ำดำหรือสีน้ำตาล เข็มขัดหนัสน้ำตาลคาดทับขอบกางเกง

เครื่องฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบเสื้อคอพับ ใช้ส้นแข้งผ้าใบครึ่งน่องหรือผ้าพันแข้งประกอบกับรองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล หรือรองเท้าสูงครึ่งน่อง และให้ใช้หมวกเหล็ก หรือหมวกหนีบกาकिनวลได้ด้วย กับคาดกระบี่ตามโอกาสที่กระทรวงกลาโหมกำหนด โดยใช้ซองกระบี่ประกอบ

เครื่องสนาม เช่นเดียวกับเครื่องฝึก ถ้าใช้หมวกทรงหม้อตาลกาकिनวล ไม่มีผ้าพันหมวก

เครื่องแบบเสื้อคอแบะ ประกอบด้วยหมวกทรงหม้อตาลกาकिनวล เสื้อชั้นนอกคอแบะกาकिनวล กางเกงกาकिनวลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล

เครื่องแบบปกติกาकिनวล ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกาकिनวล เสื้อนอกคอปิดกาकिनวล มีอินทรวงูอ่อน กางเกงกาकिनวลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล กระบี่ (คาดตามโอกาสที่กระทรวงกลาโหมกำหนด)

^{*} กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๔๙๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๔. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๗ ตอน ๑๕ ลง ๑๔ มีนาคม ๒๔๙๓.

นายทหารสัญญาบัตร แต่งเครื่องแบบปกติกาฬนวลคอพับ

นายทหารสัญญาบัตร แต่งเครื่องแบบปกติกาฬนวลคอแบะ

นายทหารสัญญาบัตร แต่งเครื่องแบบปกติขาว

นายทหารประทวน สังกัดกรมผสมที่ ๒๑ แต่งเครื่องแบบฝึก

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดขาว กางเกงขาวแบบชายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือหนังสีดำหรือสีขาว หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ กระบี่ (คาดตามโอกาสที่กระทรวงกลาโหมกำหนด)

เครื่องแบบครึ่งยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว แต่ให้ใช้รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำและคาดกระบี่

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ

เครื่องแบบเต็มยศกากินวล ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกากินวล สายรัดคางแถบไหมทอง หรือหมวกเหล็กกากินวล เสื้อชั้นนอกคอปิดกากินวล ประกอบกับอินทราวุธแข็ง กางเกงกากินวลแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ กระบี่

เครื่องสโมสรปิดอก เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว แต่ให้ใช้รองเท้าหนังสีดำ

เครื่องสโมสรเปิดอก ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกเปิดอกสีขาว กางเกงสีดำแบบชายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

สำหรับเครื่องแบบเสื้อคอพับ เครื่องฝึก เครื่องสนาม เครื่องแบบเสื้อคอแบะ เครื่องแบบปกติกากินวล และเครื่องแบบเต็มยศกากินวล ผู้มีหน้าที่ขี่ม้าหรือในโอกาสขี่ม้า ให้ใช้กางเกงกากินวลแบบขี่ม้า มีสนับแข้งประกอบ หรือจะใช้รองเท้าสูงก็ได้ เฉพาะเครื่องแบบครึ่งยศและเครื่องแบบเต็มยศ ใช้กางเกงขาวแบบขี่ม้าประกอบกับรองเท้าสูงหนังสีดำ

เครื่องแบบสำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่สังกัดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เช่นเดียวกับนายทหารชั้นสัญญาบัตรทั่วไป เฉพาะในขณะบังคับแถวนักเรียนนายร้อย ซึ่งแต่งเครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ หรือเครื่องแบบเต็มยศกากินวล ให้แต่งเครื่องแบบดังนี้ คือ **เครื่องแบบครึ่งยศ** ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ กระบี่ ดุมมือขาว **เครื่องแบบเต็มยศ** ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ เข็มขัดเต็มยศ กระบี่ ดุมมือขาว **เครื่องแบบเต็มยศกากินวล** ประกอบด้วยหมวกทรงหม้อตาลกากินวล สายรัดคางแถบไหมทอง เสื้อชั้นนอกคอปิดกากินวลประกอบกับอินทราวุธแข็ง กางเกงกากินวลแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ เข็มขัดเต็มยศ กระบี่ ดุมมือขาว

เครื่องแบบสำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตรในหน่วยทหารรักษาพระองค์ เช่นเดียวกับเครื่องแบบสำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตรทั่วไป เฉพาะเครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ และเครื่องสโมสรเปิดอก มีเครื่องประกอบ

แตกต่างไปจากเครื่องแบบสำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตรทั่วไป ดังนี้ **เครื่องแบบครึ่งยศ** ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาวยาว กางเกงแถบแบบขายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันซีฟ กระบี่ **เครื่องแบบเต็มยศ** ประกอบด้วยหมวกยอดมีพู่ (เว้นแต่ทหารในกองพันที่ ๑ รักษาพระองค์ แห่งกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ ไม่มีพู่) เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบแบบขายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันซีฟ และประดับ กระบี่ ผู้มีหน้าที่ขี่ม้าหรือในโอกาสขี่ม้าให้ใช้กางเกงแถบแบบขี่ม้า และใช้รองเท้าสูงหนังสีดำ **เครื่องสโมสรเปิดอก** ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลน้ำเงินดำ (เว้นทหารในกองพันที่ ๑ กรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ใช้หมวกทรงหม้อตาลน้ำเงินหม่น) เสื้อชั้นนอกเปิดอกขาว กางเกงแถบแบบขายาว รองเท้าหุ้มข้อหรือรองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ

เครื่องแบบสำหรับนักเรียนนายทหาร ได้แก่ เครื่องแบบสำหรับนักเรียนนายทหารเสนารักษ์ และเครื่องแบบนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

เครื่องแบบนักเรียนนายทหารเสนารักษ์ มี ๗ ชนิด คือ เครื่องแบบเสื้อคอพับเครื่องฝึก เครื่องสนาม เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบปกติกากีทวิสี เครื่องแบบเต็มยศกากีทวิสี เครื่องสโมสรเปิดอก

เครื่องแบบเสื้อคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกากีทวิสี เสื้อคอพับกากีทวิสี กางเกงกากีทวิสีแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล เข็มขัดหนังสีน้ำตาล คาดทับขอบกางเกง

เครื่องฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบเสื้อคอพับ และให้ใช้หมวกเหล็กหรือหมวกหนีบกากีทวิสีได้ด้วย ใช้สนับแข้ง ผ้าใบครึ่งน่อง หรือผ้าพันแข้ง ประกอบกับรองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล

เครื่องสนาม เช่นเดียวกับเครื่องฝึก ถ้าใช้หมวกทรงหม้อตาลกากีทวิสี ไม่มีผ้าพันหมวก

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาล เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงขาวแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ หรือสีขาว หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติกากีทวิสี ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกากีทวิสี เสื้อชั้นนอกคอปิดกากีทวิสี มีอินทรวงออ่อน กางเกงกากีทวิสีแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ หรือน้ำตาล เข็มขัดหนังสีน้ำตาล คาดทับเสื้อ

เครื่องแบบเต็มยศกากีทวิสี ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกากีทวิสี สายรัดคางแถบไหมทอง หรือหมวกเหล็กกากีทวิสี เสื้อชั้นนอกคอปิดกากีทวิสี ประกอบกับอินทรวงอแข็ง กางเกงกากีทวิสีแบบขายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ เข็มขัดหนังสีน้ำตาลคาดทับเสื้อ

เครื่องสโมสรปิดอก เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว แต่ใช้รองเท้าน้ำตาล

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มี ๔ ชนิด คือ เครื่องแบบเสื้อคอพับ เครื่องฝึก เครื่องสนาม เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบปกติกากีน้ำตาล เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ เครื่องแบบเต็มยศกากีน้ำตาล เครื่องสโมสรปิดอก

เครื่องแบบเสื้อคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกากีน้ำตาล เสื้อคอพับกากีน้ำตาล กางเกงกากีน้ำตาลแบบชายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อ หนัสน้ำตาลหรือสีน้ำตาล เข็มขัดหนัสน้ำตาลคาดทับขอบกางเกง

เครื่องฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบเสื้อคอพับ และให้ใช้หมวกเหล็กหรือหมวกทึบกากีน้ำตาลได้ด้วย ใช้สนับแข้งผ้าใบครึ่งน่อง หรือผ้าพันแข้ง ประกอบกับรองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล หรือรองเท้าสูงครึ่งน่อง

เครื่องสนาม เช่นเดียวกับเครื่องฝึก ถ้าใช้หมวกทรงหม้อตาลกากีน้ำตาล ไม่มีผ้าพันหมวก

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดขาว กางเกงขาวแบบชายาว รองเท้าหุ้มส้นหนัสน้ำตาลหรือสีขาว หรือรองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล กระบี่

นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
แต่งเครื่องแบบปกติขาว

เครื่องแบบปกติกาฬินวล ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกาฬินวล เสื้อชั้นนอกคอปิดกาฬินวลมีอินทรีนูนอ่อน กางเกงกาฬินวลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าวุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล กระบี่

เครื่องแบบครึ่งยศ ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดขาว กางเกงแถบแบบขายาว รองเท้าวุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ เข็มขัดหนังสีน้ำตาลคาดทับเสื้อ ถุงมือขาว (สวมขณะประจำแถว)

เครื่องแบบเต็มยศ ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดขาว กางเกงแถบแบบขายาว รองเท้าวุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ เข็มขัดหนังสีขาวคาดทับเสื้อ ถุงมือขาว (สวมขณะประจำแถว)

เครื่องแบบเต็มยศกาฬินวล ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกาฬินวล สายรัดคางแถบไหมทอง เสื้อชั้นนอกคอปิดกาฬินวลประกอบกับอินทรีนูนแข็ง กางเกงกาฬินวลแบบขายาว รองเท้าวุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ เข็มขัดหนังสีขาวคาดทับเสื้อ ถุงมือขาว (สวมขณะประจำแถว)

เครื่องสโมสรปิดอก เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว แต่ใช้รองเท้าน้ำตาล

เครื่องแบบนักเรียนนายสิบ และนายทหารชั้นประทวน เครื่องแบบนักเรียนนายสิบ ใช้แบบเดียวกับเครื่องบนนายทหารชั้นประทวนชั้นนายสิบ เครื่องแบบสำหรับนายทหารชั้นประทวนทั่วไป มี ๖ ชนิด คือ เครื่องแบบเสื้อคอพับ เครื่องฝึก เครื่องสนาม เครื่องแบบปกติกาฬินวล เครื่องแบบปกติขาว และเครื่องแบบเต็มยศกาฬินวล

นายทหารประทวน สังกัดกรมผสมที่ ๒๑
แต่งเครื่องแบบสนาม

เครื่องแบบเสื้อคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกากีนวล เสื้อคอพับกากีนวล กางเกงกากีนวลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อ หนัสน้ำตาลหรือสีน้ำตาล เข็มขัดหนัสน้ำตาลคาดทับขอบกางเกง

เครื่องฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบเสื้อคอพับ แต่ให้ใช้หมวกเหล็กหรือหมวกหนีบกากีนวล และใช้สนับแข้งผ้าใบครึ่งน่อง หรือผ้าพันแข้งประกอบกับรองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล สำหรับนายทหารชั้นประทวน ชั้นจ่านายสิบ เอวคาดกระบี่ ให้ใช้ช่องกระบี่ด้วย

เครื่องสนาม เช่นเดียวกับเครื่องฝึก

เครื่องแบบปกติกากีนวล ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกากีนวล เสื้อชั้นนอกคอปิดกากีนวลมีอินทราธนูอ่อน กางเกงกากีนวลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล เข็มขัดหนัสน้ำตาลคาดทับเสื้อ (เว้นแต่นายทหารชั้นประทวน ชั้นจ่านายสิบ) กระบี่ (สำหรับนายทหารชั้นประทวนชั้นจ่านายสิบ คาดตามโอกาสที่กระทรวงกลาโหมกำหนด)

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงสีขาวแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล เข็มขัดหนัสน้ำตาลคาดทับเสื้อ (เว้นแต่นายทหารชั้นประทวนชั้นจ่านายสิบ) กระบี่ (สำหรับนายทหารชั้นประทวนชั้นจ่านายสิบ คาดตามโอกาสที่กระทรวงกลาโหมกำหนด)

เครื่องแบบเต็มยศกากีนวล ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลกากีนวล เสื้อชั้นนอกคอปิดกากีนวล มีอินทราธนูอ่อน (เว้นนายทหารชั้นประทวนชั้นจ่านายสิบ ใช้อินทราธนูแข็ง) กางเกงกากีนวลแบบขายาว รองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล เข็มขัดหนัสน้ำตาลคาดทับเสื้อ (เว้นแต่นายทหารชั้นประทวนชั้นจ่านายสิบ) กระบี่ (สำหรับนายทหารชั้นประทวนชั้นจ่านายสิบ) เมื่อเข้าแถวรวมกับพลทหาร ให้ใช้หมวกเหล็กกากีนวล และเสื้อคอพับกากีนวลแขนยาว เครื่องแบบต่างๆ ตามข้อนี้ นอกจากเครื่องแบบปกติขาว สำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้าหรือในโอกาสขี่ม้า ใช้กางเกงกากีนวลแบบขี่ม้าได้ด้วย โดยมีสนับแข้งประกอบหรือจะใช้รองเท้าสูงก็ได้

เครื่องแบบนายทหารชั้นประทวนในหน่วยทหารรักษาพระองค์เช่นเดียวกับเครื่องแบบนายทหารชั้นประทวนทั่วไป กับมีเครื่องแบบเต็มยศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง คือ

เครื่องแบบเต็มยศ ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ (เว้นแต่ทหารในกองพันที่ ๑ รักษาพระองค์ แห่งกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ ไม่มีพู่) เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบแบบขายาว รองเท้าหุ้มข้อหนัสน้ำตาล คันทิพย์และคาดเข็มขัดหรือประคดทับเสื้อ กระบี่ (สำหรับนายทหารชั้นประทวน ชั้นจ่านายสิบ) ผู้มีหน้าที่ขี่ม้าหรือในโอกาสขี่ม้า ใช้กางเกงแถบแบบขี่ม้าและสนับแข้งหนัสน้ำตาลหรือใช้รองเท้าสูงหนัสน้ำตาลก็ได้

เฉพาะนายทหารชั้นประทวนในกองบังคับการกรมทหารราบที่ ๑

มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ กับทหารในกองพันที่ ๑ และกองพันที่ ๒ มหาดเล็ก
รักษาพระองค์ฯ ให้มีเครื่องแบบเครื่องยศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่งด้วย คือ

เครื่องแบบเครื่องยศ ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิด
สีขาว กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันทิพ เข็มขัดหนังสีน้ำตาล
คาดทับเสื้อ (เว้นแต่นายทหารชั้นประทวน ชั้นจ่านายสิบ) กระบี่ (สำหรับนาย
ทหารชั้นประทวน ชั้นจ่านายสิบ) ผู้มีหน้าที่ขี่ม้า หรือในโอกาสขี่ม้าใช้กางเกง
แถบแบบขี่ม้า และสนับแข้งหนังสีดำหรือใช้รองเท้าหนังสีดำก็ได้

เครื่องแบบพลทหาร เครื่องแบบพลทหารทั่วไปมี ๔ ชนิด คือ เครื่องแบบ
เสื้อคอพับ เครื่องฝึก เครื่องสนาม และเครื่องแบบเต็มยศกากีนวน

เครื่องแบบเสื้อคอพับ ประกอบด้วย หมวกหนึบกากีนวน เสื้อคอพับ
กากีนวน กางเกงกากีนวนแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล เข็มขัดหนังสี
น้ำตาลคาดทับขอบกางเกง ในโอกาสจำลองให้ใช้หมวกทรงหม้อตาลกากีนวน
หรือรองเท้าหุ้มส้นหนังสีน้ำตาลได้

เครื่องฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบเสื้อคอพับ ใช้สนับแข้งผ้าใบครึ่งน่อง
หรือผ้าพันแข้งประกอบกับรองเท้า และให้ใช้หมวกเหล็กกากีนวนได้ด้วย

เครื่องสนาม เช่นเดียวกับเครื่องฝึก

เครื่องแบบเต็มยศกากีนวน ประกอบด้วย หมวกเหล็กกากีนวน เสื้อ
คอพับกากีนวน แขนยาว กางเกงกากีนวนแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล
เข็มขัดหนังสีน้ำตาลคาดทับขอบกางเกงถ้าประจำแถวให้ใช้สนับแข้งผ้าใบครึ่งน่อง

เครื่องแบบต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ผู้มีหน้าที่ขี่ม้า หรือในโอกาสขี่ม้า ให้ใช้
กางเกงกากีนวนแบบขี่ม้าประกอบกับสนับแข้งหรือผ้าพันแข้งได้ด้วย

เครื่องแบบพลทหารในหน่วยทหารรักษาพระองค์ เช่นเดียวกับเครื่อง
แบบพลทหารทั่วไป กับมีเครื่องแบบเต็มยศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่งคือ

เครื่องแบบเต็มยศ ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ (เว้นแต่ทหารใน
กองพันที่ ๑ รักษาพระองค์ แห่งกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ ไม่มีพู่) เสื้อเต็มยศ
รักษาพระองค์ กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันทิพ และคาด
เข็มขัดหรือประคดทับเสื้อ สำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้าหรือในโอกาสขี่ม้า ให้ใช้
กางเกงแถบแบบขี่ม้าและสนับแข้งหนังสีดำ

เฉพาะพลทหารในกองบังคับการกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษา
พระองค์ฯ กับทหารในกองพันที่ ๑ และกองพันที่ ๒ มหาดเล็กรักษาพระองค์ฯ
ให้มีเครื่องแบบเครื่องยศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่งด้วย คือ

เครื่องแบบเครื่องยศ ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิด
สีขาว กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันทิพและคาดเข็มขัด
หนังสีน้ำตาลทับเสื้อ สำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้าหรือในโอกาสขี่ม้า ให้ใช้กางเกงแถบ
แบบขี่ม้า และสนับแข้งหนังสีดำ

เครื่องแบบทหารบก พ.ศ. ๒๔๙๘

การแต่งกายของทหารบกได้วิวัฒนาการต่อเนื่องกันมา จนถึงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ทหารบกแต่งเครื่องแบบตามที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวง (พ.ศ. ๒๔๙๘) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหารพุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๖ ดังนี้

เครื่องแบบนายดาบ และนายทหารสัญญาบัตร โดยทั่วไปเครื่องแบบนายดาบใช้แบบเดียวกับเครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตร มี ๔ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติ ก. เครื่องแบบปกติ ข. เครื่องแบบปกติ ค. เครื่องแบบฝึก เครื่องแบบสนาม เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ เครื่องแบบสโมสร ก. และเครื่องแบบสโมสร ข.

เครื่องแบบปกติ ก. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาวยุ่ชั้นนอก คอปิดสีขาว กางเกงสีขาวแบบชายาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำหรือสีขาว หรือ รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติ ข. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีกาบินวน ยุ่ชั้นนอกคอบะสีกาบินวน กางเกงสีกาบินวนแบบชายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือ รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล

เครื่องแบบปกติ ค. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลหรือหมวกหนีบสีกาบินวน เสื้อคอพับสีกาบินวน กางเกงสีกาบินวนแบบชายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล เข็มขัดด้ายถักสีกาบินวนคาดทับขอบกางเกง

เครื่องแบบฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ค. เว้นแต่ให้ใช้หมวกแก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็กได้ด้วย และจะใช้ส้นแข้งผ้าใบ หรือผ้าพันแข้ง ประกอบกับรองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล หรือใช้รองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีน้ำตาลก็ได้

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้เครื่องสนามประกอบด้วย แต่ถ่าใช้หมวกทรงหม้อตาลสีกาบินวน ไม่ต้องมีผ้าพันหมวก

* กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๔๙๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหารพุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๖. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๒ ตอน ๒๓ ลง ๒๕ มกราคม ๒๔๙๘.

เครื่องแบบครึ่งยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ก. เว้นแต่ให้ใช้กางเกงแถบแบบชายาว และรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่ในโอกาสที่อยู่ในต่างประเทศที่มีอากาศหนาว ให้ใช้เสื้อเต็มยศสีดำ และหมวกทรงหม้อตาลสีดำ หรือในโอกาสประจำแถวทหาร ซึ่งแต่งเครื่องแบบเต็มยศ ให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็ก และรองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีน้ำตาล

เครื่องแบบสโมสร ก. เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ก. เว้นแต่ให้ใช้กางเกงแถบแบบชายาว และรองเท้าหุ้มส้นหรือหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบสโมสร ข. เช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสร ก. เว้นแต่ให้ใช้เสื้อชั้นนอกเปิดอกสีขาว

สำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้า หรือในโอกาสขี่ม้า เมื่อแต่งเครื่องแบบปกติ ข. เครื่องแบบปกติ ค. เครื่องแบบฝึกหรือเครื่องแบบสนาม ให้ใช้กางเกงสีกาทินวลแบบขี่ม้า ประกอบกับสนับแข้งหรือผ้าพันแข้ง หรือจะใช้รองเท้าสูงก็ได้ และเมื่อแต่งเครื่องแบบครึ่งยศ หรือเครื่องแบบเต็มยศ ให้ใช้กางเกงแถบแบบขี่ม้า ประกอบกับรองเท้าสูงหนังสีดำ

เครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตรที่สังกัดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เช่นเดียวกับเครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตรทั่วไป เว้นแต่ในขณะบังคับแถวนักเรียน ซึ่งแต่งเครื่องแบบครึ่งยศ หรือเครื่องแบบเต็มยศ ให้แต่งเครื่องแบบดังนี้

เครื่องแบบครึ่งยศ ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ สวมถุงมือสีขาว

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่ให้ใช้หมวกยอดมีพู่ และคาดเข็มขัดหนังสีเลือดหมูด้วย

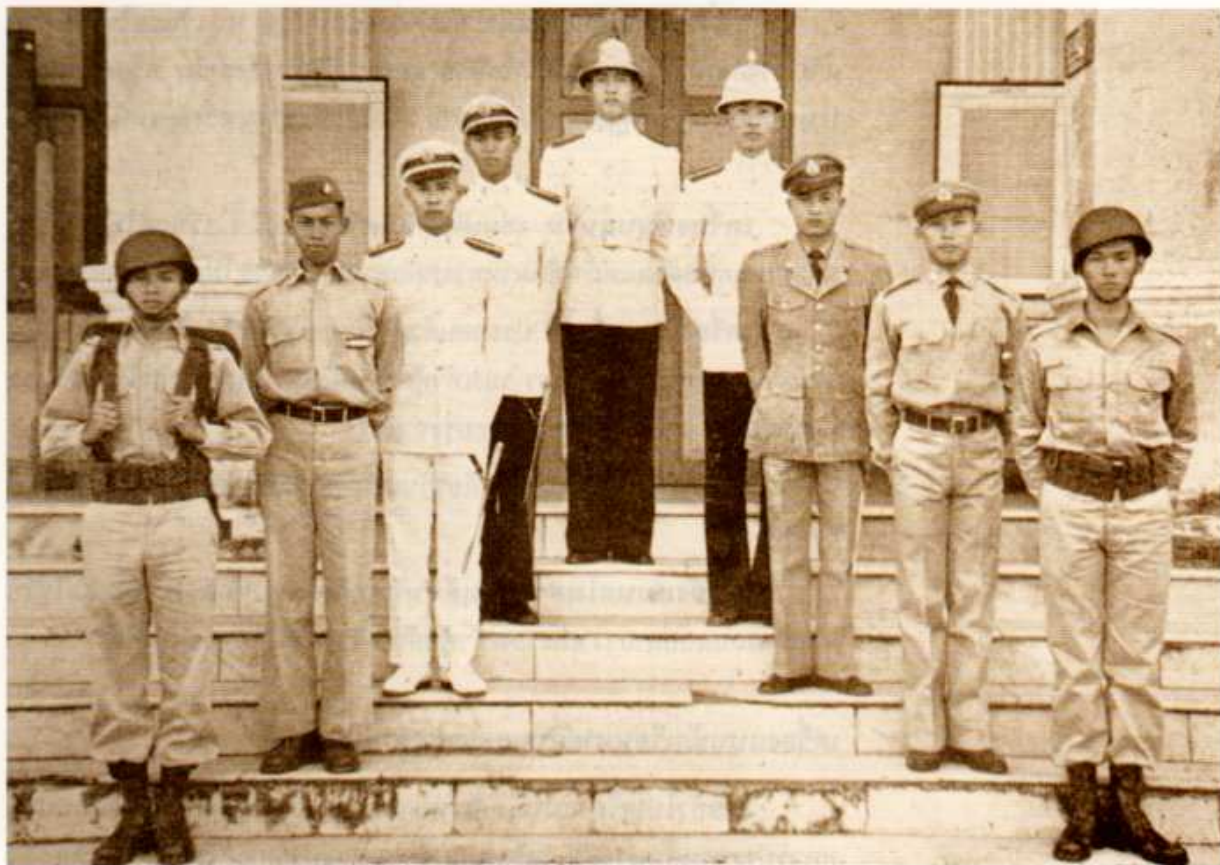
เครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตรในหน่วยทหารรักษาพระองค์ เช่นเดียวกับเครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตรทั่วไป เว้นแต่เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ เครื่องแบบสโมสร ข. ให้มีเครื่องประกอบ ดังนี้

เครื่องแบบครึ่งยศ ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ

เครื่องแบบเต็มยศ ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ (เว้นแต่ทหารในกองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ และในกรมทหารช่างที่ ๑ รักษาพระองค์ ไม่มีพู่) เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ และประดับ

สำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้าหรือในโอกาสขี่ม้า ให้ใช้กางเกงแถบแบบขี่ม้า และใช้รองเท้าสูงหนังสีดำ

เครื่องแบบสโมสร ข. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำเงินดำ (เว้นแต่ทหารในกองพันที่ ๑ กรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำเงินหม่น) เสื้อชั้นนอกเปิดอกสีขาว กางเกงแถบแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อย พ.ศ. ๒๔๙๘

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อย และนักเรียนนายร้อยสำรอง

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อย และนักเรียนนายร้อยสำรอง มี ๘ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติ ก. เครื่องแบบปกติ ข. เครื่องแบบปกติ ค. เครื่องแบบฝึก เครื่องแบบสนาม เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ และเครื่องแบบสโมสร

เครื่องแบบปกติ ก. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงสีขาวแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำหรือสีขาว หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ กระบี่นักเรียน

เครื่องแบบปกติ ข. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีกากีน้ำตาล เลือ
ชั้นนอกคอแบะสีกากีน้ำตาล กางเกงสีกากีน้ำตาลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือ
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ หรือสีน้ำตาล กระป๋องนักเรียน

เครื่องแบบปกติ ค. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลหรือหมวกหนีบ
สีกากีน้ำตาล เลือคอพับสีกากีน้ำตาล กางเกงสีกากีน้ำตาลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้น
หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ หรือสีน้ำตาล เข็มขัดด้ายดักสีกากีน้ำตาลคาดทับขอบ
กางเกง

เครื่องแบบฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ค. เว้นแต่ให้ใช้หมวก
แก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็กได้ด้วย และจะใช้สนับแข้งผ้าใบ หรือผ้าพันแข้ง
ประกอบกับรองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล หรือใช้รองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีน้ำตาล
ก็ได้

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้เครื่อง
สนามประกอบด้วย แต่ถ้าใช้หมวกทรงหม้อตาลสีกากีน้ำตาล ไม่ต้องใช้ผ้าพันหมวก

เครื่องแบบครึ่งยศ ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เลือชั้นนอกคอปิด
สีขาว กางเกงแถบแบบขายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันซีฟ เข็มขัดหนังสีขาว
คาดทับเสื้อ ถุงมือสีขาว (สวมขณะประจำแถว)

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่ให้ใช้หมวก
ยอดมีพู่

เครื่องแบบสโมสร เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ก. เว้นแต่ให้ใช้
กางเกงแถบแบบขายาว และรองเท้าหุ้มส้น หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบนักเรียนนายสิบและนายทหารประทวน

โดยทั่วไปเครื่องแบบนักเรียนนายสิบใช้แบบเดียวกับเครื่องแบบนาย
ทหารประทวนชั้นนายสิบ เครื่องแบบนายทหารประทวนทั่วไปมี ๖ ชนิด คือ
เครื่องแบบปกติ ก. เครื่องแบบปกติ ข. เครื่องแบบปกติ ค. เครื่องแบบฝึก
เครื่องแบบสนาม และเครื่องแบบเต็มยศ

เครื่องแบบปกติ ก. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เลือชั้น
นอกคอปิดสีขาว กางเกงสีขาวแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำหรือสีขาว หรือ
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติ ข. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีกากีน้ำตาล เลือ
ชั้นนอกคอแบะสีกากีน้ำตาล กางเกงสีกากีน้ำตาลแบบขายาว รองเท้าหุ้มส้นหรือ
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ หรือสีน้ำตาล

เครื่องแบบปกติ ค. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาล หรือหมวก
หนีบสีกากีน้ำตาล เลือคอพับสีกากีน้ำตาล กางเกงสีกากีน้ำตาลแบบขายาว รองเท้าหุ้ม

สั้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ หรือสีน้ำตาล เข็มขัดด้ายดักสีกากีทวิลคาดทับ
ขอบกางเกง

เครื่องแบบฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ค. เว้นแต่ให้ใช้หมวก
แก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็ก และใช้สนับแข้งผ้าใบหรือผ้าพันแข้ง ประกอบ
กับรองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้เครื่องสนาม
ประกอบด้วย

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ก. เว้นแต่ให้ใช้
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ และในโอกาสประจำแถวทหาร ซึ่งแต่งเครื่องแบบเต็มยศ
ให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็กและใช้สนับแข้งผ้าใบ
ประกอบกับรองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล

เครื่องแบบต่างๆ ดังกล่าวแล้ว นอกจากเครื่องแบบปกติ ก. สำหรับผู้มี
หน้าที่ขี่ม้าหรือในโอกาสขี่ม้า ให้ใช้กางเกงสีกากีทวิลแบบขี่ม้าประกอบกับสนับ
แข้ง หรือผ้าพันแข้งได้ด้วย หรือจะใช้รองเท้าสูงก็ได้

เครื่องแบบสำหรับนายทหารประทวนในหน่วยทหารรักษาพระองค์
เช่นเดียวกับเครื่องแบบสำหรับนายทหารประทวนทั่วไป กับให้มีเครื่องแบบ
เต็มยศรักษาพระองค์เพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ (เว้น
แต่ทหารในกองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ และในกรมทหารช่างที่ ๑
รักษาพระองค์ ไม่มีพู่) เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้า
หุ้มข้อหนังสีดำ คันทิฟและคาดเข็มขัดหนัง หรือประคดทับเสื้อ

เฉพาะนายทหารประทวนในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์
ให้มีเครื่องแบบครึ่งยศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อ
ชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันทิฟ และ
คาดเข็มขัดหนังสีขาวทับเสื้อ (เว้นแต่นายทหารประทวนชั้นจ่านายสิบ)

เครื่องแบบต่างๆ ดังกล่าวแล้ว สำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้า หรือในโอกาสขี่ม้า
ให้ใช้กางเกงแถบแบบขี่ม้า ประกอบกับสนับแข้งหรือรองเท้าสูงหนังสีดำ

เครื่องแบบพลทหาร

เครื่องแบบพลทหารทั่วไปมี ๔ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติ เครื่องแบบฝึก
เครื่องแบบสนาม และเครื่องแบบเต็มยศ

เครื่องแบบปกติ ประกอบด้วย หมวกทวิลสีกากีทวิล เสื้อคอพับสีกากี
ทวิล กางเกงสีกากีทวิลแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล เข็มขัดด้ายดัก
สีกากีทวิล คาดทับขอบกางเกง ในโอกาสลาลอง ให้ใช้หมวกทรงหม้อดาสี
กากีทวิล และรองเท้าหุ้มส้นสีน้ำตาลได้

เครื่องแบบฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ เว้นแต่ให้ใช้หมวกเก็บ
ทรงอ่อนหรือหมวกเหล็ก และใช้สนับแข้งผ้าใบหรือผ้าพันแข้งประกอบกับรองเท้า

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้เครื่อง
สนามประกอบด้วย

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็ก
และถ้าประจำแถวให้ใช้สนับแข้งผ้าใบ

เครื่องแบบต่างๆ ดังกล่าวแล้ว สำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้า หรือในโอกาสขี่ม้า
ให้ใช้กางเกงสีกากีवलแบบขี่ม้า ประกอบกับสนับแข้งหรือผ้าพันแข้งได้ด้วย

เครื่องแบบสำหรับพลทหารในหน่วยทหารรักษาพระองค์ เช่นเดียวกับ
เครื่องแบบสำหรับพลทหารทั่วไป กับให้มีเครื่องแบบเต็มยศรักษาพระองค์เพิ่ม
ขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วยหมวกยอดมีพู่ (เว้นแต่ทหารในกองพันทหารปืน
ใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ และในกรมทหารช่างที่ ๑ รักษาพระองค์ ไม่มีพู่) เสื้อ
เต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพ
และคาดเข็มขัดหนังหรือประคดทับเสื้อ

เฉพาะพลทหารในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ให้มี
เครื่องแบบครึ่งยศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอดไม่มีพู่ เสื้อ
ชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบแบบชายาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ คันชีพและ
คาดเข็มขัดหนังสีขาวทับเสื้อ

เครื่องแบบต่างๆ ดังกล่าวแล้ว สำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้า หรือในโอกาสขี่ม้า
ให้ใช้กางเกงแถบแบบขี่ม้า ประกอบกับสนับแข้งหนังสีดำ

เครื่องแบบทหารหญิง

เครื่องแบบทหารหญิงมี ๖ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติ ก. เครื่องแบบ
ปกติ ข. เครื่องแบบปกติ ค. เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ และ
เครื่องแบบสโมสร

เครื่องแบบปกติ ก. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลทรงอ่อน หรือ
หมวกหนึบสีขาว เสื้อชั้นนอกคอแบะสีขาว กระโปรงสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนัง
สีดำหรือสีขาว ถุงเท้ายาวสีน้ำตาลอ่อน

เครื่องแบบปกติ ข. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลทรงอ่อน หรือ
หมวกหนึบสีกากีवल เสื้อชั้นนอกคอแบะสีกากีवल กระโปรงสีกากีवल รองเท้า
หุ้มส้นหนังสีดำ หรือสีน้ำตาล ถุงเท้ายาวสีน้ำตาลอ่อน

เครื่องแบบปกติ ค. ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลทรงอ่อน หรือ
หมวกหนึบสีกากีवल เสื้อคอพับสีกากีवलแบบชายหรือแบบหญิง กระโปรง
สีกากีवलหรือกางเกงสีกากีवलแบบชายาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำหรือสีน้ำตาล

ถุงเท้าสั้นสีแดงกับรองเท้า เข็มขัดด้ายดำสีกากี้นวลคาดทับขอบกระโปรงหรือ
ขอบกางเกง หรือเข็มขัดผ้าคาดทับเสื้อคอพับสีกากี้นวลแบบหญิง

เครื่องแบบครึ่งยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ก. เว้นแต่ให้ใช้หมวก
ทรงหม้อตาลทรงอ่อนสีขาวย กระโปรงสีดำและรองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่ในโอกาส
ที่อยู่ในต่างประเทศที่มีอากาศหนาว ให้ใช้เสื้อชั้นนอกคอแบะสีดำ และหมวก
ทรงหม้อตาลทรงอ่อนสีดำ

เครื่องแบบสโมสร เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติ ก. เว้นแต่ให้ใช้
กระโปรงสีดำ และรองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ

เครื่องแบบทหารบก พ.ศ. ๒๔๙๙

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ทหารบกแต่งเครื่องแบบตามที่ได้กำหนดไว้ใน
กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๔๙๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบ
ทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๗ โดย
ยกเลิกกฎกระทรวง พ.ศ. ๒๔๙๘ ดังนี้^๑

เครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตร และนายดาบ ใช้แบบเดียวกัน มี ๑๐ ชนิด
คือ เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบปกติกากี้นวลคอแบะ เครื่องแบบปกติกากี้นวล
คอพับ เครื่องแบบฝึก เครื่องแบบสนาม เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบ
เต็มยศ เครื่องแบบสโมสรคอปิด เครื่องแบบสโมสรคอแข็ง และเครื่องแบบ
สโมสรคออ่อน

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้น
นอกคอปิดสีขาว กางเกงขายาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำหรือสีขาว หรือ
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติกากี้นวลคอแบะ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสี
กากี้นวล เสื้อชั้นนอกคอแบะสีกากี้นวล กางเกงขายาวสีกากี้นวล รองเท้าหุ้ม
ส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล

เครื่องแบบปกติกากี้นวลคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาล หรือ
หมวกหนีบสีกากี้นวล เสื้อคอพับสีกากี้นวล กางเกงขายาวสีกากี้นวล เข็มขัด
ด้ายดำสีกากี้นวล รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล

^๑ กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๔๙๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร
พุทศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๗. **ราชกิจจานุเบกษา**
เล่ม ๗๓ ตอน ๕๔ ลง ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๙.

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีากีนวน หมวก
หนีบสีากีนวน หมวกแก๊ปทรงอ่อนสีากีแถมเขียว หรือหมวกเหล็กสีากีแถม
เขียว เสื้อคอพับสีากีนวน กางเกงขายาวสีากีนวน เข็มขัดด้ายดักสีากีนวน
รองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีน้ำตาล

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก และให้ใช้เครื่องสนาม
ประกอบด้วย ถ้าใช้หมวกทรงหม้อตาลสีากีนวน ไม่ใช้ผ้าพันหมวก

เครื่องแบบครึ่งยศ สำหรับนายทหารสัญญาบัตรทั่วไป เช่นเดียวกับ
เครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้กางเกงแถบและรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

สำหรับนายทหารสัญญาบัตรในหน่วยทหารรักษาพระองค์ ให้ใช้
เครื่องแบบครึ่งยศ ประกอบด้วย หมวกยอด เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกง
แถบ คันชีพ รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบเต็มยศ สำหรับนายทหารสัญญาบัตรทั่วไป เช่นเดียวกับ
เครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่ในโอกาสประจำแถวทหาร ซึ่งแต่งเครื่องแบบเต็มยศ
ให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็กสีากีแถมเขียว ใน
โอกาสที่อยู่ในต่างประเทศที่มีอากาศหนาว ให้ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีดำ และ
เสื้อเต็มยศสีดำ

สำหรับนายทหารสัญญาบัตรในหน่วยทหารรักษาพระองค์ ให้ใช้
เครื่องแบบเต็มยศ ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ เว้นแต่นายทหารสัญญาบัตร
ในกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ และกรมทหารช่างที่ ๑ รักษาพระองค์
ไม่มีพู่ เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบ คันชีพ และประคด รองเท้าหุ้ม
ข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบสโมสรคอปิด เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้
กางเกงแถบ และรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบสโมสรกึ่ง ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาล สำหรับ
นายทหารสัญญาบัตรทั่วไป ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีขาว สำหรับนายทหาร
สัญญาบัตรในหน่วยทหารรักษาพระองค์ ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีดำ เว้นแต่
นายทหารสัญญาบัตรในกองบังคับการ กรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ กับ
กองพันที่ ๑ กรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระ-
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำเงินหม่น

เสื้อชั้นนอกเปิดอกสีขาว เสื้อกั๊กสีขาวและเชิ้ตอกแข็งสีขาว หรือจะใช้
เชิ้ตอกจีบสีขาวแทนเชิ้ตอกแข็งสีขาวก็ได้ กางเกงแถบ รองเท้าหุ้มส้น หรือ
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบสโมสรถ่ออน เช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสรถแข็ง
เว้นแต่ให้ใช้เชือกถ่ออนสีขาว และแพรแถบรัดเอว แทนเสื้อกั๊กสีขาว และเชือก
ถ่ออนสีขาว

นายทหารสัญญาบัตรสังกัดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในโอกาส
บังคับแถวนักเรียนนายร้อย ซึ่งแต่งเครื่องแบบครึ่งยศ หรือเครื่องแบบเต็มยศ
ให้แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ หรือเครื่องแบบเต็มยศ แล้วแต่กรณี ดังนี้ เครื่องแบบ
ครึ่งยศ ประกอบด้วย หมวกยอด เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบ คันทิพ
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ถุงมือสีขาว เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบ
ครึ่งยศ เว้นแต่ให้ใช้หมวกยอดมีพู่และเข็มขัดหนังสีเลือดหมู

**เครื่องแบบนักเรียนนายทหาร เครื่องแบบนักเรียนนายร้อย และนักเรียน
นายทหารแผนที่** มี ๘ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบปกติกากีทวิ
คอแบะ เครื่องแบบปกติกากีทวิคอพับ เครื่องแบบฝึก เครื่องแบบสนาม
เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ และเครื่องแบบสโมสร

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อ
ชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงขาขาวสีขาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีขาว หรือ
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติกากีทวิคอแบะ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสี
กากีทวิ เสื้อชั้นนอกคอแบะสีกากีทวิ กางเกงขาขาวสีกากีทวิ รองเท้าหุ้ม
ข้อหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติกากีทวิคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาล หรือ
หมวกหนีบสีกากีทวิ เสื้อคอพับสีกากีทวิ กางเกงขาขาวสีกากีทวิ เข็มขัด
ด้ายถักสีกากีทวิ รองเท้าหุ้มข้อหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีกากีทวิ หมวก
หนีบสีกากีทวิ หมวกแก๊ปทรงอ่อนสีกากีทวิแกมเขียว หรือหมวกเหล็กสีกากีทวิแกม
เขียว เสื้อคอพับสีกากีทวิ กางเกงขาขาวสีกากีทวิ เข็มขัดด้ายถักสีกากีทวิ
รองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีน้ำตาล

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก และให้ใช้เครื่องสนาม
ประกอบด้วย ถ้าใช้หมวกทรงหม้อตาลสีกากีทวิ ไม่ใช้ผ้าพันหมวก

เครื่องแบบครึ่งยศ ประกอบด้วย หมวกยอด เว้นแต่นักเรียนนาย
ทหารแผนที่ ให้ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกง
แถบ คันทิพและเข็มขัดหนังสีขาว เว้นแต่นักเรียนนายทหารแผนที่ ไม่ใช้คันทิพ
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ถุงมือสีขาว

นักเรียนนายร้อย แต่งเครื่องแบบเต็มยศ
พ.ศ. ๒๔๙๙

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับ เครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่นักเรียนนายร้อย ให้ใช้หมวกยอดมีพู่

เครื่องแบบสโมสร เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้กางเกงแถบและรองเท้าหุ้มส้น หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยสำรอง มี ๕ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบปกติกากีนวลคอแบะ เครื่องแบบปกติกากีนวลคอพับ เครื่องแบบฝึก เครื่องแบบสนาม เครื่องแบบทั้ง ๕ ชนิดนี้ เช่นเดียวกับเครื่องแบบนักเรียนนายร้อย

เครื่องแบบนักเรียนนายสิบและนายทหารประทวน มี ๖ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบปกติกากีนวลคอแบะ เครื่องแบบปกติกากีนวลคอพับ เครื่องแบบฝึก เครื่องแบบสนาม และเครื่องแบบเต็มยศ

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงขายาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำหรือสีขาว หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติกากีนวลคอแบะ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีกากีนวล เสื้อชั้นนอกคอแบะสีกากีนวล กางเกงขายาวสีกากีนวล รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล

เครื่องแบบปกติกากีนวลคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลหรือหมวกหนีบสีกากีนวล เสื้อคอพับสีกากีนวล กางเกงขายาวสีกากีนวล เข็มขัดด้ายดักสีกากีนวล รองเท้าหุ้มส้น หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำหรือสีน้ำตาล

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกแก้ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็กสีกากีแถมเขียว เสื้อคอพับสีกากีนวล กางเกงขายาวสีกากีนวล เข็มขัดด้ายดักสีกากีนวล รองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีน้ำตาล

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก และให้ใช้เครื่องสนามประกอบด้วย

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ถ้าประจำแถวทหาร ซึ่งแต่งเครื่องแบบเต็มยศ ให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็กสีกากีแถมเขียว

นายทหารประทวนในหน่วยทหารรักษาพระองค์ มีเครื่องแบบเต็มยศรักษาพระองค์เพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ เว้นแต่นายทหารประทวนในกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ และกรมทหารช่างที่ ๑ รักษาพระองค์ ไม่มีพู่ เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบ คันซีฟ และเข็มขัดหนัง หรือประคด รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

นายทหารประทวนในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ มีเครื่องแบบครึ่งยศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอด เสื้อชั้นนอก คอปิดสีขาว กางเกงแถบ คันทิช และเข็มขัดหนังสีขาว เว้นแต่นายทหารประทวนชั้นจ่านายสิบ ไม่ใช้เข็มขัดหนังสีขาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบพลทหาร มี ๔ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติ เครื่องแบบฝึก เครื่องแบบสนาม และเครื่องแบบเต็มยศ

เครื่องแบบปกติ ประกอบด้วย หมวกทาบสีกากีทวน เสื้อคอพับสีกากีทวน กางเกงขาสั้นสีกากีทวน เข็มขัดด้ายดำสีกากีทวน รองเท้าหุ้มข้อหนังสีน้ำตาล ในโอกาสสำคัญจะใช้หมวกทรงหม้อตาลสีกากีทวน และรองเท้าวุ้มสันหนังสีน้ำตาลก็ได้

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็ก สีกากีแกมเขียว เสื้อคอพับสีกากีทวน กางเกงขาสั้นสีกากีทวน เข็มขัดด้ายดำสีกากีทวน รองเท้าสูงครี้น่องหนังสีน้ำตาล

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก และให้ใช้เครื่องสนามประกอบด้วย

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็ก สีกากีแกมเขียว

พลทหารในหน่วยทหารรักษาพระองค์ มีเครื่องแบบเต็มยศรักษาพระองค์เพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ เว้นแต่พลทหารในกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์ และกรมทหารช่างที่ ๑ รักษาพระองค์ ไม่มีพู่ เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบ คันทิช และเข็มขัดหนังหรือประคด รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

พลทหารในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ มีเครื่องแบบครึ่งยศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอด เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบ คันทิชและเข็มขัดหนังสีขาว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบทหารหญิง

เครื่องแบบทหารหญิง มี ๘ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบปกติกากีทวนคอแบะ เครื่องแบบปกติกากีทวนคอปก เครื่องแบบลำลอง เครื่องแบบฝึก เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบเต็มยศ และเครื่องแบบสโมสร

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรงอ่อนพับปีกสีขาว เสื้อชั้นนอกคอแบะสีขาว กระโปรงสีขาว รองเท้าหุ้มสันหนังสีขาว ถุงเท้ายาวสีน้ำตาลอ่อน กระเป๋าดูสีขาว

นายทหารหญิงแต่งเครื่องแบบปกติ

กากีทวนคอปก พ.ศ. ๒๕๓๕

สวมหมวกพับปีกสีกากีแกมเขียว เสื้อคอปก
สีกากีทวน กระโปรงสีกากีทวน รองเท้าหุ้ม
สันหนังสีดำ กระเป๋าดูสีขาว

เครื่องแบบปกติกาฬินวลคอแบะ ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรงอ่อน
พับปีกสีกาฬินวล เสื้อชั้นนอกคอแบะสีกาฬินวล กระโปรงสีกาฬินวล รองเท้า
หุ้มส้นหนังสีน้ำตาล ถุงเท้ายาวสีน้ำตาลอ่อน กระเป๋าดูสีน้ำตาล

เครื่องแบบปกติกาฬินวลคอปก ประกอบด้วย หมวกพับปีกสีกาฬิ
แกมเขียว เสื้อคอปกสีกาฬินวล กระโปรงสีกาฬินวล รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ
กระเป๋าดูสีดำขนาดใหญ่

เครื่องแบบลำลอง ประกอบด้วย หมวกพับปีกสีกาฬิแกมเขียว เสื้อ
คอพับสีขาว กระโปรงสีกาฬิแกมเขียว เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ
กระเป๋าดูสีดำขนาดใหญ่

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกหนีบสีกาฬินวล เสื้อคอพับสีกาฬิ
นวล กางเกงขาสั้นสีกาฬินวล เข็มขัดด้ายถักสีกาฬินวล รองเท้าหุ้มส้นหนัง
สีน้ำตาลชนิดผูกเชือก ถุงเท้าสั้นสีน้ำตาล

เครื่องแบบครึ่งยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้กระ
โปรงสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ และกระเป๋าดูสีดำขนาดเล็ก

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่ในโอกาสที่
อยู่ในต่างประเทศที่มีอากาศหนาว ให้ใช้หมวกแก๊ปทรงอ่อนพับปีกสีดำ และ
เสื้อชั้นนอกคอแบะสีดำ

เครื่องแบบสโมสร เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ

เครื่องแบบทหารบก พ.ศ. ๒๕๐๓

เครื่องแบบทหารบก ได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ.
๒๕๐๓ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งออกตามความในพระราช
บัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วย เครื่องแบบทหารบก
ฉบับที่ ๓๘ เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เพื่อแก้ไขหมวก
เสื้อกันฝน และเครื่องแบบกันหนาว ให้เหมาะสมและมีลักษณะทำนองเดียวกับ
ของทหารเรือ ทหารอากาศ และของต่างประเทศส่วนมาก

เครื่องแบบทหารบก พ.ศ. ๒๕๐๔

เครื่องแบบทหารบก ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตลอดมา มีการ
ยกเลิกกฎกระทรวง พ.ศ. ๒๔๙๙ และ พ.ศ. ๒๕๐๓ ที่ออกตามความใน

* กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๐๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติ เครื่องแบบทหาร
พุทศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๘. ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๗๗ ตอน ๔๔ ลง ๕ มิถุนายน ๒๕๐๓.

พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๗ และฉบับที่ ๓๘ ตามลำดับ จนถึงเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ทหารบกแต่งเครื่องแบบตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวง พ.ศ. ๒๕๐๔ เนื่องจากเครื่องแบบทหารบกยังไม่เหมาะสมกับกาลสมัย ประกอบกับทางราชการได้ตราพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพบกขึ้นใหม่ ทำให้ส่วนประกอบของเครื่องแบบเปลี่ยนแปลงไป และนอกจากนี้ยังได้กำหนดสีและเครื่องแบบขึ้นใหม่ด้วย กับทั้งได้ปรับปรุงเครื่องแบบและส่วนของเครื่องแบบทั้งทหารชายและทหารหญิงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนี้

เครื่องบนนายดาบและนายทหารสัญญาบัตร มี ๑๐ ชนิด

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงขายาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติกากีแกมเขียวคอแบะ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลหรือหมวกทาบสีกากีแกมเขียว เสื้อชั้นนอกคอแบะสีกากีแกมเขียว กางเกงขายาวสีกากีแกมเขียวแบบปกติ รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติกากีแกมเขียวคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลหรือหมวกทาบสีกากีแกมเขียว เสื้อคอพับสีกากีแกมเขียว กางเกงขายาวสีกากีแกมเขียวแบบปกติ เข็มขัดด้ายถักสีกากีแกมเขียว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็กสีกากีแกมเขียว เสื้อคอเปิดสีกากีแกมเขียว กางเกงขายาวสีกากีแกมเขียวแบบฝึก เข็มขัดด้ายถักสีกากีแกมเขียว รองเท้าสูงครี้น่องหนังสีดำ

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึกและให้ใช้เครื่องสนามประกอบด้วย

เครื่องแบบครึ่งยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้กางเกงแถบและรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ถ้าประจำแถวทหารซึ่งแต่งเครื่องแบบครึ่งยศ ให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็กสีกากีแกมเขียว

สำหรับนายทหารสัญญาบัตรในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในกองบัญชาการกรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ในกองพันที่ ๑

* กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๐๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติ เครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๙. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๗๘ ตอน ๘๖ ลง ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๔.

นายทหารแต่งเครื่องแบบปกติกาภิแกมเขียว คอแบะ

และกองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ในหน่วยทหารม้ารักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหน่วยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ และในหน่วยทหารช่างรักษาพระองค์ ให้ใช้เครื่องแบบครึ่งยศรักษาพระองค์ ประกอบด้วยหมวกยอด เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาวยาว กางเกงแถบคันชีพ รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

สำหรับนายทหารสัญญาบัตร สังกัดกรมนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ให้ใช้เครื่องแบบครึ่งยศ ประกอบด้วย หมวกยอด เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาวยาว กางเกงแถบ คันชีพ รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้กางเกงแถบและรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ถ้าประจำแถวทหารซึ่งแต่งเครื่องแบบเต็มยศให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็กสีกาภิแกมเขียว

นายทหารในเครื่องแบบปกติขาว

ในโอกาสที่อยู่ในต่างประเทศที่มีอากาศหนาว ให้ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำเงินดำ และเสื้อเต็มยศสีน้ำเงินดำ

สำหรับนายทหารสัญญาบัตรในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในกองบังคับการกรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ในกองพันที่ ๑ และกองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ในหน่วยทหารม้ารักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหน่วยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ และในหน่วยทหารช่างรักษาพระองค์ ให้ใช้เครื่องแบบเต็มยศรักษาพระองค์ ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ เว้นแต่ในหน่วยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ และในหน่วยทหารช่างรักษาพระองค์ไม่มีพู่ เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบ คันซีฟและประคต รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

สำหรับนายทหารสัญญาบัตร สังกัดกรมนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ใช้เครื่องแบบเต็มยศ ประกอบด้วย หมวกยอดมีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว มีปลอกคอและปลอกข้อมือ กางเกงแถบ คันซีฟและประคตไหมริ้วทองสลักเงิน รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบสโมสรถปิด เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้กางเกงแถบ และรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบสโมสรถกาง ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว สำหรับนายทหารสัญญาบัตรในหน่วยทหารรักษาพระองค์ และในกรมนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำเงินดำ และสำหรับนายทหารสัญญาบัตรในหน่วยทหารม้ารักษาพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำเงินหม่น เสื้อชั้นนอกเปิดอกสีขาว เมื่อมีอากาศหนาวจะใช้เสื้อชั้นนอกเปิดอกสีน้ำเงินดำก็ได้ เสือกักสีขาวและเช็ดดอกแข็งสีขาว หรือจะใช้เช็ดอกจีบสีขาวแทนเช็ดอกแข็งสีขาวก็ได้ เมื่อใช้เสื้อชั้นนอกเปิดอกสีน้ำเงินดำ ให้ใช้เสือกักสีน้ำเงินดำ กางเกงแถบ รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบสโมสรถอ่อน เช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสรถกาง เว้นแต่ให้ใช้เช็ดอกอ่อนสีขาว และแพรแถบรัดเอวแทนเสือกักสีขาวและเช็ดอกแข็งสีขาว

เครื่องแบบนักเรียนนายทหาร เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยและนักเรียนนายทหารแผนที่มี ๘ ชนิด คือ

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงขาขาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติกากีแกมเขียวคอแบะ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาล หรือหมวกหนึบสีกากีแกมเขียว เสื้อชั้นนอกคอแบะสีกากีแกมเขียว

นายทหารแต่งเครื่องแบบสโมสรถอ่อน

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อย

เครื่องแบบเดมิช

เครื่องแบบคฺรื่องชศ

เครื่องแบบสโมสว

เครื่องแบบปกติขาว

เครื่องแบบปกติกากิแกมเขียว
คอแบะ

เครื่องแบบปกติกากิแกมเขียว
คอพับ

เครื่องแบบฝึก
(เครื่องแบบสนาม
แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก
แต่ให้ใช้เครื่องสนามประกอบด้วย)

กางเกงขายาวสีทึบก็แกมเขียวแบบปกติ รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติทึบก็แกมเขียวคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลหรือหมวกหนึบสีทึบก็แกมเขียว เสื้อคอพับสีทึบก็แกมเขียว กางเกงขายาวสีทึบก็แกมเขียวแบบปกติ เข็มขัดด้ายถักสีทึบก็แกมเขียว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็กสีทึบก็แกมเขียว เสื้อคอเปิดสีทึบก็แกมเขียว กางเกงขายาวสีทึบก็แกมเขียวแบบฝึก เข็มขัดด้ายถักสีทึบก็แกมเขียว รองเท้าสูงครี้น่องหนังสีดำ

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก และใช้เครื่องสนามประกอบด้วย

เครื่องแบบเครื่องยศ ประกอบด้วย หมวกยอด เว้นแต่นักเรียนนายทหารแผนที่ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบคันชีพและเข็มขัดหนังสีแดง เว้นแต่นักเรียนนายทหารแผนที่ใช้เข็มขัดหนังสีขาวไม่ใช่คันชีพ รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ถุงมือสีขาว

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบเครื่องยศ เว้นแต่นักเรียนนายร้อย ให้ใช้หมวกยอดมีพู่ เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว มีปลอกคอและปลอกข้อมือ

เครื่องแบบสโมสร เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้กางเกงแถบ และรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

สำหรับเครื่องแบบนักเรียนนายร้อยสำรอง มี ๕ ชนิด คือ เครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบปกติทึบก็แกมเขียวคอแบะ เครื่องแบบปกติทึบก็แกมเขียวคอพับ เครื่องแบบฝึก และเครื่องแบบสนาม เครื่องแบบทั้ง ๕ ชนิดนี้เช่นเดียวกับเครื่องแบบนักเรียนนายร้อย

เครื่องแบบนักเรียนนายสิบ และนายทหารประทวน มี ๗ ชนิด คือ

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงขายาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบปกติทึบก็แกมเขียวคอแบะ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาลหรือหมวกหนึบสีทึบก็แกมเขียว เสื้อชั้นนอกคอแบะสีทึบก็แกมเขียว กางเกงขายาวสีทึบก็แกมเขียวแบบปกติ รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยสำรอง
เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยสำรอง
ปกติ

นายทหารประทวน
แต่งเครื่องแบบปกติกากีแกมเขียว
คอพับ

เครื่องแบบปกติกากีแกมเขียวคอพับ ประกอบด้วย หมวกทรงหม้อตาล หรือหมวกหนีบสีกากีแกมเขียว เสื้อคอพับสีกากีแกมเขียว กางเกงขายาวสีกากีแกมเขียวแบบปกติ เข็มขัดด้ายดักสีกากีแกมเขียว รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็กสีกากีแกมเขียว เสื้อคอเปิดสีกากีแกมเขียว กางเกงขายาวสีกากีแกมเขียวแบบฝึก เข็มขัดด้ายดักสีกากีแกมเขียว รองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีดำ

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก แต่ให้ใช้เครื่องสนามประกอบด้วย

เครื่องแบบครึ่งยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ถ้าประจำแถวทหารซึ่งแต่งเครื่องแบบครึ่งยศ ให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็กสีกากีแกมเขียว

สำหรับนายทหารประทวนในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ มีเครื่องแบบครึ่งยศรักษาพระองค์เพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอด เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบ คันซีฟและเข็มขัดหนัง รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ถ้าประจำแถวทหารซึ่งแต่งเครื่องแบบเต็มยศ ให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็กสีกากีแกมเขียว

สำหรับนายทหารประทวนในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ในกองบังคับการกรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ในกองพันที่ ๑ และกองพันที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ในหน่วยทหารม้ารักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหน่วยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ และในหน่วยทหารช่างรักษาพระองค์ มีเครื่องแบบเต็มยศรักษาพระองค์เพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอดมีฟู่ เว้นแต่ในหน่วยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ และในหน่วยทหารช่างรักษาพระองค์ ไม่มีฟู่ เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบ คันซีฟ และเข็มขัดหนังหรือประคด รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบพลทหาร มี ๕ ชนิด คือ

เครื่องแบบปกติ ประกอบด้วย หมวกหนีบสีกากีแกมเขียว เสื้อคอพับสีกากีแกมเขียว กางเกงขายาวสีกากีแกมเขียวแบบปกติ เข็มขัดด้ายดักสีกากีแกมเขียว รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ในโอกาสล่าลองจะใช้หมวกทรงหม้อตาลสีกากีแกมเขียว และรองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำก็ได้

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็ก สีากก็แกมเขียว เสื้อคอเปิดสีากก็แกมเขียว กางเกงขายาวสีากก็แกมเขียวแบบ ฝึก เข็มขัดด้ายล็กสีากก็แกมเขียว รองเท้าสูงคร้งน่องสีดำ

เครื่องแบบสนาม เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก และใช้เครื่องสนาม ประกอบด้วย

เครื่องแบบครึ่งยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวก เหล็กสีากก็แกมเขียว

สำหรับพลทหารในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ มี เครื่องแบบครึ่งยศรักษาพระองค์เพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอด เลือ้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงแถบ คันชีพและเข็มขัดหนัง รองเท้าหุ้มข้อหนัง สีดำ

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้หมวก เหล็กสีากก็แกมเขียว

สำหรับพลทหารในกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ใน กองบังคับการกรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ในกองพันที่ ๒ กรมทหารราบ ที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ในหน่วยทหารม้ารักษาพระองค์ ในพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหน่วยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ และในหน่วย ทหารช่างรักษาพระองค์ มีเครื่องแบบเต็มยศรักษาพระองค์เพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง ประกอบด้วย หมวกยอดมีฟู่ เว้นแต่ในหน่วยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ และ ในหน่วยทหารช่างรักษาพระองค์ ไม่มีฟู่ เสื้อเต็มยศรักษาพระองค์ กางเกงแถบ คันชีพ และเข็มขัดหนังหรือประคด รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบทหารหญิง มี ๘ ชนิด คือ

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรงอ่อนพับปีกสีขาว เลือ้นนอกคอแบบสีขาว กระโปรงสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ ถุงเท้ายาว สีน้ำตาลอ่อน กระเป๋าดือสีขาว

เครื่องแบบปกติกาภิแกมเขียวคอแบบ ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรง อ่อนพับปีก หรือหมวกหนีบสีากก็แกมเขียว เลือ้นนอกคอแบบสีากก็แกม เขียว กระโปรงสีากก็แกมเขียว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ ถุงเท้ายาวสีน้ำตาลอ่อน กระเป๋าดือสีดำขนาดใหญ่

เครื่องแบบปกติกาภิแกมเขียวคอปก ประกอบด้วย หมวกแก๊ปทรง อ่อนพับปีก หรือหมวกหนีบสีากก็แกมเขียว เลือ้นคอปกสีากก็แกมเขียว กระโปรง สีากก็แกมเขียว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ กระเป๋าดือสีดำขนาดใหญ่

เครื่องแบบฝึก

นายทหารหญิงแต่งเครื่องแบบปกติกาภิแกมเขียวคอแบบ

วิธีประดับเครื่องหมายยศนายทหารประทวน
ชั้นนายสิบ

เครื่องหมายยศให้ประดับที่แขนเสื้อข้าง
ซ้ายด้านนอก กึ่งกลางระหว่างไหล่กับ
ข้อศอก ให้มุมแหลมอยู่ทางด้านล่าง เมื่อ
แต่งเครื่องแบบปกติขาว เครื่องแบบครึ่งยศ
หรือเครื่องแบบเต็มยศให้ใช้บังคับด้วยแถบ
ไหมทอง

*กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๓๔๓ ข้อ ๒๐, ๒๔

เครื่องแบบลำลอง ประกอบด้วย หมวกพับปีก หรือหมวกหนีบสีกากี
แกมเขียว เสื้อคอพับสีขาว กระโปรงสีกากีแกมเขียว เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้า
หุ้มส้นหนังสีดำ กระเป๋าถือสีดำขนาดใหญ่

เครื่องแบบฝึก ประกอบด้วย หมวกหนีบสีกากีแกมเขียว เสื้อคอเปิด
สีกากีแกมเขียว กางเกงขาสั้นสีกากีแกมเขียวแบบฝึก เข็มขัดด้ายดำสีกากีแกม
เขียว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ ชนิดผูกเชือก ถุงเท้าสีน้ำตาล

เครื่องแบบครึ่งยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้
กระโปรงสีดำ และกระเป๋าถือสีดำขนาดเล็ก

เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่ในโอกาสที่
อยู่ในต่างประเทศที่มีอากาศหนาว ให้ใช้หมวกแก๊ปทรงอ่อนพับปีก เสื้อชั้นนอก
คอแบะ และกระโปรงสีน้ำเงินดำ

เครื่องแบบสโมสร เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ

สำหรับเครื่องแบบนายทหารประทวนหญิง แต่งอย่างเดียวกับ
เครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตรหญิงทุกประเภท เว้นเครื่องแบบเต็มยศ
เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบสโมสร และเครื่องแบบปกติสีกากีแกมเขียวคอแบะ
นายทหารประทวนหญิงไม่ต้องใช้

เครื่องหมายยศนายทหารประทวน*

ชั้นนายสิบ

สิบตรี

สิบเอก

สิบโท

ลักษณะเครื่องหมายยศ

๑. เป็นบั้งรูปทางนกแซงแซว ทำด้วยแถบ
ไหมสีเหลืองกว้าง ๑ ซม. ตรงบนพื้นสีทึบหรือเสิร์จ
สีน้ำเงินดำ ปลายบั้งทั้งสองข้างห่างกัน ๔ ซม. มุมบั้ง
แหลมเล็ก

๒. เหนือบั้งมีรูปจักร ภายใต้พระมหามงกุฎ
ทำด้วยโลหะสีทอง

๓. จำนวนบั้งมีตามชั้นยศคือ

สิบตรี ๑ บั้ง สิบโท ๒ บั้ง สิบเอก ๓ บั้ง

ในกรณีมีบั้งมากกว่า ๑ บั้ง เว้นระยะระหว่างบั้ง ๐.๕ ซม.

เครื่องหมายยศนายทหารประทวน*

ชั้นจ่านายสิบ

อินทราธนูอ่อน

อินทราธนูแข็ง

เครื่องหมายยศนายทหารสัญญาบัตรชั้นนายร้อย

ร้อยตรี

ร้อยโท

อินทราธนูอ่อน

ร้อยเอก

ร้อยตรี

ร้อยโท

อินทราธนูแข็ง

ร้อยเอก

*กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๓๙ ข้อ ๒๐ และฉบับที่ ๕๒ ข้อ ๗ "ข้อ ๖๔"

เครื่องหมายยศนายทหารสัญญาบัตรชั้นนายพัน*

พันตรี

พันโท

อินทราวุธ

พันเอก

พันตรี

พันโท

อินทราวุธ

พันเอก

เครื่องหมายยศนายทหารสัญญาบัตรชั้นนายพล*

พลตรี

พลโท

อินทราวุธ

พลเอก

พลตรี

พลโท

อินทราวุธ

พลเอก

*กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๓๙ ข้อ ๒๐ และฉบับที่ ๕๒ ข้อ ๗ "ข้อ ๖๔"

เครื่องหมายศานาทหารสัญญาบัตรชั้นจอมพล*

ลักษณะเครื่องหมายยศ

๑. เป็นดาว ๕ กลีบ ขนาดย่อม ๕ ดาว เรียงเป็นรูปวงกลม ภายในวงกลมมีศานากับกระบี่ไขว้และมีชื่อชัยพฤกษ์ โอบล้อมคทาและปลายกระบี่ ภายนอกวงกลมมีพระมหามงกุฎครอบดาวด้านปลายคทาและค้ำกระบี่
๒. ทำด้วยโลหะสีทอง

ประดับบนอินทราธนูอ่อน

ประดับบนอินทราธนูแข็ง

เครื่องหมายศานให้ประดับบนอินทราธนูทั้ง ๒ ข้าง ห่างจากริมอินทราธนูทางด้านไหล่ ๐.๕ ซม. ให้ยอดพระมหามงกุฎอยู่ทางด้านคอ

เครื่องหมายยศเมื่อใช้ประดับที่มุมปกคอพับข้างซ้ายของเสื้อเครื่องแบบฝึกและเครื่องแบบสนาม จะปักด้วยไหมหรือด้ายสีน้ำเงินดำแทนโลหะที่กำหนดนั้นก็ได้

*กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๓๔ ข้อ ๒๐ และฉบับที่ ๕๒ ข้อ ๗ "๖๔"

เครื่องหมายเหล่าทหารบก*

ทหารราบ

เหล่า ร. รูปปืนเล็กยาว ไขว้ ประกอบด้วยดัดกระสุน
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารม้า

เหล่า ม. รูปกระบี่ไขว้ ประกอบด้วยเกือกม้า
และรถถัง
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารปืนใหญ่

เหล่า ป. รูปปืนใหญ่ไขว้ประกอบด้วยลูกกระเบิด
มีเปลว
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารช่าง

เหล่า ช. รูปพลั่วกับขวานไขว้ประกอบด้วยสมอ
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารสื่อสาร

เหล่า ส. รูปสายฟ้าแลบประกอบด้วยจักร
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารขนส่ง

เหล่า ขส. รูปพวงมาลัยเรือ ประกอบด้วยจักร และ
ปีกนกบนแผ่นโล่
ทำด้วยโลหะสีทอง

*ที่มา สมุดภาพเครื่องแบบทหารบก โดยกรมกำลังพลทหารบก, พ.ศ. ๒๕๔๑

ทหารสรรพาวุธ

เหล่า สท. รูปกระเบิดมีเปลว
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารพลอากาศ

เหล่า พธ. รูปกระบี่ไขว้ประกอบกับจักรสามจักร
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารสารวัตร

เหล่า สท. รูปปืนพกไขว้ประกอบกับจักร
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารสารบรรณ

เหล่า สบ. รูปกระบี่กับปากไก่ไขว้ประกอบกับ
หนังสือ
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารการเงิน

เหล่า กง. รูปกระบี่ไขว้ประกอบกับช้างสามเศียร
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารพระธรรมนูญ

เหล่า ธน. รูปพระตุลย์ทำประกอบกับจักร
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารแพทย์

เหล่า พ. รูปพญานาคคู่พันคบเพลิง
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารแผนที่

เหล่า ผท. รูปกระบี่ไขว้ประกอบกับกลองสอง
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารการสัตว์

เหล่า กส. รูปพญานาคไขว้ประกอบกับเกือกม้า
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารดุริยางค์

เหล่า ดย. รูปพิณ
ทำด้วยโลหะสีทอง

ทหารการข่าว

เหล่า ชว. รูปสายฟ้ากับลูกศรไขว้ประกอบกับ
ดาวแปดแฉกบนแผ่นโล่
ทำด้วยโลหะสีทอง

เครื่องแบบทหารบกได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายครั้ง โดยยกเลิกกฎกระทรวงที่ผ่านมา ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ตั้งแต่ฉบับที่ ๓๙ - ๗๙ เนื่องจากกฎกระทรวงดังกล่าวนั้นได้ประกาศใช้มานาน และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วหลายครั้ง ทำให้ไม่สะดวกในการค้นคว้าอ้างอิง และการใช้ในราชการ ประกอบกับปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมเครื่องแบบทหารบกในหลายประการ สมควรปรับปรุงกฎกระทรวงว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงมีการประกาศใช้กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๘๐ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้ออกกฎกระทรวงฉบับนี้ ไว้ตั้งแต่ วันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒^๑

■

ฉริฎฎทททททททททท

^๑ กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๘๐. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอน ๑๑๓ ก ลง ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒.

เครื่องแบบ คือ เครื่องแต่งตัวที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษให้แต่งเหมือนกัน เฉพาะหมู่หนึ่งหรือคณะหนึ่ง เช่น ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ สำหรับเครื่องแบบทหารเรือจะมีลักษณะคล้ายกันทั่วโลก ถือกำเนิดมาจากเรือในทะเล สำหรับใช้ในเรือและทะเลเป็นสำคัญ ไม่ว่าชาติใดจะมีสภาพและสีสันทันของเครื่องแบบคล้ายกันทั้งสิ้น โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ

- เป็นแบบของทหารเรือ และทราบได้ทันทีว่าเป็นทหารเรืออย่างชัดเจน
- แสดงชั้นยศ เหล่า โดยชัดเจน
- ใช้ได้ดีในเรือ และทุกสภาพของทะเล
- มีความประหยัด
- ง่ายในการใช้และบำรุงรักษา
- ออกแบบได้ดี รัดกุม และส่งเสริมบุคลิก
- มีชุดต่างๆ เพียงพอแก่การปฏิบัติงาน พิธีการและลมนฟ้าอากาศ
- เครื่องช่วยแก่ทหารในกรณีฉุกเฉิน การพรางตน และการปฏิบัติภารกิจทางยุทธวิธี

เครื่องแบบทหารเรือสากลที่ใช้กันอยู่ทั่วโลก ใช้เครื่องแบบขาวสำหรับเมืองร้อน และสีน้ำเงินดำสำหรับเมืองหนาว เป็นเครื่องแบบที่เรียกว่า **เครื่องแบบหลัก** ถ้ามีเครื่องแบบสีอื่นจะเป็นเครื่องแบบเพิ่มเติมสำหรับการปฏิบัติงานของตนโดยเฉพาะ ไม่เหมือนกันสุดแล้วแต่นานวันนั้นๆ จะออกแบบใช้สำหรับปฏิบัติงาน

นาย พิเศษในเรือรบในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง
นาย พิเศษในเรือรบในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง
นาย พิเศษในเรือรบในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง
นาย พิเศษในเรือรบในสมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉลองพระองค์ชุดทหารเรือ

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉลองพระองค์ชุดทหารเรือ ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ฝรั่งเศส ที่พระองค์ได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๐๖

ลักษณะการแต่งกายของทหารเรือไทยตามยุคสมัย

ยุคที่ ๑ ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ - ๓

ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้น กองทัพบกกับกองทัพเรือยังไม่ได้แยกจากกันอย่างเด่นชัด หากยกทัพไปทางบก ก็เรียกว่า **ทัพบก** หากยาดราทัพไปทางเรือก็เรียกว่า **ทัพเรือ** ซึ่งทัพเรือนั้นก็ประกอบด้วยเรือที่ใช้ในแม่น้ำและในทะเล ทหารที่ประจำเรือทั้ง ๒ ประเภทนี้จะมีเครื่องแบบอย่างไรแน่นอนนั้นไม่ปรากฏหลักฐาน สำหรับการยกทัพเรือไปทางแม่น้ำนั้น เมื่อเรือรบในแม่น้ำหมดความสำคัญลง เรือดังกล่าวได้กลายมาเป็นเรือพระราชพิธี ซึ่งทหารที่ประจำเรือพระราชพิธีนั้น ก็มีเครื่องแบบโดยเฉพาะ ซึ่งสันนิษฐานว่าคงมีลักษณะใกล้เคียงกับทหารประจำเรือในครั้งที่ใช้เรือดังกล่าวเป็นทัพเรือ ดังปรากฏรูปแบบตัวอย่างการแต่งกาย ซึ่งปรากฏอยู่ทุกวันนี้

สำหรับการรับเอาหลักการเครื่องแบบสากลมาใช้นั้น ได้เริ่มมีขึ้นครั้งแรกในสมัยที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ พระองค์ทรงฉลองพระองค์เครื่องแบบทหารเรืออยู่เป็นนิจ ดังที่หมอบรัดเลย์ได้บันทึกไว้เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๗๔ ว่า ในวันดังกล่าวทรงฉลองพระองค์ชุดเครื่องแบบทหารเรือมาหาหมอบรัดเลย์ นับเป็นการทรงเครื่องแบบทหารเรือแบบสากลเป็นครั้งแรกและพระองค์แรกที่ปรากฏหลักฐาน

ยุคที่ ๒ สมัยรัชกาลที่ ๔

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เป็นยุคหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างระบบเก่าและระบบใหม่ การรับเอาวิชาการและเทคนิคใหม่ของโลกตะวันตกเข้ามาในสังคมไทยนั้น เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองด้วยเหตุนี้ค่านิยมของสังคมจึงเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมตะวันตกจึงมีโอกาสรายล้อมอย่างรวดเร็ว และในรัชกาลนี้เองเริ่มมีการปรับปรุงเกี่ยวกับการป้องกันประเทศในแนวใหม่ จะเห็นได้ว่าการเริ่มการจัดระเบียบการทหารบกและทหารเรือตามแบบยุโรป ในด้านการทหารเรือโปรดให้ต่อเรือกลไฟขึ้นหลายลำ เมื่อทหารเรือเริ่มมีการจัดระเบียบ มีจำนวนเรือเพิ่มมากขึ้น กำลังพลก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น กำลังพลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องกำหนดการแต่งกายให้เป็นระเบียบเดียวกัน แต่การแต่งกายของทหารเรือในสมัยนี้จะมีลักษณะเช่นใดนั้นไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด เพียงแต่มีหลักฐานปรากฏรูปพระบรมสาทิสลักษณ์ และพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องแบบทหารเรืออย่างชาวยุโรป สันนิษฐานว่าคงเอาแบบอย่างมาจากทหารเรือชาติตะวันตก เพราะในสมัยนี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงการแต่งกายไปเป็นแบบฝรั่งหรือโน้มเอียงไปเป็นแบบฝรั่ง

ยุคที่ ๓ สมัยรัชกาลที่ ๕

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เป็นจุดเริ่มต้นของยุคแห่งการพัฒนาครั้งใหม่ แม้กระทั่งการแต่งกายของทหาร เช่น ในปี พ.ศ. ๒๔๑๔ พระองค์เสด็จประพาสอินเดีย ทรงให้ช่างชาวยุโรปออกแบบเสื้อชนิดหนึ่ง ซึ่งภายหลังเรียกว่า **เสื้อราชแปดแดน** คือเสื้อนอกห้าตะเข็บ บางที่เรียกสั้นๆ ว่า **เสื้อราชปะแตน** ครั้นเสด็จพระราชดำเนินกลับโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการแต่งตัวด้วยเสื้อราชปะแตนทั้งทหารและพลเรือน

ในปี พ.ศ. ๒๔๒๑ โปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ สั่งซื้อเรือจักรท้าย ๒ ลำ ลำหนึ่งเป็นเรือยอชท์มีปืนประจำเรือ จากประเทศอังกฤษมาใช้เป็นเรือพระที่นั่ง สำหรับเสด็จประพาสทะเล และพระราชทานนามว่า

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฉลองพระองค์ชุดทหารเรือ

เรือพระที่นั่งเวสชาติ ทหารที่ลงประจำเรือใช้ทหารปืนกลแกดลิงในกรมแสงเดิม ซึ่งพระองค์เจ้าสายสนธิวงศ์เป็นผู้บังคับบัญชาอยู่ก่อนนั้น โอนมาเป็นของ ทหารเรือ และให้ฝึกหัดตามแบบทหารเรือยุโรป ครั้นได้มีการฝึกหัดตามแบบ ทหารเรือยุโรปขึ้นเช่นนี้ แสดงว่าเครื่องแบบทหารเรือก็คงจะใช้เครื่องแบบตาม แบบทหารเรืออังกฤษ โดยดัดแปลงตามความเหมาะสมให้เป็นของไทยเรา

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ปรากฏหลักฐานเป็นพระฉายาลักษณ์ของ นายพล เรือโท กรมหมื่นปราบปรปักษ์ (พระองค์เจ้าจรจรัสวงศ์) ซึ่งทรงดำรง ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ ทรงเครื่องแบบทหารเรือ นุ่งผ้าม่วง ซึ่งต่างจากเครื่องแบบของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรง นุ่งกางเกง สำหรับนายทหารชั้นประทวนลงมาถึงพลทหารนั้น เข้าใจว่า นุ่งกางเกง

กรมพระราชวังบวรสถานมงคล (กรมหมื่น บวรวิไชยชาญ) ผู้บัญชาการทหารเรือวังหน้า ทรงเครื่องแบบทหารเรือ (แบบอังกฤษ) ขึ้นยศ นายพลเรือตรี สันนิษฐานว่าฉายาประมาณปี พ.ศ. ๒๔๒๑ - ๒๔๒๘

นายพลเรือโท กรมหมื่นปราบปรปักษ์ ทรงเครื่องแบบทหารเรือ ทรงพระภูษาโจง
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑

นายพลตรี กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ขอพระราชทาน
พระบรมราชานุญาติ ทรงเครื่องแบบเต็มยศ ฉายสนนายพล-
เรือตรี ปี พ.ศ. ๒๔๔๒

เครื่องแต่งกายของทหารเรือ (ทหารมะริน) ๕ คนทางขวามือ เมื่อคราวยกทัพไปปราบฮ่อ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เมื่อนายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงสำเร็จวิชาการทหารเรือจากประเทศอังกฤษ และเสด็จกลับมารับราชการในกองทัพเรือ ได้ทรงปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบทหารเรือไทยตามแบบอย่างเครื่องบินเรืออังกฤษ โดยในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ทรงประกาศให้ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยในกรมทหารเรือทราบทั่วกัน ในเรื่องการแต่งกายของทหารเรือ และให้ปฏิบัติเหมือนกันในชุดต่างๆ ดังนี้

๑. เต็มยศ เสื้อฟรอกโค้ตยาว พู่บา หมวกเฮลเม็ตยอตหรือหมวกก๊อกแซท สายกระบี่ดำ ตัวกระบี่คาดในเสื้อ รัตประคคาคาดนอก พูร์ตประคคไว้ข้างซ้าย กางเกงดำแถบทอง บู้ตดำหรือหนังมัน ห้ามไม่ให้ใช้รองเท้าขาวเป็นอันขาด

๒. เต็มยศขาว เสื้อขาวธรรมดา บ่าเล็กสำหรับเสื้อขาว หมวกเฮลเม็ตหรือหมวกก๊อกแซท สายกระบี่ดำ ตัวกระบี่คาดในเสื้อ กางเกงดำแถบทอง รองเท้าดำไม่มีตะเชียบหน้า หรือลวดลายต่างๆ หรือบู้ตดำก็ได้ ห้ามไม่ให้ใช้รองเท้าขาวเป็นอันขาด

๓. ครึ่งยศดำ เสื้อฟรอกโค้ตยาว บ่าเล็กสำหรับเสื้อขาว หมวกแก้ปปลอกขาวธรรมดา สายกระบี่ดำ ตัวกระบี่คาดนอกเสื้อ กางเกงดำไม่มีแถบทอง รองเท้าดำไม่มีตะเชียบหน้า หรือลวดลายต่างๆ หรือบู้ตดำก็ได้ ห้ามไม่ให้ใช้รองเท้าขาวเป็นอันขาด

๔. ครึ่งยศขาว กางเกงดำ เสื้อขาวธรรมดา บ่าสำหรับเสื้อขาว หมวกแก้ปปลอกขาว สายกระบี่ดำ ตัวกระบี่คาดในเสื้อ กางเกงดำแถบทอง รองเท้าเช่นเดียวกับครึ่งยศดำ

๕. ครึ่งยศขาว กางเกงขาว เสื้อขาวธรรมดา บ่าสำหรับเสื้อขาว หมวกแก้ปปลอกขาว สายกระบี่ดำ กระบี่คาดในเสื้อ รองเท้าเช่นเดียวกับครึ่งยศดำ

๖. ไปรเวตขาว เสื้อขาวธรรมดา บ่าสำหรับเสื้อขาว หมวกแก้ปปลอกขาว สายกระบี่ดำ ตัวกระบี่คาดในเสื้อ กางเกงขาว รองเท้าดำที่ไม่มีลวดลายและตะเชียบ หรือบู้ตดำที่ไม่มีตะเชียบหน้า หรือบู้ตขาวก็ได้

สำหรับกระปีนั้น ถ้าเป็นงานไปรเวตจะใช้ไม้เท้าแทนก็ได้

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการตราพระราชกำหนดรูปแบบทหารเรือขึ้นเป็นหลักฐานฉบับแรก โดยใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๘ ทั้งนี้ เพื่อให้ทหารมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีใจรักเกียรติยศชื่อเสียง และประพฤติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยแบบธรรมเนียมของทหาร พระราชกำหนดดังกล่าวเป็นการกำหนดการใช้รูปแบบสำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตร นายทหารประทวนชั้นพันจ่า ชั้นจ่า นักเรียนนายเรือ และพลทหาร

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงฉลองพระองค์เครื่องแบบทหารเรือเต็มยศ
ชั้นยศจอมพลเรือ (ตามพระราชกำหนด เครื่องแบบทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๔๔)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงฉลองพระองค์เครื่องแบบทหารเรือครึ่งยศ
ขาว ชั้นยศจอมพลเรือ ก่อน พ.ศ. ๒๔๔๔ ทรงฉายร่วมกับนายพลเรือเอก สมเด็จพระเจ้าฟ้าอันญาองค์เดชาวุธ
กรมหลวงนครราชสีมา พระราชโอรส ขณะทรงเป็นนักเรียนนายร้อยพิเศษโรงเรียนนายร้อยทหารบก

เครื่องแต่งตัวนายทหารสัญญาบัตร

หมวก มี ๔ ชนิด

๑. หมวกก๊อกแฮทดำ มีเครื่องหมายที่ข้างหมวก แตกต่างกันตามชั้นยศ
๒. หมวกเฮลเม็ตขาว มีผ้าขาวพันรอบ มีชายผ้าสีขาบแลบจากผ้าที่พัน โดยรอบลายชัยพฤกษ์
๓. หมวกแก๊ปสีกหลาดดำ ถ้าเป็นชั้นนายพลใช้กะบังหน้าสีกหลาดดำ มีขอบปักด้วยไหมทองลายชัยพฤกษ์
๔. หมวกแก๊ปสีกหลาดดำปกคลุมผ้าสีขาว

เสื้อ มี ๓ ชนิด

๑. เสื้อสีกหลาดดำฟรอกโคต มีดุมทองตราพระเกี่ยวกับสมอ ๒ แถว แถวละ ๔ ดุม ชายเสื้อชั้นบนแหวกที่อก ๒ ชาย หุ้มสีกหลาดขาว มีลวดทองเป็นขอบ ที่คอเสื้อหุ้มสีกหลาดขาวและมีลวดทองรอบ ที่แขนเสื้อมีปักดินลายชัยพฤกษ์ เป็นลวด ๑ ลวด พาดที่รอบแขน ได้ขอบปลายปักดินดังกล่าวจะมีบังทองแสดงชั้นยศ ดังนี้

จอมพลเรือ	มีบังทองใหญ่	๔	บัง
นายพลเรือเอก	มีบังทองใหญ่	๓	บัง
นายพลเรือโท	มีบังทองใหญ่	๒	บัง
นายพลเรือตรี	มีบังทองใหญ่	๑	บัง
นายพลเรือจัตวา	ไม่มีบัง		

สำหรับนายเรือผู้ใหญ่มียศชั้นยศที่แขนเสื้อ

นายเรือเอก	๔	บัง
นายเรือเอกผู้ช่วย	๓	บัง
นายเรือโท มีบังทองใหญ่	๒	บัง มีบังทองเล็ก ๑ บัง
		แทรกอยู่ระหว่างกลาง
นายเรือโทผู้ช่วย มีบังทอง	๒	บัง
นายเรือตรี มีบังทอง	๑	บัง
นายเรือตรีผู้ช่วย	ไม่มีบังทอง	

๒. เสื้อสีกหลาดสันดำรูปทูนิก มีดุมทองตราพระเกี่ยวกับสมอ ๒ แถว แถวละ ๔ ดุม ชายเสื้อชั้นบนแหวกที่อก ๒ ชาย หุ้มสีกหลาดขาว มีลวดทองเป็นขอบ ที่คอเสื้อหุ้มสีกหลาดขาว และมีลวดทองรอบ ที่แขนเสื้อมีเครื่องหมายต่าง ๆ

๓. เสื้อขาวรูปราชปะแตน

เครื่องแบบเดิมยศ ว่าที่ นายเรือตรีผู้ช่วย
พ.ศ. ๒๔๕๓ (ภาพของ ว่าที่นายเรือตรีผู้ช่วย
สวัสดิ์ เมนะพันธุ์)

บายศ มี ๒ ชนิด

๑. บ่ารูปเอโปเลต มีลู่ทองแขวนประดับที่ส่วนกลม ท้องอินทรีนุ มีสาบหนึ่งสีดำ บนอินทรีนุชั้นนายเรือ พื้นดำ ทำด้วยสักทลาคสีน้ำเงินดำ และปักดินทองที่ขอบ ชั้นนายนาวา พื้นสักทลาคสีน้ำเงินดำ มีแถบไหมทอง ซลิบรอบใน ชั้นนายพลและจอมพลเรือ พื้นทำด้วยแถบไหมทองตริ่งเต็มแผ่น อินทรีนุที่ยอดอินทรีนุ มีตุ้มโลหะสีทอง ที่กลางอินทรีนุทุกชั้นยศตามยาว มีรูปสมอทำด้วยโลหะเงิน มีแถบไหมทองติดตามขวางบนอินทรีนุ ตั้งแต่ตอน ปลายลงมาเป็นเครื่องหมายชั้นยศ ยกเว้นนายเรือตรีผู้ช่วยไม่มีลู่ที่บ่า

๒. บ่าสี่เหลี่ยมปลายรวบ หุ้มสักทลาคสีดำ มีแถบไหมทองติดขวาง ตั้งแต่ตอนต้นอินทรีนุ และเลื่อนขึ้นไปจนถึงปลายอินทรีนุ เป็นเครื่องหมาย ชั้นยศ

รัดประคด มี ๒ ชนิด

๑. รัดประคดทอง สำหรับชั้นนายพล

๒. รัดประคดไหมสีน้ำเงิน มีแถบขาว ๒ แถบ สำหรับนายทหารชั้นอื่น

กางเกง มี ๓ ชนิด

๑. กางเกงสักทลาคสีน้ำเงินดำแถบไหมทอง

๒. กางเกงสักทลาคสีดำไม่ติดแถบไหมทอง

๓. กางเกงผ้าสีขาว

รองเท้า เวลาเข้าแถวใช้รองเท้าหนังสีดำ เวลาอื่นใช้รองเท้าหนังขาว หรือหนังสีอื่นก็ได้

กระบี่ ใช้กระบี่ยาวฝักหนังดำ มีพู่ทองโยงเข็มขัดหนังดำ หัวเข็มขัด เป็นตราสมกับพระเกียรติยศในเสื้อหรือนอกเสื้อ ในเวลาแต่งธรรมดา และ ไม่ใช่เวลาคุมแถวพระราชทานพระบรมราชานุญาติให้ใช้มีดเหน็บมีพู่ทองโยง กับเข็มขัดคาดในเสื้อ

เครื่องหมายต่าง ๆ

เครื่องหมายพลรบและผู้ช่วยพลรบ นายทหารสัญญาบัตรแผนกพลรบ ให้มีพระเกียรติติดที่บายศและแขนเสื้อสักทลาคดำเหนือแถบทองหมายยศ แผนกผู้ช่วยพลรบมีดอกจันติดอย่างเดียว เว้นแต่ชั้นนายพลให้ใช้พระเกียรติทั่วไป ส่วนนายทหารที่ไม่ได้รับราชการประจำใช้เครื่องหมายทั้งสองอย่างนี้ ไม่ได้

เครื่องหมายราชวงศ์จักรี นายทหารซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชวงศ์จักรีประจำการ หรือราชวงศ์พิเศษ ให้มี จปร กับ พระเกี้ยวเงินติดที่บ่ายศ มีสายโยงศโยงจากบ่าขวาไปคล้องดุมเสื้อ ๑ สาย เป็นเครื่องหมาย ถ้าแต่งเต็มยศมีสายดักควบอีกสองสาย

สายโยงศโยงประจำตำแหน่ง

เครื่องหมายจอมพลเรือ มีสายโยงศโยงจากบ่าขวาสอดใต้แขน ๑ สาย และโยงจากบ่าขวาค้างในสายที่กล่าวแล้ว ไปโยงดุมเสื้ออีก ๑ สาย

เครื่องหมายหัวหน้าสำนักงาน สายโยงศโยงสอดคล้องแขนขวา ๑ สาย ถ้าแต่งเต็มยศมีสายดักเพิ่มอีก ๒ สาย

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

๑. เต็มยศดำ หมวกก๊อกแฮทดำ เสื้อสักหลาดยาว บ่ายศกลม กระบี่คาดในเสื้อ กางเกงดำแถบทอง รองเท้าหนังดำ มีรัดประคด

๒. เต็มยศขาว หมวกเฮลเม็ต เสื้อขาว บ่ายศยาว กระบี่คาดในเสื้อ กางเกงดำแถบทอง รองเท้าหนังดำ ไม่มีรัดประคด

๓. ครึ่งยศดำ หมวกแก๊ป เสื้อสักหลาดยาว บ่ายศยาว กระบี่คาดนอกเสื้อ กางเกงดำไม่มีแถบทอง รองเท้าหนังดำ (หมายเหตุในงานการเดินปาร์ตี้ ใช้กางเกงขาว)

๔. ครึ่งยศขาวประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หมวกแก๊ป เสื้อขาว บ่ายศยาว กระบี่คาดในเสื้อ กางเกงดำแถบทอง รองเท้าหนังดำ

๕. แต่งธรรมดา หมวกแก๊ป เสื้อขาวหรือสักหลาดสั้น บ่ายศยาว กระบี่ แต่ถ้าไม่ใช่เวลาคุมแถวใช้มีดเหน็บก็ได้ กางเกงขาวหรือดำไม่มีแถบทอง รองเท้าหนังดำ ถ้าไม่ใช่เวลาคุมแถวใช้รองเท้าว้าขาวหรือหนังสีอื่นก็ได้ (หมายเหตุเวลาเที่ยวเล่นใช้ไม้เท้า ไม่ต้องคาดกระบี่ก็ได้)

เครื่องแต่งตัวนายทหารชั้นพันจ่า

หมวก มี ๒ ชนิด

๑. หมวกแก๊ปสักหลาดสีดำ ทรงหม้อตาล มีกะบังหน้าดำ ที่เชิงหมวกมีสายแถบดำพันรอบ ตรงหน้าหมวกเป็นทองเหลืองพิมพ์เป็นตราพระเกี้ยวและสโม

๒. หมวกแก๊ปอย่างเดียวกับแบบที่ ๑ แต่มีปลอกผ้าขาวหุ้ม

เสื้อ มี ๓ ชนิด

๑. เสื้อสักหลาดสีน้ำเงินดำรูปทูนาค มีดุมทองตราพระเกี่ยวกับสมอ ๒ แถว แถวละ ๔ ดุม ชายเสื้อชั้นบนแหวกที่อก ๒ ชาย หุ้มสักหลาดขาว มีลวดทองเล็กเป็นขอบ คอเสื้อหุ้มสักหลาดขาวมีลวดทองเล็ก

๒. เสื้อสักหลาดสีน้ำเงินแก่ ตัดอย่างแบบที่ ๑ แต่ที่คอแบะ ไม่มีสักหลาดขาวหุ้ม เป็นเสื้อกันหนาว

๓. เสื้อขาวรูปราชปะแตน มีดุมทองตราพระเกี่ยวกับสมอ ๑ แถว ๕ ดุม

รองเท้า เวลาเข้าแถวใช้หนังสีดำ เวลาอื่นใช้รองเท้าผ้าขาวหรือหนังสีอื่นก็ได้

บ้ายศ บ่าสี่เหลี่ยมปลายรวบหุ้มสักหลาดสีดำล้วน หรือมีแถบผ้าสีอื่นทับตามยาวเป็นเครื่องหมายกรม ที่ปลายมีดุมทองเล็กตราพระเกี่ยวกับสมอ ข้างละ ๑ ดุม มีลวดทองพาดขวางเป็นบังหมายศ คือ พันจ่าเอก ๓ บั้ง พันจ่าโท ๒ บั้ง พันจ่าตรี ๑ บั้ง

กางเกง มี ๒ ชนิด

๑. กางเกงสักหลาดสีน้ำเงินแก่ ใช้กับเสื้ออย่างที่ว่า ๑ เป็นชุดเต็มยศ

๒. กางเกงขาวสำหรับใช้กับเสื้ออย่างที่ว่า ๓

รองเท้า เวลาเข้าแถวใช้หนังสีดำ เวลาอื่นใช้รองเท้าผ้าขาวหรือหนังสีอื่นก็ได้

กระเป๋ กระเป๋ยาวฝักหนังดำ มีพู่ผ้าโยงเข็มขัดหนังดำ หัวเข็มขัดเป็นตราสมอกับพระเกี่ยวกับคาดในเสื้อ

เครื่องแต่งตัวพลทหาร

หมวก มี ๒ ชนิด

๑. หมวกสักหลาดสีน้ำเงินดำ รูปหมวกกะลาสี ที่เชิงหมวกมีสายแถบดำพันรอบ ที่สายแถบด้านหน้ามีอักษรตัวสีทองตามชื่อเหล่าทหาร มีตรา จปร ข้างหน้าพรรคอักษร ๑ ตรา ตรงต่อท้ายพรรคอักษร ๑ ตรา

๒. หมวกผ้าสีขาว มีลักษณะเหมือนแบบที่ ๑

เสื้อ มี ๔ ชนิด

๑. เสื้อสักหลาดสีน้ำเงินดำรูปเสื้อกะลาสี แหะคอ มีปกหลัง ซ้อมีอรัด มีผ้าพันคอสีดำสอดใต้ผ้าปกหลัง ผูกรวบไว้ที่อก

๒. เสื้อผ้าขาว ตัดรูปกะลาสี แขนสั้น มีปกหลังผ้าสีขาว มีขอบขาว มีผ้าผูกคออย่างเดียวกับแบบที่ ๑

๓. เสื้อผ้าขาว ตัดรูปกะลาสี แขนสั้น ปกหลังสีขาวไม่มีขอบ เป็นเสื้อทำการ

๔. เสื้อผ้าสีขาว ตัดรูปกะลาสี แขนสั้น ปกหลังสีเดียวกับเสื้อ เป็นเสื้อทำการสำหรับช่างกลช่างไฟ

กางเกง มี ๓ ชนิด

๑. กางเกงสักหลาดสีน้ำเงินดำ รูปกางเกงกะลาสี

๒. กางเกงผ้าสีขาว รูปกะลาสี

๓. กางเกงผ้าสีขาว รูปกะลาสี

รองเท้า เวลาเข้าแถวใช้หนึ่งสีดำ (หรือไม่มีรองเท้า) ในเวลาอื่นใช้รองเท้าผ้าขาวได้

อาวุธ มีปืนกับเข็มขัดร้อยคันชีพ และดาบปลายปืน

เครื่องหมายต่าง ๆ ผู้ที่มีความรู้วิชาพิเศษ ให้มีเครื่องหมายติดที่แขนเสื้อข้างขวาดังนี้

๑. เครื่องหมายรูปปืนใหญ่ สำหรับผู้ที่มีวิชาพิเศษ ในการปืน

๒. เครื่องหมายรูปทุ่นระเบิด สำหรับผู้ที่มีวิชาพิเศษ ในการ
ทุ่นระเบิด

๓. เครื่องหมายรูปธง สำหรับผู้ที่มีวิชาพิเศษ ในการธง
๒ ธงไขว้กัน สัญญาณ

๔. เครื่องหมายรูปจักร สำหรับผู้ที่มีวิชาพิเศษ ในการ
ทางเสือ เดินเรือ

๕. เครื่องหมายรูปจักรเฟือง สำหรับผู้ที่มีวิชาพิเศษ ในการ
ช่างเหล็ก

๖. เครื่องหมายรูปจักรเรือกกล สำหรับผู้ที่มีวิชาพิเศษ ในการช่างกล

๗. เครื่องหมายรูปแดร สำหรับผู้ที่มีวิชาพิเศษ ในการแดร

เครื่องแต่งตัวนายทหารชั้นจ่า

ใช้เครื่องแต่งตัวอย่างเดียวกับพลทหาร แต่มีเครื่องหมายยศดังนี้

นายทหารชั้นจ่า มีบั้งที่แขนเสื้อเป็นเครื่องหมายยศ คือ

จ่าเอก ๓ บั้ง

จ่าโท ๒ บั้ง

จ่าตรี ๑ บั้ง

บังเครื่องหมายยศของจำนันมี ๓ ชนิด คือ

บังไหมทอง	สำหรับใช้กับเสื้อเต็มยศ
บังไหมสีน้ำเงิน	สำหรับใช้กับเสื้อชาวธรรมดา
บังผ้าสีแดง	สำหรับใช้กับเสื้อสัทหลาด

เครื่องแต่งตัวนักเรียนนายเรือ

หมวก มี ๓ ชนิด

๑. หมวกแก๊ปสัทหลาดดำ ทรงหม้อตาล มีกะบังหน้าดำ ที่เชิงหมวก มีสายแถบดำพันรอบ กลางสายแถบหน้าหมวกมีตราพระเกี้ยวปักดินทอง ตราสมอปักดินเงิน มีกรอบปักด้วยดินทอง มีสายรัดคางหนังดำติดไว้เหนือ กะบัง มีดุมทองตราสมอกับพระเกี้ยวสำหรับโยงสายรัดคาง

๒. หมวกแก๊ปอย่างเดียวกับแบบที่ ๑ แต่มีปลอกผ้าขาวหุ้ม

๓. หมวกพวงกะลาสีเช่นเดียวกับของพลทหารในข้อ ๑.

เสื้อ มี ๔ ชนิด

๑. เสื้อสัทหลาดสีน้ำเงินดำรูปทูนิด มีดุมทองตราพระเกี้ยวกับสมอ ๒ แถว แถวละ ๔ ดุม ชายเสื้อชั้นบนแหวกที่อก ๒ ชาย หุ้มสัทหลาดขาว มีลวดทองเล็กเป็นขอบ คอเสื้อหุ้มสัทหลาดขาวมีลวดทองเล็ก มีดุมทองตรา พระเกี้ยวกับสมอดิดที่คอเสื้อข้างละ ๑ ดุม มีลวดทองเป็นรังดุม เป็นเสื้อ เต็มยศ และครึ่งยศดำ

๒. เสื้อสัทหลาดสีน้ำเงินแก่ แบบที่ ๑ แต่ที่คอและอกไม่มีสัทหลาด หุ้ม เป็นเสื้อกันหนาว

๓. เสื้อขาวรูปราชปะแตน มีดุมทองตราพระเกี้ยวกับสมอ ๑ แถว ๕ ดุม ที่คอเสื้อมีดุมทองเล็กตราพระเกี้ยว กับสมอข้างละ ๑ ดุม มีลวดผ้าขาว เป็นรังดุม

๔. เสื้อผ้าขาวตัดรูปกะลาสี แขนสั้น ปกหลังสีขาวไม่มีขอบ เป็น เสื้อทำการ

กางเกง มี ๔ ชนิด

๑. กางเกงสัทหลาดดำแถบทองสำหรับใช้แต่งเต็มยศ

๒. กางเกงสัทหลาดสีน้ำเงินแก่สำหรับใช้กับเสื้ออย่าง ที่ ๑ เป็น ครึ่งยศ ใช้กับเสื้ออย่าง ที่ ๒ เป็นเครื่องแต่งตัวกันหนาว

๓. กางเกงขาว ใช้สำหรับเสื้ออย่าง ที่ ๓

๔. กางเกงรูปกะลาสีสำหรับใช้ทำการ

ชุดฝึกของนักเรียนนายเรือ เมื่อครั้งโรงเรียนนายเรือตั้งอยู่ที่พระราชวังเดิม ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๓

บายศ ป่าสี่เหลี่ยมปลายรวบหุ้มสั๊กหลาดสีดำที่ปลายมีตุ้มทองเล็ก
ขนาดกลาง ป่าตามยาว สำหรับใช้กับเสื้ออย่าง ที่ ๑, ๒ และ ๓

รองเท้า เวลาเข้าแถวใช้รองเท้าหนังดำ เวลาอื่นใช้รองเท้าผ้าขาวหรือ
หนังสีอื่นก็ได้

อาวุธ นักเรียนนายเรือมีมิดเท็นบ์ไม่มีพู่ โยงเข็มขัดหนังดำ หัวเข็มขัด
เป็นตราสมกับพระเกียรติยศในเสื้อ

เครื่องแบบเดิมยศ นักเรียนนายเรือ พ.ศ. ๒๔๔๘

เครื่องแบบนักเรียนนายเรือชุดทำการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔
(ภาพของ จอมพลเรือ หลวงยุทธศาสตร์โกศล)

หมายเหตุ เนื่องจากทหารเรือนั้น มีทหารต่างเหล่า จึงได้มีการกำหนดเครื่องหมายแสดงความแตกต่างดังกล่าวเพื่อให้สังเกตได้ง่าย เช่น พลทหาร และชั้นจ่า มีเครื่องหมายที่แถบหน้าหมวก พันจ่าให้มีเครื่องหมายที่บ่ายศ คือ ดำลั่นหรือมีแถบผ้าสีต่างๆ พาดกลางบ่าตามยาว กว้าง ๒ เซนติเมตร ยาวตลอดบ่า ชั้นนายทหารสัญญาบัตรให้มีเครื่องหมายที่บ่ายศ ทำนองเดียวกัน

ยุคที่ ๔ สมัยรัชกาลที่ ๖ - ๗

ในยุคนี้ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเครื่องแบบทหารเรือหลายครั้งด้วยกัน โดยมีการออกพระราชกำหนดเกี่ยวกับเครื่องแบบทหารเรือ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕, ๒๔๕๘, ๒๔๖๔, ๒๔๗๒ และพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๗๖ และ พ.ศ. ๒๔๗๗

เครื่องแต่งตัวนายทหารสัญญาบัตร

หมวก พ.ศ. ๒๔๕๕ เปลี่ยนหมวกก๊อกแฮดดำ เป็นหมวกแพรชนสีด้า ก๊อกแฮทและหมวกแก๊ปสัทหลาดสีด้า แต่ใช้ปลอกผ้าสีขาวหรือกากี้ได้

พ.ศ. ๒๔๕๘ หมวกกันแดดรูปเฮลเม็ตสีขาว มีตราพระครุฑพ่าห์ทอง ติดที่หน้าหมวก และมียอดกะโหล่งทอง ประดับหรือไม่ว่ายแต่โอกาส ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ มีประกาศแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดหมวกเฮลเม็ตไม่มียอด

พ.ศ. ๒๔๖๙ ที่ชอบโค้งกะบังหน้าหมวกแก๊ป ปักด้วยดินทองเป็นรูป ชัยพฤกษ์

พ.ศ. ๒๔๗๒ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนด เพิ่มปักลาย สร้อยชัยพฤกษ์ด้วยดินทองที่ขอบนอกกะบังหมวก ๑ ชั้น สำหรับผู้ซึ่งมี ชั้นยศนายนาวิก - นายพลจัตวา ๒ ชั้น ตั้งแต่ นายพลเรือตรีขึ้นไป*

พ.ศ. ๒๔๗๖ เพิ่มหมวกเฮลเม็ตสีกากี้

เสื้อ พ.ศ. ๒๔๕๕ มี ๙ ชนิด

๑. เสื้อสัทหลาดสีด้ารูปพรอกโค้งดัดเดิม เรียกว่า เสื้อใหญ่
๒. เสื้อสัทหลาดสีขาบริปพรอกโค้งดัดเดิม เรียกว่า เสื้อกลาง
๓. เสื้อสัทหลาดสีขาบริปทูนิก เรียกว่า เสื้อน้อย
๔. เสื้อชั้นนอกขาวคอปิด
๕. เสื้อชั้นนอกสีกากี้คอปิด
๖. เสื้อสโมสรสัทหลาดด้า
๗. เสื้อสโมสรขาบริปผ้าสีขาวรูปแมสส์แยกเกิด
๘. เสื้อสัทหลาดสีขาบริปโอเวอร์โค้งดัดชายล่างถึงน่อง เป็นเสื้อกันหนาว
๙. เสื้อคลุมกันหนาวรูปแคปยาวถึงน่อง และมีเสื้อเช็ดสีขาวอกแข็ง หรืออ่อนสวมประกอบเป็นเสื้อชั้นใน สำหรับเครื่องแต่งกายบางชุด ด้วย

พ.ศ. ๒๔๕๘ เพิ่มเสื้ออีก ๑ ชนิด คือ เสื้อสโมสรदनร้าสัทหลาดสีน้าเงินด้า

พ.ศ. ๒๔๖๙ มีเสื้อใช้อยู่ ๑๑ ชนิด คือ

๑. เสื้อใหญ่ประเทศหนาว เป็นเสื้อสัทหลาดสีน้าเงินด้าชนิดเสื้อหนาว
๒. เสื้อใหญ่ประเทศร้อน เป็นเสื้อชั้นนอกขาวคอปิด มีปลอกคอ สัทหลาดสีขา
๓. เสื้อกลาง สัทหลาดสีขาบริปพรอกโค้งดัดชายล่างเพียงเข้า

* ในสมัยต่อมายกเลิกปักลายที่ขอบนอกกะบังและมาเริ่มใช้อีกครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕

จอมพลเรือ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก
ทรงเครื่องแบบทหารเรือ ชั้นยศนายเรือโท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘

๔. เสื้อน้อย สักหลาดสีขาบ รูปทูนิด
๕. เสื้อชั้นนอกขาวคอปิด (ไม่มีปลอกคอสักหลาด)
๖. เสื้อชั้นนอกขาวคอแบะ
๗. เสื้อชั้นนอกสีกากีคอปิด
๘. เสื้อสโมสртаรูปแมสส์แอ็กเก็ต
๙. เสื้อสโมสรขาวรูปแมสส์แอ็กเก็ต
๑๐. เสื้อกันหนาวสักหลาดสีขาบรูปโอเวอร์โค้ต
๑๑. เสื้อคลุมกันหนาวรูปแค๊ป ชายล่างยาวถึงน่อง

พ.ศ. ๒๔๗๖ ลดเสื้อใหญ่ประเทศร่อนลง สำหรับเสื้อใหญ่ประเทศ
หนาว คงเรียกว่า **เสื้อใหญ่** เสื้อชั้นนอกสีขาวหรือสีกากีคอปิดนั้นจะมีอย่างหนึ่ง
อย่างใดก็ได้ แต่เพิ่มเสื้อกาก็ (เข็ด) กากีคอพับขึ้นอีกอย่างหนึ่ง นอกนั้นคงเดิม

กางเกง พ.ศ. ๒๔๖๔ เพิ่มกางเกงสีกากีขาสั้นเพียงเข้า

เข็มขัด พ.ศ. ๒๔๕๘ เปลี่ยนตราที่หัวเข็มขัดเป็นตราพระมหามงกุฎ
กับสมอ

เครื่องแบบราตรัสโมสร นายเรือโท พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพของ นาวาเอก หม่อมเจ้าพรปรีชา กมลาศน์)

พ.ศ. ๒๔๗๖ เปลี่ยนหัวเป็นโลหะสีทองกลม มีตราพวงใบชัยพฤกษ์ รอบพระมหามงกุฎกับสมอ และเพิ่มเข็มขัดหนึ่งสีน้ำตาล หัวทองเหลืองรูปห่วง สีเหลี่ยมผืนผ้าตั้ง

กระป๋ พ.ศ. ๒๔๕๘ สายกระป๋หนึ่งสีดำเครื่องทอง มีแถบไหมทอง ตรงกับสายเข็มขัดที่สายทิ้ง แขนงกระป๋กับสายปลอกกรด มีแถบไหมทอง ตรงทับตลอดตรงกลาง

เครื่องหมายศ พ.ศ. ๒๔๕๘ เลิกใช้แถบไหมทองติดตามขวาง อินทรธนูใหญ่รูปเอปเปล็ด แต่ให้ใช้จักรทำด้วยโลหะเงินติดในวงกลมอินทรธนู

จำนวนจักรตามชั้นยศ คือ

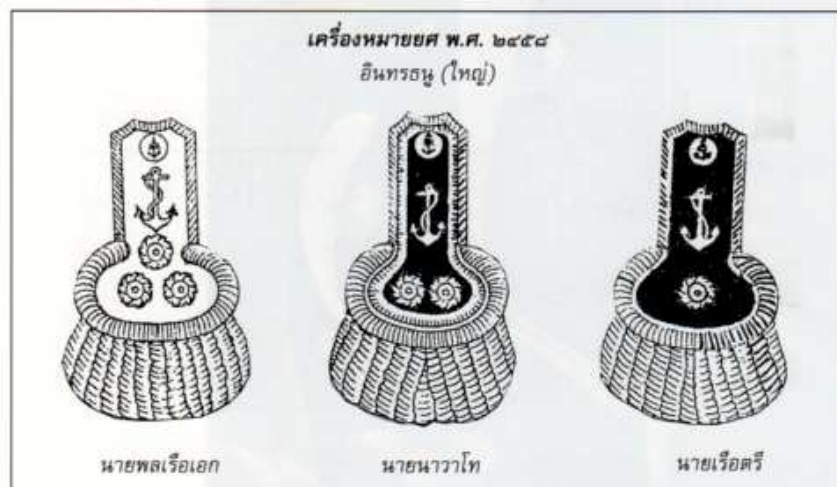
นายเรือตรี นายนาวาตรี นายพลเรือตรี จำนวน ๑ จักร
ติดกึ่งกลางวงกลม

นายเรือโท นายนาวาโท นายพลเรือโท จำนวน ๒ จักร
ติดเรียงตามขวาง

นายเรือเอก นายนาวาเอก นายพลเรือเอก จำนวน ๓ จักร
ติดเป็นรูปสามเหลี่ยม

นายพลเรือจัตวา เลื่อนสมอเงินกลางอินทรธนู วางประดับไว้ในวงกลม จอมพลเรือ เครื่องหมายรูปกลองสองไซ้ มีพวงใบชัยพฤกษ์วงรอบ (พ.ศ. ๒๔๙๓ เปลี่ยนเป็นรูปคทาไซ้)*

สำหรับอินทรธนูรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าปลายรวบ มีแถบไหมทองติดขวาง ตั้งแต่ต้นอินทรธนู และเลื่อนขึ้นไปทางปลายอินทรธนูนั้น เดิมแถบไหมทอง ไม่มีแถบขมวดนั้น ให้ใช้ไหมทองมีแถบขมวดขึ้นเป็นครั้งแรก และปลายขมวด ตวัดลงมาข้างหน้า

* นายพลเรือ อินทรธนูพื้นทอง นายนาวา อินทรธนูพื้นสีทาสีน้ำเงินดำ มีแถบทองขลิบ โดยรอบ และนายเรือ อินทรธนูพื้นสีทาสีน้ำเงินเกลี้ยง

อินทราวุฒ (น้อย)

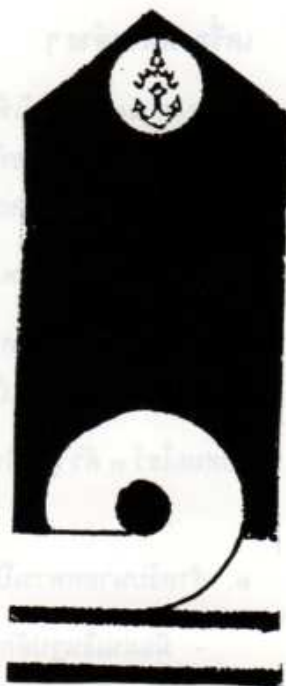
จอมพลเรือ

นายพลเรือเอก

นายนาวาเอก

นายเรือโท

เครื่องหมายนายทหารเรือที่ข้อมือ

เครื่องหมายต่าง ๆ

๑. พ.ศ. ๒๔๕๕ ให้เพิ่มเติมเครื่องหมายทหารกองหนุน และนายทหารนอกราชการติดที่ข้อมือทั้ง ๒ ข้าง เทียบกับหมายยศ และติดที่ข้อมือใหญ่ที่ศูนย์กลาง กับทั้งที่แขนเสื้อใหญ่ เสื้อกลาง เสื้อน้อย เสื้อสโมสลดำ

รูปสมอ ๑ ตัว หมายความว่า นายทหารกองหนุน

รูปสมอไขว้ ๒ ตัว หมายความว่า นายทหารนอกราชการแผนกเบื้งบำนาญ

รูปสมอไขว้ ๓ ตัว ผูกเป็นวงกลม หมายความว่า นายทหารพิเศษนอกสังกัดกระทรวงทหารเรือ

๒. สำหรับนายทหารเป็นราชองครักษ์ให้มีเครื่องหมาย

- มีแผ่นเงินรูปอักษรพระบรมนามาภิไธยย่อกับมหามงกุฎติดที่ข้อมือทั้งสองข้างทุกชนิด

- มีสายยงยศถัก ๒ เส้น เกลียว ๒ เส้น ตันสายรวมติดที่ข้อมือข้างขวา สายยงยศมี ๒ ชนิด คือ สายไหมเหลือง สำหรับใช้แต่งเครื่องราชการ

สนาม และแต่งธรรมดาเวลาเรือกำลังเดินทะเล และสายทองสำหรับแต่ง
เต็มยศ ครึ่งยศ (ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชกำหนด สายไหม
เหลืองใช้แต่งกาบและสีขาว สายทองสำหรับแต่งเต็มยศ ครึ่งยศ และเวลาสวม
เสื้อกลาง เสื้อน้อย เสื้อสโมสรหรือสวมกางเกงแถบทอง) ให้มีแผ่นผ้าสีดำ
รูปตามแบบของกระทรวงทหารเรือติดที่บ่าเสื้อข้างขวาข้างเดียว สำหรับโยง
สายยศยศแทนป้ายศ อนึ่ง บนแผ่นผ้านี้ให้ติดแผ่นเงินรูปอักษรพระบรม-
นามาภิไธยย่อกับมหามงกุฏ

เมื่อราชองครักษ์เข้าเฝ้าให้ใช้รัดประคดเป็นสายสะพายพาดบ่าขวา
รวมชายผูกไว้ที่เอวซ้าย ถ้าสวมเสื้อใหญ่หรือเสื้อกลางเมื่อสะพายสายรัด
ประคดต้องคาดกระเป๋ัดโยงสายกระป๋นอกเสื้อทับรัดประคดที่สายสะพายนั้น
เสมอ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ประกาศแก้ไขปรับปรุงพระราชกำหนดให้ราชองครักษ์
เฝ้าเวลาเข้าเฝ้าใช้สายสะพายไหมสีขาวย่นสลับน้ำเงินมีพู่ห้อย สวมพาดจาก

เครื่องแบบนายเรือโท ราชองครักษ์ พ.ศ. ๒๔๕๗
(ภาพของ นาวาเอก หม่อมเจ้าพรปรีชา กมลาคัน)

บ่าซ้าย รวมชายผูกไว้ที่เอวขวา และในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ให้ใช้ปลอกแขนสักหลาด สีน้ำเงินแก่ขลิบลวดทอง กลางปลอกด้านนอก มีอักษรพระบรมนามาภิไธยย่อ ภายใต้พระมหามงกุฎสวมแขนซ้าย

๓. พ.ศ. ๒๔๕๕ นายทหารชั้นพันจ่า หรือชั้นสัญญาบัตร (เว้นแต่ ชั้นนายพลเรือ) ให้มีเครื่องหมายประกอบเครื่องแต่งตัวให้ปรากฏเหล่าตาม หน้าที่และวิชาความรู้ ดังต่อไปนี้

๓.๑ นายทหารเหล่าวิชาความรู้การเดินเรือ ไม่ต้องมีเครื่องหมาย เหล่าเพิ่มเติมแต่อย่างใด

๓.๒ นายทหารเหล่าวิชาความรู้อย่างอื่น นอกจากการเดินเรือ ให้ มีเครื่องหมายเหล่าคือ

๓.๒.๑ นายทหารชั้นพันจ่า และชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องหมายเหล่าเป็นแถบสีสักหลาดสีต่างๆ กว้าง ๑๕ มิลลิเมตร ติดที่ศูนย์กลางบ่า ยศตามยาวของบ่า

๓.๒.๒ นายทหารสัญญาบัตร มีแถบสักหลาดหมายเหล่า กว้าง ๑๕ มิลลิเมตร ติดไว้ที่แขนเสื้อ ใหญ่ กลาง น้อย สโมสรด้า กับที่หมวก แพรชนด้า

อนึ่ง เหล่าใดควรใช้สีใดเป็นเครื่องหมาย ให้เสนาบดีกระทรวงทหาร เรือมีอำนาจกำหนดไว้ใช้ได้เป็นครั้งคราว ซึ่งตามข้อบังคับทหารเรือ บทที่ ๑๗ ว่าด้วยเครื่องหมายเหล่าสำหรับนายทหารเรือชั้นพันจ่าและชั้นสัญญาบัตร ให้ใช้ตั้งแต่ เมษายน ๒๔๕๕ เสนาบดีกระทรวงทหารเรือได้กำหนด ดังนี้

๑. นายทหารเหล่าเดินเรือ ไม่มีแถบสีผ้าอย่างหนึ่งอย่างใด คงใช้แต่ ป้ายศและแขนเสื้อสีดำเกลี้ยง

๒. นายทหารเหล่าอื่น ให้ใช้แถบสักหลาดหมายเหล่าสีต่างๆ กัน คือ

เหล่าช่างกลเรือ	สีเลือดหมู
เหล่าช่างยุทธโยธา	สีน้ำเงินแก่
เหล่าช่างแสง	สีเทา
เหล่าทหารฝ่ายบก	สีเหลือง
เหล่าธุรการ	สีแดง
เหล่ายกกระบัตรและสมุบัญชี	สีฟ้า
เหล่ากฎหมาย	สีม่วง
เหล่าแพทย์	สีเขียวแก่
เหล่าอาจารย์	สีบานเย็น
เหล่าแผนที่ทะเล	สีโสก
เหล่าตร	สีขาว

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

W.F. ២៤៥៥

๑. เต็มยศ หมวกแพรชน เลื่อใหญ่ ป้ายศใหญ่ กางเกงแถบทอง กระบี่
คาดในเลื่อ รัตประคด บู้ดำเกลี้ยง (หมายเหตุเต็มยศใหญ่ แต่งเหมือนเต็มยศ)

๒. เต็มยศชาว หมวกแพรชน เลื้อชาว บ่ายศน้อย กางเกงแถบทอง
กระป๋าคัดในเสื้อ รัตประคต บัฑดำเกลี้ยง

๓. **เครื่องยศใหญ่** หมวกแพรชน เลื่อกลาง ป้ายศใหญ่ กางเกงสักหลาด ไม่มีแถบ กระป๋าคदनนอกเลื่อ บู้ตำเกลี้ยง มีกำหนดใช้แต่เวลาไปต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเทศหนาว

๔. เครื่องยศ

ประเทศร่อน หมวกแก๊ปปลอกขาว เสื้อขาว บ้ายสน้อย กางเกง
แถบทอง กระเป๋าตาดในเสื้อ บู้ทดำเก๋ขี้ยัง

ประเทศหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาว เสื้อกลาง กางเกงสีกหลาย
ไม่มีแถบหรือกางเกงขาว กระเป๋าตูดนอกเสื้อ บิดดำเกลี้ยง

๕. เขียนคำนับ

ประเทศร่อน หมวกเฮลเม็ต เสื้อขาว ป้ายศน้อย กางเกงขาว กระบี่
คาดในเสื้อ บู้ดำเกลี้ยงหรือบู้ขาว

ประเทศหนาว หมวกแพรชน เลือกกลาง บ่ายศใหญ่ กางเกง
สักรัดไม่มีแถบ กระบี่คาดนอกเสื้อ บัณฑิตาเกลี้ยง

๖. ราตรีสโมสร

เครื่องมือสรด้า หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก เสื้อสโมสรด้า
กางเกงแถบทอง บู้ด้าเกลี้ยง (หมายเหตุ เลือกักขาวหรือด้าก็ได้)

เครื่องมือสกรูขาว หมวกแก๊ปขาว เสื้อสโมสขาว บ้ายส่น้อย กางเกง
แถบทอง บัตรดำเกลี้ยง (หมายเหตุ เสื้อกั๊กขาว)

๗. ปิดหัด

ประเทศร้อน หมวกแก๊ปปลอกกาก็ เลือกกาก็ บ้ายสน้อย กางเกง
กาก็ กระป๋องคานในเสื้อ บัตรดำหรือเหลือง

ประเทศหนาว หรือฤดูหนาว หมวกแก๊ปไม่มีปลอกหรือปลอกขาว
เล็กน้อย กางเกงสีกหลาดไม่มีแถบ กระเป๋าคาดในเสื้อ บู้ตาหรือเหลียง

จอมพลเรือ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ทรงเครื่องแบบปกติกากี คอปิด ไว้แขนทุกที เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ สตรีที่อยู่ในเรือด้วยคือ หม่อมเอลิซาเบธ รังสิตน อยุธยา ในสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระชัยนาทนเรนทร

นายพลเรือเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา ทรงเครื่องแบบเต็มยศชั้นยศ พลเรือเอก (ตามพระราชกำหนดเครื่องแบบทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๔)

เครื่องแบบทหารเรือเดิมนยศ พ.ศ. ๒๔๖๐

ข้าวย นายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
ทรงเครื่องแบบทหารเรือเดิมนยศ ชั้นยศนายพลเรือโท
ขวา นายเรือตรี เหลียง สุนาวิน (พลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์)
แต่งเครื่องแบบทหารเรือเดิมนยศ ชั้นยศนายเรือตรี

นายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขต-
อุดมศักดิ์ ทรงพระยศนายพลเรือตรี ในสมัยเป็นทหารกองหนุน
พ.ศ. ๒๔๖๐

๘. เครื่องสนาม

ประเทศร่อน หมวกแก๊ปปลอกกาก็ เสื้อกาก็ บ้ายศน้อย กางเกง กาก็ กระบี่สอดช่องเข็มขัดหนังเหลืองคาดนอกเสื้อ รองเท้าเวลลิงตันดำ (หมายเหตุ มีเครื่องประกอบ สำหรับราชการสนาม ขายกางเกงสอดในรองเท้า)

ประเทศหนาว หรือฤดูหนาว หมวกแก๊ปไม่มีปลอกหรือปลอกขาว เสื้อน้อย กางเกงสีกหลาดไม่มีแถบ กระบี่สอดช่องเข็มขัดหนังเหลืองคาดนอกเสื้อ รองเท้าเวลลิงตันดำ

๙. ธรรมดา ตามการแต่กาลเทศะ ประกอบด้วย

หมวกแก๊ปปลอกขาว หรือไม่มีปลอก หรือเฮลเม็ต หรือแก๊ปปลอก กาก็ เสื้อกลาง เสื้อน้อย เสื้อกาก็ บ้ายศน้อย กางเกงสีกหลาดไม่มีแถบ หรือขาว หรือกาก็ กระบี่คาดนอกเสื้อ หรือมีดเหน็บห้อยกับสายเข็มขัดยาว คาดนอกเสื้อ แขนวสับไว้ที่ข้อหรือกระบี่ในเสื้อ หรือไม่มีกระบี่ บู้ตดำหรือขาวหรือเหลือง

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๕๘

๑. เต็มยศ หมวกแพรชน เสื้อใหญ่ อินทรธนูใหญ่ กางเกงแถบทอง กระบี่เข็มขัดสายทองคาดทับเสื้อ รองเท้าบูตดำเกลี้ยง (หมายเหตุ เต็มยศใหญ่ แต่งเหมือนเต็มยศ ผู้ที่สวมเสื้อครุยใช้อินทรธนูน้อยแทนอินทรธนูใหญ่ได้ ในขณะที่สวมเสื้อครุย)

๒. เต็มยศขาว หมวกแพรชน เสื้อขาว อินทรธนูใหญ่ กางเกงแถบทอง กระบี่เข็มขัดสายทองคาดทับเสื้อ รองเท้าบูตดำเกลี้ยง

๓. ครึ่งยศใหญ่ (ใช้แต่ในประเทศหนาว) หมวกแพรชน เสื้อกลาง อินทรธนูใหญ่ กางเกงสีกหลาดไม่มีแถบ กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดทับเสื้อ รองเท้าบูตดำเกลี้ยง

๔. ครึ่งยศ

ประเทศร่อน หมวกกันแดดมียอด เสื้อขาว อินทรธนูน้อย กางเกง แถบทอง กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดทับเสื้อ รองเท้าบูตดำเกลี้ยง

ประเทศหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก เสื้อกลาง อินทรธนูไม่มี กางเกงสีกหลาดไม่มีแถบหรือผ้าขาว กระบี่สายหนังดำเกลี้ยง คาดทับเสื้อ รองเท้าบูตดำเกลี้ยง

เครื่องแบบเต็มยศ ชั้นยศนายเรือโท

พ.ศ. ๒๔๗๒

เครื่องแบบเต็มยศ ชั้นยศนายนาว่าโท ติดเครื่องหมาย
ราชวงศ์จักรี พ.ศ. ๒๔๖๗ (ภาพของ นาวาเอก หม่อมเจ้า
พรปรีชา กมลธำสน์)

เครื่องแบบทหารเรือ...๑๕๖

๕. เข็มค่านับ

ประเทศร่อน หมวกกันแดดมียอด เสื้อขาว อินทรธนูน้อย กางเกงขาว กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดใต้เสื้อ รองเท้าบูทดำเกลี้ยงหรือบูทขาว

ประเทศหนาว หมวกแพรชน เสื้อกลาง อินทรธนูใหญ่ กางเกงสักหลาดไม่มีแถบ กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดทับเสื้อ รองเท้าบูทดำเกลี้ยง

๖. ราวรีสโมสร

ประเทศร่อน หมวกแก๊ปปลอกขาว เสื้อสโมสรขาว อินทรธนูน้อย กางเกงแถบทอง รองเท้าบูทดำเกลี้ยง (หมายเหตุ มีเสื้อกั๊กขาว)

ประเทศร่อนและหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก เสื้อสโมสรดำ กางเกงดำ รองเท้าบูทดำเกลี้ยง (หมายเหตุ เสื้อกั๊กขาวหรือสักหลาด ก็ได้)

ใช้เฉพาะเดินรำประเทศหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก เสื้อสโมสรเดินรำ อินทรธนูใหญ่ กางเกงแถบทอง รองเท้าบูทดำเกลี้ยง

๗. ผีกหัด

ประเทศร่อน หมวกแก๊ปปลอกกากี เสื้อกากี อินทรธนูน้อย กางเกงกากี กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดใต้เสื้อ รองเท้าบูทดำเกลี้ยงหรือเหลือง

ประเทศหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก เสื้อน้อย กางเกงสักหลาดไม่มีแถบ กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดใต้เสื้อ รองเท้าบูทดำเกลี้ยงหรือเวลลิงตัน

๘. เครื่องสนาม

ประเทศร่อน หมวกแก๊ปปลอกกากี เสื้อกากี อินทรธนู กางเกงกากี กระบี่สอดซองเข็มขัดหนังเหลืองคาดนอกเสื้อ รองเท้าเวลลิงตันดำ

ประเทศหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก เสื้อน้อย กางเกงสักหลาดไม่มีแถบ กระบี่สอดซองเข็มขัดหนังเหลืองคาดนอกเสื้อ รองเท้าเวลลิงตัน

๙. รักษาการณ์ปกติ

นายยามประจำเรือเวลาเรือทอดสมอหรือเทียบท่า

ประเทศร่อน หมวกแก๊ปปลอกขาว เสื้อขาว อินทรธนูน้อย กางเกงขาว กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดใต้เสื้อ รองเท้าดำหรือขาว

ประเทศหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก เสื้อกลาง กางเกงสักหลาดไม่มีแถบ กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดทับเสื้อ รองเท้าดำหรือขาว

นายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
ทรงเครื่องแบบทหารเรือ ชุดฝึกหัดประเทศนาวา ชั้นยศนายพลเรือโท ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๓

ผู้บังคับการกองรักษาการณ์และนายหมวดรักษาการณ์ หมวกแก๊ป
ปลอกขาว เสื้อขาว อินทรีนูน้อย กางเกงขาว กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดใต้เสื้อ
รองเท้ายาวหรือขาว

๑๐. ชุดปกติ

ประเทศร่อน หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือกันแดดไม่มียอด เสื้อขาว
อินทรีนูน้อย กางเกงขาว กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดในเสื้อหรือมิดเหน็บ
หรือไม่มีอาวุธ รองเท้าบู๊ตดำหรือขาวหรือเหลือง (ถ้าอยู่ในเรือ เคหสถาน
ใช้รองเท้าชุด)

ประเทศร่อนและหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก
เสื้อสั้น สักหลาดไม่มีแถบหรือผ้าขาว กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดในเสื้อ
หรือมิดเหน็บ หรือไม่มีอาวุธ รองเท้าบู๊ตดำหรือขาวหรือเหลือง (ถ้าอยู่ในเรือ
เคหสถาน ใช้รองเท้าชุด)

ใช้แต่ประเทศหนาว หมวกแก๊ปปลอกขาวหรือไม่มีปลอก เสื้อ
กลาง กางเกงสักหลาดไม่มีแถบหรือผ้าขาว กระบี่สายหนังดำเกลี้ยงคาดทับ
เสื้อ รองเท้าดำ

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๗๒

๑. เต็มยศใหญ่ เสื้อใหญ่ หมวกแพรชน อินทรีใหญ่ กางเกง
แถบทอง กระบี่สายทองคาดนอกเสื้อ รองเท้าบู๊ตดำ หรือเวลลิงตัน หรือ
กึ่งเวลลิงตัน สายราชของครุฑทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒. เต็มยศ เสื้อขาว หมวกแพรชน อินทรีนูน้อย กางเกงแถบทอง
กระบี่สายทองคาดนอกเสื้อ รองเท้าบู๊ตดำ หรือเวลลิงตัน หรือกึ่งเวลลิงตัน
สายราชของครุฑทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๓. ครึ่งยศ เสื้อขาว หมวกแก๊ปปลอกขาว อินทรีนูน้อย กางเกง
แถบทอง กระบี่สายดำคาดในเสื้อ รองเท้าบู๊ตดำ หรือเวลลิงตัน หรือ
กึ่งเวลลิงตัน สายราชของครุฑทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๔. ครึ่งยศขาว เสื้อขาว หมวกแก๊ปปลอกขาว อินทรีนูน้อย กางเกง
ขาว กระบี่สายดำคาดในเสื้อ รองเท้าบู๊ตดำ หรือเวลลิงตัน หรือกึ่งเวลลิงตัน
สายราชของครุฑทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๕. ราตรีสโมสร

เสื้อสโมสรดำกักขาว หมวกแก๊ปปลอกขาว กางเกงแถบทอง
ชุดสโมสร (แบบอ็อกซ์ฟอร์ด) ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือจำลองแล้วแต่
โอกาส

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗
ทรงฉลองพระองค์เครื่องแบบเต็มยศ ชั้นยศจอมพลเรือ
(ตามพระราชกำหนดเครื่องแบบทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๖๔)

เสื้อโมสรชวักกชว หมวกแก้ปปลอกชว อินทรธนูน้อย กางเกง
แถบทอง ชุสโมสร (แบบอ็อกซฟอร์ด) ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือ
จำลองแล้วแต่โอกาส

เสื้อชว หมวกแก้ปปลอกชว อินทรธนูน้อย กางเกงแถบทอง รองเท้า
บูทดำ ชุสโมสร (แบบอ็อกซฟอร์ด) สายราชองครักษ์ทอง ประดับเครื่อง
ราชอิสริยาภรณ์ หรือจำลองแล้วแต่โอกาส

เสื้อโมสรชวักกชว หมวกแก้ปปลอกชว อินทรธนูน้อย กางเกงชว
ชุสโมสร (แบบอ็อกซฟอร์ด) ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๖. ปกติ

เสื้อกลาง หมวกแก้ปปลอกชว กางเกงชว กระบี่สายดำคาด
นอกเสื้อ ชุชวหรือชุดำ สายราชองครักษ์ทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
จำลอง

เครื่องแบบปกติขาว นายทหารสัญญาบัตร ชั้นยศนายเรือตรี และนายเรือโท พ.ศ. ๒๔๖๔

เลือน้อย หมวกแก๊ปปกขาว กางเกงขาว กระบี่สายดำคาดในเสื้อ
ชูขาวหรือชุดดำ สายราชของครุฑทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จำลอง

เลือน้อย หมวกแก๊ปปกขาว กางเกงขาว กระบี่สายดำคาดในเสื้อ
ชูขาวหรือชุดดำ สายราชของครุฑทอง

เลื้อขาว หมวกแก๊ปปกขาว อินทธนูน้อย กางเกงขาว กระบี่
สายดำคาดในเสื้อ ชูขาวหรือชุดดำ สายราชของครุฑใหม่ทอง

เลื้อขาว หมวกแก๊ปปกขาวหรือกันแดด อินทธนูน้อย กางเกง
ขาว รองเท้าบูทหรือชูขาวหรือชุดดำ สายราชของครุฑใหม่ทอง

เลื้อกาก็ หมวกแก๊ปกาก็หรือกันแดด อินทธนูน้อย กางเกงกาก็
รองเท้าบูทหรือชูสีน้ำตาล

๗. **เยี่ยมค่านับ** เลื้อขาว หมวกกันแดด อินทธนูน้อย กางเกงขาว
กระบี่สายดำคาดในเสื้อ ชูขาว สายของครุฑทอง เครื่องราชอิสริยาภรณ์มีหรือ
ไม่มีแล้วแต่โอกาส

๘. **ฝึกหัด** เลื้อกาก็ หมวกแก๊ปปกกาก็ อินทธนูน้อย กางเกงกาก็
รองเท้าบูทดำ สนับแข้งดำ (ใช้เข็มขัดเครื่องสนามคาดนอกเลื้อนุโลมตามวิธี
ใช้ของทหารบก)

๙. **เครื่องสนาม** เลื้อกาก็ หมวกแก๊ปปกกาก็ อินทธนูน้อย
กางเกงกาก็ กระบี่สอดของเครื่องสนาม รองเท้าบูทดำสับแข้งหนังดำ

๑๐. นายยามประจำเรือในอ่าว

เลื้อขาว หมวกแก๊ปปกขาว อินทธนูน้อย กางเกงขาว กระบี่
สายดำคาดในเสื้อ ชูขาว สายราชของครุฑใหม่ทอง

เลือน้อย หมวกแก๊ปปกขาว กางเกงขาว กระบี่สายดำคาด
ในเสื้อ ชูขาว สายราชของครุฑทอง

เลื้อกาก็ หมวกแก๊ปปกขาว อินทธนูน้อย กางเกงกาก็ กระบี่
สายดำคาดในเสื้อ ชูน้ำตาล

๑๑. ผู้บังคับกองหรือนายหมวดรักษาการณ์

เลื้อขาว หมวกแก๊ปปกขาว อินทธนูน้อย กางเกงขาว กระบี่
สายดำคาดในเสื้อ ชูขาวหรือชุดดำ สายราชของครุฑใหม่ทอง

เลือน้อย หมวกแก๊ปปกขาว กางเกงขาว กระบี่สายดำคาดในเสื้อ
ชูขาวหรือชุดดำ สายราชของครุฑทอง

เครื่องแบบปกติกากีคอปิด ชั้นยศนายพลเรือตรี พ.ศ. ๒๔๗๕
(ภาพของ นายพลเรือตรี พระยาปรีชาชลยุทธ (วัน จารุภา))

เครื่องแบบปกติกากีคอปิด ชั้นยศนายเรือเอก
และนายเรือโท พ.ศ. ๒๔๗๕

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๕๗๖

ประเทศร่อน

๑. เต็มยศขาว เสื้อขาว หมวกกันแดดขาว สายรัดคางไหมทอง อินทรธนูน้อย กางเกงขาว รองเท้าบู๊ตดำ สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒. เต็มยศสนาม เสื้อกาก็ หมวกแก๊ปพลอกกาก็ อินทรธนูน้อย กางเกงกาก็ รองเท้าบู๊ตดำกับสนับแข้ง สายยงยศราชของครักษ์ไหมเหลือง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๓. เยี่ยมค่านับ เสื้อขาว หมวกกันแดดขาว อินทรธนูน้อย กางเกงขาว ชูขาว สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือไม่ แล้วแต่กาละ

๔. ราตรีสโมสร

เสื้อสโมสรขาว หมวกแก๊ปพลอกขาว อินทรธนูน้อย กางเกงขาว รองเท้าบู๊ตดำ หรือชุดดำ สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือไม่แล้วแต่กาละ

เสื้อสโมสรขาว หมวกแก๊ปพลอกขาว อินทรธนูน้อย กางเกงขาว ชุดดำ ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จำลอง

๕. ปกติ

เสื้อน้อย หมวกแก๊ปพลอกขาว กางเกงขาว ชูขาว สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง

เสื้อขาว หมวกแก๊ปพลอกขาว อินทรธนูน้อย กางเกงขาว ชูขาว สายยงยศราชของครักษ์ไหมเหลือง (ใช้แต่งในหน้าที่ราชการ เช่น เป็นนายยาม หรืองานเกียรติยศ)

เสื้อกาก็ หมวกแก๊ปพลอกกาก็ อินทรธนูน้อย กางเกงกาก็ ชูสีน้ำตาล

เสื้อเชิ้ตกาก็ หมวกแก๊ปพลอกกาก็ อินทรธนูน้อย กางเกงกาก็ ชูสีน้ำตาล (แต่งในบางโอกาสตามหมายเหตุทั่วไป)

๖. ฝึกหัด เสื้อกาก็ แก๊ปพลอกกาก็ อินทรธนูน้อย กางเกงกาก็ ชูสีน้ำตาล (ใช้ราชการในทะเลหรือในสนามได้)

๗. สนาม เสื้อกาก็ แก๊ปพลอกกาก็ อินทรธนูน้อย กางเกงกาก็ รองเท้าบู๊ตดำกับสนับแข้ง

ประเทศหนาว

๑. เต็มยศใหญ่ เสื้อใหญ่ หมวกแพรชน กางเกงแถบทอง รองเท้าบูทดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒. ครึ่งยศใหญ่ เสื้อกลาง หมวกแพรชน อินทรธนูใหญ่ กางเกงแถบทอง รองเท้าบูทดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ไม่มีสายสะพาย)

๓. ครึ่งยศ เสื้อกลาง หมวกแก๊ปไม่มีปลอก กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ไม่มีสายสะพาย)

๔. เข็มค่านับ เสื้อกลาง หมวกแพรชน อินทรธนูใหญ่ กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ไม่มีสายสะพาย)

๕. ราตรีสโมสร

เสื้อราตรีสโมสรดำกักดำหรือขาว หมวกแก๊ปไม่มีปลอก กางเกงแถบทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จำลอง (ก็ักขาวใช้ในงานเกียรติยศ ในฤดูร้อนปลอกหมวกขาว)

๖. ปกติ

เสื้อกลาง หมวกแก๊ปไม่มีปลอก กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง (แต่เวลาเป็นนายยาม หรือในหน้าที่เป็นเกียรติยศ)

เสือน้อย หมวกแก๊ปไม่มีปลอก กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทดำหรือชุดดำ สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง

เสือน้อย หมวกแก๊ปปลอกขาว กางเกงขาว ชุดขาว สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง

๗. ผีกหัด เสือน้อย หมวกแก๊ปไม่มีปลอก กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทดำกับสนับแข้ง สายยงยศราชของครักษ์ไหมทอง

๘. เครื่องสนาม เสือน้อย หมวกแก๊ปไม่มีปลอก กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทดำกับสนับแข้ง

เครื่องแต่งตัวนายทหารชั้นพันจ่าและนักเรียนนายเรือ

หมวก พ.ศ. ๒๔๕๕ ยกเลิกหมวกสักหลาด รูปกะลาสี แต่เพิ่มปลอกหมวกผ้าสีกากีและสีขาวขึ้น สำหรับสวมหมวกสักหลาด แปลงเป็นหมวกผ้าสีขาวและสีกากี โดยมีหมวกใช้อยู่ ๓ ชนิด คือ

๑. หมวกสักหลาดสีน้ำเงินดำ

๒. หมวกสักหลาดสีดำ ปลอกผ้าขาว

๓. หมวกสักหลาดสีดำ ปลอกผ้าสีกา

เสื้อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ยกเลิกเสื้อสักหลาดสีน้ำเงินแก่ ใช้เสื้อชั้นนอกสีกาที่คอเปิด และยกเลิกเสื้อผ้าขาวมีปกหลัง ใช้เสื้อสักหลาดสีขาวเป็นเสื้อกันหนาวแทน

พ.ศ. ๒๔๖๔ ยกเลิกเสื้อชนิดอื่นๆ คงเหลือเสื้อชั้นนอกสีขาวกับสีกา

พ.ศ. ๒๔๗๖ กลับมาใช้เสื้อสักหลาดสีน้ำเงินดำรูปทูนึก เสื้อสักหลาดสีน้ำเงินแก่รูปโอเวอร์โค้ด ชายล่างยาวถึงน่องเป็นเสื้อกันหนาวเพิ่มขึ้น

พ.ศ. ๒๔๗๗ เพิ่มเสื้อกา (เซ็ด) คอพับ เสื้อกันฝน เสื้อน้ำเค็ม

กางเกง พ.ศ. ๒๔๕๕ เพิ่มกางเกงผ้าสีกาที่ขายาว กับกางเกงผ้าสีขาวขายาว

พ.ศ. ๒๔๕๘ ยกเลิกกางเกงผ้าสีขาวเสีย

พ.ศ. ๒๔๗๖ เพิ่มกางเกงผ้าสีกาที่ขาสั้นเพียงเข้า

รองเท้า พ.ศ. ๒๔๗๕ ใช้รองเท้าหนังสีดำบูทสูงถึงน่องและบูทเตี้ยรองเท้าผ้าใบสีขาวหรือหนังสีน้ำตาล

พ.ศ. ๒๔๖๔ ใช้รองเท้าหนังสีดำ บูทผูก และรองเท้าหนังสีดำ สีขาวสีน้ำตาลรูปชุนิดผูก

หมายเหตุ พ.ศ. ๒๔๗๗ เพิ่มถุงเท้าสีน้ำตาลยาว ใช้กับกางเกงที่ขาสั้น

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๕๕

๑. เต็มยศและครึ่งยศใหญ่ หมวกหุ้มปลอกผ้าขาว (ประเทศหนาวฤดูหนาวไม่มีปลอก) เสื้อสักหลาด บ้ายศ กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทหนังดำคาดกระป๋ในเสื้อ

๒. เต็มยศและครึ่งยศขาว เหมือนกับเต็มยศใหญ่ เปลี่ยนแต่เสื้อเป็นเสื้อขาว

๓. ผีกหัด

หมวกปลอกผ้าขาว เสื้อกา มีบ้ายศ กางเกงกา รองเท้าบูทดำคาดกระป๋ในเสื้อ

หมวกไม่มีปลอก เสื้อสักหลาด มีป้ายศ กางเกงสักหลาด รองเท้า
บู๊ทดำ กระบี่คาดในเสื้อ

๔. เครื่องสนาม

หมวกปลอกผ้าขาว เสื้อกาก็ มีป้ายศ กางเกงกาก็ รองเท้าบู๊ทแบบ
เวลลิงตันทับกางเกงคาดกระบี่นอกเสื้อ สอดช่องเข็มขัดหนังเหลือง พร้อมทั้ง
เครื่องประกอบสำหรับราชการสนาม

หมวกไม่มีปลอก เสื้อกาก็ มีป้ายศ กางเกงกาก็ รองเท้าบู๊ทแบบ
เวลลิงตันทับกางเกงคาดกระบี่นอกเสื้อ สอดช่องเข็มขัดหนังเหลือง พร้อมทั้ง
เครื่องประกอบสำหรับราชการสนาม

๕. ธรรมดา หมวกมีปลอกหรือไม่มีปลอก เสื้อสักหลาด หรือเสื้อขาว
หรือเสื้อกาก็ มีป้ายศ กางเกงสักหลาด หรือขาว หรือกาก็ รองเท้าใช้ได้ทุกอย่าง
กระบี่จะคาดหรือไม่ก็ได้ อนึ่ง พันจ่าแผนกช่างกลเรือและฝ่ายบก ทำงาน
ในห้องเครื่องหรือโรงงาน ให้ใช้เสื้อและกางเกงสีขาบได้

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๕๘

๑. เต็มยศ หมวกหุ้มปลอกผ้าขาว (ประเทศหนาว ฤดูหนาวไม่มีปลอก)
เสื้อสักหลาด มีอินทรีธนู กางเกงสักหลาด บู๊ทหนังดำ คาดกระบี่ใต้เสื้อ

๒. เต็มยศขาวและครึ่งยศ เหมือนกับเต็มยศ เพียงแต่เปลี่ยนเป็น
เสื้อขาว

๓. ผีกหัด

หมวกปลอกผ้ากาก็ เสื้อกาก็ มีอินทรีธนู กางเกงกาก็ รองเท้าบู๊ทดำ
คาดกระบี่ใต้เสื้อหรือไม่คาด แล้วแต่ประเภทของการฝึก

หมวกไม่มีปลอก เสื้อสักหลาด มีอินทรีธนู กางเกงสักหลาด
รองเท้าบู๊ทดำ คาดกระบี่ใต้เสื้อหรือไม่คาด แล้วแต่ประเภทของการฝึก

๔. เครื่องสนาม

หมวกปลอกผ้ากาก็ เสื้อกาก็ มีอินทรีธนู กางเกงกาก็ รองเท้าบู๊ทดำ
คาดกระบี่นอกเสื้อ สอดช่องเข็มขัดหนังเหลือง พร้อมทั้งเครื่องประกอบ สำหรับ
ราชการสนามสวมรองเท้าบู๊ท (แบบเวลลิงตัน) ทับกางเกง

หมวกไม่มีปลอก เสื้อสักหลาด มีอินทรีธนู กางเกงสักหลาด
รองเท้าบู๊ทดำ คาดกระบี่นอกเสื้อ สอดช่องเข็มขัดหนังเหลือง พร้อมทั้งเครื่อง
ประกอบสำหรับราชการสนามสวมรองเท้าบู๊ท (แบบเวลลิงตัน) ทับกางเกง

๕. ปกติ หมวกมีปลอกหรือไม่มีปลอก เสื้อสักหลาดหรือเสื้อขาว เสื้อ
กาเกี มีอินทรธนู กางเกงสักหลาดหรือขาว หรือกาเกี รองเท้าใช้ได้ทุกอย่าง
กระป๋องคาตหรือไม้คาตก็ได้ เวลาประจำกองรักษาการณูปกติบนบกแต่งชุดขาว
หรือชุดสักหลาด แล้วแต่ผู้บังคับบัญชาจะกำหนดตามฤดูกาล

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๖๔

๑. เต็มยศ และครึ่งยศทุกชนิด หมวกหุ้มปลอกผ้าขาว เสื้อขาว มี
อินทรธนู กางเกงขาว รองเท้าบูทหนังดำ คาตกระป๋องในเสื้อ

๒. ผีกหัด

หมวกปลอกผ้ากาเกี เสื้อกาเกี มีอินทรธนู กางเกงกาเกี รองเท้าบูทดำ
คาตกระป๋องในเสื้อหรือไม่คาต แล้วแต่ประเภทของการฝึก

หมวกไม่มีปลอก เสื้อสักหลาด มีอินทรธนู กางเกงสักหลาด รองเท้า
บูทดำ คาตกระป๋องในเสื้อหรือไม่คาต แล้วแต่ประเภทของการฝึก (ใช้ในประเทศ
หนาว)

๓. เครื่องสนาม

หมวกปลอกผ้ากาเกี เสื้อกาเกี มีอินทรธนู กางเกงกาเกี รองเท้าบูทดำ
คาตกระป๋องนอกเสื้อ สอดช่องเข็มขัดหนังเหลืองพร้อมทั้งเครื่องประกอบสำหรับ
ราชการสนาม และสวมรองเท้าบูทพื้นผ้าแข็งสีน้ำตาล

หมวกไม่มีปลอก เสื้อสักหลาด มีอินทรธนู กางเกงสักหลาด รองเท้า
บูทดำ คาตกระป๋องนอกเสื้อ สอดช่องเข็มขัดหนังเหลืองพร้อมทั้งเครื่องประกอบ
สำหรับราชการสนาม และสวมรองเท้าบูท และสนับแข้งสีดำ (ใช้ในประเทศ
หนาว)

๔. ปกติ หมวกมีปลอกหรือไม่มีปลอก เสื้อสักหลาดหรือเสื้อขาว
เสื้อกาเกี มีอินทรธนู กางเกงสักหลาด หรือขาว กาเกี รองเท้าใช้ได้ทุกอย่าง
กระป๋องคาตหรือไม้คาตก็ได้ตามควรแก่ระเบียบราชการและกาลเทศะ

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๗๖

๑. เต็มยศขาว หมวกหุ้มปลอกผ้าขาว เสื้อขาว มีบังยศ กางเกงขาว
บูทหนังดำ คาตกระป๋องในเสื้อ ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒. เครื่องเต็มยศสนาม ให้แต่งอย่างเครื่องสนาม แต่ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย

๓. ผูกหัด

หมวกปลอกผ้ากาก็ เสื้อกาก็ มีบังยศ กางเกงกาก็ รองเท้าบูทหนังดำ ถ้าเป็นการหัดภายในกรมกองทหารให้ใช้กางเกงกาก็ขาสั้นได้

หมวกไม่มีปลอก เสื้อสักหลาดมีบังยศ กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทหนังดำ (ใช้เฉพาะในประเทศหนาว)

๔. เครื่องสนาม

หมวกปลอกผ้ากาก็ เสื้อกาก็ มีบังยศ กางเกงกาก็ รองเท้าบูทหนังดำประกอบด้วยสนับแข้งแบบราชนาวิ กระบี่สอดซองเข็มขัดเครื่องสนาม

หมวกไม่มีปลอก เสื้อสักหลาดมีบังยศ กางเกงสักหลาด รองเท้าบูทหนังดำ กระบี่สอดซองเข็มขัดเครื่องสนาม และสวมรองเท้าบูทหนังดำประกอบด้วยสนับแข้งดำแบบราชนาวิ (ใช้เฉพาะในประเทศหนาว)

๕. ปกติ หมวกมีปลอกขาวหรือกาก็ตามสีเสื้อกางเกง เสื้อขาวหรือเสื้อกาก็มีบังยศ กางเกงขาวหรือกาก็ตามสีเสื้อ รองเท้าใช้ได้ทุกอย่าง กระบี่คาตหรือไม้ก็ได้ตามควรแก่ระเบียบราชการและกาลเทศะ เมื่อไม่คาตกระบี่จะถือไม้เท้าก็ได้

เครื่องแต่งตัวพลทหาร นายทหารประทวนชั้นจ่า

หมวก พ.ศ. ๒๔๕๕ เพิ่มหมวกใบลานสีขาว ทรงสูงตั้งตรง ยอดหมวกตัดเรียบ ปีกแบบอ่อน

พ.ศ. ๒๔๕๘ เพิ่มปลอกหมวกผ้าสีขาว กับปลอกหมวกผ้าสีกากีสำหรับสวมหมวกสักหลาด

พ.ศ. ๒๔๗๕ เลิกใช้หมวกใบลานสาน

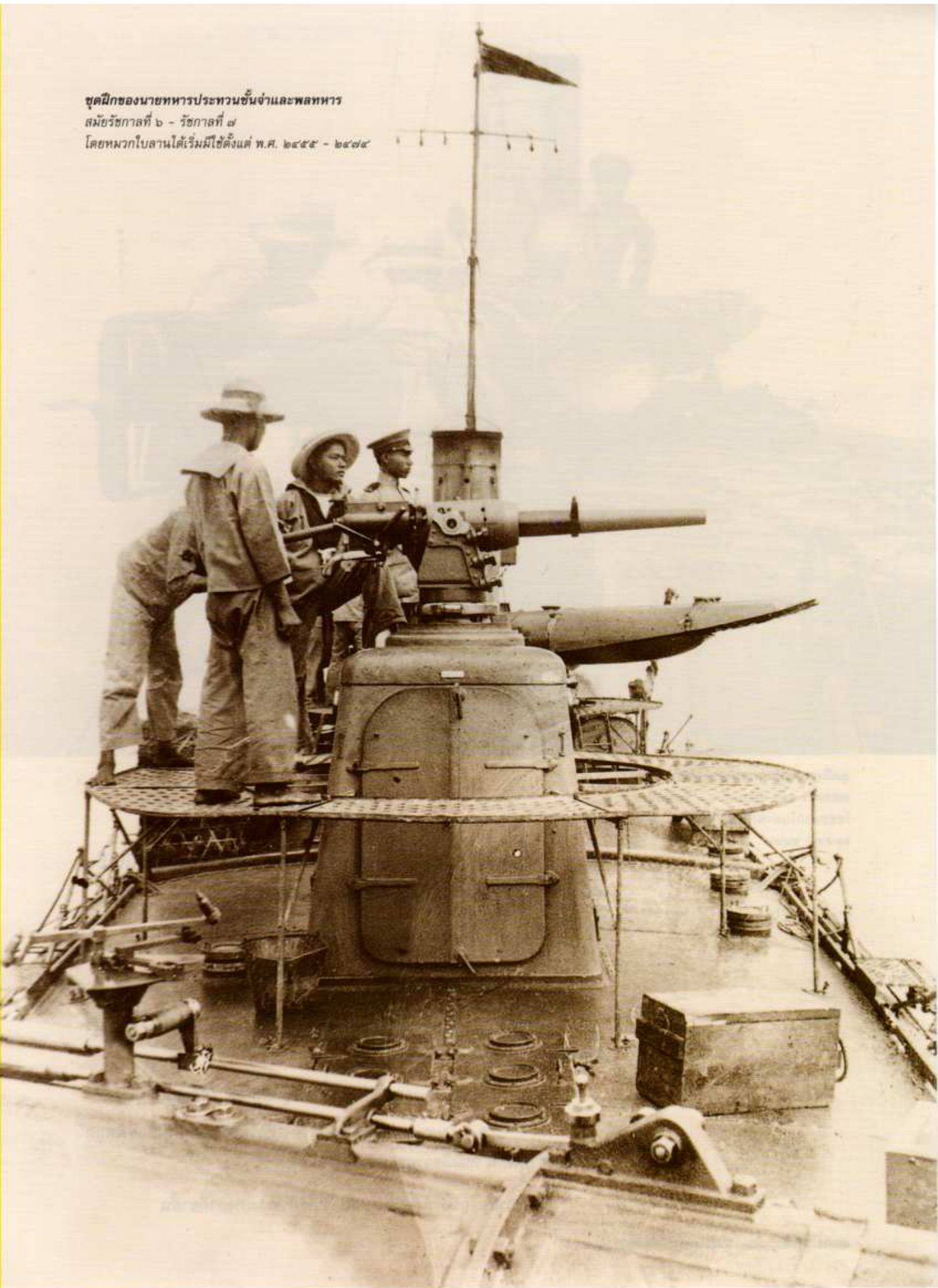
เสื้อ พ.ศ. ๒๔๕๕ เพิ่มเสื้อสักหลาดสีขาบริ้วโอเวอร์โค้ด ชายเสื้อเบื้องล่างยาวจดเหนือเข่าเป็นเสื้อกันหนาว

พ.ศ. ๒๔๕๘ เพิ่มเสื้อกาก็

พ.ศ. ๒๔๖๙ ยกเลิกเสื้อผ้าสีขาบริ้ว เพิ่มเสื้อผ้าสีขาว และผ้าสีกากีแขนยาวได้ศอกขึ้นใหม่

พ.ศ. ๒๔๗๖ เปลี่ยนเสื้อผ้าขาวแขนยาวได้ศอก เป็นแขนยาวรวบที่ข้อมือ

ชุดฝึกของนายทหารประทวนชั้นจ่าและพลทหาร
สมัยรัชกาลที่ ๖ - รัชกาลที่ ๗
โดยหมวกโบราณได้เริ่มมีใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๗๔

ชุดฝึกของนายทหารประทวนชั้นจ่า และ
พลทหาร สมัย รัชกาลที่ ๖ - รัชกาลที่ ๗
โดยหมวกใบลานได้เริ่มมีใช้ตั้งแต่ พ.ศ.
๒๔๕๕ - ๒๔๗๕

พ.ศ. ๒๔๗๗ เพิ่มเสื้อกันฝน กันน้ำเค็ม และเสื้อชั้นในเป็น
เสื้อคอกลมแขนเพียงศอก กับเสื้อยืดแนบเนื้อ ชนิดไม่มีแขน

กางเกง พ.ศ. ๒๔๕๘ เปลี่ยนกางเกงผ้าสีขาบเป็นสีกากี

พ.ศ. ๒๔๗๖ เพิ่มกางเกงกากีสั้นเพียงเข้า

รองเท้า พ.ศ. ๒๔๕๕ ใช้รองเท้าหนังสีดำรูปบู๊ตเตี้ย และรองเท้า
ผ้าใบสีขาวหรือรองเท้าหนังสีขาวรูปบู

พ.ศ. ๒๔๖๙ รองเท้าหนังสีดำบู๊ตผูก ขูขาวหรือขูสีน้ำตาล

พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นต้นมา รองเท้าใช้หนังสีดำหุ้มข้อชนิดผูก
และรองเท้าหุ้มส้น หนังสีขาวและหนังสีน้ำตาล

หมายเหตุ ถุงเท้าเพิ่มสีน้ำตาลยาวใช้กับกางเกงกากีขาสั้น

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๗๖

๑. เต็มยศขาว เสื้อขาว หมวกขาว บ่าหมายศทอง กางเกงขาว รองเท้าบู๊ทหนังดำเกลี้ยงชนิดผูก สายโยงมิด ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒. เต็มยศสนาม เสื้อกาก็ หมวกกาก็ บ่าหมายศทอง กางเกงกาก็ ขาวว รองเท้าบู๊ทหนังดำชนิดผูกกับสนับแข้ง สวมเครื่องสนามแบบเรือ สายโยงมิด ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๓. ปกติ

เสื้อสักหลาด หมวกขาว บ่าหมายศแดง กางเกงขาว รองเท้าบู๊ทหนังดำเกลี้ยงหรือชูชาวชนิดผูก สายโยงมิด (ใช้เมื่ออากาศหนาว)

เสื้อขาว หมวกขาว บ่าหมายศน้ำเงิน กางเกงขาว รองเท้าบู๊ทหนังดำเกลี้ยงหรือชูชาวชนิดผูก สายโยงมิด

เครื่องแบบของนายทหารประทวนชั้นจ่า และพลทหาร ที่ปฏิบัติงานในเรือหลวง ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๕

เสื้อกาเกี๋ หมวกกาเกี๋ บั้งหมายศน้ำเงิน กางเกงกาเกี๋ รองเท้าบูท
หนังดำเกลี้ยงหรือชูหนังสีน้ำตาลชนิดผูก

เสื้อชั้นใน หมวกกาเกี๋ กางเกงกาเกี๋ขาสั้น (ใช้เฉพาะเป็นการภายใน
เท่านั้น)

๔. ฝึกหัด เลื่อนงาก็ หมวกงาก็ บังหมายยศสีน้ำเงิน กางเกงงาก็ขาวาว
รองเท้าบูทหนังดำเกลี้ยงชนิดผูก หรือไม่สวมแล้วแต่ผู้บังคับบัญชาจะสั่ง สวม
เครื่องหัด

๕. เครื่องสนาม เลื่อนงาก็ หมวกงาก็ บังหมายยศสีน้ำเงิน กางเกง
งาก็ขาวาว บูทหนังดำเกลี้ยงชนิดผูกกับสนับแข้ง สวมเครื่องสนาม

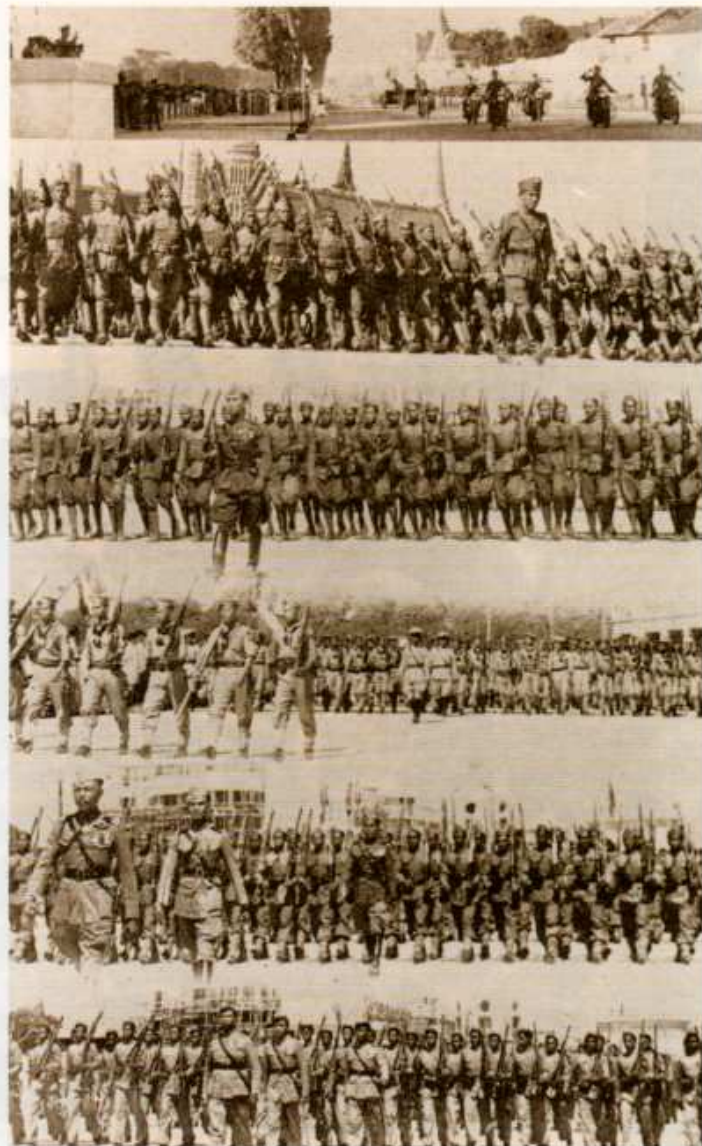
กำลังพลเรือหลวงพระร่วง
พ.ศ. ๒๔๗๗

ชุดปกติขาวของกำลังพลประจำเรือหลวงพระร่วง
พ.ศ. ๒๔๗๗

ชุดฝึกของนายทหารประทวนชั้นจ่า
พ.ศ. ๒๔๗๖

ชุดฝึกของนายทหารประทวนชั้นจ่า
พ.ศ. ๒๔๗๖

ชุดสวนสนามของทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และ
ตำรวจสนาม เนื่องในโอกาสฉลองชัยชนะการปฏิบัติการรบชนะ
ในสงครามอินโดจีน พ.ศ. ๒๔๘๔

สปีดโบ๊ต - ๒ ปีข้างหน้าอีก ๑ ปี

ภาพทิวทัศน์ของเกาะภูเก็ตในสมัยที่ "หลวง - หลาน" ๒.๕ ปีที่แล้ว
 ขณะ หลาน ๒.๕ หลาน ๒.๕ ปีแล้ว สปีดโบ๊ตที่วิ่งจากภูเก็ตไปเกาะภูเก็ต
 เพื่อให้นักเรียนและคนบนเกาะได้มาชมและเล่นสปีดโบ๊ตที่ภูเก็ตนี้ หลาน ๒.๕
 ปีแล้ว

เครื่องบินทหารนาวิกโยธิน สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง เครื่องแบบสีทากี
 หมวกเหล็กเหมือนทหารบกสีทากีไม่มีหน้าหมวก หมวกทึบสีทากี

ผู้ถือกล้องคือหลวงพี่และน้องคือเด็กคนแรกในภาพ หลาน ๒.๕ หลาน ๒.๕

สปีดโบ๊ต

ผู้ถือกล้องคือหลวงพี่และน้องคือเด็กคนแรกในภาพ ๒

เวลา ๑๖.๐๐ น. หลาน ๒.๕ หลาน ๒.๕

สปีดโบ๊ตที่วิ่งจากภูเก็ตไปเกาะภูเก็ตในสมัยที่ "หลวง - หลาน" ๒.๕ ปีที่แล้ว

สปีดโบ๊ตที่วิ่งจากภูเก็ตไปเกาะภูเก็ต (หลาน ๒.๕) ๒ ปีที่แล้ว

ยุคที่ ๕ สมัยรัชกาลที่ ๘ - ปัจจุบัน

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๙๘^{*} มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทหารเรือ โดยได้ออกเป็นกฎกระทรวงกลาโหม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ พ.ศ. ๒๔๙๓ และ พ.ศ. ๒๔๙๘ ซึ่งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากเครื่องแบบของเดิมที่สำคัญดังนี้

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา-
อานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
รัชกาลที่ ๘ ทรงฉลองพระองค์เครื่องแบบ
ปกติภาคีคอปิต ชันยศจอมพลเรือ

เครื่องแต่งตัวนายทหารสัญญาบัตร

หมวด พ.ศ. ๒๔๙๓ ยกเลิกหมวดเฮลเมตสีขาวและสีทากีคองโซอยู่
๓ ชนิด คือ

๑. หมวดแพรชนสีดำก็อกแฮทแข็ง
๒. หมวดแก้ปทงหม้อตาล ปลอกผ้าสีขาว

^{*} พ.ศ. ๒๔๙๕ กองทัพเรือขออนุมัติใช้ร่างกฎกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยเครื่องแบบทหารเรือ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๔๙๕) แต่ไม่ปรากฏหลักฐานการประกาศใช้

๓. หมวกแก้ปทรวงหม้อตาล ปลอกผ้าสีกากี

พ.ศ. ๒๔๔๘ มีหมวกใช้อยู่ ๔ ชนิด

๑. หมวกแก้ปทรวงหม้อตาล ปลอกผ้าสีขาว ตรงหน้าหมวก
รูปพระมหามงกุฎ สมอและมีใบชัยพฤกษ์ ๒ ข้าง ข้างละ ๔ ใบ

๒. หมวกแก้ปทรวงหม้อตาล ปลอกผ้าสีกากี

๓. หมวกเหล็กสีกากี ด้านหน้าหมวกมีตราทำด้วยโลหะสีทอง
รูปสมอเดียว ติดอยู่ตรงกลาง

๔. หมวกแก้ปทรวงอ่อนสีกากี ด้านหน้าหมวกมีตราทำด้วย
โลหะสีทองรูปสมอเดียว ติดอยู่ตรงกลาง

เสื้อ พ.ศ. ๒๔๔๓ ลดเสื้อกันน้ำเค็มออก

พ.ศ. ๒๔๔๘ มีเสื้อใช้อยู่ ๖ ชนิด

๑. เสื้อชั้นนอกขาวคอเปิด

๒. เสื้อชั้นนอกขาวคอแบะ

๓. เสื้อชั้นนอกกากีคอแบะ

๔. เสื้อขาวคอพับ

เครื่องแบบเดิมยศ ชั้นยศจอมพลเรือ พ.ศ. ๒๔๔๔
(ภาพของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม)

เครื่องแบบเดิมยศ นายทหารสัญญาบัตรนอกประจำการ ชั้นยศ
พลเรือตรี พ.ศ. ๒๔๔๘ มีสมอกวางอินทรธนูทั้งสองข้าง
(ภาพของ พลเรือตรี พระยาวิจารณ์จักรกิจ (บุญชัย สวาหะสุข))

ชุดปกติขาว พ.ศ. ๒๔๙๗

๕. เสื้อกาก็คอพับ

๖. เสื้อชั้นนอกเปิดอก สีขาวแบบแมสส์แอ็กเก็ตคอพับ มีเสื้อสวมเป็นชั้นใน คือเสื้อกั๊กสีขาว เสื้อดำแข็ง หรืออกจีบสีขาว

กางเกง พ.ศ. ๒๔๙๓ เปลี่ยนกางเกงสีกหลาดสีขาว เป็นสีกหลาดสีน้ำเงินดำ (ไม่มีแถบทอง) รวมมีกางเกงใช้อยู่ ๕ ชนิด คือ

๑. กางเกงสีกหลาดสีน้ำเงินดำชายาวมีแถบทอง

๒. กางเกงสีกหลาดสีน้ำเงินดำชายาว

๓. กางเกงผ้าขาวชายาว

๔. กางเกงผ้า หรือสีกหลาดสีกาก็ขาว

๕. กางเกงผ้าสีกาก็ ขาสั้นเพียงเข้า

พ.ศ. ๒๔๔๘ กางเกงมี ๓ ชนิด

๑. กางเกงขายาวสีขาวสากลไม่พับปลายขา จะมีกระเป๋าด้านหลังด้วยก็ได้

๒. กางเกงขายาวสีทากี้ ลักษณะเช่นเดียวกับกางเกงขายาวสีขาว

๓. กางเกงแถบไหมทอง ลักษณะเช่นเดียวกับกางเกงขายาวสีขาว เว้นแต่ทำด้วยสักหลาดสีน้ำเงินดำ

เข็มขัด พ.ศ. ๒๔๔๘ ยกเลิกเข็มขัดหนังสีน้ำตาล คงใช้แต่สีดำ ทำด้วยโลหะสีทองรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีลายฉลุรูปวงใบชัยพฤกษ์ ตรงกลางมีรูปพระมหามงกุฎ มีรัศมีอยู่เหนือสมอ

รองเท้า พ.ศ. ๒๔๔๘ มี ๓ ชนิด

๑. รองเท้าหุ้มส้น หนังสีดำ สีน้ำตาล หรือสีขาวชนิดผูกเชือก

๒. รองเท้าหุ้มข้อ หนังสีดำ ชนิดผูกเชือกหรือสายรัด

๓. รองเท้าสโมสรหนังสีดำมัน พื้นบางชนิดผูกเชือก

ถุงเท้า ใช้สีเดียวกับรองเท้า

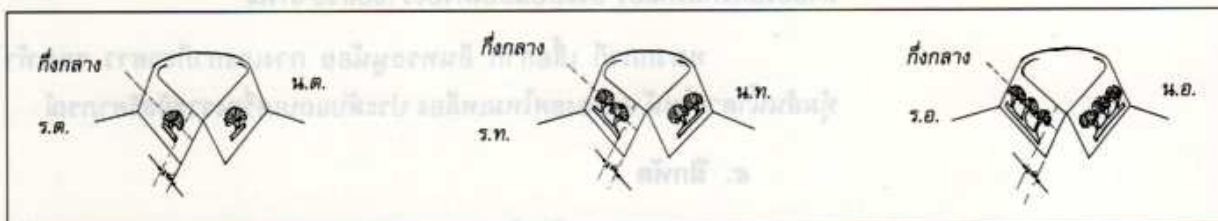
สนับแข้ง สูงครึ่งน่อง ทำด้วยผ้าใบสีขาว หรือสีทากี้ มีสายรัดตอนบนและล่างตามแบบราชนาวิ

เครื่องหมายยศ พ.ศ. ๒๔๔๓ แถบขมวดบนอินทราธนู ซึ่งแสดงเครื่องหมายยศ ซึ่งเดิมแถบขมวดนี้เอาปลายแถบตัวดลงมาข้างหน้าได้เปลี่ยนเอาด้านปลายตัวดไปข้างหลัง (คือกลับป้าซ้ายขวากันเสีย)

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๘^{*} มีการกำหนดเครื่องหมายยศสำหรับใช้ภายในกรมกองเท่านั้น คือ

๑. พันจ่า มีบั้งสีทองทำด้วยโลหะ เล็กกว่าบั้งที่ติดอินทราธนู สำหรับติดที่ชายคอเสื้อพับทั้ง ๒ ข้าง มุมบั้งอยู่เบื้องบน

๒. นายทหารสัญญาบัตร ชั้นนายเรือและนายนาวา มีรูปดอกประดู่ ให้อยอดดอกตั้งขึ้นเบื้องบน นายเรือทำด้วยโลหะสีทอง

^{*} พ.ศ. ๒๔๔๘ เลิกใช้อินทราธนูใหญ่รูปเอปโปเลต ใช้เฉพาะอินทราธนูเชิง สำหรับชั้นยศนายพลมีจักรดังนี้

พลเรือจัตวา ๑ จักร พลเรือตรี ๒ จักร พลเรือโท ๓ จักร พลเรือเอก ๔ จักร

จอมพลเรือ ๕ จักร ประดับเป็นรูปวงกลม ภายในมีคทาไขว้กับพวงใบชัยพฤกษ์

เรือดรี ๑ ดอก เรือโท ๒ ดอก เรือเอก ๓ ดอก นายนาวาทำด้วยโลหะสีเงิน นาวา
ตรี ๑ ดอก นาวาโท ๒ ดอก นาวาเอก ๓ ดอก สำหรับชั้นนายพลและจอมพล
เรือ เป็นรูปอักษรขนาดเล็ก ทำด้วยเงินจำนวนเท่าอักษรที่ติดบนอินทรา
ตามชั้นยศ เครื่องหมายดังกล่าวติดที่ชายคอเสื้อพับทั้ง ๒ ข้าง

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๙๓

ประเทศร้อน

๑. เต็มยศและครึ่งยศ หมวกขาวสายรัดคางทอง เสื้อขาว อินทรา
น้อย กางเกงขาว รองเท้าหุ้มข้อดำ สายยงยศไหมทอง ประดับเครื่องราช-
อิสริยาภรณ์

๒. เข็มค่านับ หมวกขาวสายรัดคางทอง เสื้อขาว อินทรา
น้อย กางเกงขาว รองเท้าหุ้มส้นขาว สายยงยศไหมทองหรือไหมเหลือง ประดับ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๓. สโมสร

หมวกขาว เสื้อขาว อินทรา
น้อย กางเกงขาว รองเท้าหุ้มส้นดำ สาย
ยงยศไหมทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จริงหรือจำลอง

หมวกขาว เสื้อสโมสรขาว อินทรา
น้อย กางเกงแถบทอง รองเท้า
สโมสรดำมัน สายยงยศไหมทอง ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จริงหรือจำลอง

๔. ปกติ

หมวกขาว เสื้อน้อย กางเกงขาว รองเท้าหุ้มส้นขาว สายยงยศไหมทอง
ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

หมวกขาว เสื้อขาว อินทรา
น้อย กางเกงขาว รองเท้าหุ้มส้นขาว
สายยงยศไหมเหลือง ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

หมวกกากี เสื้อกากี อินทรา
น้อย กางเกงกากีขาว รองเท้า
หุ้มส้นน้ำตาลไหม้ สายยงยศไหมเหลือง ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๕. ผูกหัด

หมวกกากี เสื้อเชิ้ตคอพับกากี อินทรา
น้อย กางเกงกากีขาว
หรือขาว รองเท้าหุ้มส้นน้ำตาลไหม้ ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์
(ถ้าแต่งกางเกงขาวส้นให้ใช้ถุงเท้าขาว)

หมวกกากี เสื้อกากี อินทรธนูน้อย กางเกงกากีชายาว รองเท้า
หุ้มข้อดำ ระดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๖. สนาม

หมวกผ้ากะบังอ่อน เชื้ดคอพับกากี กางเกงกากีชายาว รองเท้าหุ้ม
ข้อดำ

หมวกเหล็ก เชื้ดคอพับกากี กางเกงกากีชายาว รองเท้าหุ้มข้อดำ
กับสนับแข้ง

ประเทศหนาว

๑. เต็มยศใหญ่ หมวกแพรชน เสื้อใหญ่ อินทรธนูใหญ่ กางเกงแถบทอง
รองเท้าหุ้มข้อดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายโยงยศไหมทอง ระดับเครื่อง
ราชอิสริยาภรณ์

๒. เครื่องยศใหญ่ หมวกแพรชน เสื้อกลาง อินทรธนูใหญ่ กางเกง
แถบทอง รองเท้าหุ้มข้อดำเวลลิงตัน หรือกึ่งเวลลิงตัน สายโยงยศไหมทอง
ระดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ไม่สวมสายสะพาย)

๓. ครึ่งยศ หมวกทรงหม้อตาลน้ำเงินดำ เสื้อกลาง กางเกงสักหลาด
รองเท้าหุ้มข้อดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายโยงยศไหมทอง ระดับเครื่อง
ราชอิสริยาภรณ์ (ไม่สวมสายสะพาย)

๔. เยี่ยมค่านับ หมวกแพรชน เสื้อใหญ่ อินทรธนูใหญ่ กางเกง
สักหลาด รองเท้าหุ้มข้อดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายโยงยศไหมทอง
ระดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือแถบตามแต่กาละ

๕. สโมสร

หมวกทรงหม้อตาลน้ำเงินดำ เสื้อสโมสรดำ กางเกงแถบทอง
(ก็ักขาวใช้ในงานเกียรติยศ) ระดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จำลอง

๖. ปกติ

หมวกทรงหม้อตาลน้ำเงินดำ เสื้อกลาง กางเกงสักหลาด
รองเท้าหุ้มข้อดำเวลลิงตันหรือกึ่งเวลลิงตัน สายโยงยศไหมทอง ระดับแถบ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ (แต่งเวลาเป็นนายยามหรือในหน้าที่เป็นเกียรติยศ)

หมวกทรงหม้อตาลน้ำเงินดำ เสื้อน้อย กางเกงสักหลาด รองเท้า
หุ้มข้อหรือหุ้มส้นดำ สายโยงยศไหมทอง ระดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๕๕๘

๑. **เครื่องแบบปกติขาว** หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีขาว
เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงขายาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว

๒. **เครื่องแบบปกติขาวคอแบะ** หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีขาว
เสื้อชั้นนอกคอแบะสีขาว กางเกงขายาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว

๓. **เครื่องแบบปกติกากีคอแบะ** หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีกากี
เสื้อชั้นนอกคอแบะสีกากี กางเกงขายาวสีกากี รองเท้าหุ้มส้นหนังสีน้ำตาล

๔. **เครื่องแบบปกติขาวคอพับ** หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวก
สีขาว เสื้อคอพับสีขาว กางเกงขายาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว เข็มขัด
หนังสีดำ

๕. **เครื่องแบบปกติกากีคอพับ** หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีกากี
เสื้อคอพับสีกากี กางเกงขายาวสีกากี รองเท้าหุ้มส้นหนังสีน้ำตาล เข็มขัดหนัง
สีดำ

๖. **เครื่องแบบฝึกหัด** เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติกากีคอพับ เว้นแต่
ให้ใช้หมวกแก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็กสีกากี และรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ
จะใช้สนับแข้งสีกากีด้วยก็ได้

๗. **เครื่องแบบสนาม** เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึก เว้นแต่ให้ใช้สนับ
แข้งสีกากี และเครื่องสนามประกอบด้วย

๘. **เครื่องแบบครึ่งยศ** เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้
รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

๙. **เครื่องแบบเต็มยศ** เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่ให้ใช้
กางเกงแถบไหมทอง

๑๐. **เครื่องแบบสโมสรเต็มยศ** หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีขาว
เสื้อชั้นนอกเปิดอกสีขาว แบบแมสส์แอ็กเก็ตและให้ใช้เสื้อกั๊กสีขาว เสื้ออกแข็ง
หรืออกจีบสีขาว และผ้าผูกคอสีดำเงื่อนหูกกระด้าย ประกอบด้วย กางเกงแถบ
ไหมทอง รองเท้าสโมสร

๑๑. **เครื่องแบบสโมสรปกติ** เช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสรเต็มยศ
เว้นแต่ให้ใช้เสื้อคอพับสีขาวแขนยาว ผ้าผูกคอสีดำเงื่อนหูกกระด้ายและแพรแถบ
รัตนาภรณ์ประกอบด้วย

๑๒. เครื่องแบบสโมสรำลอง เช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสรปกติ
เว้นแต่ให้ใช้กางเกงขาสั้นสีขาว และไม่ใช่แพรแถบรัดเอว

เครื่องแต่งตัวนักเรียนนายเรือและนายทหารประทวนชั้น พันจ่า

หมวด พ.ศ. ๒๔๙๓ มีหมวดใช้อยู่ ๓ ชนิด

๑. หมวดสักหลาดสีน้ำเงินดำ
๒. หมวดสักหลาดสีดำปกคลุมผ้าขาว
๓. หมวดสักหลาดสีดำปกคลุมผ้าสีกา

พ.ศ. ๒๔๙๔ มีหมวดใช้อยู่ ๓ ชนิด

๑. หมวดแก๊ปทรงหม้อตาล ปกคลุมหมวกสีขาว
๒. หมวดแก๊ปทรงอ่อนสีกา
๓. หมวดเหล็กสีกา

เสื้อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ยกเลิกเสื้อกันน้ำเค็ม คงใช้อยู่ ๖ ชนิด

๑. สักหลาดสีน้ำเงินดำรูปทูนิด
๒. เสื้อชั้นนอกขาวคอเปิด
๓. เสื้อชั้นนอกกาก็คอปิด
๔. เสื้อกาก็คอพับ
๕. เสื้อสักหลาดสีน้ำเงินดำรูปโอเวอร์โค้ดกันหนาว
๖. เสื้อกันฝน

พ.ศ. ๒๔๙๔ มีเสื้อใช้อยู่ ๕ ชนิด

๑. เสื้อชั้นนอกสีขาวคอปิด
๒. เสื้อชั้นนอกสีกาก็คอปิด
๓. เสื้อชั้นนอกสีกาก็คอแบะ (เฉพาะพันจ่า)
๔. เสื้อคอพับสีขาว
๕. เสื้อคอพับสีกา

กางเกง พ.ศ. ๒๔๙๓ มีกางเกงใช้ ๔ ชนิด

๑. กางเกงสักหลาดสีน้ำเงินดำขาสั้น
๒. กางเกงผ้าสีขาวขาสั้น
๓. กางเกงผ้าสีกาก็ขาสั้น
๔. กางเกงผ้าสีกาก็ขาสั้น

พ.ศ. ๒๔๙๔ มีกางเกงใช้อยู่ ๒ ชนิด

๑. กางเกงขาสั้นสีขาว
๒. กางเกงขาสั้นสีกา

รองเท้า พ.ศ. ๒๔๔๘ มีรองเท้าใช้อยู่ ๒ ชนิด

๑. รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ชนิดผูกเชือกหรือสายรัด
๒. หุ้มส้นหนังสีดำ สีนํ้าตาล หรือสีขาว ชนิดผูกเชือก

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๔๓

๑. เต็มยศ หมวกขาวสายรัดคางทอง เสื้อขาว มีอินทธรณู กางเกงขาว รองเท้าหุ้มข้อดำ ถุงเท้าสั้น ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒. ปกติ

หมวกน้ำเงินดำ เสื้อสักหลาดน้ำเงินดำ มีอินทธรณู กางเกงสักหลาดน้ำเงินดำ รองเท้าหุ้มข้อดำ ถุงเท้าสั้น ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ใช้เฉพาะประเทศหนาว)

หมวกขาว เสื้อสักหลาดน้ำเงินดำ มีอินทธรณู กางเกงขาว รองเท้าหุ้มส้นขาว ถุงเท้าสั้น ติดแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ใช้เมื่ออากาศหนาว)

หมวกขาว เสื้อขาว มีอินทธรณู กางเกงขาว รองเท้าหุ้มส้นขาว ถุงเท้าสั้น ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

หมวกกากี เสื้อกากี มีอินทธรณู กางเกงกากีขาขาว รองเท้าหุ้มส้นนํ้าตาลไหม้ ถุงเท้าสั้น ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๓. ผึกหัด

หมวกกากี เชิ้ตคอพับกากี มีอินทธรณู กางเกงกากีขาสั้นหรือขาขาว รองเท้าหุ้มส้นนํ้าตาลไหม้ ถุงเท้ายาวหรือสั้น คาดเข็มขัดปกติ

หมวกกากี เสื้อกากี มีอินทธรณู กางเกงกากีขาขาว รองเท้าหุ้มข้อดำกับสนับแข้ง ถุงเท้าสั้น คาดเข็มขัดเครื่องสนาม

๔. สนาม

หมวกผ้ากะบังอ่อน เสื้อเชิ้ตคอพับกากี รองเท้าหุ้มข้อดำกับสนับแข้ง ถุงเท้าสั้น คาดเข็มขัดปกติ หรือสวมเครื่องหัด

หมวกเหล็ก เสื้อเชิ้ตคอพับสีกากี กางเกงกากีขาขาว รองเท้าหุ้มข้อดำกับสนับแข้ง ถุงเท้าสั้น สวมเครื่องสนาม

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๔๘

๑. เครื่องแบบปกติขาว หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีขาว เสื้อชั้นนอกคอปิดสีขาว กางเกงขาขาวสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว

๒. เครื่องแบบปกติกาเกี๋ยคอบะ หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีกากี เสื้อชั้นนอกคอบะสีกากี กางเกงขาสั้นสีกากี รองเท้าหุ้มส้นหนังสีน้ำตาล

๓. เครื่องแบบปกติขาวคอปับ หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีขาว เสื้อคอปับสีขาว กางเกงขาสั้นสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว เข็มขัดหนังสีดำ

๔. เครื่องแบบปกติกาเกี๋ยคอปับ หมวกทรงหม้อตาล ปลอกหมวกสีกากี เสื้อคอปับสีกากี กางเกงขาสั้นสีกากี รองเท้าหุ้มส้นหนังสีน้ำตาล เข็มขัดหนังสีดำ

๕. เครื่องแบบฝึก เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติกาเกี๋ยคอปับ เว้นแต่ให้ใช้หมวกแก๊ปทรงอ่อน หรือหมวกเหล็กสีกากี และรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ จะใช้สนับแข้งสีกากีด้วยก็ได้

เครื่องแต่งตัวพลทหาร นายทหารประทวนชั้นจ่า

เสื้อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ยกเลิกเสื้อน้ำเค็ม มีเสื้อใช้อยู่ ๖ ชนิด

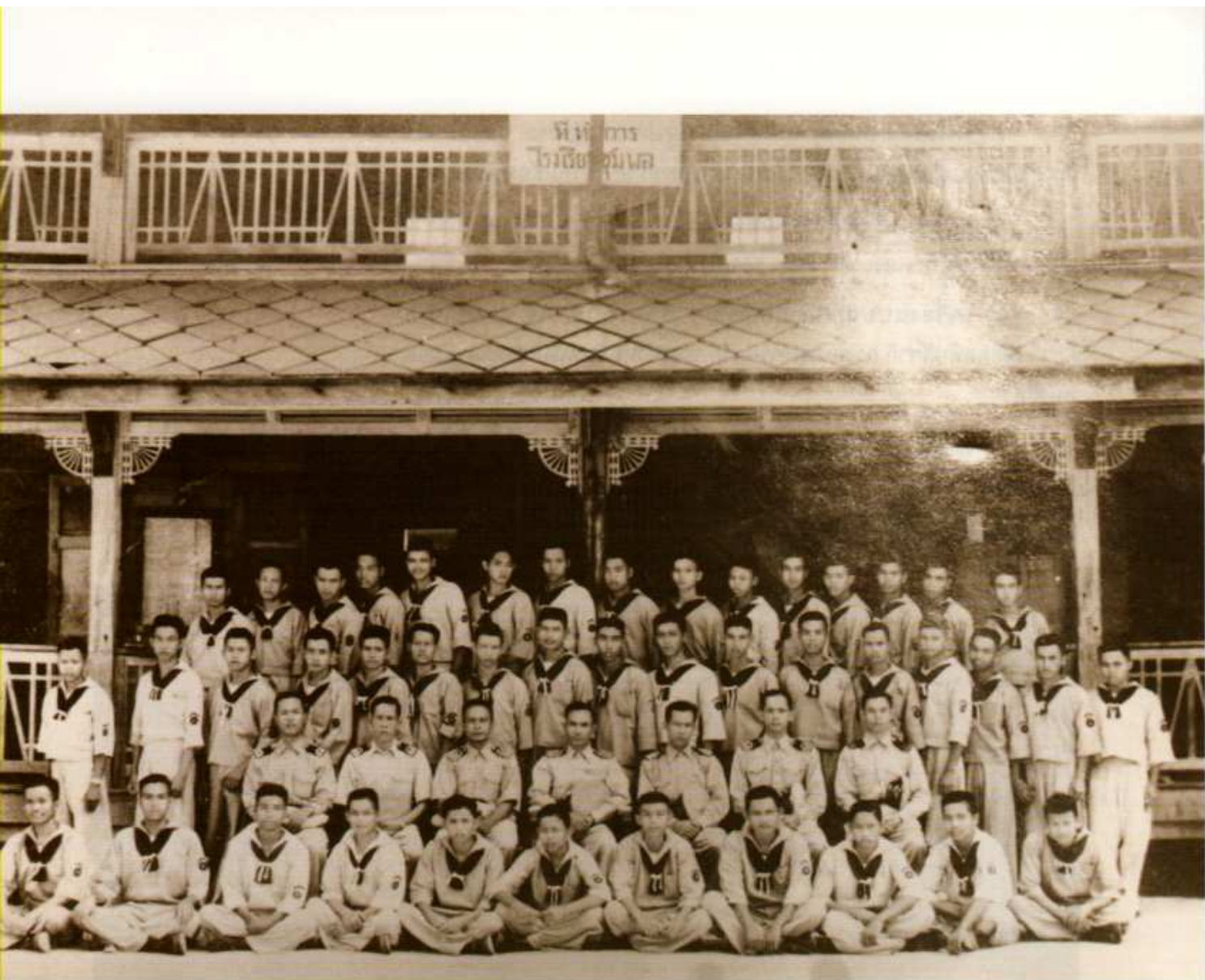
๑. เสื้อสีกหลาดสีน้ำเงินดำ แขนยาว รวบที่ข้อมือ
๒. เสื้อผ้าขาว แขนยาวรวบที่ข้อมือ

เครื่องแบบปกติกาเกี๋ย ประดับเหรียญ

กล้าหาญ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔

แถวอื่น นายทหารประทวนชั้นจ่า

แถวนี้ นายทหารประทวนชั้นพันจ่า และ
นายทหารชั้นสัญญาบัตร (นั่งตรงกลาง)

เครื่องแบบปกติกากีของนายทหารชั้น
สัญญาบัตรและนักเรียนจ่า โรงเรียน
ชุมพลทหารเรือ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑

๓. เสื้อกากี แขนยาวได้ศอก ไม่รวบปลายแขนเสื้อ
๔. เสื้อกันหนาว สักหลาดสีน้ำเงินดำ ชายเสื้อเบื้องล่างจดเพียง
กึ่งขา
๕. เสื้อกันฝน
๖. เสื้อซับใน คือเสื้อผ้าขาวคอกลมแขนเพียงศอก

พ.ศ. ๒๔๙๘ มีเสื้อใช้อยู่ ๓ ชนิด คือ

๑. เสื้อกะลาสี สีขาวแขนยาวรวบข้อมือ ปกหลังผ้าสีน้ำเงินดำ
๒. เสื้อกะลาสีสีกากี แขนยาวเพียงได้ศอก ปกหลังสีกากี มีผ้า
สีดำสอดใต้ปกเสื้อผูกรวบไว้ที่อก
๓. เสื้อซับในผ้าขาวคอกลมเรียบรอบวงคอขลิบด้วยผ้าสีน้ำเงินดำ
แขนยาวเพียงศอก

เครื่องแบบของทหารนาวิกโยธิน เมื่อครั้งเป็นกองป้องกันสถานีทหารเรือสตึก
 และเมื่อจัดตั้งเป็น กรมนาวิกโยธิน พ.ศ. ๒๕๔๘
 เครื่องแบบสีกากี หมวกเหล็กสีเขียว หมวกกะบังอ่อนสีกากี
 รองเท้าหุ้มข้อสีน้ำตาล

ชุดนักบินทหารเรือ
ก่อน พ.ศ. ๒๔๙๔

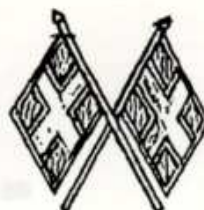
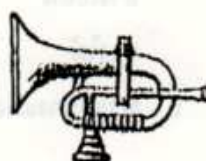
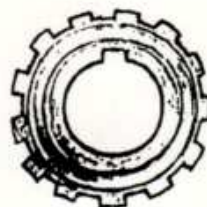
ชุดนักบินทหารเรือเมื่อปฏิบัติงานจริง (คนที่ ๒, ๓ และ ๔ จากซ้าย)

รองเท้า พ.ศ. ๒๔๙๘ ใช้รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำผูกเชือกหรือสายรัด
รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ ถุงเท้าใช้สีเดียวกับรองเท้า สนับแข้งสูงถึงน่องทำด้วย
ผ้าใบสีขาว หรือสีกาที่ใช้กับชุดสนาม หรือชุดฝึก

เครื่องหมายต่าง ๆ

พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้มีการกำหนดเครื่องหมายเหล่าและประเภท สำหรับ
พันจ่า จ่า และพลทหาร โดยให้มีเครื่องหมายประจำเหล่าและประเภท ดังต่อไปนี้

เครื่องหมายประจำเหล่า

๑. พรรคนาวิน	
เหล้าปืนใหญ่	รูปปืนใหญ่สองกระบอกไขว้กัน
เหล้าตอร์ปิโดและทุ่นระเบิด	
เหล้าตอร์ปิโด	รูปตอร์ปิโดสองลูกไขว้กัน
เหล้าทุ่นระเบิด	รูปทุ่นระเบิด
เหล้าหนักดำ	รูปหมวกหนักดำ
เหล้าสามัญ	รูปพังงา
เหล้าสัญญาณ	

สัญญาณธง	รูปธงสองมือไขว้กัน
สัญญาณแดรเดี้ยว	รูปแดรสั้น
เหล้าทหารอากาศ	รูปปีกนกทับข้อชัยพฤกษ์ และมีดาว

๒. พรรคกลิน	
เหล้าช่างกลเรือ	รูปใบจักรเรือ
เหล้าช่างไฟฟ้าวิทยุ	รูปจักรเฟืองกับสายฟ้า

๓. พรรคนาวิกโยอิน	
เหล้าทหารราบ	รูปปืนเล็กสองกระบอกไขว้กัน
เหล้าเรือกลเล็ก	รูปพังงา
เหล้าปืนใหญ่	รูปปืนใหญ่สองกระบอกไขว้กัน
๔. พรรคดุริยางค์	รูปพิณฝรั่ง

๕. พรรคช่าง	
ช่างเหล็ก	รูปจักรเฟือง
ช่างเขียน	วงเวียนกับไม้บรรทัด
ช่างไม้	รูปเลื่อย

๖. พรรคช่างแสง	รูปปืนใหญ่ตอร์ปิโด และพ้องไขว้กัน
----------------	--------------------------------------

๗. พรรคพัสดุ	รูปลูกกุญแจไขว้กัน
--------------	--------------------

๘. พรรคเสนารักษ์	รูปงูพันไม้เท้า
------------------	-----------------

สำหรับพรรคที่ไม่อยู่ในจำพวกเหล่านี้ให้ใช้รูปจักรกับสมอไขว้กัน

ส่วนการประดับเครื่องหมาย สำหรับพันจ่าติดบนกึ่งกลางอินทรา
สองข้าง สำหรับจ่าและพลทหารให้ติดกับเสื้อ

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๙๓

๑. เต็มยศ หมวกขาว เสื้อขาว บังหมายยศทอง กางเกงขาว รองเท้า
หุ้มข้อดำ สายโยงมิด ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๒. ปกติ

หมวกขาว เสื้อน้ำเงินดำ บังหมายยศแดง กางเกงขาว รองเท้าดำ
สายโยงมิด ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ใช้เมื่ออากาศหนาว)

หมวกขาว เสื้อขาว บังหมายยศน้ำเงิน กางเกงขาว รองเท้าดำ
สายโยงมิด ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

หมวกกากี เสื้อกากี บังหมายยศน้ำเงิน กางเกงกากีขาวยาว รองเท้า
ดำ สายโยงมิด ประดับแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

๓. ฝึกหัด

หมวกกากี เสื้อขบใน กางเกงกากีขาสั้น รองเท้าหุ้มข้อดำ สวม
เครื่องหัด (เฉพาะเป็นการภายในเท่านั้น)

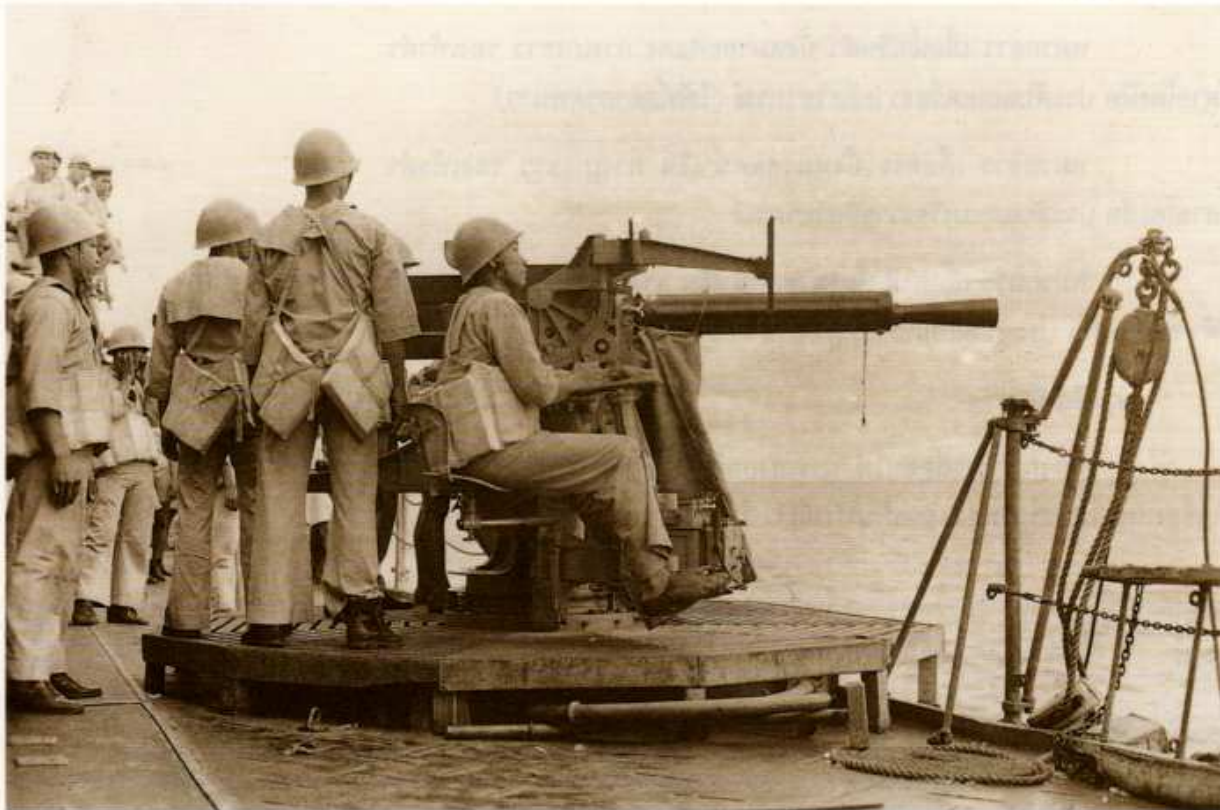

ชุดฝึกหัดพลทหาร และนายทหารประทวนชั้นจ่า

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๔๙๘

หมวกกากี เสื้อกากี บั้งหมายศน้ำเงิน กางเกงกากีขาขาว หุ้มข้อ
ดำกับสนับแข้ง สวมเครื่องหัด

๔. สนาม หมวกผ้ากะบังอ่อน เสื้อเชิ้ตคอพับกากี ติดเครื่องหมายยศ
ที่ปกคอเสื้อ กางเกงกากีขาขาว รองเท้าหุ้มข้อดำกับสนับแข้ง คาดเข็มขัดปกติ
หรือสวมเครื่องหัด

ชุดฝึกหัด พลทหาร และนายทหารประทวนชั้นจ่า
ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๔๙๘

ชุดฝึกหัดพลทหาร และนายทหารประทวนชั้นจ่า
ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๔๙๘

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๕๔๘

๑. **เครื่องแบบปกติขาว** หมวกกะลาสีสีขาว เสื้อกะลาสีสีขาว กางเกงกะลาสีสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหรือหุ้มข้อหนังสีดำ

๒. **เครื่องแบบปกติกาบิ** หมวกกะลาสีสีกาบิ เสื้อกะลาสีสีกาบิ กางเกงกะลาสีสีกาบิ รองเท้าหุ้มส้นหรือหุ้มข้อหนังสีดำ

๓. **เครื่องแบบฝึกหัด** เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติกาบิ เว้นแต่ให้ใช้หมวกเหล็กสีกาบิ และรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ จะใช้สนับแข้งสีกาบิด้วยก็ได้

๔. **เครื่องแบบสนาม** เช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึกหัด เว้นแต่ให้ใช้สนับแข้งสีกาบิ และเครื่องสนามประกอบด้วย

๕. **เครื่องแบบเต็มยศ** เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว เว้นแต่ให้ใช้รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ

เครื่องแบบทหารเรือหญิง

ทหารเรือหญิงได้ถือกำเนิดขึ้นในกองทัพเรือไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ดังนั้น เครื่องแบบทหารเรือหญิง จึงได้ถือกำเนิดขึ้น ดังปรากฏหลักฐานในกฎกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๔๘ ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พ.ศ. ๒๕๓๗ ดังนี้

พลทหาร นายทหารประทวนชั้นจ่า

หมวก หมวกพับปีก สักหลาดสีน้ำเงิน พับปีกด้านข้าง ทั้ง ๒ ข้าง ปลอกหมวกผ้าสีขาว หน้าหมวกรูปสมอเดียว มีสายโซ่พัน ทำด้วยโลหะสีทอง หมวกหนีบสีกาบิ หน้าหมวกทำด้วยโลหะสีทอง หรือปักด้วยไหมสีเหลืองรูปสมอเดียว มีสายโซ่

เสื้อ เสื้อคอพับสีขาวแขนยาวรัดข้อมือ

เสื้อคอพับสีขาวแขนสั้นเหนือข้อศอกพับปลายแขน

เสื้อคอพับสีกาบิลักษณะเช่นเดียวกับเสื้อคอพับสีขาว

เสื้อชั้นนอกคอแบะสีน้ำเงินดำสักหลาดหรือเลิร์จ มีผ้าผูกคอสีดำ สอดได้ปกเสื้อ ห้อยชายทั้ง ๒ ข้าง ออกข้างหน้า

เครื่องหมายเหล่านี้และบังหมายยศลักษณะเช่นเดียวกับทหารชายติดที่
แขนเสื้อข้างซ้าย

กระโปรง กระโปรงสีขาวยาวครึ่งน่อง ชายไม่บาน

กระโปรงสีน้ำเงินดำ

กระโปรงสีเทา

กระเป๋ กระเป๋าสีขาวและสีดำ ทำด้วยหนังหรือวัสดุเทียมหนัง
มีสายสะพาย

เข็มขัด หนังสีดำเช่นเดียวกับทหารชาย

รองเท้า รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ

รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำชนิดผูกเชือก

รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๕๔๘

๑. **เครื่องแบบปกติขาว** หมวกพับปีก เสื้อคอพับสีขาว กระโปรงสีขาว
เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ

๒. **เครื่องแบบปกติสีน้ำเงิน** หมวกพับปีก เสื้อคอพับสีขาว กระโปรง
สีน้ำเงินดำ เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ

๓. **เครื่องแบบฝึก** หมวกหนังสีเทา เสื้อคอพับสีเทา กระโปรงสีเทา
เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำชนิดผูกเชือก

๔. **เครื่องแบบเต็มยศ** หมวกพับปีก เสื้อคอพับสีขาว กระโปรงสีขาว
เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าสีน้ำตาลอ่อน รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ

๕. **เครื่องแบบกันหนาว** หมวกพับปีก เสื้อชั้นนอกคอแบะสีน้ำเงินดำ
กระโปรงสีขาว รองเท้าหุ้มส้นสีขาว

นายทหารประทวนชั้นพันจ่า

หมวก หมวกพับปีก และหมวกหนังสีเทา หน้าหมวกพับปีกเป็น
โลหะสีทอง รูปพระมหามงกุฎและสมอ กับใบชัยพฤกษ์ ๒ ข้าง ข้างละ ๔ ใบ

เสื้อ เหมือนกับเสื้อชั้นจ่า แต่เพิ่มเสื้อชั้นนอกคอแบะสีขาว มีอินทราวุ
หมายยศติดที่บ่าเสื้อทั้ง ๒ ข้าง

กระโปรง กระเป๋าสีขาว รองเท้า รองเท้า เหมือนกับชั้นจ่า

เครื่องแบบปกติเชิดชาว ชั้นยศเรือตรี
เครื่องแบบลำลอง ชั้นยศเรือตรี
เครื่องแบบปกติชาว (แบบเต็มยศ ครึ่งยศแต่งเช่นเดียวกับปกติชาว)
ชั้นยศเรือตรี พ.ศ. ๒๔๙๘

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๙๘

๑. เครื่องแบบปกติชาว ทมวกพับปัก เลือชั้นนอกคอแบะสีขาว
กระโปรงสีขาว ถุงเท้าสีน้ำตาลอ่อน รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว

๒. เครื่องแบบปกติขาวคอปับ หมวกพับปีก เสื้อคอปับสีขาว กระโปรงสีขาว เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาวหรือดำ

๓. เครื่องแบบปกติลำลอง หมวกพับปีก เสื้อคอปับสีขาว กระโปรงสีน้ำเงินดำ เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ

๔. เครื่องแบบฝึก หมวกหนีบสีทากี้ เสื้อคอปับสีทากี้ กระโปรงสีทากี้ เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำชนิดผูกเชือก

๕. เครื่องแบบครึ่งยศ หมวกพับปีก เสื้อชั้นนอกคอแบะสีขาว กระโปรงสีขาว ถุงเท้าสีน้ำตาลอ่อน รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว

๖. เครื่องแบบเต็มยศ เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ

๗. เครื่องแบบกันหนาว หมวกพับปีก เสื้อชั้นนอกคอแบะสีน้ำเงิน กระโปรงสีขาว รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว

นายทหารชั้นสัญญาบัตร

หมวก หมวกพับปีกหน้าหมวกปีกด้น ลักษณะเดียวกับของนายทหารชาย แต่ขนาดเล็กกว่าและหมวกหนีบสีทากี้

เสื้อ กระโปรง ชนิดเดียวกับของพันจ่า แต่เพิ่มเสื้อคอแบะปาดเอว กระโปรงยาวคลุมเท้าสีดำ

อินทราฐู สักหลาดสีน้ำเงินรูปสี่เหลี่ยมปลายรวบมีแถบไหมทอง เป็นเครื่องหมายยศเช่นเดียวกับอินทราฐูของนายทหารชาย แต่ขนาดเล็กกว่า ติดที่ป่าเสื้อทั้ง ๒ ข้าง เฉพาะเสื้อชั้นนอกคอแบะสีน้ำเงิน ติดแถบไหมทอง เครื่องหมายยศที่ปลายแขนเสื้อทั้ง ๒ ข้าง

ชนิดของเครื่องแบบ มี ๙ ชนิด เพิ่มอีก ๒ ชนิด จากนายทหารประทวนชั้นพันจ่า คือ เครื่องแบบสโมสร และเครื่องแบบราตรีสโมสร

กำหนดการใช้เครื่องแต่งตัว

พ.ศ. ๒๔๙๘

๑. เครื่องแบบปกติขาว หมวกพับปีก เสื้อชั้นนอกคอแบะสีขาว กระโปรงสีขาว ถุงเท้าสีน้ำตาลอ่อน รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาว

๒. เครื่องแบบปกติขาวคอปับ หมวกพับปีก เสื้อคอปับสีขาว กระโปรงสีขาว เข็มขัดหนังสีดำ รองเท้าหุ้มส้นหนังสีขาวหรือสีดำ

กระบวนพยุหยาตราชลมารค เฉลิมพระเกียรติฯ ปีกาญจนภักšek พ.ศ. ๒๕๓๙

พลเรือเอก วิจิตร ชำนาญการณ ผู้บัญชา
การทหารเรือ ผู้บัญชาการกระบวนเรือ
พยุหยาตราชลมารค เรือกลองโน (เรือ
แดงโม) พ.ศ. ๒๕๓๙

ผู้ควบคุมกระบวนเรือพยุหยาตราชลมารค

ผู้ควบคุมเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์

๑.๒ สวมเสื้อผ้าอัตลัด นุ่งผ้าเกี้ยวลาย คาดผ้าไหมดเทศ สวมหมวกทรงประพาส ผ้าไหมดเทศ ยอดเกี้ยว สวมถุงเท้ายาวสีขาว และรองเท้าหนังสีดำ

๒. คนนั่งคฤหาในกัญญาในเรือรูปสัตว์ เรือกลองและเรือตำรวจนอก สวมเสื้อนอกสีขาว นุ่งผ้าม่วงมีเชิง สวมหมวกทรงประพาสสีน้ำเงิน สวมถุงเท้ายาวสีขาว และรองเท้าหนังสีดำ

ผู้ควบคุมเรือกลองนอก
(เรืออีเหลื่อง)

นายเรือพระที่นั่งลำทรง

นายเรือ

นายท้าย

นายเรือพระที่นั่งรอง

นายท้ายเรือพระที่นั่งลำทรง

นายท้าย

เจ้ากรมประจำเรือ (นั่งศฤห)

พนักงานเห่

นักสราษ (คนถือธงท้ายเรือ)
เรือพระที่นั่ง

นักสราษ (คนถือธงท้ายเรือ)
เรือรูปสัตว์

๓. **คนนั่งคุกเข่าในกัญญา ในเรือตำรวจใน เรือตั้ง และเรือแซ** สวมเสื้อนอกสีขาว นุ่งผ้าเขียวลาย สวมหมวกทรงประพาสผ้าไหมเทศยศอดจุก สวมถุงเท้ายาวสีขาว และรองเท้าหนังสีดำ

๔. **คนเห่** สวมเสื้อผ้าไหมเทศ นุ่งผ้าเขียวลาย คาดผ้าคาดไหมเทศ สวมหมวกทรงประพาสยศอดจุก สวมถุงเท้ายาวสีขาว รองเท้าชุดติดโบ

๕. **คนกระทู้งเล้า** สวมเสื้อผ้าไหมสุริโหม นุ่งผ้าเขียวลาย คาดผ้าคาดไหมเทศ สวมหมวกทูกกระด่าย ผ้าสีแดง แถบลูกไม้ใบข้าว สวมถุงเท้ายาวสีขาว รองเท้าชุดติดโบ

๖. **ภาษามาลา และพนักงานศุภรัต** สวมเสื้อนอกสีขาว นุ่งผ้าม่วง เขียวทอง คาดผ้ารัดประคดแพรสีแดง สวมหมวกทรงประพาสก้ามเหยี่สีดำ สวมถุงเท้ายาวสีขาว รองเท้าชุดติดโบ

๗. **มหาดเล็กเชิญหอก และถวายงานพัด** สวมเสื้อนอกสีขาว นุ่งผ้าม่วงเข้เงิน คาดผ้ารัดประคดสีน้ำเงินดอกขาว สวมหมวกทรงประพาสสีน้ำเงิน สวมถุงเท้ายาวสีขาว รองเท้าชุดติดโบ

คนกระทู้งเล้า

คนกระทู้งเล้า

พนักงานภาษามาลา

มหาดเล็กเชิญหอก

๘. คนเชิญพระกลด บังพระสุริย์ และพัดโบก สวมเสื้อนอกสีขาว
 ทุ่งผ้าเขียวลาย สวมเสื้อครุยแพรใหญ่ ศีรษะสวมลอมพอกสีขาว สวมถุงเท้าขาว
 สีขาว และรองเท้าน้ำสีดำ

พนักงานเชิญพระกลด

พนักงานเชิญพระกลด

พนักงานเชิญพระบังสุริย์

มหาดเล็กถวายอยู่งานพัดโบก

๙. **นักสราข หรือคนเทิดธง** สวมเสื้อผ้ามีสรูใหม่ นุ่งผ้าเกี้ยวลาย
คาดผ้าไหมเทศ สวมหมวกทูกกระต่ายสีแดงติดลูกไม้แถบใบข้าว สวมถุงเท้ายาว
สีขาว และรองเท้าหนังสีดำ

๑๐. **คนสัญญาณ** สวมเสื้อผ้าอัดลัด นุ่งผ้าเกี้ยวลาย คาดผ้าไหมเทศ
สวมหมวกทูกกระต่ายสีแดงติดลูกไม้ใบข้าว สวมถุงเท้ายาวสีขาว และรองเท้า
หนังสีดำ

คนสัญญาณมยุรฉัตร

คนสัญญาณธง

๑๑. ฝัพายเรือพระที่นั่งลำทรง และเรือพระที่นั่งรอง สวมเสื้อ
 สักหลาดสีแดงติดลูกไม้ใบข้าว กางเกงผ้าเสิร์จสีดำคาดผ้ารัดประคดไหมเทศ
 ตาบฝึกไม้ ด้ามไม้กลึง สายสะพายดาบสักหลาดสีแดงติดแถบลูกไม้ สวมหมวก
 ทรงประพาสสักหลาดแดงติดลูกไม้ใบข้าว สวมถุงเท้ายาวสีขาว และรองเท้า
 หนังสีดำ

ฝัพายเรือพระที่นั่ง

ฝัพายเรือพระที่นั่ง

ฝัพายเรือรูปสัตว์

๑๒. ฝัพายเรือรูปสัตว์ สวมเสื้อเสนาภูลาย สวมกางเกงผ้าขาวริ้วทางแดง คาดผ้ารัดประคดสีแดงดอกขาว สวมหมวกสังกะสีทาสีแดง มีลายยันต์รองเท้าหนังสีดำ

๑๓. ฝัพายเรือเสือ สวมเสื้อผ้าปัศตูสีแดงติดแถบสีเหลือง กางเกงผ้าขาวริ้วทางแดง คาดผ้ารัดประคดสีแดงดอกขาว สวมหมวกกลีบสำนวนสีแดงติดแถบสีเหลือง รองเท้าหนังสีดำ

๑๔. ฝัพายเรือกลอง สวมเสื้อสีขาวติดแถบสีน้ำเงิน กางเกงผ้าสีน้ำเงิน คาดผ้ารัดประคดสีน้ำเงินดอกขาว สวมหมวกหูกกระต่ายผ้าสีน้ำเงินติดแถบสีเหลือง รองเท้าหนังสีดำ

๑๕. ฝัพายเรือตำรวจ สวมเสื้อผ้าสีน้ำเงิน ข้อมือติดแถบสีแดง กางเกงผ้าสีน้ำเงิน คาดผ้ารัดประคดสีแดงดอกขาว สวมหมวกหูกกระต่ายสีแดงแถบผ้าสีเหลือง รองเท้าหนังสีดำ

๑๖. ฝัพายเรือตำรวจ สวมเสื้อผ้าสีน้ำเงินแถบสีแดง กางเกงผ้าสีน้ำเงิน ปลายขาติดแถบสีแดง คาดผ้ารัดประคดสีแดงดอกขาว สวมมงคลสีแดง รองเท้าหนังสีดำ

ฝัพายเรือตำรวจ

ฝัพายเรืออีเหลือง
เรือแดงโม

๑๗. ฝ้ายเรือตั้ง สวมเสื้อดำริ้วทางแดง กางเกงผ้าสีแดงติดแถบสีดำ คาดผ้ารัดประคดสีแดงดอกขาว สวมหมวกทรงประพาสสีดำติดแถบสีแดง รองเท้าหนังสีดำ

๑๘. ฝ้ายเรือแซง สวมเสื้อผ้าขาวคอติดแถบแดง ข้อมือมีแถบแดง กางเกงผ้าสีน้ำเงิน คาดผ้ารัดประคดสีแดง หน้ามีเชี่ยงซ้าย สวมหมวกทูกกระต่ายสีแดง รองเท้าหนังสีดำ

ฝ้ายเรือตั้ง

๑๙. ฝัพายเรือประตู่ สวมเสื้อผ้าสีน้ำเงินติดแถบสีเหลือง กางเกงผ้าสีน้ำเงิน คาดผ้ารัดประคตสีแดง ศีรษะสวมมงกุฎสีแดง รองเท้าหนังสีดำ

๒๐. คนตีกลองชนะ มี ๒ ชุด คือ ชุดสีเขียว และชุดสีแดง

ชุดสีเขียว สวมเสื้อสีเขียว ปลายแขนติดแถบสีเหลือง กางเกงสีเขียว ปลายขาติดแถบสีเหลือง สวมหมวกกลีบลำดวนสีเขียว รองเท้าหนังสีดำ

ชุดสีแดง สวมเสื้อสีแดง ปลายแขนติดแถบสีเหลือง กางเกงสีแดง ปลายขาติดแถบสีเหลือง สวมหมวกกลีบลำดวนสีแดง รองเท้าหนังสีดำ

ฝัพายเรือเอกไชยเห็นหนาว
เรือเอกไชยหลาวทอง เรือดำรวง ๓

ฝัพาย เรือแข่ง ๗

พลตีกลองชนะ

ฝัพายเรือเสือทยานชล
เรือเสือคำณสินธุ์
พลตีกลองชนะ

๒๑. สังข์ แตร สวมเสื้อผ้าปักตุ้มแดง ติดแถบทองปลายแขนบาน
กางเกงผ้าปักตุ้มแดง ขอบปลายขาติดแถบเหลือง สวมหมวกผ้าปักตุ้มแดง
รูปกรวยพู่ยอดหมวกสีเหลืองหรือสีขาว รองเท้าหนังสีดำ

พนักงานบรรลือสังข์

พนักงานประโคมแตรรอง

พนักงานประโคมแตรฝรั่ง

พลตรเดี่ยวประจำเรือ
(เว้นเรือพระที่นั่ง)

๒๒. จำปี จำลอง เสื้อเข้มขาบไหม กางเกงผ้าไหมสุไหม สวมหมวก
ทรงประพาสผ้าไหมเทศยอดเกี้ยว สวมถุงเท้าสีขาว รองเท้าหนังสีดำ

๒๓. คนเชิญเครื่องสูง สวมเสื้อเข้มขาบไหม กางเกงผ้าไหมสุไหม
คาดผ้าคาดไหมเทศ ศีรษะสวมลอมพอกหางเหี้ยวแดง รองเท้าหนังสีดำ

๒๔. คนกระทั่งมโหระทึก สวมเสื้อเข้มขาบไหม กางเกงผ้าไหมสุไหม
คาดเข็มขัดแถบทองห้วงกฏ สวมหมวกทรงประพาสผ้าไหมเทศยอดเกี้ยว
ถุงเท้ายาวสีขาว รองเท้าหนังสีดำ

พนักงานถือฉัตร

จำปี (จำลองแต่งแบบเดียวกัน)

ปีชวา (คู่กับจำลองแขก)

คนกระทั่งมโหระทึก

หมวกทรงประพาส
โหมดเทศ สีทองยอดเกี้ยว

หมวกทรงประพาส
โหมดเทศ สีทองยอดจุก

หมวกทรงประพาสก้ามะหยี่
สีน้ำเงินยอดเกี้ยว

หมวกทรงประพาสก้ามะหยี่
สีน้ำเงินแกยยอดเกี้ยว

หมวกทรงประพาสก้ามะหยี่
สีบานเย็นยอดเกี้ยว

หมวกทรงประพาสก้ามะหยี่
สีแดงยอดเกี้ยว

หมวกทรงประพาสก้ามะหยี่
สีดำขลิบแดงยอดเกี้ยว

หมวกทูลกระด้าย
สีแดงขลิบทอง

หมวกทูลกระด้าย
สีน้ำเงินขลิบเหลือง

หมวกโลหะทาสีแดง
มีลายยันต์

หมวกโลหะสีดำ
มีลายยันต์

หมวกโลหะทาสีแดง
มีลายยันต์

หมวกโลหะสีดำ
มีลายยันต์

หมวกกลีบสำนวน
สีแดงขลิบเหลือง

หมวกกลมพอก
หางเหยี่ยวสีแดง

มงคลสีแดง

หมวกกลีบสำนวน
สีเขียวขลิบเหลือง

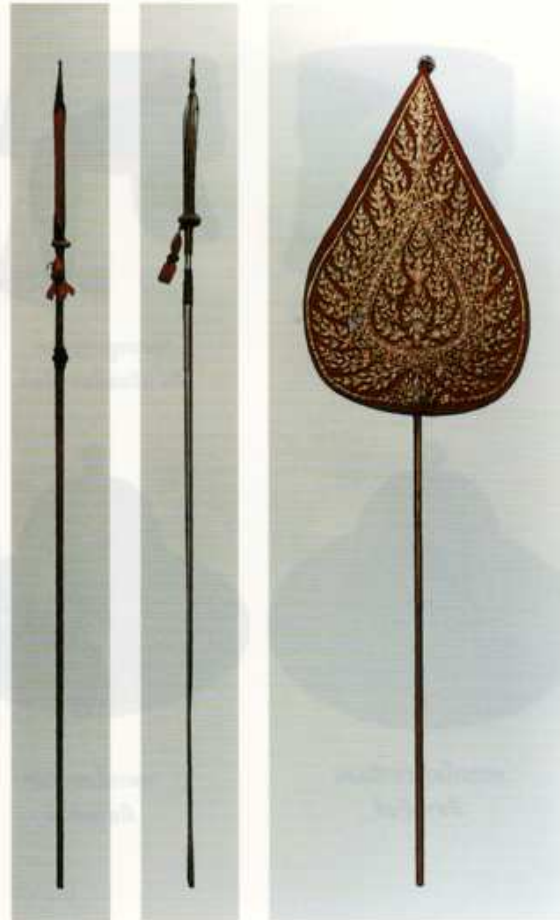

ลอมพอกสีขาว

พระกลดหักทองขวาง

พระกลด

หอกพระมหา
กรฐินใหญ่

หอกพระมหา
กรฐินน้อย

บังพระสุริย์ทองแม่ลาว

ผ้าไตรห่อด้วยผ้าเยียรบับ

ดาบตำรวจหลวง

พัดโบก

ปี่ชวา

มโหระทึก

กลองชนะ

เส้า

พายเรือพระที่นั่ง

พายเรือรูปสัตว์

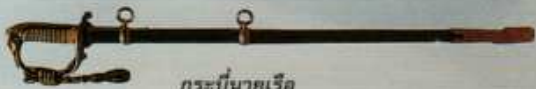
พายเรือคั้งและอื่นๆ

ดาบผู้บัญชาการกระบวนเรือ

ดาบผู้ควบคุมเรือพระที่นั่ง
และนายเรือพระที่นั่ง

กระบี่นายเรือ

ดาบฉีพายเรือพระที่นั่ง

โต้และดาบประดับกัญญาเรีรูปลัตร์

เชนและหอกประดับกัญญาเรีรูปลัตร์

กรับสัญญาณสำหรับนายเรือพระที่นั่ง และพนักงานเห่

ธงสามชายลายหักทองขวาง
เรือพระที่นั่ง

ธงสามชายเรือพระที่นั่ง
นารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙

ธงลายทองแม่ลาวด
เรือรูปสัตว์

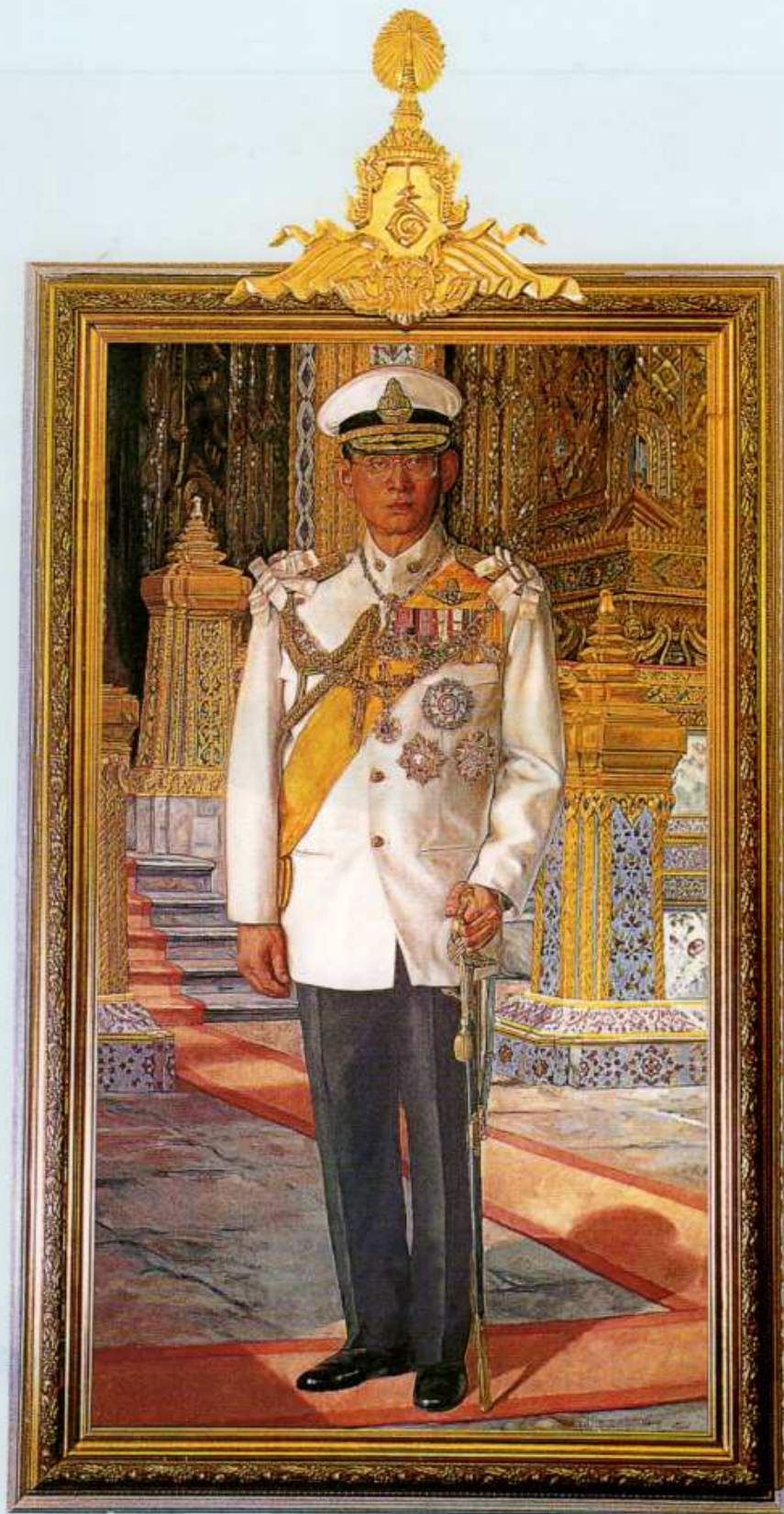
หางนกยูง สำหรับให้สัญญาณ

เครื่องบินเบรเกต์แบบที่สั่งซื้อมาใช้ราชการครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๕๖

เครื่องแบบทหารอากาศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จอมทัพไทย
ในฉลองพระองค์ เครื่องแบบทหารอากาศเต็มยศสีขาว
พระบรมฉายาลักษณ์เขียนสีน้ำมัน พ.ศ. ๒๕๔๒

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปยังโรงเก็บเครื่องบิน แผนการบินทหารบก
สนามม้าสระปทุม เพื่อทอดพระเนตรกิจการ เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๔๕๖

กองทัพอากาศ เมื่อแรกเริ่มจัดตั้งเป็นหน่วยงานในเดือนธันวาคม ๒๔๕๖ ครั้งแรกมีฐานะเป็นแผนกการบินในกองทัพบกขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของจเรการช่างทหารบก นายพลตรี พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมขุนกำแพงเพชรอัครโยธิน รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมี จอมพลพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหม และนายพลเอก พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมขุนพิษณุโลกประชานาถ ทรงเป็นเสนาธิการทหารบก โดยตั้งที่ทำการอยู่ที่สนามม้าสระปทุม พระนคร มีนายพันโท หลวงศักดิ์ศัลยาวัธ เป็นหัวหน้า พร้อมด้วยนายพันตรี หลวงอาวุธสิทธิกร และ นายร้อยเอก ทิพย์ เกตุทัต เป็นหัวแรงสำคัญ ทั้ง ๓ นายนี้เป็นนักบินที่ส่งไปศึกษาวิชาการบินและสำเร็จจากประเทศฝรั่งเศส

ฉะนั้น เครื่องแบบของบรรพบุรุษทหารอากาศ เมื่อเริ่มตั้งแผนกการบินจึงแต่งกายเครื่องแบบทหารบก ซึ่งขณะนั้นสวมเสื้อราชการสีเทา กางเกงสีน้ำเงินแก่

เมื่อแผนกการบินได้ย้ายไปอยู่ที่ตึกถาวรที่ดอนเมืองเสร็จในกลางเดือนมีนาคม ๒๔๕๗ กระทรวงกลาโหมได้ยกฐานะ แผนกการบินทหารบก เป็นกองบินทหารบก และยังคงให้อยู่ในบังคับบัญชาของจเรการช่างทหารบกอย่างเดิม

นับเวลาแต่ที่เป็น**กองบินทหารบก**ยกฐานะเป็น**กรมอากาศยานทหารบก** ในอีก ๔ ปีต่อมา (พ.ศ. ๒๔๖๑) ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้มีการเปลี่ยนชื่อรูปแบบทหารบกเป็น**สีกากีแกมเขียว** แล้ว**กรมอากาศยานทหารบก**ก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น**กรมอากาศยาน**ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๖๘) และได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ บรรดาทหารในกรมอากาศยานได้แต่งกายรูปแบบทหารบกตลอดมาตามพระราชกำหนดฯ ทั้ง ๒ รัชกาล และเมื่อต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทหารกรมอากาศยานยังคงแต่งกายรูปแบบทหารบก ตามพระราชบัญญัติกฎและข้อบังคับกระทรวงกลาโหม จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๙ อีกรัชกาลหนึ่ง

รูปแบบทหาร ที่ทหาร “เหล่าทหารอากาศยาน” และ “เหล่าทหารอากาศ” ได้แต่งกายนั้นเป็นรูปแบบทหารบกที่มีกำหนดไว้ทั้งสิ้น ในรูปแบบสี ลักษณะต่างๆ ทุกชุดของเครื่องแต่งตัวจะแตกต่างออกไปคือเครื่องหมายแสดงความสามารถในการบินและการทำงานในอากาศ สายยงยศไหมแดงสำหรับนักบินขับไล่ระดับ เป็นต้น ดังนั้น รูปแบบทหารของทหารอากาศยุคแรก ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๕๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๙ จึงแต่งกายรูปแบบทหารบกเสื้อสีเทา กางเกงสีน้ำเงินแก่ยุคหนึ่ง และสีกากีแกมเขียวอีกยุคหนึ่ง หลังจากที่ได้แยกหน่วยเป็น **กรมทหารอากาศ** และยกฐานะเป็น **กองทัพอากาศ** แล้วจึงได้แต่งกายรูปแบบทหารอากาศใช้สีเป็นเหล่าทัพโดยเฉพาะคือ สีเทาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ เป็นต้นมา

รูปแบบทหารอากาศสีเทานี้ ใช้แต่งกายนับตั้งแต่นั้นตามพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงกลาโหม ต่อมาก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกาลสมัยที่ทางราชการเห็นชอบมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพเขียนรูปแบบและภาพเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จัดแสดงไว้ต่อไปเป็นภาพรูปแบบที่บรรพบุรุษทหารอากาศใช้แต่งกายตามระเบียบนับตั้งแต่อดีต และลำดับตามเวลาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้จัดให้เห็นเฉพาะที่ปรากฏแก่สายตาประชาชนทั่วไปในแต่ละสมัยเท่านั้น มิได้จัดแสดงเสียทั้งหมด เครื่องแต่งกายบางชุดหรือบางชนิด ที่ประชาชนทั่วไปจะไม่มีโอกาสเห็นเป็นที่เข้าใจก็มิได้นำมาแสดงไว้ เช่น เครื่องแบบทำงาน เครื่องหนาว ชุดปฏิบัติการพิเศษ ฯลฯ เว้นแต่ชุดทำการบินของนักบิน เครื่องหมายชนิดต่างๆ ก็จัดเสนอตามสมควร สำหรับรายละเอียดของข้อปฏิบัติก็เว้นเสียทั้งสิ้น

อากาศ เยนติ อธิธา
ผู้มีฤทธิ์ยอมไปได้ในอากาศ

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก

พ.ศ. ๒๔๕๗

เมื่อแรกตั้งแผนการบินในเดือนธันวาคม ๒๔๕๖ ทหารที่สังกัดในแผนการบิน และกองบินทหารบก (ตั้งแต่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๕๗) รวมทั้งในกรมอากาศยานทหารบก (ตั้งแต่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๖๑) ขณะนั้นแต่งกายเครื่องแบบตามพระราชกำหนดฯ พ.ศ. ๒๔๕๗ พระราชกำหนดฯ ฉบับนี้ตราขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๕๗

ในพระราชกำหนดฯ มาตรา ๓๔ ข้อ ๘ ได้กำหนดเครื่องแบบนายดาบ นายร้อย นายพัน นอกจากกรมกองรักษาพระองค์ (เช่น กองบินทหารบก) ให้มีเครื่องแบบแต่งตัว ๗ ชนิด ดังนี้

- เครื่องแบบเต็มยศ
- เครื่องแบบเต็มยศขาว
- เครื่องแบบครึ่งยศ
- เครื่องแบบราตรีสีโมสร
- เครื่องแบบปกติ ก.
- เครื่องแบบปกติ ข.
- เครื่องแบบฝึกหัด

สำหรับนายสิบ พลทหาร นอกจากในกรมกองรักษาพระองค์ จะแต่งเต็มยศ ครึ่งยศ หรือเครื่องปกติ และเครื่องฝึกหัด ก็แต่งอย่างเดียวกันทุกประการ และจะสั่งให้ลดผ้าพันแขนหรือรองเท้าเสียไม่ต้องแต่งในบางครั้งก็ได้

เครื่องแต่งตัว นายดาบ นายร้อย นายพัน

หมวก

- หมวกทรงหม้อตาล ปลอกสีเทาหรือสีขาว กะบังหน้าและสายรัดคางสีเทา มีตราปทุมอุณาโลมติดที่หน้าหมวก

- หมวกกันแดดสีขาวหรือสีเทา มีตราปทุมอุณาโลม สายรัดคางสีเทา

- หมวกเฮลเม็ตสีขาว มียอด มีโซ่รัดคาง มีตราหน้าหมวก

นายพันเอก พระยาเฉลิมอากาศ (สุณี สุวรรณประทีป) ผู้บังคับการกองบินทหารบก และเจ้ากรมอากาศยาน แต่งเครื่องแบบปกติ อินทราวุธประดับเครื่องหมายนักบิน (หลังสุดเป็นพลอากาศโท พระยาเฉลิมอากาศ)

เสื่อ

- เสื่อแบบราชการสีเทา
- เสื่อแบบราชการสีขาว
- เสื่อสักลาดรูปทูนิกสีเทาคอปับ มีกระเป๋าลังและข้างมีขลิบสีตามเหล่า ชนิดหรือจำพวกเป็นลวด ตรงหน้าอก ต้นข้อมือ และปากกระเป๋าด้านนายพันมีแถบทองกว้าง ๑ เซนติเมตร ที่กลางคอ
- รัตประคตไหมแดง

แผ่นทาบป่า สำหรับติดเสื่อทุกชนิด

- รูปสี่เหลี่ยมกว้าง ๕ เซนติเมตร หุ้มผ้าตามสีหมายเหล่าทหาร (สีเมลิ็ดมะปราง) สำหรับติดกับเสื่อดังนี้ **“พลรบ”** ต้นแผ่นเป็น ๓ เหลี่ยม ติดตามตรงป่าคือแต่คอไปหาไหล่ **“ผู้ช่วยรบ”** ต้นและปลายแผ่นเป็น ๓ เหลี่ยม ยาว ๑๓ เซนติเมตร ติดตามขวางป่าคือแต่หน้าไหล่ไปหลังไหล่
- นายดาบมีแถบทองกึ่งเซนติเมตร พาดกลางแผ่นป่าตามขวางและขลิบริม
- นายร้อยให้มีแถบทองกว้าง ๑ เซนติเมตร ขลิบริม นายพันเหมือนอย่างนายร้อย แต่ให้เพิ่มแถบทองกว้างกึ่งเซนติเมตรขนาดกลางแผ่นตามยาว

กางเกง รองเท้า สนับแข้ง

- กางเกงผ้า ขาสั้นสีน้ำเงินแก่
- รองเท้าสีน้ำตาลหุ้มข้อเท้า สนับแข้งสีน้ำตาล
- รองเท้าหนังสีดำเกลี้ยง หุ้มข้อเท้า สนับแข้งหนังสีดำ

ในเวลาเมื่อใช้กางเกงขาสั้น ให้ใช้ผ้าพันแข้งหรือสนับแข้ง และให้ใช้รองเท้าสีใดต้องใช้สนับแข้งสีนั้น หรือจะใช้รองเท้าสูงแทนสนับแข้งก็ได้

เครื่องหมายยศ

ให้มีจักรเงินติดทับบนแผ่นป่าตามลำดับยศ

นายร้อย นายพัน นายพลตรี ๑ จักร

นายร้อย นายพัน นายพลโท ๒ จักร

นายร้อย นายพัน นายพลเอก ๓ จักร

กองขีปนาวุธบก (๒๔๕๗)
พระราชกำหนดฯ ๒๔๕๗

รัชกาลที่ ๖
นายทหารสัญญาบัตร

ตราหน้าหมวก ปทุมมาโล่
สีเหลืองนวล - เขียว - เหลือง

เครื่องปกติ

เครื่องปกติ

เครื่องหัด

เครื่องปกติ

เครื่องหมายที่คอเสื้อ ทำด้วยเงินหรือทองขาว ติดคอเสื้อทุกชนิด

- พลรบ นายทหารสัญญาบัตรและนายดาบให้ใช้พระมหามงกุฎ
- ผู้ช่วยรบ นายทหาร ให้ใช้ดอกจันทน์

ซ้าย นายร้อยโท เครื่องปกติสีเทา
ขวา นายร้อยตรี เครื่องปกติสีขาว

เครื่องแต่งตัว นายสิบ และพลทหาร

หมวก

ทรงหม้อตาลสีเทา สายรัดคางและกะบังสีเทา มีตราปทุมธนาโลม

เสื้อ กางเกง ผ้าพันแข้ง รองเท้า

- เสื้อแบบราชการ สีเทา
- กางเกงอย่างกว้าง ขาสั้น สีน้ำเงินแก่
- ผ้าพันแข้งสีน้ำตาล
- รองเท้าสีน้ำตาล

แต่จ่านายสิบจะใช้ปลอกสีขาสำหรับหมวกทรงหม้อตาลกับเสื้อราชการแบบสีขาด้วยก็ได้

แผ่นทาบ่า

รูปสี่เหลี่ยม หุ้มผ้าสีเมลิตมะปรางเช่นเดียวกับของนายทหารสัญญาบัตร ใช้ติดกับเสื้อ ทั้งของพลรบ และผู้ช่วยรบ ติดบน่าแบบเดียวกับนายทหารสัญญาบัตร (ไม่มีแถบทองพาดหรือชลิบริม)

กองบินทหารบก (๒๕๕๗)

ชุดบิน และ ทำลายสิบ นายสิบ พลทหาร

ภาพชุดหมวก ปทุมธนาโลม

ชุดบินผสมชาย

ชุดบินผสมชาย

เครื่องบินทำลายสิบ

เครื่องบินทำลายสิบ พลทหาร

เครื่องหมายศ ตัดที่แขนเสื้อด้านซ้ายเหนือข้อศอก

นายสิบตรี	๑	บั้ง
นายสิบโท	๒	บั้ง
นายสิบเอก	๓	บั้ง
จ่านายสิบ	๔	บั้ง

เครื่องหมายที่คอเสื้อ เช่นเดียวกับของนายทหารสัญญาบัตร

เครื่องหมายสังกัด ทำด้วยทองขาวหรือเงิน เป็นตัวเลขตามลำดับของ
กรมนั้นติดที่กลางแผ่นบ่า คือนายทหารสัญญาบัตรและนายดาบติดที่กลางบ่า
นายสิบ พลทหารติดที่ปลายบ่าตรงกลางของเส้นตามขวาง

นายทหาร พลทหารประจำกรมใหญ่ ของกระทรวงกลาโหม (กรม
อากาศยาน) ให้มีพระมหามงกุฎติดที่บนกลางแผ่นทาบ่า

นายร้อยโท กิม ธนพุทธิ
นักบิน เครื่องบินเอเอปอร์ต รุ่นแรกๆ
(พันตรี หลวงวิศาลโยธิน)

ข้อบังคับว่าด้วยกองบิน ออกโดยกระทรวงกลาโหม เมื่อ ๒๗ มีนาคม
๒๔๕๗ กำหนดมาตรา ๓ เครื่องแต่งกายและเครื่องหมายว่า

“ข้อ ๑๑ นายทหารชั้นสัญญาบัตร นายสิบ พลทหาร ที่เป็นพลรบซึ่ง
ประจำอยู่ในกองบินเป็นเหล่าหนึ่งต่างหาก ใช้สีเมลิตมะปราง เป็นสีหมายเหล่า
ตามพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก กับมีเครื่องหมายอินทรีธนูต่อไปนี้

๑. ศิษย์การบิน ติดเครื่องหมายอย่างนายทหารในกรมจเรการช่าง
ทหารบก

๒. นักบินประจำการ มีปีกนก ๒ ปีก หัวปีกเข้าหากัน และมีเครื่องยนต์
๗ สลับบนหัวปีก ทำด้วยเงินหรือทองขาว ติดกับกึ่งกลางอินทรีธนู

นักบินประจำการ

ผู้ตรวจการณ์

ศิษย์การบินมัธยม

๓. ช่างกล เฉพาะช่างเครื่องยนต์ มีเครื่องยนต์ ๗ สูบ มีใบพัด ๒ ใบ ทำด้วยเงินหรือทองขาวทับกึ่งกลางอินทราวุธ ส่วนช่างซ่อมเครื่องบินติดเครื่องหมายอย่างผู้สังกัดอยู่ในกรมจเรการช่างทหารบก

เครื่องหมายเหล่านี้ ตามตัวอย่างที่กรมยกกระบัตรทหารบก

ข้อ ๑๒ นักบินสำรอง แต่งกายตามกรมที่ตนสังกัดอยู่ แต่ให้มีปีกนก ๒ ปีก มีเครื่องยนต์ ๗ สูบ ทำด้วยเงินอย่างที่ดีบนอินทราวุธนักบินประจำการ กัดอยู่ที่หน้าอกเบื้องซ้าย ส่วนนักบินนอกอัตราไม่มีเครื่องหมายอย่างใด คงแต่งกายตามกรมที่ตนสังกัด

ข้อ ๑๓ ในขณะที่ทำการบินนั้น ให้ใช้เครื่องแต่งกายได้ดังนี้

๑. หมวกสำหรับนักบิน ใช้หมวกไม้สีน้ำตาล ทรงคล้ายหมวกเฮลเม็ต มีตราพระครุฑพาว์ติดที่หน้าหมวก ตามตัวอย่างที่กรมยกกระบัตรทหารบก

๒. ถุงมือ ๒ คู่ ดัดด้วยด้ายขนสัตว์สีเทา

๓. เสื้อกันหนาวสีเทาอินทราวุธตามตัวอย่างที่กรมยกกระบัตรทหารบก

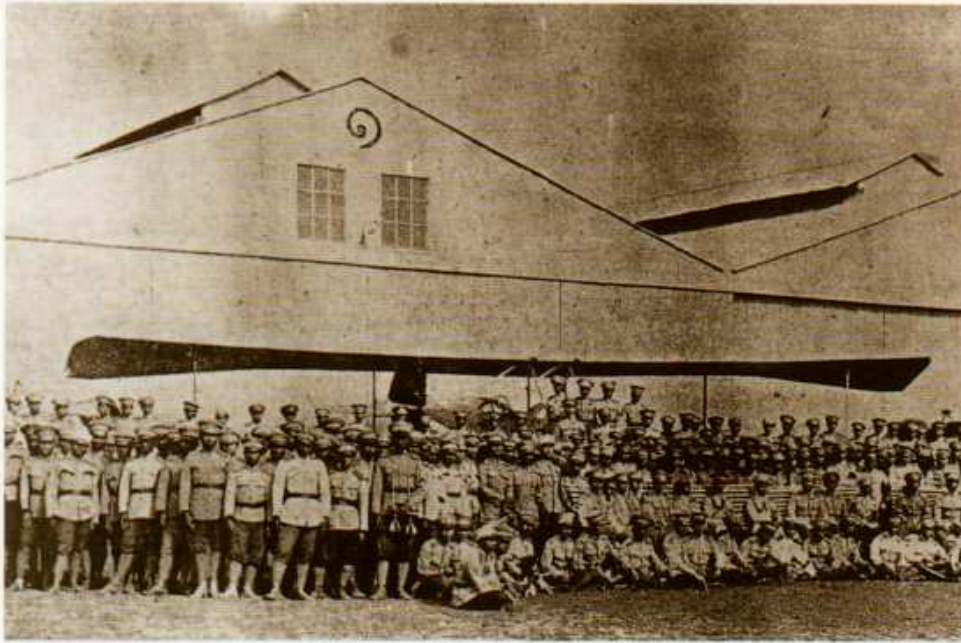
๔. ถุงมือ แว่นตา ตามแต่จะสะดวก

กองใหญ่ที่ ๒ กองบินทหารบก.

ทหารอาสาไปสงครามโลกครั้งที่ ๑ ณ ประเทศฝรั่งเศส ของกองบินทหารบก จัดเป็น ๕ กองใหญ่
ในภาพเป็นทหารเพียง ๒ กองใหญ่ ทหารทั้งหมดถ่ายรูปไว้ก่อนออกเดินทางจากดอนเมือง แต่งกาย
เครื่องแบบปกติ เสือราชการสีเทาและสีขาว พฤษภาคม ๒๔๖๑

กระทรวงกลาโหม มีคำสั่งให้ทหารในกองทหารอาสาสงครามยุโรป แต่งเครื่องแบบสีกากันแกมเขียว ตามที่กำหนดขึ้นใหม่ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๔๖๑ ก่อนออกเดินทางไปจากพระนคร นับเป็นครั้งแรกที่ทหารเริ่มใช้เสื้อกางเกงสีกากันแกมเขียวในกองทัพบก

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ ยุติลง กองบินทหารบก และกองทหารบกกรดยันต์ ได้ส่วนสนามฉลองชัยชนะในเมืองหลวงประเทศยุโรปหลายประเทศ ในภาพเป็นการสวนสนามผ่านประตูชัย กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๖๒

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก

พ.ศ. ๒๔๖๒

เมื่อ ๒๔ เมษายน ๒๔๖๒ นับเป็นปีที่ ๑๐ ในรัชกาลที่ ๖ นั้นได้มีพระราชกำหนดฯ ฉบับใหม่ตราขึ้นใช้โดยยกเลิกฉบับ พ.ศ. ๒๔๕๗ ทั้งหมด พระราชกำหนดฯ ฉบับใหม่นี้ เปลี่ยนสีเครื่องแบบทั้งหมดเป็นสีกากีแกมเขียว ทั้งชุด ซึ่งกำหนดให้นายดาบและนายทหารสัญญาบัตรแต่งเครื่องแบบได้ ๗ ประเภท

- ประเภทปกติ
- ประเภทราชการสนาม
- ประเภทราตรีสีโมสร
- ประเภทเต็มยศ
- ประเภทฝึกหัด
- ประเภทสโมสรกลางวัน
- ประเภทครึ่งยศ

สำหรับนายสิบและพลทหาร แต่งเครื่องแบบได้ ๕ ประเภท คือ ไม่ให้แต่งประเภทสโมสรกลางวันและประเภทราตรีสีโมสรเหมือนของนายทหารสัญญาบัตร

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๔๖๔ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ โดยรถไฟพระที่นั่ง จากพระราชวังบางปะอิน อยุธยา กลับสู่พระนคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หยุดชวบนรถไฟ ณ สถานีดอนเมือง แล้วเสด็จฯ สงเชี่ยมกรมอากาศยานทหารบก นายพันเอก พระยาเฉลิมอากาศ เจ้ากรมอากาศยาน นำเสด็จฯ

เครื่องบินขับไล่ แบบ ๓ (Spad) ชื่อจากประเทศฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒

บุพการีทหารอากาศ จากซ้ายไปขวา
นายพันเอก พระยาเฉลิมอากาศ นายพันโท หลวงเวหาสยานศิลปสิทธิ์ นายพันตรี หลวงทะยานพิมาภ
ที่สนามบินดอนเมือง พฤศจิกายน ๒๔๖๒ กลางอินทรรูประดับเครื่องหมายนักบิน

เครื่องแต่งตัว นายดาบ นายร้อย และนายพัน

หมวก

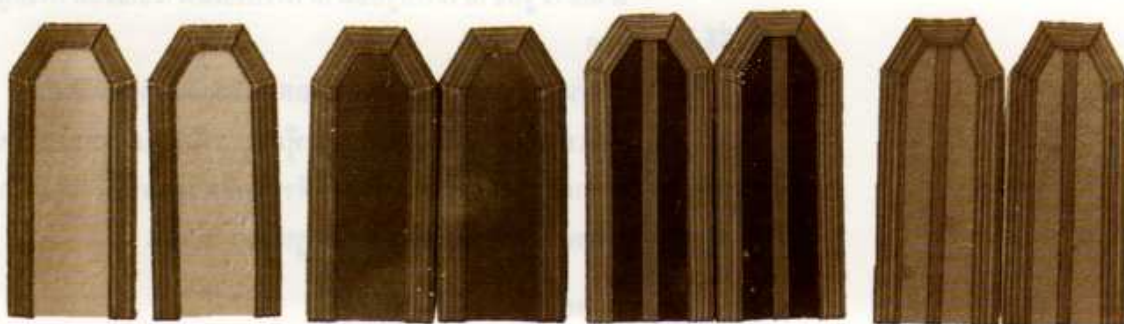
- ทรงหม้อตาลสีงาก็แกมเขียวหรือสีขาว กะบังและสายรัดคาง สีงาก็แกมเขียว มีตราปทุมอุณาโลมที่หน้าหมวก
- หมวกยอดสีขาว (ชุดเต็มยศ) มีตราที่หน้าหมวกและมีสายรัดคาง ทำด้วยโลหะสีทอง
- หมวกกันแดด สีขาวหรือสีงาก็แกมเขียว มีตราปทุมอุณาโลม สายรัดคางสีงาก็แกมเขียว (ใช้ในโอกาสปกติใส่ได้)

เสื้อ

- แบบหลวง สีงาก็แกมเขียว กระเป๋ายึดติดภายนอก
- แบบหลวงสีขาว

อินทราวุ

- รูปลิ่มเหลี่ยมกว้าง ๔ เซนติเมตร หุ้มสักหลาดหรือผ้าตามสีหมายเกล้า (สีเมลิตมะพร้าว) ถ้าเป็น “พลรบ” ดันอินทราวุทำเป็นรูปสามเหลี่ยมและติดอินทราวุตรงเหนือแนวป่า คือ ดันอินทราวุติดคอเสื้อปลายอินทราวุเสมอตะเข็บเสื้อที่ไหล่ “ผู้ช่วยรบ” ทั้งดันและปลายอินทราวุเป็นรูปสามเหลี่ยม อินทราวุยาว ๑๓ เซนติเมตร ติดขวางป่า อินทราวุนายดาบให้มีแถบทองกว้างกึ่งเซนติเมตรขลิบริมกับทั้งพาดกลางอินทราวุตามขวาง สำหรับนายร้อยให้มีแถบทองกว้าง ๑ เซนติเมตร ขลิบ สำหรับนายพันเหมือนกับนายร้อย แต่เพิ่มแถบทองกว้างกึ่งเซนติเมตรติดพาดกลางอินทราวุตามยาวอีกด้วย

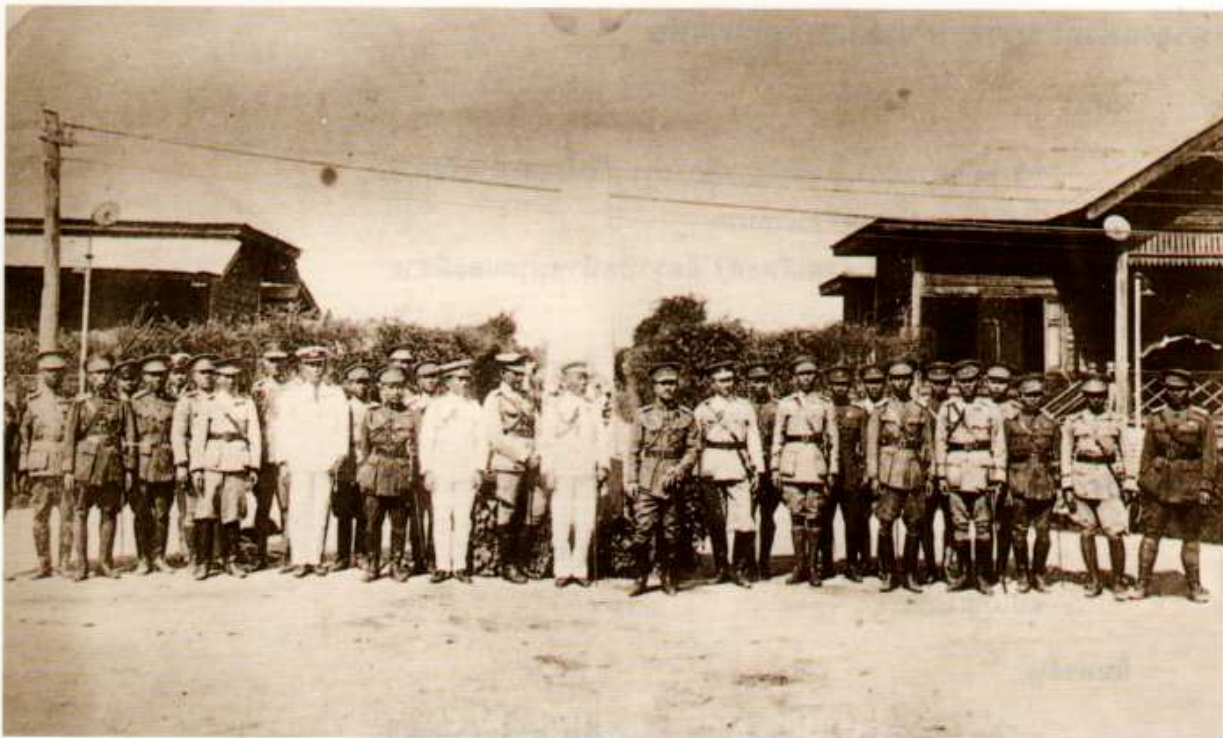

อินทราวุใหญ่ พลรบ ชั้นนายร้อย ไม่มีแถบกลาง

อินทราวุใหญ่ พลรบ ชั้นนายพัน มีแถบกลาง

อินทราวุ ผู้ช่วยรบ ชั้นนายร้อย

จอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต เสนาธิการทหารบก เสด็จทอดพระเนตรกิจการกรมอากาศยาน พร้อมด้วย จอมพล เจ้าพระยาบดินทร์เดชาหุชิต เสนาบดีกระทรวงกลาโหม และคณะ ที่ดอนเมือง ต้นปี พ.ศ. ๒๔๖๓ นายพันเอก พระยาเฉลิมอากาศ เจ้ากรมอากาศยานและคณะนายทหารรับเสด็จ

กางเกง ผ้าพันแข้ง รองเท้า

- ผ้าหรือสีกหลาด สีกากี้แกมเขียว รูปทรงกว้างขาสั้น รูปชายยาวกับรูปซี้ม้า สำหรับใช้เฉพาะในขณะขี่ม้าหรือผู้ซึ่งมีหน้าที่ขี่ม้ายู่เสมอ
- ผ้าสีขาว รูปชายยาว กับรูปซี้ม้าสำหรับใช้เฉพาะขณะขี่ม้าหรือผู้ซึ่งมีหน้าที่ขี่ม้ายู่เสมอ
- ผ้าพันแข้ง สีกากี้แกมเขียว หรือสนับแข้งสีน้ำตาลหรือสีดำ
- รองเท้าสีดำหรือสีน้ำตาลอย่างหุ้มข้อ ชนิดผูกตรงหลังเท้าหรือชนิดมีหนังยึด ๒ ข้าง หรือจะใช้รองเท้าสูงสีดำหรือสีน้ำตาลก็ได้ รองเท้าสูงให้ใช้แต่กางเกงรูปทรงกว้าง ขาสั้น และกางเกงรูปซี้ม้า เท่านั้น

เครื่องหมายยศ มีจักรติดที่อินทราวุธ

นายร้อย นายพัน นายพลตรี	๑ จักร
นายร้อย นายพัน นายพลโท	๒ จักร
นายร้อย นายพัน นายพลเอก	๓ จักร

เครื่องหมายที่คอเสื้อ ทำด้วยเงินหรือทองขาว พลรบ (เหล่าอากาศยาน)
ใช้รูปพระมหามงกุฎมีรัศมี

เครื่องหมายแสดงกรมที่สังกัด ทำด้วยเงินหรือทองขาวติดหรือใช้พิมพ์ลายติดที่อินทราณู กรมอากาศยาน เป็นกรมใหญ่ในกระทรวงกลาโหม ใช้คชสีห์เป็นเครื่องหมายและทหารประจำกรมกองทหารให้มีเลขหมายนามกรมกองนั้นเป็นเครื่องหมาย

เครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตร ๗ ประเภทนั้น ประเภทปกติยังมี ๔ อย่างคือ

ปกติ ก หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อแบบหลวงขาว กางเกงขาว รองเท้าหนังดำ หรือหนังสีน้ำตาล

ปกติ ข หมวกทรงหม้อตาลสีกากีแกมเขียว เสื้อแบบหลวงกากีแกมเขียว กางเกงสีกากีแกมเขียว รองเท้าหนังดำหรือน้ำตาล

ปกติ ค (หนาว) หมวกทรงหม้อตาลสีดำ เสื้อสักหลาดสีดำ กางเกงสักหลาดดำมีแถบ รองเท้าหนังดำ

ปกติ ง เหมือนปกติ ข แต่เสื้อกางเกงทำด้วยสักหลาด

เครื่องแบบประเภทอื่นๆ มีรายการกำหนดไว้ไม่นำมากล่าวในที่นี้

กรมอากาศยานทหารบก (๒๕๖๒) รัชกาลที่๖ (สมัยรัชกาล ๒๕๖๒)

พระราชกฤษฎีกา ๒๕๖๒ (ใน ๒๕๖๒ มีแก้ไขด้วย) นายทหารสัญญาบัตร สีกากีแกมเขียว อับทรวงอกดำ-สีน้ำ

ประเภทปกติ ก (ขาว)

ให้ใช้หมวกกับเตดตสีง/สีขาว แหวนวงทรวงหม้อตาลได้

ประเภทปกติ ข.

ประเภทพิเศษ

๒๕๖๒ ใช้หมวกทรวงใหญ่ สีน้ำประ-ทรวงอกเขียว-วันเสื้อสีกากีแกมเขียว . ๕.

ประเภทปกติ (เริ่มใช้ ๒๕๖๔)

เครื่องแต่งกาย นายสิบ พลทหาร

- หมวกทรงหม้อตาล สีากก็แกมเขียว กะบังและสายรัดคางสีเดียวกัน มีตราปทุมธนูโลม

- เสื้อแบบหลวม ผ้าหรือสักหลาดสีากก็แกมเขียว

- กางเกงทรงกว้าง ขาสั้น ผ้าหรือสักหลาดสีากก็แกมเขียว

- ผ้าพันแข้งสีคล้ายกับเสื้อกางเกง

- รองเท้าหนังสีดำหุ้มข้อชนิดผูกเชือกหลังเท้า

- อินทรธนูใช้รูปลักษณะเหมือนของนายทหาร (ไม่มีขลิบหรือแถบทอง)

- เครื่องหมายที่คอเสื้อ เช่นเดียวกับของนายทหารสัญญาบัตร

- เครื่องหมายยศ ให้มีบังติดที่แขนเสื้อข้างซ้าย เหนือข้อศอก

นายสิบตรี ๑ บั้ง

นายสิบโท ๒ บั้งซ้อน

นายสิบเอก ๓ บั้งซ้อน

จ่านายสิบ ๔ บั้งซ้อน

นายสิบ พลทหาร จะแต่งประเภทปกติ ประเภทฝึกหัด ประเภทราชการสนาม ประเภทเครื่องยศหรือประเภทเต็มยศ ก็คงใช้หมวกทรงหม้อตาล เสื้อกางเกง สีากก็แกมเขียวนั่นเองไม่ผิดกันเลย

กรมอากาศยานทหารบก (๒๕๖๒) - กรมทหารอากาศ (๒๕๖๒) แต่ง พ.ศ. ๒๕๖๒ ทหารอากาศ "สีเข้ม-เนื้อขาว"
พระราชกำหนด พ.ศ. ทำนายสิบ นายสิบ และ พลทหาร

... ๒๕๖๒ รักษานิ้ว

... ๒๕๖๒ รักษานิ้ว
ไม่ใช้หมวกทรงหม้อตาล

... ๒๕๖๒ รักษานิ้ว
กรมทหารอากาศ

... ๒๕๖๒ รักษานิ้ว

ประเภทปกติ
(เปลี่ยนใช้หมวกเหล็กได้)

เครื่องปกติ
ใช้ปืนจริงได้พร้อมสายขึง ๒๕๖๒

เครื่องปกติ

เครื่องแต่งกายในกองบิน

สายขอยศกัทโหมสีแดง
นักบินขับไล่ระดับที่โหล่ขวา

ศิษย์การบินมัธยม

นักบินประจำการ

ช่างเครื่องบิน

ผู้ทิ้งระเบิด

ผู้ตรวจการณ์

ผู้ประจำบินกล

เครื่องหมายประดับอกเสื้อเครื่องบิน

ต่อมาเมื่อ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๖๔ มีประกาศพระบรมราชโองการ ให้แก่พระราชกำหนดฯ พ.ศ. ๒๔๖๒ ให้เหล่าทหารกรมอากาศยานซึ่งเดิม หมายเหล่า สีมะลิติดมะปราง ให้แก่เป็นสีฟ้า

วันที่ ๗ กันยายน ๒๔๖๔ มีประกาศพระบรมราชโองการฯ อีกฉบับ หนึ่งให้แก่พระราชกำหนดฯ พ.ศ. ๒๔๖๒ มีที่สำคัญ

- เสื้อให้มีอินทรีท่อนผ้าสีและชนิดเดียวกันกับเสื้อ เย็บติดกับเสื้อตรง แนวตะเข็บไหล่ปลายข้างต้นที่คอเสื้อติดติดกระดุม (คืออินทรีท่อนอ่อน นั้นเอง)

อินทรีท่อนเป็นรูปกรวย (ตัดมุมย่อลักษณะดังนี้)

- เสื้อให้แก่ของเดิมใช้เสื้อคอแบะสีก็แกมเขียว

- ให้ใช้อินทรีท่อนใหญ่ประกอบเสื้อทุกชนิด เว้นเสื้อสีก็แกมเขียว และ แก่ใช้ลักษณะอินทรีท่อนเพิ่มแถบทอง นายดาบ นายร้อย นายพัน ให้เห็นชัดเจนขึ้น

นายพันเอก พระยาเวหาสยานศิลปสิทธิ์
แต่งเครื่องแบบเต็มยศ

นายร้อยโท มณี มหาสันตนะ
(พระเวชยันตรังษฤษฎ์)
เครื่องแบบประเภทปกสีขาว
อินทราวุฒิกุญ

นายร้อยเอก อี้ จิตตินันท์
(หลวงเวหาศจรตล)
เครื่องแบบประเภทปกสีขาว
อินทราวุฒิน้อย นักบิน

นายสิบเอก
นักบิน
เครื่องแบบประเภทปกสีขาว

ชุดบินสมัยแรกอีกแบบหนึ่งที่มีใช้ทางกองบินน้ำเงินเข้ม
สวมรองเท้าบูตอะเวียเตอร์ (Aviator)

นายพันตรี หลวงเทวัญอำนวยเดช
(พระเทวัญอำนวยเดช)

นายร้อยเอก ชูรณนภาภาค

นายทหารสัญญาบัตร ทั้งสองภาพ (บน)
แต่งเครื่องแบบประเภทปกติคอปิด
และคอแบะ อินทรวงน้อย

นายสิบ และพลทหาร
ใช้อินทรวงน้อย

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกา-
เจ้า เสด็จฯ ทอดพระเนตร
กิจการกรมอากาศยาน
ทหารบก ดอนเมือง พ.ศ.
๒๔๖๕

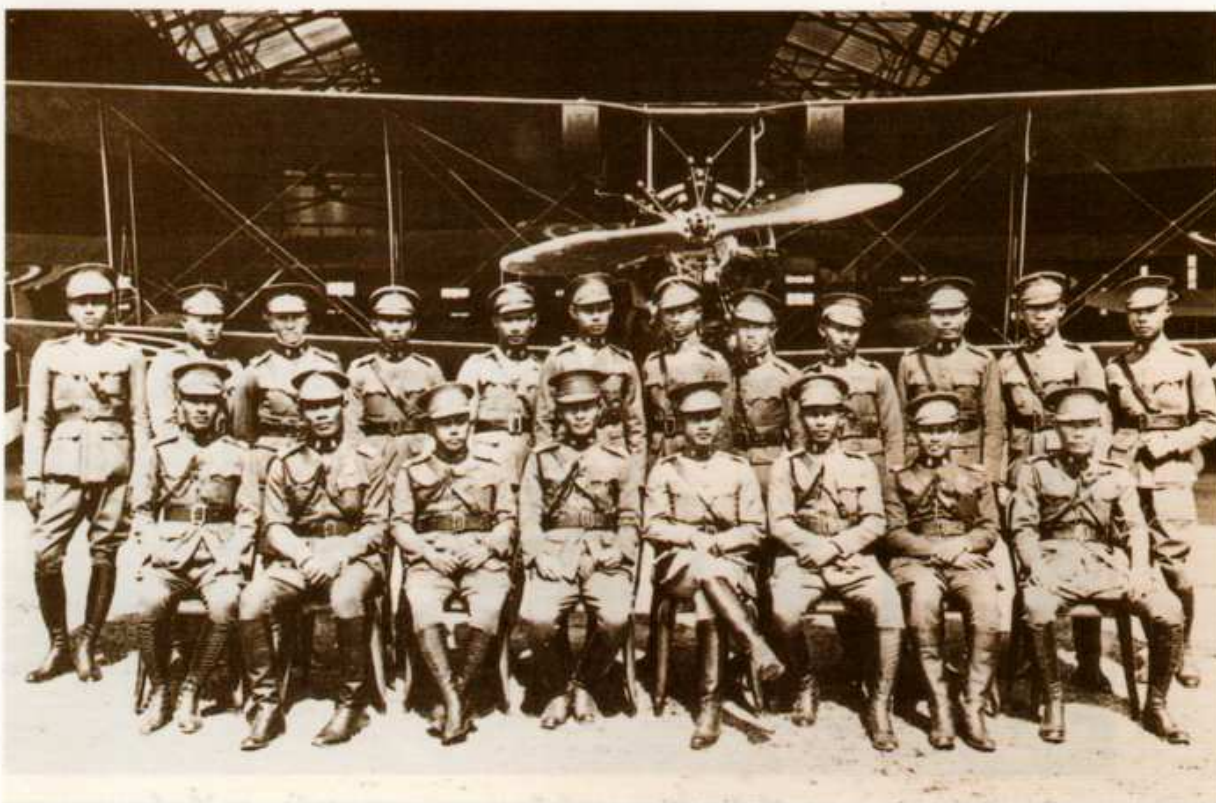

นายพันตรี หลวงทะยาน-
พิมาภ ผู้บังคับการกองบินใหญ่
ทหารบกที่ ๓ เป็นหัวหน้าคณะ
นักบิน นำฝูงเมสโซโปรเซอเรีย
จากดอนเมืองไปส่งที่จันทบุรี
สนามบินเนินพลอยแหวน
๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๒

นายพันเอก พระยาเฉลิมอากาศ เจ้ากรม
อากาศยานทหารบก ขณะรอ นายพันเอก
พระยาประสิทธิ์ศุภการ (พลเอก เจ้าพระยา
รามราชมพ) ผู้บังคับกรมทหารราบที่ ๑
มหาดเล็กรักษาพระองค์ สวมชุดบิน เพื่อ
โดยสารเครื่องบินของกรมอากาศยานทหาร
บก ที่ดอนเมือง ๔ กรกฎาคม ๒๔๖๔

ภาพถ่ายจากหนังสือ "ประวัติศาสตร์การบินในประเทศไทย" โดย พล.ต.อ. ประจักษ์ คุ้มภัยไทย
ส่วนที่ ๑: การบินในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
ส่วนที่ ๒: การบินในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
ส่วนที่ ๓: การบินในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ผู้บังคับบัญชา คุรุการบิน และศิษย์การบิน กองโรงเรียนการบินที่ ๑ กรมอากาศยาน ดอนเมือง พ.ศ. ๒๔๖๔
นักบินขับไล่ ประดับสายยศสีแดง แต่งเครื่องแบบประเภทปกติ

นายพันเอก เอช. เอ็ม. เคฟบราวน์ ผู้ควบคุมหมู่เรือบินอังกฤษ พร้อมด้วยคณะนักบินและช่างเครื่อง และคณะทูตอังกฤษ มาเยี่ยมกรมอากาศยาน ๕ ธันวาคม ๒๔๗๑ ถ่ายภาพพร้อมกับคณะกรมอากาศยานที่อนุสาวรีย์นักบิน ดอนเมือง

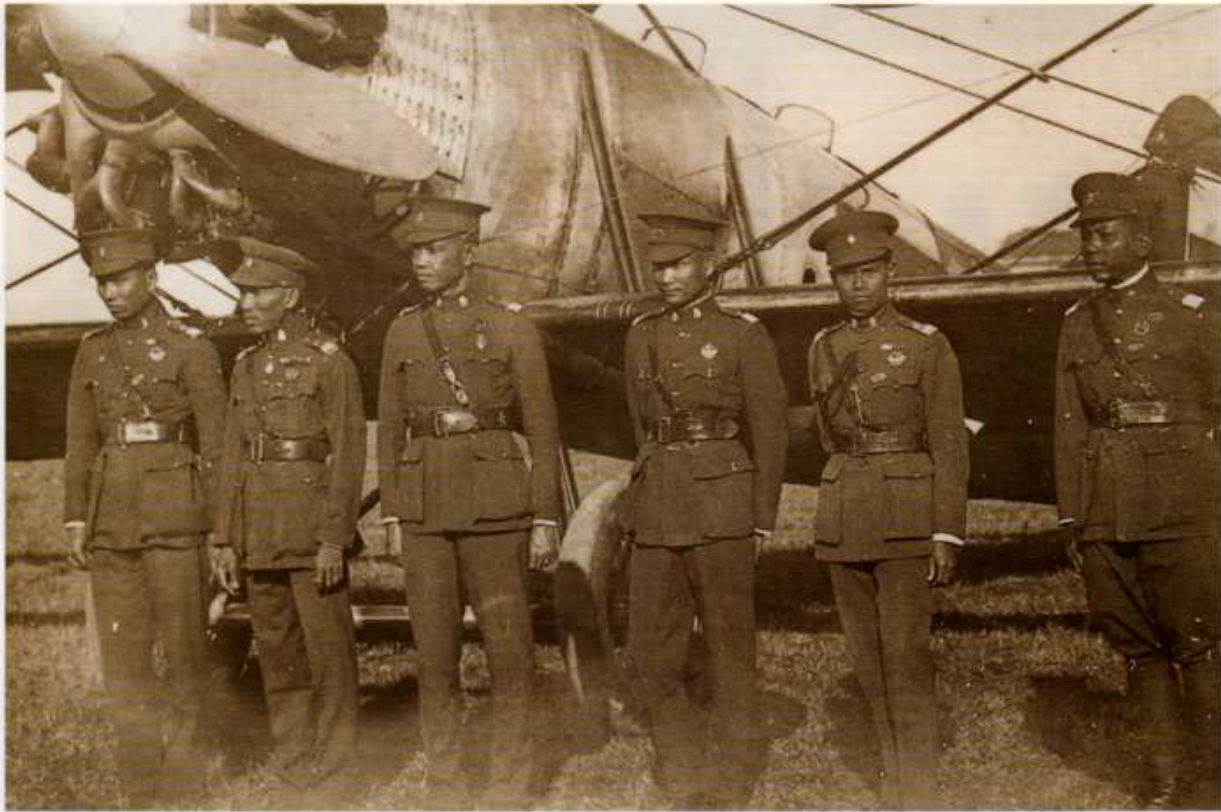
ม.จ. หญิงมณฑลารพ และคณะนักเรียนนางพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ๒๑ คน ได้มาเยี่ยมกรมอากาศยาน ๑๒ มีนาคม ๒๔๗๑ นายพันเอก พระยาเฉลิมอากาศ เจ้ากรมอากาศยาน นำชมสถานที่ต่างๆ และให้โดยสารเครื่องบิน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จฯ
ทอดพระเนตรกิจการกรมอากาศยาน ตอนเมือง เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๐ นายพันเอก
พระยาเฉลิมอากาศ เจ้ากรมอากาศยาน และคณะ เฝ้าฯ รับเสด็จฯ

เครื่องบิน "บริพัตร" ที่กรม
อากาศยาน ออกแบบสร้าง
ขึ้นใช้เอง กำลังเตรียมนำ
ผู้โดยสารบุคคลสำคัญออก
เดินทาง พ.ศ. ๒๔๗๐ คณะ
นายทหารรอง

นายพันเอก พระยาเวหาสยานศิลปสิทธิ์ หัวหน้าคณะนักบินกรมอากาศยาน ก่อนออกบินเดินทางด้วยเครื่องบิน "บริพัตร" จากดอนเมือง เพื่อไปเจริญสัมพันธไมตรี ณ ประเทศอินเดีย พ.ศ. ๒๔๗๒

เครื่องหมายนักบิน

นายพันตรี หลวงอัมพรไพศาล นักบินและนายพันโท พระภาณุศรีรัตน ลำ
ก่อนออกบินเดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรี ณ กรุงซานออย
อินโดจีนของฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๗๓

พระราชกำหนดเครื่องแบบทหารบก

พ.ศ. ๒๔๗๕

สิ้นรัชกาลที่ ๖ ใน พ.ศ. ๒๔๖๘ และได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วได้มีพระราชกำหนด
เครื่องแบบทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๕ ยกเลิกพระราชกำหนดฯ พ.ศ. ๒๔๖๒ กับ
ประกาศฯ ต่างๆ ตามพระราชกำหนดฯ นั้นทั้งหมด เมื่อ ๒๒ สิงหาคม ๒๔๗๕
ในครั้งนี้ได้เปลี่ยนตราหน้าหมวกเป็น “สละชีพเพื่อชาติ” และให้จัดเครื่องแบบ
ทหารบกเป็น ๖ ประเภท

- เครื่องปกติ
- เครื่องหัด
- เครื่องสนาม
- เครื่องสโมสร (เฉพาะนายทหารสัญญาบัตร)
- เครื่องเต็มยศขาว (เฉพาะนายทหารสัญญาบัตร)
- เครื่องเต็มยศ

ตราหน้าหมวก

เครื่องปกติ

- หมวกกันแดดสีงาช้างแกมเขียว ตราหน้าหมวก “สละชีพเพื่อชาติ”
สำหรับนายทหารสัญญาบัตร มีหมวกกันแดดสีขาว ประกอบเสื้อสีขาวด้วย ใน
โอกาสสําลองใช้หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เช่นเดียวกับเครื่องสโมสรได้
- เสื้อแบบราชการ ผ้าหรือสักหลาดสีเขียว กระดุมอกเสื้อ ๗ ดุม
มีกระเป๋าดัดภายนอก ข้างขวา-ซ้าย ๒ กระเป๋า เป็นกระเป๋านบนและล่างอย่างละ
๒ กระเป๋า ใบปกรูปนกชายกลางแหลม มีแถบเย็บตรงกึ่งกลาง ดุมเสื้อสีน้ำตาลแก่
ประกอบกางเกงสีงาช้างแกมเขียว
- อินทราวุธสีเดียวกับเสื้อ เย็บเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมจากด้านไหล่ไป
ทางคอเสื้อ
- เสื้อแบบราชการสีขาว ทำนองเดียวกับเสื้อสีงาช้างแกมเขียว มี
ดุมที่อก ๕ ดุม ดุมทำด้วยโลหะสีทอง ประกอบกางเกงขาวสีขา

นายสิบ นายทหารสัญญาบัตร ใช้กางเกงสีงาช้างแกมเขียวพับ
ปลายขาประกอบด้วยเสื้อสีงาช้างแกมเขียว สำหรับนายทหารสัญญาบัตรให้ใช้
กางเกงขาวสีขาพับปลายขา ประกอบด้วยเสื้อสีขาวได้อีกด้วย

- ผ้าพันแข้ง ทำด้วยผ้าหรือสักหลาดสีเขียว
- รองเท้า ชนิดหุ้มข้อ ทำด้วยหนังสีดำ
- จํานายสิบ นายทหารสัญญาบัตร ใช้เข็มขัดสายโยง ๑ สาย
คาดทับเสื้อในเวลาแต่งสีงาช้างแกมเขียว นายทหารสัญญาบัตร ถ้าจะแต่ง

ทางเกวี่งสীগักี่แกมเขี้ยวจะงดเซิมซัดสายโยงกัได้ แต่ถ้าวั้เครื่องขาวไม่ต้องคาคดเซิมซัดสายโยง

เครื่องหัด เครื่องสนาม เครื่องสโมสร เครื่องเต็มยศขาว และ เครื่องเต็มยศ

กำหนดให้แต่งอย่างไร รายละเอียดดูในพระราชกำหนดฯ

เครื่องหมายยศ

- นายสิบ ให้มีบังสীগักี่ เย็บติดแขนเสื้อตอนเหนือข้อศอกข้างซ้าย รูปมุมข้อศอก หันมุมลงล่าง

นายสิบตรี ๑ บั้ง นายสิบเอก ๓ บั้ง

นายสิบโท ๒ บั้ง จ่านายสิบ ๔ บั้ง

- นายดาบ ให้มีขีดสীগักี่เย็บติดข้อมือเสื่อด้านนอกทั้ง ๒ ข้าง ข้างละ ๑ ขีด

- นายร้อย ให้มีดาวโลหะสีทอง ๕ กลีบ ติดบนอินทราธนูทั้ง ๒ ข้าง

นายร้อยตรี ๑ ดาว

นายร้อยโท ๒ ดาว

นายร้อยเอก ๓ ดาว

กรมอากาศยาน (๒๔๗๕) รัชกาลที่ ๗
พระราชกำหนดฯ ๒๔๗๕ ขาทรหารสัญญาบัตร

ตราหัดหมวก สล่:ซีเอ็ม-เพียซีเอ็ม
นักบินขับไล่ ประจำสภามวยศ สี่แดง

เครื่องนักบิน

เครื่องนักบิน(ขาว)

เครื่องหัด

ชุดบิน

- นายพัน ให้มีดาวและติดเชนเดียวกับนายร้อย แต่เพิ่มขีด
ทำด้วยโลหะสีทอง ติดบนอินทราณูที่ปลายบ่าข้างละ ๑ ขีด

- นายพล ให้มีดาวและติดขีดโลหะเช่นเดียวกันกับนายพัน
แต่เพิ่มขีดเป็นข้างละ ๒ ขีด

เครื่องหมายเหล่า

- พลรบ มีเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีทองติดที่คอเสื้อข้างขวา
(เหล่าทหารอากาศ ใช้เครื่องบินกลางบักนก)

- นักบิน ผู้มีหน้าที่เฉพาะการขับไล่ (ประจำกองหรือนอกกอง)
ให้มีสายโยงยศไหมสีแดง เป็นสายถัก ๑ เส้น สายเกลี้ยง ๒ เส้น ติดเฉพาะ
อินทราณูข้างขวา

เครื่องหมายสังกัด

- พลรบ ในกรมอากาศยาน ให้ติดเครื่องหมายกลางบักนก
แทนเลขหมายนามกองพันที่คอเสื้อซ้าย

นายพันเอก พระเวษยันตริงสฤษดิ์
เจ้ากรมอากาศยาน ๒๔๑๖
ในเครื่องแบบ ใช้เครื่องหมายยศแบบใหม่
เครื่องหมายสังกัดใหม่

นายพันตรี หลวงถกลนภากาศ
นักบิน

นายร้อยเอก เพิ่ม ลิ้มปัสวัสดิ์
ช่างเครื่องบิน
(พลอากาศโท เพิ่ม ลิ้มปัสสวัสดิ์)

เครื่องบินทิ้งระเบิดแบบ ๒ กรมอากาศยานสร้างขึ้นได้รับพระราชทานชื่อว่า "บริพัตร" เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐
ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ใช้บินเดินทางไปเขื่อนอินทโยธ และไปเขื่อนฮานอย ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓

เครื่องแบบปกติ จ่านายสิบ
นักบินขับไล่

นายสิบโท นักบิน

พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พ.ศ. ๒๔๗๗

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ เมื่อ ๒๒ มีนาคม ๒๔๗๗ แล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎรมีประกาศลงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๔๗๗ ให้ใช้พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พ.ศ. ๒๔๗๗ (พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราไว้ ณ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๔๗๘) เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เป็นพระราชบัญญัติ ที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบ โดยยกเลิกพระราชกำหนดฯ พ.ศ. ๒๔๗๕ กับพระราชบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมภายหลังนั้นทั้งหมด

พระราชบัญญัติ ฉบับนี้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ และได้มีกฎกระทรวงกลาโหมออกตามมาโดยลำดับ และขณะนี้ (๒๕๔๒) พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังใช้บังคับอยู่

กฎกระทรวงกลาโหม ลง ๒๒ เมษายน ๒๔๗๘ (ออกตาม พรบ. ๒๔๗๗)

กำหนดให้ทหารบก (ทั้งกรมทหารอากาศ - ตั้งแต่ ๒๔๗๘) มีเครื่องแต่งตัว ๕ ประเภท

- เครื่องปกติ
- เครื่องหัด
- เครื่องสนาม
- เครื่องสโมสร
- เครื่องเต็มยศ

เครื่องปกติ

- หมวกกันแดดสีงาช้างก็แถมเขียว มีสายรัดคางหนังสีน้ำตาลกว้าง ๑ เซนติเมตร ที่ด้านหน้าของหมวกติดตราทำด้วยโลหะสีทอง เป็นอนุโลมอยู่กลางจักร รอบภายนอกวงจักรมีสายเปลว ในขอบในของวงจักรมีอักษรว่า “สละชีพ เพื่อชาติ” หรือหมวกทรงหม้อตาลสีงาช้างก็แถมเขียว มีกะบังและสายรัดคางสีเดียวกับหมวก สายรัดคางกว้าง ๑ เซนติเมตร กับมีดุมสีน้ำตาลแก่ขนาดย่อม ติดที่ข้างหมวกข้างละ ๑ ดุม ด้านหน้าของหมวกติดตราหน้าหมวกขนาดย่อมมีลักษณะเช่นเดียวกับหมวกกันแดด

- เสื้อแบบราชการ ผ้าหรือสักหลาดสีงาช้างก็แถมเขียว มีดุมที่อกเสื้อ ๗ ดุม มีกระเป๋ายึดติดภายนอกเป็นกระเป๋ายืนและล่างอย่างละ ๒ กระเป๋า กระเป๋ายืนมีใบปกรูปมนชายกลางแหลม มีแถบติดตรงกึ่งกลางกระเป๋ายืนตามทางตั้ง

กระเป๋าล่าง เป็นย่ามมีใบปกรูปติดที่ปากกระเป๋าทัง ๔ ติดคุมสำหรับขัดกับ ใบปกรกระเป๋าละ ๑ คุม กับมีอินทรีหนูสีเดียวกันกับเสื้อเย็บเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมเรียง จากด้านไหล่ไปทางคอ ติดอยู่เหนือบ่าทั้ง ๒ ข้าง ปลายอินทรีหนูบนขัด คุมโดยวิธีเจาะเสื้อ สานก้านคุมลงไปติดควงภายในเสื้อ คุมทั้งเส้นที่กล่าวมานี้ ลักษณะกลมแบน ทำด้วยวัตถุสีน้ำตาลแก่

นายทหารสัญญาบัตร ใช้เสื้อแบบราชการสีขาวมีอินทรีหนูและ ขัดคุมทำนองเดียวกันกับเสื้อสีกากีแกมเขียว มีคุมที่อก ๕ คุม คุมที่อินทรีหนู และที่อกเสื้อทำด้วยโลหะสีทอง เพื่อใช้ประกอบกับกางเกงสีขาวขาว

- กางเกง ทำด้วยผ้าหรือสักหลาดสีกากีแกมเขียว แบบขาสั้น สำหรับผู้ซึ่งไม่มีหน้าที่ขี่ม้า และแบบขี่ม้าสำหรับผู้มีหน้าที่ขี่ม้า

นายทหารสัญญาบัตร ให้ใช้กางเกงสีกากีแกมเขียว ขาวขาวทับ ปลายขาประกอบกับเสื้อสีกากีแกมเขียวได้ และใช้กางเกงขาวสีขาวทับปลาย ขาประกอบเสื้อสีขาวได้ด้วย

- ผ้าพันแข้ง ทำด้วยผ้าหรือสักหลาดสีเขียว

นายสิบ พลทหารจะพันแต่แข้ง ไม่สวมรองเท้าก็ได้

นายทหารสัญญาบัตร ใช้รองเท้าสูงหนังสีดำหรือสนับแข้งหนัง สีดำประกอบรองเท้าหนังสีดำได้ หรือใช้รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำหรือสีน้ำตาล ประกอบถุงเท้าสีเดียวกับรองเท้ากับกางเกงขาวขาวทับปลายเข้าได้

- เข็มขัดหนังสีน้ำตาล สำหรับนายสิบ พลทหาร คาดทับเสื้อ สีกากีแกมเขียว

จ่านายสิบ นายทหารสัญญาบัตร ใช้เข็มขัดสายโยง ๑ สาย คาดทับกับเสื้อในเวลาแต่งเครื่องสีกากีแกมเขียว ถ้าแต่งกางเกงสีกากีแกมเขียว ขาวขาวจะดเข็มขัดสายโยงก็ได้ แต่ถ้าใช้เครื่องขาวไม่ต้องคาดเข็มขัดสายโยง

เครื่องหัด เครื่องสนาม เครื่องสโมสร และเครื่องเต็มยศ

- ดูรายละเอียดในกฎกระทรวงฯ

เครื่องแต่งตัวพิเศษ

- ทหารในกรมทหารอากาศมีเครื่องแต่งตัวสำหรับใช้ในที่ตั้งของ กองบินและใช้สำหรับการบินด้วย (แสดงให้เห็นตามรูปเขียนแล้ว)

กรมทหารอากาศ (๒๕๖๗) รัชกาลที่ ๑๐

พระราชบัญญัติ ๒๕๖๗

(เรียกชื่อว่า พ.ร.บ. ๒๕๖๗) และประกาศใช้บังคับกฎหมาย (๒๕๖๗) ราชกิจจานุเบกษา

ตราพระราชกฤษฎีกา "ส.ล. ๒๕๖๗" เครื่องหมายยศชั้น ปีกนกบินด้วยตัวหนังสือ เครื่องหมายอื่น ปีกนกบิน: ส.ล. ๒๕๖๗

เครื่องปกติ

เครื่องปกติ (ขาว)

เครื่องปกติ

เครื่องปกติในกองบิน

เครื่องหมายยศ

- ชั้นนายสิบ ยังคงใช้บังคับก็เข็ติดที่แขนเสื้อตอนเหนือ ข้อศอกข้างซ้ายเช่นเดียวกับพระราชกำหนดฯ พ.ศ. ๒๕๖๕
- นายดาบ เช่นเดียวกับที่ใช้ในพระราชกำหนดฯ พ.ศ. ๒๕๖๕
- นายร้อย นายพัน เช่นเดียวกับในพระราชกำหนดฯ พ.ศ. ๒๕๖๕

เครื่องหมายเหล่าและจำพวก

- พลรบ ทหารอากาศ ใช้เครื่องหมาย ทำด้วยโลหะสีทองเป็นรูป เครื่องบินกลางบ่วงนก ติดที่คอเสื้อข้างขวา
- ผู้ช่วยรบและธุรการ ใช้เครื่องหมายทำด้วยโลหะสีทอง รูป ดอกจันทร์ติดที่คอเสื้อข้างขวา และคอเสื้อข้างซ้ายติดตามจำพวกคือถ้าเป็น ธุรการทั่วไปใช้ดอกจันทร์ ข้างอากาศใช้ ขอ. เสมียนตราใช้ สม. ฯลฯ

เครื่องหมายสังกัด

- พลรบ ที่มีได้สังกัดกองพันทหาร (เช่น กองบิน) ให้ใช้ เครื่องหมายเหล่านั้นๆ ติดที่คอเสื้อข้างซ้าย

เครื่องปกติ

เครื่องหมายพิเศษ

- นักบินประจำกอง ให้มีเครื่องหมายปีกเป็นรูปปีกนก ๒ ปีก ด้วยไหมทอง ตอนกลางปีกด้วยไหมเป็นรูปธงไตรรงค์เฉียงอยู่ในอาร์ม เหนืออาร์มมีรูปอุณาโลมกับรัศมีแผ่โดยรอบอุณาโลม ปีกอยู่บนพื้นผ้าหรือสักหลาดสีน้ำเงิน

กฎกระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ ๒) ลง ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๗๘

กฎกระทรวงฯ ฉบับนี้ได้แก้ไขและเพิ่มเติมเครื่องหมายจำพวกทหารผู้ช่วยพลรบและเครื่องหมายของผู้ปฏิบัติการในอากาศและผู้ปฏิบัติหน้าที่ซ่อมบำรุงอากาศยาน ประดับเครื่องหมายได้ดังนี้

- ทหารผู้ช่วยรบ ให้มีเครื่องหมายรูปดอกจันทน์ ทำด้วยโลหะสีทอง ติดที่คอเสื้อข้างขวา และมีเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีทองแสดงจำพวกในดอกจันทน์ที่ติดคอเสื้อซ้าย คือ

ช่างเครื่องบิน ช่างเครื่องยนต์ ใช้เลขหมาย-กองบิน หรือตัวอักษร ประกอบเลขหมายตามสังกัด

ช่างอากาศ ใช้ ขอ.

- ทหารต่อไปนี้ให้ใช้เครื่องหมายประดับอกเสื้อเบื้องซ้ายเป็นรูปปีกนก ๒ ปีก ทำด้วยโลหะสีทองขนาดยาว ๗ เซนติเมตร มีวงกลมเส้นรอบวงหนา ๒ มิลลิเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางยาว ๒ เซนติเมตร บรรจุอยู่กลางระหว่างปีกนก ทั้ง ๒ และภายในวงกลมบรรจุเครื่องหมาย ดังนี้

ทหารตรวจการณ์ ใช้รูปกล้องสองตา

ทหารทิ้งระเบิด ใช้รูปลูกระเบิด

ทหารปืนกล ใช้รูปปืนกล

ทหารสื่อสารกับช่างวิทยุ ใช้รูปสายฟ้าแลบ

ช่างเครื่องบิน ใช้รูปเครื่องบิน

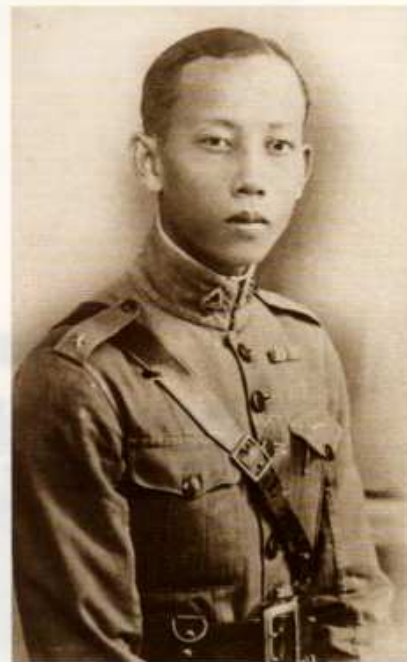
ช่างเครื่องยนต์ ใช้รูปเครื่องยนต์รูปดาวมีใบพัด ■

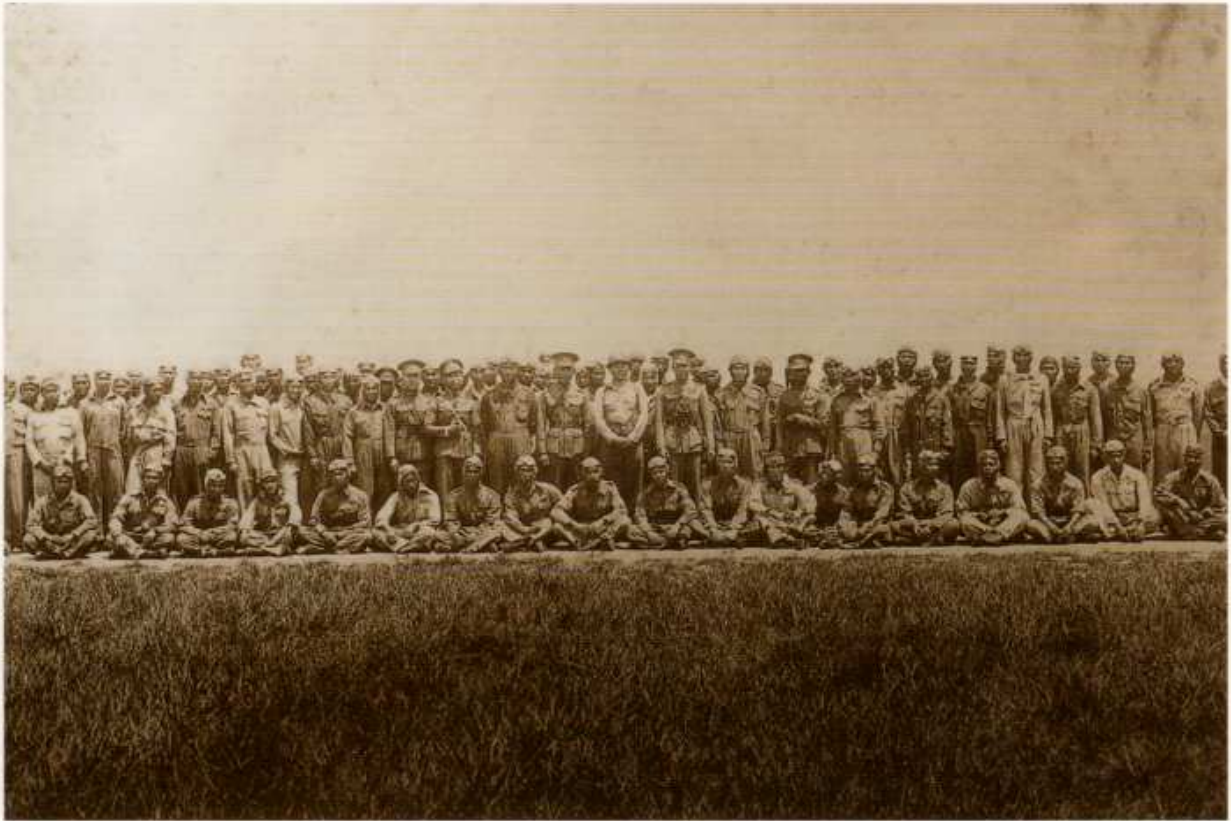
นายทหารใหม่สำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก ยศนายร้อยตรี เข้าเป็นศิษย์การบิน กองโรงเรียน
การบินที่ ๑ กรมอากาศยาน ดอนเมือง พ.ศ. ๒๔๗๗

นายร้อยตรี สกล รสานนท์
นักบินขับไล่ สายของยศสีแดง
ประดับเครื่องหมายนักบินแบบใหม่
(นาวาอากาศเอก สกล รสานนท์)

นายร้อยตรี เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร
๒๔๗๗
(จอมพลอากาศ เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร)

นายพันโท หลวงกาจสงคราม เสนาธิการกรมอากาศยาน เข็มกองบินน้อยที่ ๒ ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันออก
สนามบินดอนเมือง เมื่อปี ๒๔๗๗ ผู้บังคับการกองบิน และนักบินต้อนรับ แดงกายชุดบินเป็นส่วนใหญ่

ทหารที่กองบินน้อยที่ ๑ ดอนเมือง ทุกคนเกือบทั้งหมดสวมหมวกกันแดด ในภาพมีนายทหารเรือ และ
นายตำรวจสวมหมวกทรงหม้อตาล ๒๔๗๗

นายพันเอก พระเวชยันตรังสฤษฎ์ เจ้ากรมอากาศยาน พร้อมด้วย นายพันโท หลวงกางสงคราม
 เสนาธิการกรมอากาศยาน นายพันตรี หลวงเชิดวุฒากาศ นายร้อยเอก หลวงลำฟ้าเรีงรณ และ
 นายร้อยเอก เท็ม สิมปิสวัสดิ์ ไปเยี่ยมกองทัพอากาศอังกฤษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ สนามบินเชลเตอร์
 ลิงคโปร์ ในธันวาคม ๒๔๗๗

นายพันเอก พระเวชยันตรังสฤษฎ์ เจ้ากรมทหารอากาศ พร้อมด้วย นายพันเอก พระศิลปศัตราคม
 รองเจ้ากรมทหารอากาศ นายร้อยเอก หลวงลำฟ้าเรีงรณ นายเรือเอก เสนาะ รักธรรม นายร้อยเอก
 ชูเนเฟื่องวุฒิราญ นายเรือโท น.จ. รังษิยากร อาภากร ให้การรับรอง การเยี่ยมคำนับของคณะทูตฝรั่งเศส
 ณ กองบังคับการกรม ดอนเมือง พ.ศ. ๒๔๗๘

พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร แก้ไขเพิ่มเติม

พ.ศ. ๒๔๗๘

สภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบให้ตรา พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พ.ศ. ๒๔๗๗ เมื่อ ๒๔ มีนาคม ๒๔๗๘

สาระสำคัญของ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้มีเครื่องแบบทหารอากาศขึ้นและเครื่องแบบทหารอากาศจะสมควรอย่างไรและมีเงื่อนไขอย่างใดนั้น ก็ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก กรมอากาศยาน ได้เปลี่ยนเป็น กรมทหารอากาศแล้ว และจะมีการแยกออกจากกองทัพบกเป็นเหล่าทัพหนึ่งต่อไปเช่นอารยประเทศทั้งหลาย

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ พ.ศ. ๒๔๗๙ (ลง ๑๙ พฤษภาคม ๒๔๗๙)

กฎกระทรวงกลาโหมฯ ฉบับนี้ถือเป็นฉบับแรกที่กำหนดให้มีและใช้เครื่องแบบทหารอากาศขึ้นโดยเฉพาะทั้งสีเครื่องแบบและเครื่องหมายต่างๆ หลากอย่างแต่การเรียกชื่อยังใช้คำเรียกยศต่างๆ เช่นเดียวกับทหารบก เพราะยังมิได้แยกตัวออกไปเป็นเหล่าทัพโดยเด็ดขาด ในกฎกระทรวงฯ นี้กำหนดประเภทเครื่องแต่งตัวทหารไว้ดังนี้

- เครื่องปกติ
- เครื่องหัด
- เครื่องทำงาน
- เครื่องสนาม
- เครื่องเต็มยศ
- เครื่องสโมสร (เฉพาะนายทหารสัญญาบัตร)
- เครื่องหนาว (พลทหารไม่มีแต่ง)

นายทหารมีเครื่องแต่งตัว ๗ ประเภท

นายสิบ จ่านายสิบ มีเครื่องแต่งตัว ๖ ประเภท

พลทหาร มีเครื่องแต่งตัว ๕ ประเภท

ตราหน้าหมวก
ทหารอากาศ ๒๔๗๙

กรมทหารอากาศ (๒๕๒๙) รัชกาลที่ ๙

เครื่องแบบทหารอากาศ (๒๕๒๙) ซึ่งใช้โดยกองทัพอากาศไทย และกองทัพอากาศไทย
 รัชกาลที่ ๙ (๒๕๒๙) ซึ่งใช้โดยกองทัพอากาศไทย และกองทัพอากาศไทย
 รัชกาลที่ ๙ (๒๕๒๙) ซึ่งใช้โดยกองทัพอากาศไทย และกองทัพอากาศไทย

เครื่องปกติ

เครื่องปกติ (ใช้โดยสายบังคับบัญชา จ. ๒๕๒๙)

เครื่องปกติ (ขาว)

เครื่องทำงาน หรือ หมวกทรงหมวกท้าว

ชุดบิน

เครื่องปกติ

หมวก

- กันแดดสีเทา สายรัดคางหนังสีน้ำตาล ตราหน้าหมวกทำด้วยโลหะสีทอง เป็นรูปปีกนก กับดาวสีน้ำเงินอยู่เหนือข้อชัยพฤกษ์สีทอง เบื้องบนมีอุณาโลมเปล่งรัศมี

นายทหารสัญญาบัตรให้ใช้หมวกกันแดดสีขาว ตราหน้าหมวกโลหะและสายรัดคางทองประกอบเสื้อสีขาวได้

- ทรงหม้อตาลสีเทา มีกะบังสีเทา สายรัดคางหนัง ปลายสายรัดคางมีตุ้มสีเทาเกลี้ยงข้างละตุ้ม ตราหน้าหมวกโลหะสีทองเช่นเดียวกับหมวกกันแดดสีเทา นายทหารใช้หน้าหมวกปักด้วยดินแทนโลหะกับผ้าพันหมวกสีเทา

- ทรงหม้อตาลสีขาว สำหรับจ่านายสิบและนายทหาร มีกะบังสีดำ สายรัดคางหนังสีดำ สำหรับจ่านายสิบ สายรัดคางทองสำหรับนายทหาร ปลายสายรัดคางติดตุ้มทำด้วยโลหะสีทองลายดุนรูปปีกนกกับดาว ตราหน้าหมวกโลหะสีทองสำหรับจ่านายสิบ ชนิดปักด้วยดินสำหรับนายทหารและนายทหารชั้นพันเอกขึ้นไป กะบังหมวกปักใบชัยพฤกษ์ดินทองที่ขอบโค้งของกะบังหมวก ๑ แถว

เสื้อ

- เสื้อแบบราชการผ้าหรือสักหลาดสีเทา ดุมที่อกเสื้อ ๗ ดุม กระเป๋ายึดติดภายนอก กระเป๋ابนและล่างอย่างละ ๒ กระเป๋า พลทหารมีอินทราวุธเดียวกับเสื้อ เย็บติดเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมรีวยาวจากด้านไหล่ไปทางคอปลายมน ชัดดุมด้วยวิธีเจาะเสื้อ ดุมเสื้อทั้งหมดทำด้วยวัสดุสีเทาเกลี้ยง สำหรับผู้ที่ เป็นนักบินให้ใช้ดุมโลหะทองดุนเป็นรูปปีกนกกับดาวแทนดุมสีเทา

สำหรับจ่านายสิบ และนายทหารให้มีอินทราวุธสีเทาแก่และไม่ต้องใช้เข็มขัดคาดกับเสื้อ เสื้อให้ใช้ดุมโลหะสีทอง

- เสื้อแบบราชการสีขาว ใช้อินทราวุธสีเทาแก่อย่างเดียวกับที่กำหนดไว้สำหรับเสื้อสีเทาของจ่านายสิบและนายทหาร ให้มีดุมชนิดโลหะลายดุนติดที่อกเสื้อ ๕ ดุม กับที่ปลายอินทราวุธอีก ๒ ดุม ที่อื่นนอกจากนี้ไม่ต้องมีเสื้อสีขาวนี้ใช้เฉพาะจ่านายสิบและนายทหาร

กางเกง ใช้สีและผ้าชนิดเดียวกับเสื้อสีเทาหรือสีขาวขาวพับปลายขา

เข็มขัด ทำด้วยหนังสีน้ำตาลคาดทับเสื้อสีเทา หัวเข็มขัดเป็นลวดโลหะสีทอง ขดรูปสี่เหลี่ยมทางตั้ง จ่านายสิบและนายทหารไม่ต้องคาดเข็มขัดทับเสื้อ

รองเท้า ทำด้วยหนังสีน้ำตาลหุ้มข้อชนิดผูกเชือก สำหรับนายสิบและนายทหารให้ใช้ทำด้วยหนังสีดำได้อีกอย่างหนึ่ง หุ้มสันชนิดผูก ถุงเท้า สีเดียวกับรองเท้า ส่วนจ่านายสิบและนายทหารที่มีเครื่องปกติขาว ให้ใช้รองเท้าหุ้มสันชนิดผูกสีขาวประกอบถุงสีขาวด้วย

เครื่องหัด เครื่องทำงาน เครื่องสนาม ฯลฯ

ดูจากกฎกระทรวงฯ ไม่น่ามากล่าวที่นี่ จะกล่าวเฉพาะเครื่องหัด

เครื่องหัดนั้น ใช้เสื้อแบบราชการสีเทาเหมือนเครื่องปกติและให้มีเข็มขัดสายโยงหนังสีน้ำตาลคาดทับเสื้อ ส่วนกางเกงให้ใช้ได้ทั้งขาสั้นและขาวาว หมวกทรงหม้อตาลหรือหมวกกันแดดก็ได้

เครื่องหมายยศ

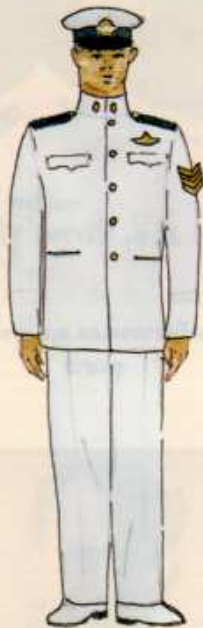
นายสิบ ให้ประดับบังรูปทางนกแขวงขาวที่แขนเสื้อข้างซ้าย กึ่งกลางระหว่างไหล่กับศอก มุมแหลมของบังอยู่เบื้องล่างบังทำด้วยแถบไหมทองตรงบนสักหลาดสีน้ำเงินดำ สำหรับใช้กับเสื้อหนาวสีน้ำเงินดำและทำด้วยแถบผ้าหรือสักหลาดสีเหลืองตรงบนผ้าหรือสักหลาดสีเทาแก่ สำหรับใช้กับเสื้อสีเทา ตามชั้นยศ ดังนี้

กรมทหารอากาศ (๒๔๗๕-๒๔๘๐) - กองทัพอากาศ (๒๔๗๕) รัชกาลที่ ๗.

กฎกระทรวง (๒๔๗๕) และ
ระเบียบข้อบังคับ ทหารบก/ทหารเรือ

ฉบับที่ ๑ (๒๔๗๐-๒๔๗๕) ฉบับที่ ๓ (๒๔๗๕)
ระเบียบข้อบังคับ ทหารบก/ทหารเรือ

ฉบับที่ ๔, ๕ และ ๖ (๒๔๗๕)
ฉบับที่ ๗ (๒๔๗๕)

เครื่องปกติ (ขาว) ทหารบก

เครื่องปกติ ทหารบก
(ทหารบก-ไม่ทรงยศ (ไม่มียศ))

เครื่องทักท้วง ทหารบก/ทหารเรือ
ใช้ทั้งในและนอกชายฝั่ง

เครื่องทักท้วงทหารบก

- นายสิบตรี	๑	บั้ง
- นายสิบโท	๒	บั้ง
- นายสิบเอก	๓	บั้ง
- จ่านายสิบ	๔	บั้ง

นายดาบ ให้มีขีดสีเทาแก่กว้างครึ่งเซนติเมตร เย็บติดที่ข้อมือ
เลื่อนนอกทั้งสองข้าง ข้างละ ๑ ซีด

นายร้อยหรือนายเรือ ประดับแถบทองขนาดกว้าง ๑ เซนติเมตร
และครึ่งเซนติเมตรตามขวางที่ต้นอินทราวุธเสื้อ

นายร้อยเอก-นายเรือเอก	แถบใหญ่ ๒ แถบ
นายร้อยโท-นายเรือโท	แถบใหญ่ ๑ แถบ แถบเล็ก ๑ แถบ
นายร้อยตรี-นายเรือตรี	แถบใหญ่ ๑ แถบ

นายพันหรือนายนาวา ประดับแถบทองเช่นเดียวกัน

นายพันเอก-นายนาวาเอก	แถบใหญ่ ๔ แถบ
นายพันโท-นายนาวาโท	แถบใหญ่ ๓ แถบ
นายพันตรี-นายนาวาตรี	แถบใหญ่ ๒ แถบ แถบเล็ก ๑ แถบ

แทรกกระหว่างกลาง

นายพันเอก พระเวษยันตรังสฤษฏ์
(ตั้งแต่ ๑ ธันวาคม ๒๔๗๙ จึงเรียกชื่อย่อว่า
นายนาวาอากาศเอก)
แต่งเครื่องแบบเต็มยศ สีเทา คาวดรีประคต

นายนาวาอากาศโท หลวงเทวฤทธิ์พนัส

นายเรืออากาศเอก ม.ล. ประवास
ชุมสาย

นายเรืออากาศตรี บุญชู
จันทร์เบกษา

นายเรืออากาศตรี กมล เดชะตุงคะ

หมายเหตุ : อินทรรณูยศสมัยแรกใช้สีเทาแก่ กึ่งอ่อน-กึ่งแข็ง และเรียกชื่อย่อแบบทหารบกตามเดิมที่ใช้มาก่อนแล้ว ใน ๑ ธันวาคม ๒๔๗๙ จึงมีคำสั่งเปลี่ยนเรียกชื่อย่อเป็นยศทหารอากาศ

ถ้าเป็นผู้มีหน้าที่ทำการในอากาศหรือเคยเป็นผู้ทำการในอากาศ
ทั้งมีประกาศนียบัตรสำหรับทำการในอากาศ ถ้าและยังคงแต่งกายเครื่องแบบ
ทหารอากาศตามกฎหมายนี้ให้มีดาวปักด้วยดันทองเหนือแถบเครื่องหมายยศข้างละ
๑ ดาว

นายพล ใช้แถบทองขนาด ๔ เซนติเมตร ติดด้านอินทรรณูและ
มีดาวเงินติดทับบนแถบตามชั้นยศดังนี้

นายพลเอก-นายพลเรือเอก ๓ ดาว (เรียงตามขวางอินทรรณู)

นายพลโท-นายพลเรือโท ๒ ดาว

นายพลตรี-นายพลเรือตรี ๑ ดาว

จอมพล ใช้รูปคทาไขว้กระบี่ทำด้วยโลหะเงินติดทับแถบทอง

เครื่องหมายจำพวกและสังกัด

กำหนดให้มีเครื่องหมายจำพวกและสังกัด ติดที่คอเสื้อเบื้องขวาและ
เบื้องซ้ายตามเหล่าและจำพวก

- กองบังคับการกรมทหารอากาศ ดาวอยู่ต้นปีกทั้ง ๒ ข้างคอเสื้อ
- กองบังคับการกองโรงงานทหารอากาศ ข.อยู่ต้นปีกทั้ง ๒ ข้างคอเสื้อ
- กองบินน้อย ดาวอยู่ต้นปีกเบื้องขวา เลขหมายกองอยู่ต้นปีกเบื้องซ้าย

ฯลฯ

เครื่องหมายวิทยฐานะ

- นักบิน ทั้งนักบินประจำการในกรมทหารอากาศและนักบินประจำการที่สังกัดในกองทัพบก กองทัพเรือ ใช้เครื่องหมายรูปปีกนก ๒ ปีก ปักด้วยดันทอง ตอนกลางปักด้วยไหมเป็นรูปธงไตรรงค์เฉียวยู่ในอาร์ม เหนืออาร์มมีรูปอุณาโลมและเส้นรัศมีแผ่ ปีกบนพื้นผ้าหรือสักหลาดสีน้ำเงินดำ ขนาด ๑๐ เซนติเมตร

- นักบินนอกประจำการ ซึ่งยังต้องแต่งตัวอย่างทหารบก เรือ และอากาศ ใช้เครื่องหมายแบบนักบินประจำการ แต่ทำด้วยโลหะสีทองลงยา ในส่วนที่เป็นธงชาติ ย่อส่วนเล็กลงเหลือขนาด ๒ เซนติเมตร

- ผู้ตรวจการณ ผู้ทิ้งลูกระเบิด ช่างวิทยุ ช่างอากาศ ช่างเครื่องบิน ช่างเครื่องยนต์ ช่างวิทยุหรือช่างไฟฟ้า ช่างถ่ายรูป ช่างอาวุธ ใช้เครื่องหมาย ทำด้วยโลหะสีทอง มีปีกนกประกอบ ๒ ข้างของอาร์ม ในอาร์มมีรูปเครื่องหมาย ต่างกันตามหน้าที่ เช่น กล้องส่องสองตา สำหรับผู้ตรวจการณ ลูกระเบิดลูก สำหรับผู้ทิ้งระเบิด ฯลฯ เป็นต้น เครื่องหมายเหล่านี้ประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย

เครื่องหมายเชิดชูเกียรติคุณ

กฎกระทรวงฯ ฉบับนี้ให้ทหารที่ได้รับคำชมเชยจาก รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม หรือแม่ทัพสนามเป็นลายลักษณ์อักษร ๒ ครั้ง ประดับสาย ยงยศสีเขียว ๔ ครั้ง ให้เปลี่ยนเป็นสายยงยศสีเหลือง ๖ ครั้ง ให้เป็นสายยงยศ สีแดง ถ้าถึง ๘ ครั้ง ให้ใช้สายสีเหลืองสลักสีแดงประดับปลายอินทรีหูเสื้อ ข้างขวาเป็นสายดัก หด เส้น และสายเกลี้ยง ๑ เส้น

เครื่องแต่งตัวพิเศษของนักบิน

- หมวกทำด้วยหนังสีน้ำตาลหรือหนังหรือสักหลาดสีเทา
- แว่นตา
- เสื้อมี ๓ อย่าง แบบเสื้อทำงาน กางเกงขายาวสีเทาหรือขาว แบบหนึ่ง เสื้อแขนยาวแบบแจ็คเก็ต ทำด้วยผ้าหรือสักหลาดหรือหนังสีเทาแบบ หนึ่ง และแบบเสื้อกางเกงติดกันสีเทาแขนยาวรอบข้อมือ มีปกติดเครื่องหมาย ยศอีกแบบหนึ่ง

เครื่องบินขับไล่ แบบ ๑๐ (Hawk III) ชื่อจากประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมทั้งกรรมสิทธิ์ในการสร้าง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ จำนวน ๑๒ เครื่อง และได้สร้างขึ้นเองอีกประมาณ ๕๐ เครื่อง ได้ใช้ปฏิบัติการทั้งใน สงครามกรณีพิพาทอินโดจีนของฝรั่งเศส และสงครามมหาเอเชียบูรพา ใช้ในราชการจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๒

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ แยกกรมทหารอากาศออกจากกองทัพบก พระราชทานชื่อยศทหารอากาศใหม่ ซึ่งให้เปลี่ยนสีเครื่องแบบจากสีกากี แกมเขียวมาเป็นสีเทา ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๔๗๔ และในวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ยกฐานะ กรมทหารอากาศ ขึ้นเป็น กองทัพอากาศ

นายนาวิกอากาศเอก พระเวชนันตรังสุภฤ์ เจ้ากรมทหารอากาศ และคณะนายทหารนักบิน กรมทหาร อากาศออกไปต้อนรับผู้บินทิ้งระเบิดกองทัพอากาศอังกฤษ ซึ่งประจำ ณ สิงคโปร์ เดินทางมาเยี่ยมกรม ทหารอากาศ ณ สนามบินดอนเมือง พ.ศ. ๒๔๗๔ แต่งเครื่องแบบสีเทา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จฯ พร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ทอดพระเนตรการแสดงการบินของกองทัพอากาศ นายนาวาอากาศเอก พระเวชยันตรังสฤษฎ์ ผู้บัญชาการทหารอากาศ เมื่อวันเสด็จฯ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๑

นายนาวาอากาศเอก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยเสด็จทอดพระเนตรในฉล่องพระองค์เครื่องแบบทหารอากาศ

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๐

กฎกระทรวงฯ ฉบับนี้ตราขึ้นตาม พระราชบัญญัติ เครื่องแบบทหาร พ.ศ. ๒๔๗๗ เพื่อยกเลิกกฎกระทรวงฯ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ พ.ศ. ๒๔๗๔ (ซึ่งถือเป็นฉบับที่ ๑ ของการใช้เครื่องแบบสีเทา) แล้วใช้ฉบับนี้แทน โดยมีหลักการอยู่ว่า เรียกชื่อยศเป็นทหารอากาศ เพราะในปี ๒๔๘๐ ได้ยกฐานะเป็นกองทัพอากาศแล้ว จึงเรียกชื่อยศเป็น จ่าอากาศ พันจ่าอากาศ นายเรืออากาศ นายนาวาอากาศ นายพลอากาศ และจอมพลอากาศ เครื่องแบบยังคงแต่งกายเช่นเดียวกับที่ใช้ในฉบับที่ ๑ นอกจากมีการเปลี่ยนแปลงในข้อปลีกย่อย เช่น เปลี่ยนดุม เพิ่มหมอนรองหน้าหมวก ฯลฯ ที่เพิ่มเติมจากฉบับที่ ๑ มีดังต่อไปนี้

เครื่องปกติพลทหาร เปลี่ยนรองเท้าหุ้มข้อ จากเดิมซึ่งเป็นสีน้ำตาล เป็นสีดำผูกเชือก

เครื่องทำงานพลทหาร นอกจากเสื้อแบบราชการดุม ๗ ดุมแล้ว เพิ่มเสื้อเชิ้ตคอพับสีเทา จากเดิมซึ่งมีแต่แขนสั้นอย่างเดียวเป็นมีแขนยาวด้วย

เครื่องปกติจ่าอากาศ ดุมหมวก สำหรับนักบินใช้ดุมโลหะสีทองดุนเป็นรูปปีกกับดาวแทนดุมสีเทา

เครื่องปกติพันจ่าอากาศ ดุมหมวกใช้ดุมโลหะสีทองดุนเป็นรูปปีกกับดาวแทนดุมสีเทา (เดิมใช้ดุมโลหะสีทองเฉพาะนักบิน)

เครื่องปกติสิบาวพันจ่าอากาศ กางเกงขายาวเดิมพับปลายขาเปลี่ยนเป็นไม่พับปลายขา

เครื่องหัตถนายทหาร เพิ่มกางเกงขาสั้นประกอบด้วยรองเท้าสูงหนึ่งสีดำนี้อีกอย่างหนึ่ง

หมวกทรงหม้อดาลสีเทา เปลี่ยนกะบังและสายรัดคางหนัง จากสีเทา เป็นสีดำมัน

เครื่องแบบเต็มยศนายทหารอากาศ เดิมมีชนิดเดียว ฉบับนี้มี ๒ ชนิด คือ เต็มยศสีเทา และเต็มยศสีขาว (ใช้หมวกกันแดดสีขาว)

เครื่องแบบสโมสรนายทหารอากาศ เดิมมีชนิดเดียว ฉบับนี้เพิ่มเป็น ๒ ชนิด คือ สโมสรปิดอก (แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว ส่วนหมวกใช้หมวกทรงหม้อดาลสีขาว รองเท้าหนึ่งสีดำนี้นี้หุ้มข้อชนิดยึดข้างหรือหุ้มส้นชนิดผูก) กับสโมสรเปิดอก (หมวกทรงหม้อดาลสีขาว ประกอบด้วยเสื้อ

เมสส์แยกเกิดขาวหรือหมวกทรงหม้อตาลสีเทา ประกอบเสื้อเมสส์แยกเกิด
สีเทา ผ้าผูกคอเงื่อนทูลกระด้าย กางเกงเลีร์จหรือสักหลาดสีเทาไม่พับปลายขา)

เครื่องหมายยศพันจ่าอากาศ เดิมประดับที่แขน เปลี่ยนให้ประดับ
อินทรีนูนบนบ่า มีเครื่องหมายชนิดโลหะสีทอง กับชนิดทำด้วยผ้าซึ่งใช้กับ
เครื่องแบบทำงาน

นายนาว่าอากาศเอก พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และนายนาว่าอากาศเอก
หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ชมการแสดงการบินครั้งที่ ๑ ของกองทัพอากาศ พ.ศ. ๒๔๘๑ สนามบิน
ดอนเมือง

นอกจากนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป นายพลตรี หลวง พิบูลสงคราม รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้ลงนาม เมื่อ ๘ พฤษภาคม ๒๔๘๐

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๓, ๔ และ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๑, ๒๔๘๔

กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๓ ลง ๒๒ สิงหาคม ๒๔๘๑ ให้ยกเลิกกฎกระทรวงฯ
ฉบับที่ ๒ และต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้มีกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๔ และที่ ๕ แก้ไข
เพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ ซึ่งคงเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมผิดจากเดิม ที่สำคัญมีดังนี้

เครื่องบินแบบปกติชาว พลทหาร และจำอากาศ แต่เดิมไม่มี

- หมวกทรงหม้อตาลสีขาว ปลายสายรัดคางติดดุมขนาดเล็ก ทำด้วยโลหะสีทองดุนเป็นรูปปีกกับดาว
- เสื้อแบบราชการสีขาว มีอินทรีธนูและขีดดุมทำนองเดียวกับ เสื้อเทาแบบราชการ ดุมที่อกเสื้อ ๕ ดุม ทำด้วยโลหะสีทองลายดุนรูปปีกกับดาว
- กางเกงสีขาวขาวยาวไม่พับปลายขา
- เข็มขัดหนังสีน้ำตาล พลทหารคาดทับนอกเสื้อ จำอากาศไม่ต้อง คาดทับนอกเสื้อ
- รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ ชนิดผูก

เครื่องบินแบบปกติสีเทาจำอากาศ เปลี่ยนแปลงดุมสายรัดคางหมวก ใช้ ดุมโลหะสีทองเป็นรูปปีกดาวแทนดุมสีเทา (เดิมใช้ได้เฉพาะจำอากาศนักบิน) และเข็มขัดไม่ต้องคาดทับนอกเสื้อ

เครื่องหมายยศจำอากาศ เดิมมี ๒ อย่าง เพิ่มเป็น ๓ อย่าง เพื่อใช้กับ เครื่องปกติชาว ทำด้วยแถบทองตรึงบนผ้าหรือสักหลาดสีเทาแก่ รูปแบบเช่น เดียวกับแบบเดิม ๒ อย่างนั้น

นายนาว่าอากาศตรี หลวงปลื้มประหารหาญ นักบินงานแสดงการบิน ยืนระหว่างกลาง นายพันทหารบก เครื่องแบบสีกากันแกมเขียว และสีขาว งานแสดงการบินครั้งที่ ๑ สนามบินดอนเมือง ๒๔๔๑

หมวกหมีบสีเทา กฎกระทรวงฯ ฉบับเดิมไม่ได้กำหนดให้มีหมวกหมีบสีเทาใช้ประกอบเครื่องแบบมาก่อน ในกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๓ (๒๔๘๑) ได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ทำการในอากาศให้เฉพาะในโอกาสทำการบินเดินทางหรือฝึกบินด้วยเครื่องบินทั้งระเบิด ต่อมาได้มีกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๔ (๒๔๘๔) แก้ไขในเรื่องนี้เสียใหม่ให้ พลทหาร จำอากาศ พันจ่าอากาศ และนายทหารสัญญาบัตร ใช้หมวกหมีบแต่งกายเครื่องแบบปกติ เครื่องหัด เครื่องทำงาน และเครื่องสนามได้

เครื่องหมายยศ นายทหารประทวนและจำอากาศ

กำหนดขึ้นใหม่ให้นายทหารประทวนและจำอากาศที่เป็นผู้ทำการในอากาศ มีดาว ๕ กليب ขนาดเล็ก

- ทำด้วยไหมเหลืองติดเหนือบั้งสำหรับจำอากาศ
- ทำด้วยโลหะสีทองติดเหนือบั้งสำหรับพันจ่าอากาศ

พ.ศ. ๒๔๘๓

นายพลอากาศตรี หลวงพิบูลสงคราม
เครื่องแบบปกติ (ขาว)
อินทราวุธ พลอากาศตรี

นายนาวาอากาศเอก หลวงอภัยเทวเดช
(หลังสุดเป็นพลอากาศตรี)
ในภาพประดับเครื่องหมายนักบิน
นอกประจำการ

นายเรืออากาศโท มานพ สุริยะ
(หลังสุดเป็น พลอากาศโท)

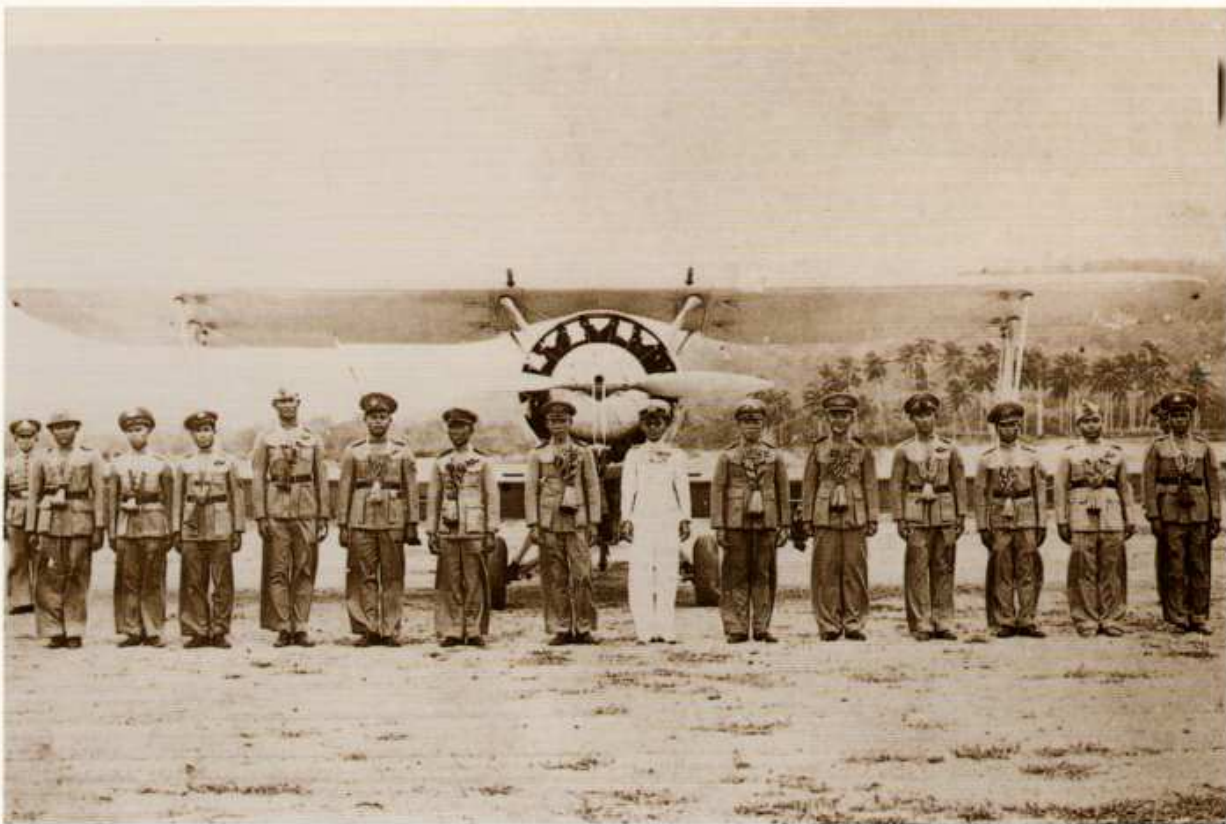
นายนาวาอากาศตรี หลวงเจริญจรัญพร
ในเครื่องบินชุดบิน พ.ศ. ๒๔๗๔
(หลังสุดเป็น พลอากาศโท หลวงเจริญจรัญพร)

นายทหารสัญญาบัตร นักบินรุ่น น. ๔ แต่งกายเครื่องทำงาน พ.ศ. ๒๔๗๔ ถ่ายรูปกับบุคลากรบินเก่า
นายนาวาอากาศโท หลวงเจริญจรัญพร อดีตผู้บังคับการกองบินน้อยที่ ๑ ดอนเมือง (เครื่องแบบทำงาน)

คณะกรรมการสงบศึกฝ่ายไทย (สงครามอินโดจีน) ประกอบด้วยฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน มีนายนาวาอากาศเอก พระคิรีปศิสตราคม เสนาธิการทหาร เป็นหัวหน้าคณะ ออกเดินทางไปกรุงโซ่ง่อน ๒๙ มกราคม ๒๔๘๔ ทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ แต่งเครื่องแบบสมัยนั้น

ภาพงานพิธีในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ นี้ แสดงการแต่งเครื่องแบบทหารอากาศ เครื่องปักติของนายทหารสัญญาบัตร และนายทหารประทวน (คาดเข็มขัดทับเสื้อ) สวมหมวกทรงหม้อตาล หมวกกันแดด และหมวกหนัง เครื่องแบบชุดขาวเป็นทหารเรือ

นักบินฝูงบินขับไล่ที่ ๗๓ ประจำสนามบินอุบลราชธานี กรณีสงครามอินโดจีนของฝรั่งเศส
พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๕

นักบิน ช่างเครื่องบิน ผู้ทิ้งระเบิด ของฝูงบินทิ้งระเบิดที่ ๕๐ กรณีสงครามอินโดจีนของฝรั่งเศส ประจำ
สนามบินบ้านแพะ สระบุรี

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๘๔

กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๖ ให้ยกเลิกกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๔ และที่ ๕ ทั้งหมด สาระสำคัญที่ได้เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมจากกฎกระทรวงฯ ที่ได้ยกเลิกไปแล้ว มีดังนี้

ตราหน้าหมวก ให้เพิ่มยอดเป็น “พระมหามงกุฎเปล่งรัศมี” อยู่เหนืออุณาโลม ตราหน้าหมวกนี้ใช้อยู่ในปัจจุบัน (๒๕๔๒)

หมวก ยกเลิกหมวกกันแดดสีเทา เปลี่ยนผ้าพันหมวกทรงหม้อตาลเป็นผ้าสีน้ำเงินดำ และให้ใช้หมวกหนีบซึ่งทำด้วยผ้าสักหลาดหรือผ้าเลิร์จสีเทากับเครื่องแบบปกติสีเทา เครื่องแบบทำงาน เครื่องแบบฝึกหัด และเครื่องแบบสนาม ทั้งนี้ได้กำหนดส่วนประกอบของหมวกหนีบให้มีตุ้มและแถบผ้าเฉียงที่ตราหน้าหมวกจะติดทับให้มีความแตกต่างกันระหว่าง พลทหาร จำอากาศ พันจ่าอากาศ นายทหารสัญญาบัตร นายพลอากาศและจอมพลอากาศ ด้วย

เครื่องหมายชั้นและอันดับยศ เครื่องหมายยศจำอากาศ เปลี่ยนเป็นใช้อินทรธนูประดับบนบ่า ดังนั้น เครื่องหมายยศในกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๖ ตั้งแต่จำอากาศขึ้นไป จึงประดับบนอินทรธนูทุกชั้นยศ และที่อินทรธนูมีพระมหามงกุฎเหนืออุณาโลม ทำด้วยโลหะสีเงินอยู่เหนือเครื่องหมายยศทั้งสิ้น

เครื่องหมายยศในกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๖ แบ่งเครื่องหมายยศทหารอากาศเป็น “เครื่องหมายชั้นยศ” และ “เครื่องหมายอันดับยศ”

“เครื่องหมายชั้นยศ” กำหนดดังนี้

- พลทหาร ไม่มีเครื่องหมายอย่างใด
- จำอากาศ และพันจ่าอากาศ ไม่มีเครื่องหมายอย่างใดนอกจากใช้อินทรธนูแข็ง
 - นักเรียนนายเรืออากาศ ติดแถบทองขนาด ๑๒ มิลลิเมตร ๑ แถบ ที่แนวกึ่งกลางอินทรธนูตามทางยาว และที่ต้นอินทรธนูติดปีกนกโลหะสีน้ำเงิน ๑ ปีก
 - นายดาบ ติดแถบทองขนาด ๑๒ มิลลิเมตร ๑ แถบ ทับทางขวางอินทรธนู ห่างจากต้นอินทรธนู ๕ มิลลิเมตร
 - นายเรืออากาศ มีแถบทอง ๑๒ มิลลิเมตร ๒ แถบ ติดทับขวางอินทรธนู ห่างจากต้นอินทรธนู ๕ มิลลิเมตร และแถบมีระยะห่างกัน ๕ มิลลิเมตร
 - นายนาวาอากาศ มีแถบทอง แบบและขนาดเดียวกับของนายเรืออากาศ จำนวน ๓ แถบ

- นายพลอากาศ และจอมพลอากาศ มีลวดไหมทองดักไขว้เต็มอินทรธนู ที่ต้นอินทรธนูมีรูปวงล้อชัยพฤกษ์โลหะสีเงิน

เครื่องหมายชั้นยศตั้งแต่จ่าอากาศขึ้นไปจนถึงจอมพลอากาศ ให้มีพระมหามงกุฎเหนืออุณาโลมทำด้วยโลหะสีน้ำเงินทับอินทรธนูเหนือเครื่องหมายอันดับยศ และเมื่อแต่งทับเครื่องแบบทำงานอินทรธนูอ่อน ส่วนใดของเครื่องหมายเป็นแถบทองหรือลวดไหมทองก็ให้ใช้ไหมสีเหลืองปักแทน

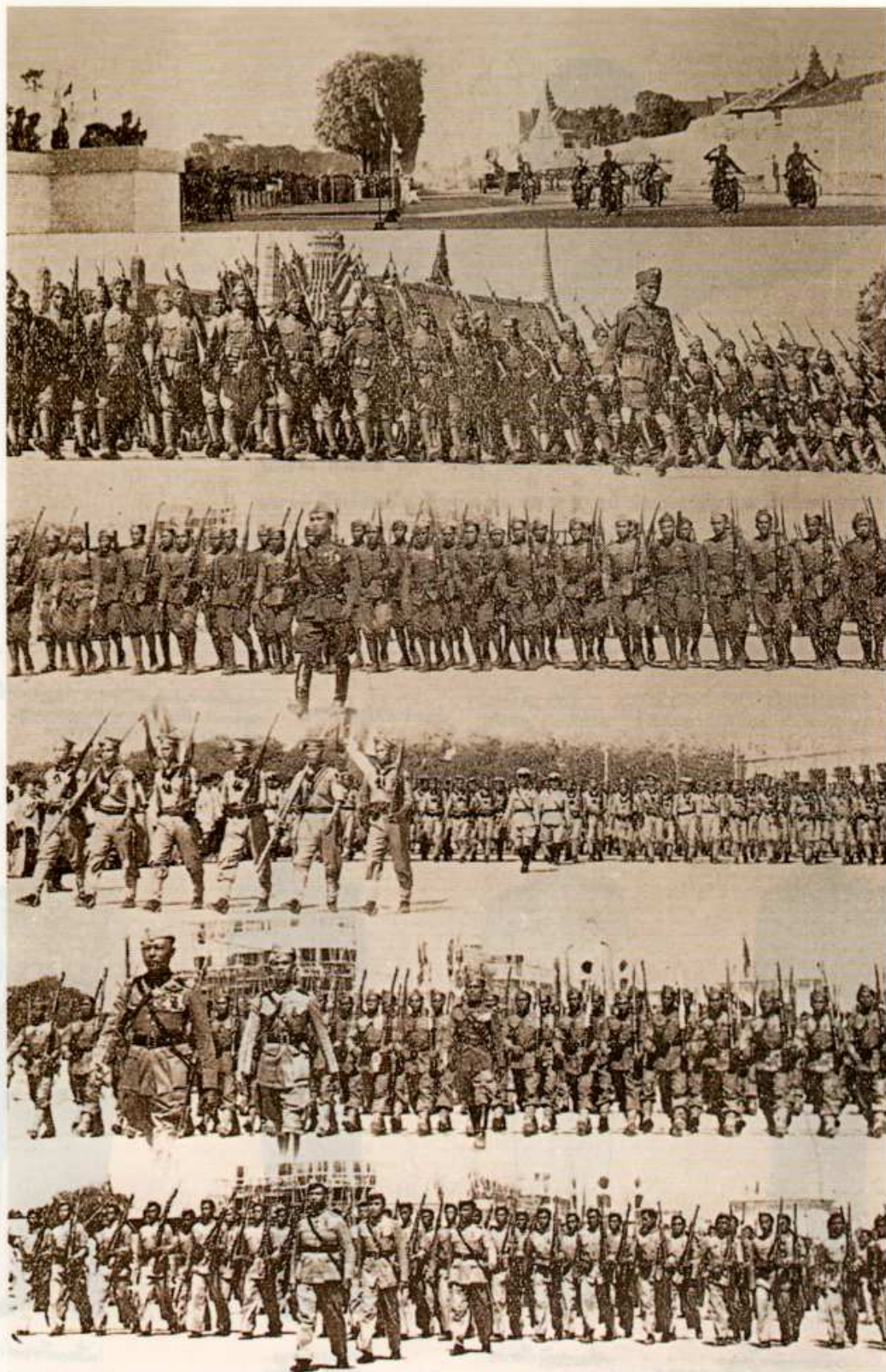
“เครื่องหมายอันดับยศ” กำหนดดังนี้

- พลทหาร ไม่ต้องใช้เครื่องหมายอันดับยศอย่างใด
- จ่าอากาศ ใช้บังรูปหางนกแซงแซว ทำด้วยโลหะสีทอง จ่าอากาศตรี ๑ บั้ง จ่าอากาศโท ๒ บั้ง และจ่าอากาศเอก ๓ บั้ง หากใช้เครื่องหมายกับเครื่องแบบทำงานอินทรธนูอ่อน เปลี่ยนเป็นปักด้วยไหมเหลืองแทนโลหะสีทอง
- พันจ่าอากาศ มีแถบทองขนาด ๕ มิลลิเมตร ติดทับขวางอินทรธนู ห่างจากต้นอินทรธนู ๕ มิลลิเมตร มีระยะห่างระหว่างแถบ ๕ มิลลิเมตร พันจ่าอากาศตรี ๑ แถบ พันจ่าอากาศโท ๒ แถบ พันจ่าอากาศเอก ๓ แถบ และเปลี่ยนเป็นแถบไหมเหลืองเมื่อใช้กับเครื่องแบบทำงาน
- นายดาบ มีโลหะสีเงินรูปกระบี่ไขว้ติดทับลงบนอินทรธนูเหนือแถบทองทั้งสองข้าง
- นายพลอากาศตรี นายนาวาอากาศตรี นายเรืออากาศตรี ประดับดาวโลหะสีเงิน ๑ ดาว บนแถบทองของอินทรธนู
- นายพลอากาศโท นายนาวาอากาศโท นายเรืออากาศโท ประดับดาวโลหะสีเงิน ๒ ดาว บนแถบทองของอินทรธนู
- นายพลอากาศเอก นายนาวาอากาศเอก นายเรืออากาศเอก ประดับดาวโลหะสีเงิน ๓ ดาว เรียงตามยาวบนแถบทองของอินทรธนู
- จอมพลอากาศ ใช้เครื่องหมายรูปคทากับกระบี่ไขว้สีเงิน ประดับบนต้นอินทรธนูเหนือวงล้อชัยพฤกษ์ เป็นเครื่องหมาย

เครื่องหมายสังกัดและจำพวก ได้กำหนดรูปร่างของเครื่องหมายสังกัดหน่วย ทำด้วยโลหะสีทองติดที่คอปกเสื้อทั้งสองข้าง เป็นตัวอักษร และเครื่องหมายต่างๆ เป็นสัญลักษณ์ว่า ทำหน้าที่จำพวกใด โดยเฉพาะหน่วยที่เป็นฝูงบิน กองบิน หรือหน่วยงานอื่น ให้เห็นชัดเจนมากขึ้น

เครื่องหมายความสามารถในการบิน ให้เพิ่มยอดเหนืออุณาโลมเป็นพระมหามงกุฎเปล่งรัศมี และปักด้วยด้ายทองเช่นเดิม

อนึ่ง ในกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๖ นี้ ได้กำหนดเครื่องแบบสำหรับนักเรียนนายเรืออากาศขึ้นไว้ด้วยเป็นครั้งแรก (แต่โรงเรียนนายเรืออากาศได้มาจัดตั้งขึ้นในปี ๒๔๙๖)

การแต่งเครื่องแบบของ ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และตำรวจสนาม
 ในการสวนสนามฉลองชัยชนะกรณีพิพาทสงครามอินโดจีนของฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๘๔

นายเรืออากาศโท ศานิต นวลมณี (ยศขณะนั้น) นำเครื่องบินคอร์แซร์เข้าโจมตีเมืองเวียงจันทน์แล้วถูกยิงที่หัวเข้า และถูกถึงเชื้อเพลิงทะลุเกิดไฟไหม้ จึงต้องสละเครื่องบิน และโดดร่มชูชีพลงที่ อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย เมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๓ (ภาพเขียนสีน้ำมัน โดย พันเอก วันชัย สุวรรณชฎ)

นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ประดับเหรียญกล้าหาญกรณีพิพาทสงครามอินโดจีนของฝรั่งเศส ให้แก่นายเรืออากาศเอก เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร นักบินกองทัพอากาศผู้หนึ่งที่ประกอบวีรกรรม พ.ศ. ๒๔๘๔

หม່วนายทหารสัญญาบัตร นักบินปฏิบัติหน้าที่เชิญและ
กำกับธงชัยเฉลิมพล แต่งเครื่องแบบปกติ คาดเข็มขัด
สายโยง สวมหมวกทึบ

อินทธรณเครื่องหมายยศ ตามกฎกระทรวงกลาโหม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๘๔

ปกติสีเทา

นายนาวาอากาศโท หลวงอิสรางกูรเสนีย์

ปกติสีขาว

นายนาวาอากาศโท ม.ร.ว. บุณณรงค์ สดาวัลย์

นายเรืออากาศตรี พะเนียง กานต์รัตน์

พลอากาศโท หลวงเทวฤทธิ์พันธุ์เล็ก

ผู้บัญชาการทหารอากาศ

ในเครื่องแบบเต็มยศสีเทา

(อินทราวุธยศนายพลอากาศสมัยก่อน
ดาวเรียงกันตามยาว ต่างกับปัจจุบัน)

พลอากาศโท หลวงเทวฤทธิ์พันธุ์เล็ก ผู้บัญชาการทหารอากาศ และคณะ เดินทางไปเยี่ยม
กองทัพอากาศอังกฤษภาคตะวันออกไกล ณ สิงคโปร์ ตุลาคม ๒๔๙๐

พลอากาศโท พัน รณนภากาศ ฤทธาคนี รองผู้บัญชาการทหารอากาศ

นำคณะผู้แทนกองทัพอากาศไปเยี่ยมชมกิจการ กองทัพอากาศอังกฤษภาคตะวันออกไกล ณ สิงคโปร์ ๑๕-๑๘ มีนาคม ๒๔๙๒

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๕๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เสด็จขึ้นครองราชย์ในปี ๒๕๕๕

กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๑๐ ยกเลิกกฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๖ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม คือ ฉบับที่ ๗, ๘ และ ๙ ทุกฉบับ มีสาระสำคัญที่เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมจากเครื่องแบบทหารอากาศเดิม ดังนี้

เครื่องแบบจ่าอากาศ พลทหาร และนักเรียนทหาร แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท

เครื่องแบบปกติ มี ๒ ชนิด

- ปกติเทา ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีเทา เสื้อสีเทาคอพับ แขนสั้นหรือแขนยาว อินทรธนูอ่อน กางเกงขาสั้นสีเทา รองเท้าหนังสีดำหรือสีน้ำตาลหุ้มข้อหรือหุ้มส้น

- ปกติขาว ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีขาว เสื้อแขนนอกคอปิดสีขาว อินทรธนูอ่อน กางเกงขาสั้นสีขาว รองเท้าหนังสีดำ หุ้มข้อหรือหุ้มส้น

เครื่องแบบฝึก เหมือนปกติเทา แต่จะใช้หมวกเหล็กสีเทาก็ได้ และมีสนับแข้งผ้าสีเทาครึ่งน่อง

เครื่องแบบสนาม เหมือนเครื่องแบบฝึกและให้มีเครื่องประกอบสนาม

เครื่องแบบเต็มยศสีเทา เหมือนเครื่องแบบฝึก แต่สนับแข้งเป็นผ้าสีขาว เข็มขัดผ้าดำสีเทา ประกอบกระเป๋าก้น กระสุนและซองดาบทำด้วยผ้าดำสีเทา และเครื่องประกอบแบบเต็มยศ

เครื่องแบบพันจ่าอากาศ แบ่งออกเป็น ๗ ประเภท ใน ๔ ประเภท แต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบจ่าอากาศแล้วเพิ่มอีก ๓ ประเภท คือ เครื่องแบบครึ่งยศ เครื่องแบบสโมสรเปิดอก และเครื่องแบบกันหนาว (ทั้ง ๓ ประเภทนี้ รายละเอียดดูในกฎกระทรวงฯ)

ในเครื่องแบบปกติได้มีเพิ่มเติมจากที่จ่าอากาศแต่งได้อีก ๒ ชนิด คือ “ปกติเทาพิเศษ” และ “ปกติเทา (คอแบะ)”

- ปกติเทาพิเศษ แต่งกายเหมือนเครื่องแบบปกติเทาธรรมดา นั้น แต่ให้ผู้ผูกผ้าผูกคอสีดำ เจียนกะลาสีเพิ่มขึ้น

กองทัพอากาศ (๒๕๕๕) รังนกที่ ๙ (เสด็จขึ้นครองราชย์ ๒๕๖๙)
กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๑๐ (๒๕๖๕) ออกตามความใน พ.ร.บ. ๒๕๖๗ นายทหารสัญญาบัตร

ปกติสีเท

ปกติสีขาว

ปกติสีเทา(หนัก)
(หรือ ธนสัน)

เต็มยศสีเท

- ปกติเทา (คอแบะ) หมวกทรงหม้อตาลสีเทา เสื้อชั้นนอก คอแบะสีเทา อินทธรณูเชิง กางเกงขาสีเทา รองเท้าหนังสีดำหรือสีน้ำตาล หุ้มสัน เสื้อเชิ้ตชั้นในสีขาวหรือสีเทา ผ้าผูกคอสีดำเงื่อนกะลาลี

ส่วนเครื่องแบบเต็มยศได้มีเพิ่มให้แต่งอีก ๑ ชนิด คือ เต็มยศขาว ซึ่งแต่งเช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ ที่มีเพิ่มขึ้นจากที่จำอากาศแต่งกาย รายละเอียดดูในกฎกระทรวงฯ

เครื่องแบบนายทหารสัญญาบัตร แบ่งเป็น ๗ ประเภท และแต่งกายในแต่ละประเภทด้วยหมวก เสื้อ กางเกง และรองเท้า แบบและสีอย่างไร คงแต่งเช่นเดียวกับที่กำหนดให้ พันจ่าอากาศแต่งต่างกันเฉพาะเครื่องหมายยศ เครื่องหมายประกอบและส่วนประกอบของเครื่องแบบบางอย่างตามชั้นยศ

เครื่องหมายยศ กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๑๐ ได้เปลี่ยนรูปของเครื่องหมายยศทุกชั้นยศ เป็นแบบที่ได้ใช้มาจนถึงปัจจุบัน (๒๕๕๒) ที่เป็นเครื่องหมายยศที่อินทธรณูและที่ประดับแขน (แต่ยังไม่มีการใช้เครื่องหมายยศประดับที่คอปกเสื้อ)

เครื่องหมายสังกัด กำหนดรูปแบบขึ้นใหม่เป็นรูปของวงใบช่อชัยพฤกษ์ ภายในวงใบช่อชัยพฤกษ์มีรูปเครื่องหมายสัญลักษณ์ของหน่วยต่างๆ ทำให้มีรูปแบบเฉพาะเครื่องหมายสังกัดเหมือนกัน และยังใช้อยู่จนปัจจุบัน (๒๕๔๒)

เครื่องหมายความสามารถในการบิน กำหนดให้แบ่งเครื่องหมายฯ เป็น ๕ ชั้น คือ

- ชั้นที่ ๓ เหนืออาร์มธงชาติ ไม่มีเครื่องหมาย
- ชั้นที่ ๒ เหนืออาร์มธงชาติ มีรูปดาว ๕ กลีบ
- ชั้นที่ ๑ เหนืออาร์มธงชาติ มีพระมหามงกุฎเปล่งรัศมี
- ศิษย์การบินชั้นมัธยม อาร์มธงชาติและปีกนก ๑ ปีก
- กิตติมศักดิ์ เหมือนชั้น ๑ แต่ไม่มีอนุโลมได้พระมหามงกุฎ

รายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ ดูได้จากกฎกระทรวงฯ

กองทัพอากาศ (๒๕๔๕)

กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๑๐ (๒๕๔๕) ออกตามความของบ.ร.๑๒๕๖/๗

ธงชัยของกองทัพอากาศ

ธงเจ้าอาภรณ์

ท่าอากาศยานทหาร

ปกติสีหม

พิเศษสีขาว

ปกติสีท

ทหาร (หรือ ขวัญ)

พลอากาศโท หลวงเทวฤทธิ์พันธุ์ อธิบดีผู้บัญชาการทหารอากาศ รับการเคารพของขบวนสวนสนาม
ของทหารอากาศ ณ สนามบินดอนเมือง ภาพนี้เพื่อสังเกตการแต่งเครื่องแบบทหารสวนสนาม

จอมพลอากาศ ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และจอมพลอากาศ พัน
รณนภากาศ ฤทธาคนี ผู้บัญชาการทหารอากาศ ในเครื่องบินปึกคัสสิเท (มีเข็มขัดผ้าสีเทาคาดเอวทับเสื้อคอแบะ) พ.ศ. ๒๕๐๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ พระราชทานธงชัยเฉลิมพล แก่โรงเรียนนายเรืออากาศ และ
โรงเรียนจ่าอากาศ เมื่อ ๑๕ มกราคม ๒๔๗๗ ณ พระที่นั่งชุมสาย ในสนามพระที่นั่งอนันตสมาคม
พระราชวังดุสิต ในฉลองพระองค์เครื่องแบบปกติเทา (คอแบะ) ทหารอากาศ พลอากาศเอก ฟิ้น รณนากาศ
ฤทธาคนี ผู้บัญชาการทหารอากาศ (ยศขณะนั้น) เป็นผู้กราบบังคมทูลถวายขอรับพระราชทาน
เครื่องแบบปกติเทา (คอแบะ) ขณะนั้นมีเข็มขัดผ้าสีเทาคาดทับเอวเสื้อด้วย

จากซ้ายไปขวา

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก จอมพลเรือ หลวงยุทธศาสตร์โกศล ผู้บัญชาการทหารเรือ และ จอมพลอากาศ พันธมนอากาศ ดุทธาคนี ผู้บัญชาการทหารอากาศ ในเครื่องบินจอมพลอากาศ ๓ ท่าน จอมพล ๑ ท่าน ถ่ายรูปที่กองทัพอากาศ ดอนเมือง พ.ศ. ๒๕๐๐ (เครื่องบินแบบปกติ คอแบะ ไม่ใช่เอ็มซีดีห้าคาทที่บีเอเอ เสือแล้ว)

เครื่องบินทหารอากาศที่ได้รับความนิยมพอให้เข้าใจและเห็นภาพ ตั้งแต่ที่เริ่มกิจการแผนการบินใน พ.ศ. ๒๔๕๖ แล้ววิวัฒนาการมาโดยลำดับเป็นกองทัพอากาศใน พ.ศ. ๒๔๘๐ มีสาระสำคัญในการแต่งเครื่องบินของทหารอากาศ จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ดังที่กำหนดไว้เพียงเท่านี้

ต่อมาหลังจากนั้น ตั้งแต่วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๐๐ ได้มีกฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องบินทหารอากาศ (ฉบับที่ ๑๑) กำหนดตามมาโดยให้เพิ่มเติมเครื่องบินทหารอากาศอีกหลายชุดตามความจำเป็นที่มีเจ้าหน้าที่ต่างๆ เพิ่มขึ้น ที่สำคัญในกฎกระทรวงฯ ฉบับนี้ได้กำหนดให้มี**เครื่องบินทหารอากาศหญิง**ขึ้นเป็นครั้งแรก และในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้มีฉบับที่ ๑๒ เพิ่มเติมแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยตามแบบอย่างเครื่องบินทหารของอารยประเทศ อีก นับถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๒ แล้วยังมีการเพิ่มเติมมาอีกหลายฉบับ

เครื่องบินทหารอากาศในอดีตตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ ถึงต้นรัชกาลที่ ๙ มีวิวัฒนาการที่ควรจะกล่าวถึงในที่นี้จึงมีเพียงนี้ ■

นายทหารอากาศสัญญาบัตรหญิง

ยืนซ้ายสุดร่วมกับนายทหารเรือหญิง และนายทหารบกหญิง ในงานพิธีสวนสนามวันพระบารมีปกเกล้า ๒๑ มกราคม ๒๕๐๔ ณ ลานอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ราชดำเนิน

เครื่องแบบตำรวจ

เครื่องแบบตำรวจ

เครื่องแบบตำรวจ

เครื่องแบบตำรวจ

ประวัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

“กรมตำรวจ” มีประวัติความเป็นมาเริ่มตั้งแต่เมื่อครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งนั้น เรียกว่า “ยุค” เช่น ยุคที่ ๑ กบฏนอมนัส ยุคที่ ๕ พลโท พระองค์เจ้าคำรบ และในแต่ละยุคเรียกชื่อหน่วยงานหรือสังกัดตามยุคตามสมัย เช่น ในเบื้องต้นเรียกกองโปลิศคอนสเทเบิล ต่อมาเรียก กองตระเวน กรมตระเวน กรมตำรวจพระนครบาล กรมตำรวจภูธร เป็นต้น ครั้งสุดท้ายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ รัชกาลที่ ๗ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อจาก “กรมตำรวจภูธร” เป็น “กรมตำรวจ” มาจนกระทั่งทุกวันนี้ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่

การแต่งเครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕
พล.ท. พระองค์เจ้าคำรบ เป็นอธิบดีกรมตำรวจพระนครบาล และภูธรยุคลี๕ (ร.๗)

การแต่งเครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕ พล.ท. พระองค์เจ้าคำรบ เป็นอธิบดีกรมตำรวจพระนครบาล และภูธรยุคลี๕ (รัชกาลที่ ๗)

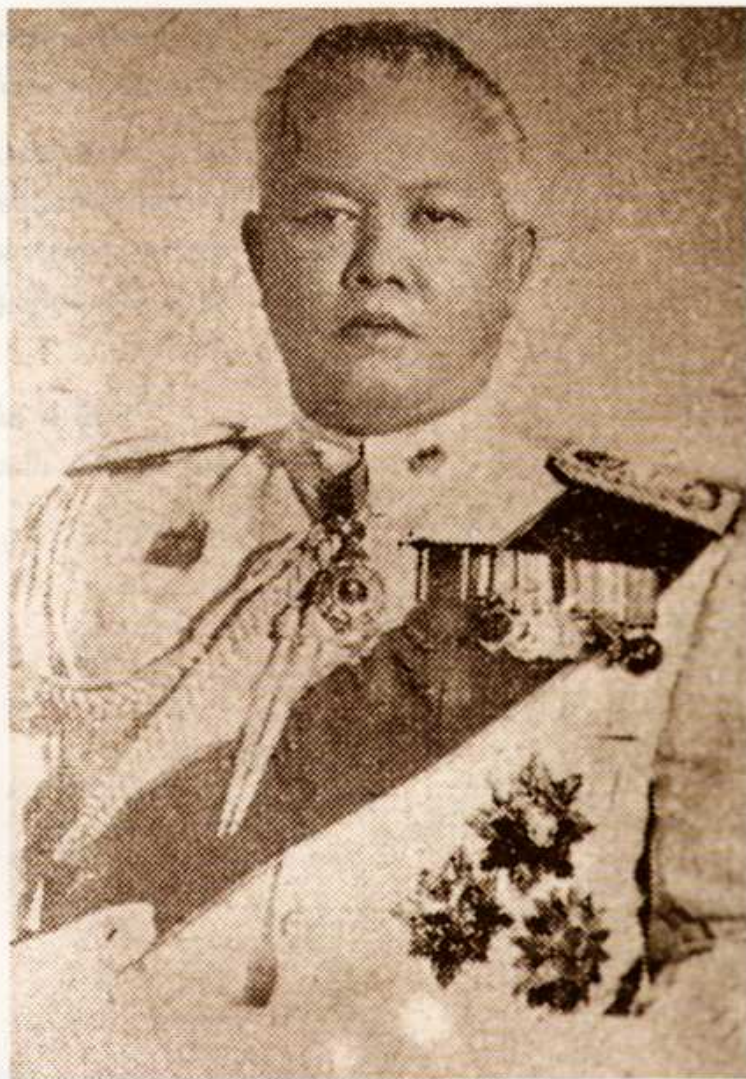
พ.ต.ท. ซี.เอส. ฟอร์ดี้ และ
พล.ต.ท. พระยาวาสุเทพ (E.W. Trotter)
(แต่งเครื่องแบบสมัยกรมกองตระเวน)

๑๗ พ.ย. ๒๔๗๕) ในคณะรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรี พ.ต.อ. พระยาบุเรศ ผดุงกิจ (รวย พรหมโมบล) เป็นอธิบดีกรมตำรวจ (คนแรก) ในขณะที่มีชื่อเป็น กรมตำรวจ (ครั้งแรก)

สำหรับ “วันตำรวจไทย” คือวันที่ ๑๓ ตุลาคม นั้น สืบเนื่องมาจากเป็นวันประกาศรวมกรมพลตระเวน กับ กรมตำรวจภูธร เป็นกรมเดียวกัน (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๒ หน้า ๓๑๔ ลงวันที่ ๑๗ ต.ค. ๒๔๕๘) ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) และพลโท พระองค์เจ้าคำรบ เป็นอธิบดีกรมตำรวจภูธร หลังจากมีวันตำรวจเกิดขึ้นแล้วก็มิได้จัดพิธีเฉลิมฉลองระลึกวันตำรวจแต่อย่างใด เวลาได้ล่วงเลยมานานถึง ๓๔ ปี (ต.ค. ๒๔๕๘ - ต.ค. ๒๔๙๒) จึงได้จัดทำพิธีอย่างเป็นทางการขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ในขณะนั้น พล.ต.อ. หลวงชาติตระการโกศล (เจียม ลิมปิชาติ) เป็นอธิบดีกรมตำรวจ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๔ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจได้จัดทำพิธีใหญ่โดยขึ้นอีกเมื่อถึงวันตำรวจ เช่น จัดให้มีการเดินสวนสนามและกระทำต่อเนื่องกันมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ จึงระงับการจัดเดินสวนสนาม คงกระทำแต่พิธีทางศาสนา ซึ่งจัดขึ้นที่อาคาร ๑ กรมตำรวจ ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ของทุกปี

พล.ต.อ. หลวงชาติตระการโกศล อธิบดีกรมตำรวจ
พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๔๙๔

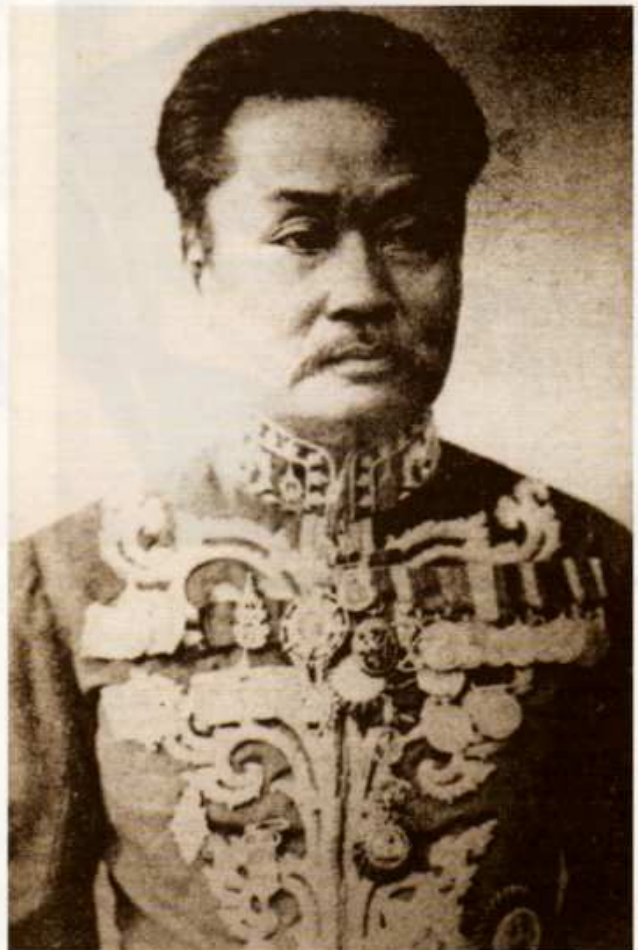
พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ
พ.ศ. ๒๔๙๔ - ๒๕๐๐

ดังนั้น กรมตำรวจจะเริ่มมีมานานสักเท่าใด อาจแบ่งช่วงระยะเวลาได้
ดังนี้

ช่วงแรก พ.ศ. ๑๘๐๐ - พ.ศ. ๒๓๒๕ เป็นเวลา ๕๒๕ ปี ลักษณะ
การปกครองเป็นแบบจตุสดมภ์ เวียง วัง คลัง นา หรือแบบสมบูรณาญา-
สิทธิราชย์ หรือราชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจแต่พระองค์
เดียว มีศักดินาของตำรวจเกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่มียกฐานะเป็นกรมตำรวจ เรียก
ชื่อตำแหน่งตามพระราชโองการเฉพาะตำรวจ เช่น ขุนสารวัตรสำหรับตรวจ
ผู้ร้าย นา ๕๐๐ หมื่นนักตี่ภูวดล นา ๓๐๐ และพันหัวพันท้าย นา ๑๐๐ เป็นต้น

ช่วงที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๓๕ - พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นเวลา ๑๔๐ ปี ลักษณะ
การปกครองเช่นเดียวกับช่วงแรก กิจการตำรวจมีชื่อเป็น กองโปลิศ กอง
ตระเวน กรมตระเวน กรมพลตระเวน ฯลฯ ยังไม่มีชื่อเป็นกรมตำรวจ แต่มี
ชื่อเรียกตำแหน่งเป็นผู้บังคับการ อธิบดีกรมพลตระเวน อธิบดีกรมตำรวจภูธร
เป็นต้นมา

ช่วงที่ ๓ สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง ๑๖
ตุลาคม ๒๕๔๑ เป็นเวลา ๖๖ ปี ลักษณะการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย

พระยามนตรีวิจิตรวิบูลย์ (เลื่อม มนต์วิจิตร)
ตำรวจวังสมัยในรัชกาลที่ ๖

กิจการของตำรวจได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้มีชื่อเป็นกรมตำรวจ และเรียกชื่อหัวหน้าส่วนราชการว่าอธิบดีกรมตำรวจ เป็นครั้งสุดท้าย

ช่วงที่ ๔ ความพยายามที่จะโอนกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็สำเร็จ โดยมีพระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๑ เป็นปีที่ ๕๓ ในรัชกาลปัจจุบัน โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้บังคับบัญชา

เครื่องแบบตำรวจไทย

เครื่องแบบตำรวจ หมายถึง เครื่องแต่งกายของตำรวจที่กำหนดขึ้น โดยกฎหมาย ตามปกติเครื่องแบบตำรวจประกอบด้วย หมวก เสื้อ กางเกง รองเท้า เครื่องหมายยศ จำพวก สังกัด และอื่นๆ กับเครื่องประกอบต่างๆ ซึ่งส่วนประกอบของเครื่องหมายเหล่านี้ ย่อมเปลี่ยนแปลงแก้ไขอยู่เสมอตามความเหมาะสมและวิวัฒนาการของสังคม โดยที่กรมตำรวจเป็นกรมใหญ่และตั้งมานาน กล่าวคือ ได้ตั้งมาไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ปี จึงเป็นธรรมดาที่สถาบันแห่งนี้ย่อมมีวิวัฒนาการมาตามยุคตามสมัย ควบคู่มากับความเจริญของบ้านเมือง เครื่องแบบตำรวจอันเป็นส่วนหนึ่งของตำรวจก็ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขกันมาหลายยุคหลายสมัย แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าในระยะต้นๆ ไม่ได้มีบันทึกหรือเก็บหลักฐานเกี่ยวกับเครื่องแบบตำรวจไว้จึงยากที่จะศึกษาตรวจสอบ อย่างไรก็ตามเพื่อความสะดวกแก่การศึกษาอาจแบ่งวิวัฒนาการของเครื่องแบบตำรวจไทยออกได้เป็น ๓ ยุคใหญ่ๆ ดังนี้

๑. ยุคก่อนใช้พระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗

๒. ยุคหลังใช้พระราชบัญญัติเครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗

๓. ยุคปัจจุบัน (เริ่มแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓)

ต่อไปจะได้กล่าวถึงเครื่องแบบตำรวจตามลำดับยุคข้างต้น

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๑

(ก่อนใช้ พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗)

เครื่องแบบตำรวจในยุคนี้จะเริ่มต้นตั้งแต่พุทธศักราชใดยังไม่พบหลักฐานพอที่จะยืนยันได้แน่ชัด จึงต้องสันนิษฐานจากเอกสารต่างๆ เท่าที่มี ซึ่งพอจะยุติได้ว่าในสมัยโบราณนั้น ตำรวจหน่วยแรกที่จัดตั้งขึ้นน่าจะได้นำ

ขุนตำรวจโท พระสุริยภักดี
(บุญช่วย วรธนรักษ์) ผู้เขียนเรื่องตำรวจหลวง

ตำรวจวังหรือตำรวจหลวง มีหน้าที่ถวายความปลอดภัยให้แก่องค์พระมหากษัตริย์ และความสงบเรียบร้อยภายในพระราชวังที่ประทับขององค์พระประมุขของชาติเป็นส่วนใหญ่ เครื่องแบบตำรวจในระยะนี้คงจะเป็นทำนองเดียวกับทหารรักษาพระองค์หรือพวกมหาดเล็ก ต่อมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. ๒๔๐๕) โปรดเกล้าฯ ให้ฝรั่งชาติอังกฤษ คือ กัปตัน เอส.เจ.เบิร์ด เอ็มส์ (S.J. Bird Ames) ซึ่งต่อมาได้เป็นหลวงรัฐยาภิบาลบัญชา เป็นผู้จัดตั้งกองตำรวจขึ้นเป็นครั้งแรก การแต่งกายของตำรวจก็เป็นไปตามแบบอย่างของอังกฤษ คือ นุ่งกางเกงขายาวสีน้ำเงินแก่ สวมหมวกเฮลเม็ต (Helmet) สีนํ้าเงิน มีสายหนังรัดคาง เสื้อคอตั้งสีน้ำเงินแก่ ดุม ๕ ดุม มีเข็มขัดหนังเหน็บกระบอง

พลตำรวจกรมพระนครบาล

พ.ศ. ๒๔๐๗ - ๒๔๑๑

กัปตัน เอส.เจ.เบิร์ด เอ็มส์ หรือ หลวง
รัฐยาภิบาลบัญชา (Samual Joseph Bird
Ames) พ.ศ. ๒๔๐๕

ต่อมาในรัชกาลที่ ๕ ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๔๐ เมื่อตั้งกองตระเวนขึ้น
แล้วได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบตำรวจ ดังต่อไปนี้

กางเกง ขาววสีกากี สำหรับนายตำรวจ กางเกงขาสั้นเลยเข้าสีกากี
สำหรับพลตำรวจ และผ้าพันแข้งสีดำยังคงใช้รวมทั้งนายตำรวจและพลตำรวจ
ในขณะประจำการและเต็มยศสำหรับนายตำรวจชั้นหัวหน้า

เสื้อ ทรงกระบอกสีกากี มีดุม ๕ ดุม ทำด้วยโลหะสีเงิน เสื้อติด
อินทรีนูนอ่อน มีกระเป๋าทิ้งสองข้าง ชายเสื้อไว้นอกกางเกง

หมวก สีดำลักษณะคล้ายหมวกแก๊ป ไม่มีกะบัง มีจุกแดง ตรา
หน้าหมวกมีขนาดเท่าเหรียญเงินสองสลึงในสมัยนั้น ทำด้วยโลหะสีเงินรูป

กลีบบัวหงายมีรูปช้าง ๓ หัวยืนในตราอาร์ม ที่ขอบวงกลมโดยรอบมีอักษรไทยว่า “พลตระเวนสยาม”

เข็มขัด คาคีเมฆ (ขนาดและชนิดเดียวกับของพลตำรวจในปัจจุบัน)
ทับนอกเสื้อ

รองเท้า ไม่สวมรองเท้า

ต่อมาเมื่อมหาอำมาตย์โท อีริค เซนต์ ยอน ลอซัน เข้ารับตำแหน่งแทน
มิสเตอร์ เอ.เอ.ยาติน แล้วก็ได้เปลี่ยนแปลงเครื่องแบบตำรวจบ้าง โดยเปลี่ยน
เป็นใช้หมวกแก๊ปมีกะบัง

นายพลตำรวจโท อีริค เซนต์ ยอน ลอซัน (Eric Saint John Lawson)

นาย เอ.เจ.ยาร์ดิน (A.J. Jardine) ชาวอังกฤษ

นายตำรวจกรมกองตระเวน พ.ศ. ๒๔๓๐

พลตำรวจกรมกองตระเวน พ.ศ. ๒๔๔๐

ภาพนี้ถ่ายจาก (ฉบับที่ ๖๖) พิพิธภัณฑ์ไทย

เครื่องแบบตำรวจภูธร

นายสิบ พลตำรวจ พลตำรวจ ใช้เสื้อแบบราชการสี kaki กระดุม
แบนทองขาว อินทราวุธใช้ผ้าสักหลาดดำตัดเป็นแผ่นกว้าง ๕ ซม. สายรัดคาง
ใช้ด้ายขาวถักคาดเป็นเข็มขัดหนังดำนอกเสื้อ เหน็บดาบปลายปืน

นายสิบตำรวจ ใช้เสื้อ กางเกง หมวก อย่างเดียวกับพลตำรวจ
ผิดกันแต่นายสิบมีบังดาขาวถักติดแขนเสื้อเหนือข้อศอกซ้าย ๑ บั้ง นายสิบโท
๒ บั้ง นายสิบเอก ๓ บั้ง จ่านายสิบ ๔ บั้ง

พระยาศรีสุรสงคราม จเรตำรวจภูธร

นายตำรวจภูธรชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องแบบ ๕ ชนิด คือ

๑. เครื่องแบบปกติ

เสื้อแบบราชการ สีขาวและสี kaki กระดุมทองขาว

กางเกงขายาว สีขาวและสี kaki

ชุดฝึกทหารบกสมัยกลาง

หมวกทรงหม้อตาล ปลอกสีขาและสีกากี กะบังหน้าหมวกหนังดำ
สายรัดคางเงินมีตราอาร์มแผ่นดินเงินติดที่หน้าหมวก

รองเท้าหนังดำหุ้มข้อเท้า

เข็มขัดคาดในเสื้อ เทียบกระเป๋ยาว พู่กระปี่เงิน

อินทราธนู ถ้าเป็นฝ่ายประจำการใช้สังกะสีตัดเป็นแผ่นยาวตามบ่า
ย่อมุม ๒ มุมทางต้นบ่า หุ้มสักหลาดดำ มีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. ขลิบรอบ
สามด้าน ตั้งแต่ต้นบ่ามาปลายบ่า ถ้าเป็นฝ่ายพนักงานใช้สังกะสีตัดเป็นแผ่น
ย่อมุมทั้ง ๔ มุม หุ้มผ้าสักหลาดดำมีแถบเงินกว้าง ๒ ซม. ขลิบริมทั้งสี่ด้าน
ติดขวางบ่า

เครื่องหมายยศนายตำรวจจตุรชั้นสัญญาบัตร แบ่งออกเป็นชั้นๆ
ดังนี้

นายร้อยตรีประจำการ มีจักรชุบทองติดบนปลายอินทราธนู อินทรา-
ธนูละ ๑ จักร

นายร้อยตรีพนักงาน มีจักรชุบทองติดบนกลางอินทราธนู อินทราธนู
ละ ๑ จักร

ร้อยตำรวจตรี

พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๒๔๕๒

เครื่องแบบเครื่องยศหรือเครื่องแบบเครื่องยศนายร้อย
ตำรวจตรี พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๒๔๔๒

นายร้อยโทประจำการ มีจักรชูทองติดเรียงตั้งแต่บนปลายอินท-
ธนูมาบนกลางอินทธนู อินทธนูละ ๒ จักร

นายร้อยโทพนักงาน มีจักรชูทองติดเรียงบนปลายอินทธนูตั้งแต่
ข้างหน้ามาบนกลางอินทธนู อินทธนูละ ๒ จักร

นายร้อยเอกประจำการ มีจักรชูทองติดเรียงตั้งแต่บนปลายอินท-
ธนูมาบนกลางอินทธนู และบนอินทธนูทางต้นป้า อินทธนูละ ๓ จักร

นายร้อยเอกพนักงาน มีจักรชูทองติดเรียงบนปลายอินทธนู
ตั้งแต่ข้างหน้ามาบนกลางอินทธนู และข้างหลังอินทธนูละ ๓ จักร

นายพันตรี นายพันโท นายพันเอกประจำการและพนักงาน ใช้
อินทธนูและติดจักรเครื่องหมายวิธีเดียวกันกับนายร้อยประจำการ นาย
ร้อยพนักงาน ซึ่งกล่าวมาข้างต้นนี้ แต่มีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. ทาบบนกลาง
อินทธนูยาวตามอินทธนู

๒. เครื่องยศ เลื่อนแบบราชการสีขาวยกระดุมทองขาว ติดอินทธนูยศ
ตามที่กล่าวมาข้างต้น

กางเกงสีกหลาดดำ ซายาว ติดแถบสีกหลาดขาวกว้าง ๕ ซม. ที่
ตะเข็บซากางเกงทั้ง ๒ ซา

หมวกทรงหม้อตาลปกขาว

รองเท้าหนังดำหุ้มข้อเท้า

เข็มขัดสายเงินคาดในเสื้อ เหน็บกระบี่

เครื่องแบบเครื่องยศใหญ่หรือเครื่องแบบ
เครื่องยศใหญ่พันตำรวจตรีประจำการ
พ.ศ. ๒๔๙๐

๓. เครื่องยศใหญ่ เสื้อแบบราชการสีกหลาดดำ กระดุมทองขาว
มีแผ่นสีกหลาดขาวทาบที่คอเสื้อ ตอนข้างหน้าทั้งสองข้าง ตะเข็บหลัง ข้อมือ
ปากกระเป๋าสีบลีบลวดสีกหลาดขาว แต่ชั้นนายพันมีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. ติด
ทาบแผ่นสีกหลาดขาวทาบที่คอเสื้อด้วย

กางเกง หมวก รองเท้า เข็มขัด สายกระบี่ ใช้ย้อย่างเดียวกับเครื่องยศ

๔. เครื่องเดิมยศคำ เสื้อ กางเกง รองเท้า เข็มขัด สายกระบี่ ใช้
อย่างเดียวกับเครื่องยศใหญ่

หมวกเฮลเม็ต ตราราร์มแผ่นดินเงินดวงใหญ่ติดที่หน้าหมวก สาย
รัดคางและยอดหมวกเงิน

คาดรัดประคดไหมขาวที่เอว

นายพันประจำการและนายร้อยประจำการ มีสายคันซีพหนังขาว
สะพายนอกเสื้อด้วย นายพันพนักงานและนายร้อยพนักงานไม่มี

๕. เครื่องเดิมยศขาว อย่างเดียวกับเครื่องเดิมยศดำ ผิดกันแต่เปลี่ยน
เสื้อดำเป็นเสื้อแบบราชการสีขาวเท่านั้น

ต่อมาถึง พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้เปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายตำรวจ
อนุโลมตามพระราชกำหนดเครื่องแต่งกายทหารบก ดังนี้

นายสิบ พลตำรวจตรี เสือรูปกระสอบสีเทาคอพับ

กางเกงขาสั้นสีน้ำเงินแก่

หมวกทรงหม้อตาลสีเทา กะบังหน้าหนังดำ สายรัดคางหนังดำ
มีตราปทุมธนูอนุโลมติดหน้าหมวก

อินทราธนูผ้าสักหลาดสีเทา มีหมายเลขราบตามทหารบกในมณฑล
นั้นๆ ติดบนปลายอินทราธนู

เข็มขัดหนังสีเหลืองคาดนอกเสื้อเหน็บดาบปลายปืน

บังเครื่องหมายยศชั้นนายสิบ คงใช้บังที่ติดด้วยด้ายขาวติดตามเดิม

จ่านายสิบตำรวจ กางเกงผ้าสีน้ำเงินแก่ขาสั้น

เสื้อแบบราชการคอพับสีเทา ใส่กระดุมแบนในสาบเสื้อ และเสื้อ
แบบราชการสีขาว ใส่กระดุมทองขาว

หมวกทรงหม้อตาล กะบังหน้าดำ สายรัดคางหนังดำ ปลอกสีเทา
และปลอกสีขาว มีตราปทุมธนูอนุโลมติดหน้าหมวก

คาดเข็มขัดในเสื้อ เหน็บกระบี่ยาว พู่กระบี่หนังขาว

บังเครื่องหมายยศ คงใช้บังที่ติดด้วยด้ายขาวติดตามเดิม

อินทราธนูจ่านายสิบประจำการ ใช้สังกะสีตัดเป็นแผ่นยาวตาม
อินทราธนูย่อมุมสองมุมทางโคนอินทราธนูหุ้มผ้าสักหลาดสีเทา มีเลขหมาย
ตามราบทหารบกติดบนปลายอินทราธนูทั้ง ๒ อินทราธนู

อินทราธนูจ่านายสิบพนักงานยกกระบี่ตรกลึง ใช้สังกะสีตัดเป็นแผ่น
ยาวย่อมุมทั้ง ๔ มุม หุ้มผ้าสักหลาดสีบานเย็นติดขวางอินทราธนูมีเลข
ตามราบทหารบกติดบนปลายอินทราธนูทั้ง ๒ อินทราธนู

รูปถ่ายนายสิบตำรวจหรือจำสับตรี พ.ศ. ๒๔๔๒

เครื่องแบบปกติตำรวจร้อยตำรวจตรีประจำการ พ.ศ. ๒๔๕๒

อินทธรณ์จ่านายสิบพนักงานบังคับ ซึ่งสังกัดอยู่ในกองอัยการ ตำรวจร้อยใช้สังกะสีตัดเป็นแผ่นย่อมุมทั้ง ๕ มุม หุ้มผ้าสักหลาดสีเมืงมะปราง ติดขวางบ่า มีเลขหมายตามราบบทการบกกลางอินทธรณ์ทั้ง ๒ อินทธรณ์

รองเท้าหนังแดงสูงเสมอได้ข้อเข้า หรือรองเท้าหนังแดงหุ้มข้อเท้า สนับแข้งหนังแดง

นายตำรวจภูธรชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องแบบ ๕ ชนิด คือ

๑. เครื่องแบบปกติ เสื้อแบบราชการสีเทาคอพับใส่กระดุมแบน ในสาบเสื้อและมีเครื่องหมายติดที่พับคอเสื้อข้างหน้า เพื่อหมายว่าประจำ รับราชการ ดังนี้

พระเกี้ยวชูปทองติดที่พับคอเสื้อข้างหน้า ๑ คู่ สำหรับนายพัน นายร้อยในกองบัญชาการกรมตำรวจภูธรกรุงเทพฯ กับโรงเรียนนายร้อย ตำรวจภูธร และนายพันนายร้อยประจำการตามมณฑลหัวเมือง

ดอกจันทูปทองติดที่คอพับเสื้อข้างหน้า ๑ คู่ สำหรับนายพัน
นายร้อยพนักงานในกรมตำรวจภูธรกรุงเทพฯ และนายพัน นายร้อย พนักงาน
ตามมณฑลหัวเมือง

(ถ้าไม่ได้ประจำรับราชการเวลาใดต้องปลดพระเกี้ยวและดอกจัน
ซึ่งเป็นเครื่องหมายติดคอเสื้อนี้ออก)

เสื้อแบบราชการสีขาว ใส่กระดุมทองขาว ไม่ต้องติดพระเกี้ยว
หรือดอกจันที่คอเสื้อ

กางเกงผ้าสีน้ำเงินแก่ชาลัน

หมวกทรงหม้อตาล กะบังหน้าหนังดำปลอกสีเทาและปลอก
สีขาวมีตราพุ่มธูปนาโลมติดหน้าหมวก สายรัดคางเงิน

คาดเข็มขัดในเสื้อ เหน็บกระป๋าว

รองเท้าหนังดำและหนังแดงสูงเสมอใต้ข้อเท้า หรือรองเท้าหุ้ม
ข้อเท้าหนังดำและหนังแดง ใส่สนับแข้งหนังตามสีรองเท้า

อินทรีธนูนายพัน นายร้อย ในกองบัญชาการกรมตำรวจภูธร
กรุงเทพฯ กับโรงเรียนนายร้อยตำรวจภูธร และอินทรีธนูนายพัน นายร้อย
ประจำการตามมณฑลหัวเมือง ใช้สังกะสีติดเป็นแผ่นติดยาวตามบ่าดังที่
ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เปลี่ยนผ้าสักหลาดสีดำที่หุ้มอินทรีธนูเป็นสักหลาด
สีเทา

อินทรีธนูนายพัน นายร้อย พนักงานคลังเงินในกรมตำรวจภูธร
กรุงเทพฯ และอินทรีธนูนายร้อย พนักงานคลังเงินตามกองตำรวจภูธรมณฑล
หัวเมือง ใช้สังกะสีติดเป็นแผ่นติดขวางบ่าอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เปลี่ยน
ผ้าสักหลาดสีดำที่หุ้มอินทรีธนูเป็นสักหลาดสีน้ำเงินแก่

อินทรีธนูนายพัน นายร้อย พนักงานยกกระบัตร์ กรมตำรวจภูธร
กรุงเทพฯ ใช้สังกะสีติดเป็นแผ่นติดขวางบ่าอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่
เปลี่ยนผ้าสักหลาดสีดำที่หุ้มอินทรีธนูเป็นสักหลาดสีเม็ดมะปราง

เครื่องหมาย และเครื่องหมายยศ มีดังนี้

นายพัน นายร้อย ในกรมตำรวจภูธรกรุงเทพฯ กับโรงเรียน
มีอักษร (ต) กระหนก ติดบนกลางอินทรีธนู

นายพัน นายร้อย ในกรมตำรวจภูธรมณฑลหัวเมือง มีเลขหมาย
ตามราบทหารบกในมณฑลนั้นๆ ติดบนกลางอินทรีธนูเป็นเครื่องหมาย

เครื่องหมายยศของนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรในกองบัญชาการ
กรมตำรวจภูธรกรุงเทพฯ กับโรงเรียนนายร้อยตำรวจภูธร และกองตำรวจตาม
มณฑลหัวเมืองมีดังนี้

ก. นายพัน นายร้อยประจำการ ซึ่งติดอินทรรูตรงตามบำ
นายพันตรี และนายร้อยตรี ติดจักรชูทองบนปลายอินทรรู
อินทรรูละ ๑ จักร

นายพันโท และนายร้อยโท ติดจักรชูทอง ๒ จักรคู่กันบน
ปลายอินทรรูทั้ง ๒ อินทรรู

นายพันเอก และนายร้อยเอก ติดจักรชูทอง ๒ จักรคู่กัน
บนปลายอินทรรู กับติดบนต้นอินทรรูอีก ๑ จักรเป็นอินทรรูละ ๓ จักร

ข. นายพัน นายร้อยพนักงาน ซึ่งติดอินทรรูขวางบำ
นายพันตรี นายร้อยตรี ติดจักรชูทองที่บนปลายอินทรรู
ข้างหน้าอินทรรูละ ๑ จักร

นายพันโท และนายร้อยโท ติดจักรชูทอง ๒ จักรคู่กัน
ปลายอินทรรูข้างหน้าทั้ง ๒ อินทรรู

นายพันเอก และนายร้อยเอก ติดจักรชูทอง ๒ จักร คู่กัน
ที่บนปลายอินทรรูข้างหน้า กับติดบนต้นอินทรรูข้างหลังอีก ๑ จักร
เป็นอินทรรูละ ๓ จักร

๒. เครื่องครึ่งยศ เสื้อแบบราชการสีขาว กระดุมทองขาวประดับ
อินทรรูตามชั้นยศ

กางเกงสักหลาดดำชายาว หรือชาลัน ติดแถบกว้าง ๕ ซม. สีตาม
อินทรรูที่ตะเข็บขากางเกง

หมวกทรงหม้อตาลปกขาว

เข็มขัดสายหนังคาดในเสื้อ เหน็บกระเป๋ายาว

ถ้าใช้กางเกงแถบขาขาว ต้องใช้รองเท้าหนังดำหุ้มข้อเท้า

ถ้าใช้กางเกงแถบชาลัน ต้องใช้รองเท้าหนังดำ สูงเสมอได้ข้อเข้า
หรือใช้รองเท้าหนังดำหุ้มข้อเท้าสนับแข้งหนังดำ

๓. เครื่องยศใหญ่ เสื้อแบบราชการสักหลาดสีเทา คอพับ กระดุม
แบนในسابเสื้อ มีแผ่นสักหลาดสีตามอินทรรู ทาบที่พับคอเสื้อตอนข้างหน้า
ทั้ง ๒ ข้าง ตะเข็บหลัง ข้อมือ ปากกระเป๋าสีบลวดสักหลาดตามสีผ้า แต่
ชั้นนายพันมีแถบเงินกว้าง $\frac{๑}{๒}$ ซม. ทาบบนแผ่นสักหลาดที่ทาบคอเสื้อด้วย

กางเกง หมวก รองเท้า เข็มขัด สายกระเป๋ ใช้อย่างเดียวกับเครื่อง
ครึ่งยศ

๔. เครื่องเต็มยศสีเทา เสื้อ กางเกง รองเท้า เข็มขัด สายกระเป๋
ใช้อย่างเดียวกับเครื่องครึ่งยศใหญ่ หมวกเฮลเม็ต มีตราอาร์มแผ่นดินเงิน
ดวงใหญ่ติดหน้าหมวก สายรัดคางและยอดหมวกเงิน

เอาคาร์ดัดประคตใหม่แดง ส่วนสายคันซีพหนังขาวที่สะพายนอกเสื้อ
เล็กใช้

๕. **เครื่องเต็มยศขาว** อย่างเดียวกับเต็มยศสีเทา ผิดกันแต่เปลี่ยนเสื้อ
สีเทาเป็นเสื้อแบบราชการสีขาวเท่านั้น

ถึง พ.ศ. ๒๔๕๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง
รวมกรมพลตระเวนกับกรมตำรวจภูธรเป็นกรมเดียวกัน และได้ตราพระราช-
กำหนดเครื่องแต่งตัวตำรวจภูธร พุทธศักราช ๒๔๕๘ กำหนดให้ใช้ (หมวดที่ ๒
ว่าด้วยเครื่องแต่งตัวตำรวจภูธร)

การแต่งกายของตำรวจนครบาล สมัยกรมกองตระเวน

หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำตาล มีแถบดำรอบหมวกสายรัดคางหนังดำ
มีตราปทุมธนูโลม

พลตำรวจเจ้าหน้าที่พนักงานกรมตระเวน

พ.ศ. ๒๔๕๗

เสื้อแบบราชการสีน้ำตาล
 กางเกงอย่างกว้างขาสั้นสีน้ำตาล
 อินทอรูรูป ๔ เหลี่ยมรี
 รองเท้าสีน้ำตาล

ตำรวจที่มียศชั้นนายสิบ ให้ใช้หมวกทรงหม้อตาล มีกะบังดำกับใช้เสื้อแบบราชการสีขาวได้ นักเรียนนายร้อย นายร้อย และนายพัน ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำตาลมีกะบังดำ มีแถบผ้าสักหลาดดำพันรอบขอบหมวก สายรัดคางหนังดำมีตราปทุมธนูโลมติดหน้าหมวก เมื่อใช้เสื้อสีใดต้องใช้ปลอกหมวกสีนั้น

พลตำรวจนครบาล พ.ศ. ๒๔๕๘

นายตำรวจภูธร พ.ศ. ๒๔๕๘

นอกจากนี้โดยเฉพาะตำรวจภูธรที่มียศชั้นนายร้อย นายพัน ยังมีหมวกกันแดดสีน้ำตาลมีตราธนูโลม สายรัดคางหนังดำ แถบผ้าสักหลาดดำพันรอบหมวก ปลอกคอและข้อมือสีดำ มีขลิบแถบเงินกว้าง ๑ ซม. ที่ปลายคอ ๑ เส้น ที่ข้อมือ ๒ เส้น สำหรับยศนายร้อย และมีแถบเงินกว้าง ๑ ซม.

๑ เส้น ในช่องกลางระหว่าง ๒ เส้น ที่ข้อมือและที่ปลายคอ สำหรับหมวก กับเสื้อแบบราชการสีน้ำตาลชั้นนายพัน

กางเกงผ้าซาส์สีน้ำตาล กางเกงสักหลาดสีน้ำตาลซาส์หรือซาวยาว มีแถบสีดำนว้าง ๕ ซม. ติดที่ตะเข็บขากางเกงข้างนอก ผ้าพันแข้งสีน้ำตาล สนับแข้งสีน้ำตาล รองเท้าสีน้ำตาลหุ้มข้อเท้า ในเมื่อใช้กางเกงซาส์ให้ใช้ผ้า พันแข้ง หรือสนับแข้งสีน้ำตาล หรือใช้รองเท้าสูงแทนสนับแข้งก็ได้ นอกจากนี้ ยังมีประคตไหมแดงประกอบเครื่องแต่งตัวอีกด้วย

นายตำรวจภูธรชั้นนายพลให้มีเครื่องแต่งตัวเหมือนนายพันนายร้อย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ

๑. หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำตาล มีกะบังหนังดำและแถบผ้าสักหลาดดำ กว้าง ๒ ซม. ๒ เส้น ห่างกัน $\frac{๑}{๒}$ ซม. มีลวดสักหลาดขาว ๒ เส้น ลวดด้ากลาง ๑ เส้น

๒. หมวกยอดมีพู่ขนห่านขาว และมีแถบอย่างเดียวกับหมวกทรง หม้อตาลประกอบกับเลือรูปทูนิกสีน้ำตาล คอ ข้อมือ ปากกระเป๋าลิ้นพื้นดำ ปักเงินลายช่อชัยพฤกษ์ ประคตไหมเงิน

กางเกงสักหลาดสีน้ำตาลซาส์หรือซาวยาวมีแถบสีดำ ๑ คู่ และ มีเส้นสักหลาดขาว ๒ เส้น มีลวดสักหลาดด้ากลาง ๑ เส้น

อินทรรูซึ่งเป็นที่สังเกตหมายยศของตำรวจภูธรมีแตกต่างออกไป แต่ก็ยังคงลักษณะอินทรรู ๔ เหลี่ยมรี กว้าง ๕ ซม. ต้นแผ่นเป็น ๓ เหลี่ยม ติดตรงบ่าตั้งแต่คอไปหาไหล่

นายสิบพลตำรวจ มีอินทรรูหุ้มผ้าสีดำ

นักเรียนนายร้อยตำรวจ มีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. พาดกลางตามยาว

นายร้อยตำรวจ มีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. ขลิบริม

นายพันตำรวจ เหมือนนายร้อย แต่ให้เพิ่มแถบเงินกว้าง $\frac{๑}{๒}$ ซม. ติดพาดกลางตามยาวของอินทรรู

นายพลตำรวจ มีลายปักเงินเป็นลายถักเต็มแผ่น

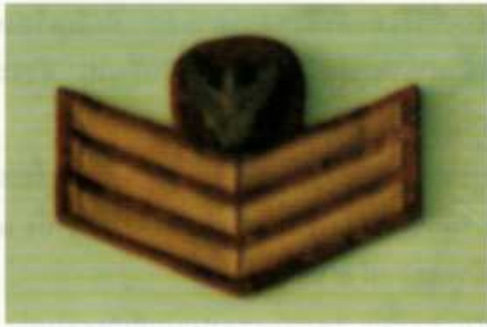
เครื่องแต่งตัวแพทย์กรมตำรวจภูธรให้มีเครื่องแต่งตัวเหมือนอย่าง นายพันนายร้อย แต่ทว่าเพิ่มเติมขึ้นบางอย่าง คือ

อินทรรูผ้าสักหลาดสีเชียวหุ้ม

แถบที่พันหมวกทรงหม้อตาล และหมวกเต็มยศใช้ผ้าสักหลาดสีเชียว

กางเกงเต็มยศใช้แถบผ้าสักหลาดสีเชียว

ปลอกข้อมือ และปลอกคอซึ่งสวมกับเสื้อเต็มยศให้ใช้ผ้าสักหลาดสีเชียว เวลาประจำการให้ติดดอกจันทน์คอเสื้อ

บ้ังนายสิบตำรวางเอกนครบาล
พ.ศ. ๒๔๕๔

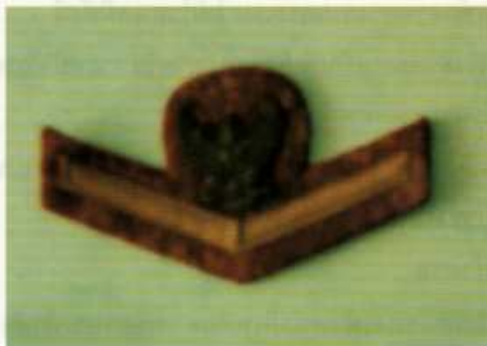
บ้ังจ่านายสิบตำรวางจุธ
พ.ศ. ๒๔๕๔

บ้ังนายสิบตำรวางโทนครบาล
พ.ศ. ๒๔๕๔

บ้ังนายสิบตำรวางเอกจุธ
พ.ศ. ๒๔๕๔

บ้ังนายสิบตำรวางตรีนครบาล
พ.ศ. ๒๔๕๔

บ้ังนายสิบตำรวางตรุ้ธ
พ.ศ. ๒๔๕๔

บ้ังที่ใช้ประดับเครื่องแบบนายสิบตำรวางจุธ พ.ศ. ๒๔๕๔

นอกจากการใช้เครื่องแต่งตัวดังกล่าวมาแล้ว ยังมีเครื่องหมายยศ และตำแหน่งเครื่องแต่งตัวตำรวจอรตั้งแต่นั้นายสิบขึ้นไป ดังจะแบ่งแยกออกไปเป็นลำดับชั้น ดังนี้

นายสิบตำรวจอร ให้มีบังติดที่แขนเสื้อข้างซ้ายเหนือข้อศอก และมีตราครุฑติดเหนือบัง ตามลำดับยศ ตริ โท และเอก โดยใช้ ๑ บั้ง ๒ บั้ง และ ๓ บั้ง ตามลำดับยศ ชั้นจ่านายสิบมี ๔ บั้ง

นายร้อย นายพัน นายพล ให้มีจักรติดทับบนอินทธรณตามลำดับยศ คือ

นายร้อยตำรวจตรี นายพันตำรวจตรี นายพลตำรวจตรี ติด ๑ จักร

นายร้อยตำรวจโท นายพันตำรวจโท นายพลตำรวจโท ติด ๒ จักร

นายร้อยตำรวจเอก นายพันตำรวจเอก นายพลตำรวจเอก ติด ๓ จักร

นายตำรวจอรซึ่งยังเป็นว่าที่ชั้นยศนายร้อย นายพัน นายพล จะติดจักรตามลำดับดังกล่าวมาไม่ได้

นายร้อย นายพัน นายพล ที่ประจำการตำรวจอร ให้ติดพระมหามงกุฎเงินที่คอเสื้อ ถ้าอยู่กรมกลางให้ติดพระมหามงกุฎที่กลางอินทธรณ

นายสิบ พลตำรวจอร ให้ติดหมายเลขเมืองที่คอเสื้อกับให้ติดเลขหมายมณฑลที่ปลายอินทธรณตรงกลางของเส้นตามกว้าง

นายตำรวจอรราชองครักษ์ ให้มีสายยงยศไหมขาว หรือไหมถักเงิน ๒ เส้น เกี้ยว ๒ เส้น ถ้าเข้าเวรประจำการในหน้าที่ราชองครักษ์หรือแท้เสด็จให้ใช้ดาบพระครุฑพ่าห์ที่ได้คอเสื้อมีสายสร้อยคล้องคอ

เครื่องแบบเจ้าพนักงานกรมพลตระเวน ได้กำหนดมีดังนี้

หมวกกะลาสี สีน้ำตาลขอบเป็นสีเลือดหมู สายรัดคางหนังสีเหลือง และมีตราเพชรารูทในขอบบัวกระหนกที่หน้าหมวก

เสื้อรูปกระสอบสีน้ำตาลคอพับมีกระดุม ๓ ดุม มีกระเป๋ابน ๒ ข้าง และมีกระดุมที่ปกกระเป๋าช้างละ ๑ ดุม

กางเกงขาสั้นสีน้ำตาล

ผ้าพันแข้งสีน้ำตาล รองเท้าหนังสีเหลือง หรือรองเท้าผ้าสีน้ำตาล อย่างมีเชือกผูก

อินทธรณ ๔ เหลี่ยมรี กว้าง ๕ ซม. ข้างบนทางด้านคอมมุนุมหุ้มผ้าสีเลือดหมู ติดตามตรงบ่า แต่คอไปหาไหล่

จ่านายยาม ให้มีหมวกทรงหม้อตาลสีน้ำตาล ขอบเป็นสีเลือดหมู สายรัดคางและกะบังสีดำ มีตราเพชรารูทที่หน้าหมวก และอินทธรณแบบเดียวกับของพลตระเวนนักเรียน สารวัตรคงมีเครื่องแบบเพิ่มเติมขึ้น โดยมีหมวกทรงหม้อตาลสีน้ำตาล และอินทธรณซึ่งมีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. ทาบกลางอินทธรณตามยาวด้วย นอกนั้นยังคงใช้อย่างเดียวกับพลตระเวน

นอกจากนี้ ยังมีเครื่องแบบของผู้ที่มียศสูงขึ้นไปเพิ่มเติมขึ้นมาอีกหลายอย่าง กล่าวคือ นายพลตระเวนสำรวจราชการและว่าที่รองอำมาตย์ตรี ให้มีเครื่องแบบอย่างเดียวกับนักเรียนสารวัตร แต่ให้เพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงบางอย่าง เช่น เพิ่มเลื้อยราชการสีขาว คอตั้ง มีกระเป๋ และตุ้มที่ปักกระเป๋ สายรัดคางดำ เปลี่ยนเป็นสายรัดคางแถบเงิน เพิ่มหมวกกันแดดสีน้ำตาล พันผ้าสีน้ำตาล มีผ้าสีเลือดหมูแซมอยู่ข้างบน ๑ แนว สายรัดคางหนังเหลือง และมีตราเพชรารูดังกล่าวติดที่หน้าหมวก อินทธรณสำหรับติดเสื้อเปลี่ยนเฉพาะว่าที่รองอำมาตย์ ให้มีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. ขลิบริม อินทธรณแทนแถบเงินทาบกลางอินทธรณตามยาว

นายพลตระเวนชั้นสัญญาบัตร ชั้นรองอำมาตย์และอำมาตย์ให้ใช้เครื่องแบบโดยมี

หมวก ๑. หมวกทรงหม้อตาลสีน้ำตาล กะบังสีดำ สายรัดคางเป็นแถบเงิน

๒. หมวกกันแดดสีน้ำตาล พันผ้าสีน้ำตาลมีผ้าสีเลือดหมูแซม สายรัดคางหนังสีเหลือง

๓. หมวกเฮลเม็ตสีน้ำตาล มีแพรจีบสีเลือดหมูพัน มียอดกับโซ่รัดคางเงิน มีตราพระครุฑพ่าห์ติดที่หน้าหมวก

เสื้อ ๑. เสื้อแบบราชการสีน้ำตาลคอตั้ง

๒. เสื้อแบบราชการสีขาวคอตั้ง

๓. เสื้อสักหลาดรูปทูลสีน้ำตาล คอพับ มีกระเป๋หลังและข้างมีขลิบสีเลือดหมูเป็นลวดตรงหน้าอกและปากกระเป๋ ที่ข้อมือทาบเป็นแผ่นชายเรียว ที่คอมีผ้าสักหลาดสีเลือดหมู ติดตั้งแต่หน้าอกไปเพียงเสมอบ่า มีแถบเงินทาบที่คอเสื้ออีก ๑ แถบ

๔. มีรัดประคดไหมสีเลือดหมู

อินทธรณ รองอำมาตย์ มีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. อำมาตย์ให้เพิ่มแถบเงินกว้าง ๒ ซม. ติดทาบกลางอินทธรณตามยาว

กางเกง ๑. กางเกงผ้าสีน้ำตาลขาสั้น

๒. กางเกงสักหลาดสีน้ำตาลขาสั้นมีแถบสีเลือดหมูกว้าง ๕ ซม. ติดที่ตะเข็บกางเกงข้างนอก

รองเท้า ๑. รองเท้าหนังสีเหลืองเกลี้ยง หรือชนิดผูกเชือก

๒. รองเท้าสูงหนังสีเหลือง ผ้าพันแข้งสีน้ำตาล สนับแข้งหนังสีเหลือง

นายพลตระเวนชั้นมหาอำมาตย์ให้มีเครื่องแต่งตัวเหมือนอย่างรอง-
อำมาตย์ดังกล่าว แต่ทว่ามีเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงบางอย่าง ดังนี้

๑. เสื้อสักหลาดรูปทูนิกสีน้ำตาล คอพับ ที่คอปักไหมเงินเป็นลายถัก
บนผ้าสักหลาดสีเลือดหมู ติดตั้งแต่คอไปเพียงเสมอบ่าและที่ข้อมือ

๒. รัดประคดไหมสีเลือดหมูมีขอบริ้วเงิน

๓. กางเกงสักหลาดสีน้ำตาลขาสั้น มีแถบสีเลือดหมูกว้าง ๓ ซม. ที่
ตะเข็บขากางเกง ๑ คู่ ห่างกัน ๑ ๑/๒ ซม. เส้นลวดสีเลือดหมูคั่นกลาง

อินทธรณู มีรูปและลักษณะเช่นเดียวกับอินทธรณูพลตระเวน แต่ปัก
ไหมเงินเป็นลายถักขลิบริมรอบกว้าง ๑ ๑/๒ ซม.

หมวก ขอบหมวกทรงหม้อตาลให้เพิ่มเส้นสีน้ำตาล ๒ เส้น มีลวด
สีเลือดหมูคั่นกลางติดที่ขอบหมวกโดยรอบ

เครื่องหมายเจ้าพนักงานกรมพลตระเวน แบ่งออกเป็นชั้นๆ ดังนี้ คือ

นายยามตรี	๑	บั้ง
นายยามโท	๒	บั้ง
นายยามเอก	๓	บั้ง
จ่านายยาม	๔	บั้ง

บั้งดังกล่าวเป็นสีเลือดหมู ติดที่แขนเสื้อข้างซ้ายเหนือข้อศอกตาม
ลำดับยศ

รองอำมาตย์ตรี อำมาตย์ตรี มหาอำมาตย์ตรี ๑ ดาว

รองอำมาตย์โท อำมาตย์โท มหาอำมาตย์โท ๒ ดาว

รองอำมาตย์เอก อำมาตย์เอก มหาอำมาตย์เอก ๓ ดาว

ดาวดังกล่าวมานี้เป็นดาวเงินติดทับบนอินทธรณู ชั้นรองอำมาตย์
อำมาตย์และมหาอำมาตย์ จะติดดาวตามลำดับยศไม่ได้ จนกว่าจะได้ประกาศ
พระราชทานยศแล้วจึงติดได้

พลตระเวน นายยาม และจ่านายยาม ให้มีตัวเลขติดบนอินทธรณู
สำหรับหมายแขวงติดที่คอข้างขวาหมายหมวดติดที่คอข้างซ้าย หมายประจำตัว
ในหมวด

นายพลตระเวนให้ติดรูปสิงห์ทำด้วยเงินที่คอพับเสื้อทั้งสองข้าง และ
มีเลขกลางบัวกระหนก หรือพระมหามงกุฎติดทับบนอินทธรณู ดังนี้

๑. กองประจำการ และกองแผนกจีนติดพระมหามงกุฎ

๒. นอกนั้นติดตัวเลขหมายแขวงหรือแผนก

๓. ชั้นมหาอำมาตย์ให้มีอักษรพระบรมนามาภิไธยย่อว่า ว.ป.ร.
เบื้องบนเป็นรูปพระมหามงกุฎติดทับบนอินทธรณูตามตรง

๔. ราชองครักษ์ ให้ใช้สายโยงยศเปลี่ยนเป็นไหมเงิน

ถึง พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้แก้ไขเพิ่มเติมเครื่องแต่งตัวบางอย่าง คือตามที่กำหนดไว้ให้เจาะรังดุมที่ใบปกกระเป๋าน สำหรับขัดดุมติดกับปากกระเป๋ากับเพิ่มแถบผ้าสีน้ำตาลกว้าง ๔ ซม. เย็บติดที่กลางกระเป๋ตามยาว และติดใบปกรูปตัดตรงที่กระเป๋าล่าง มีรังดุมสำหรับขัดดุมติดกับปากกระเป๋

เสื้อแบบราชการสีน้ำตาล ตามพระราชกำหนดให้เปลี่ยนเป็นเสื้อรูปทูนิกสีน้ำตาลติดดุมทองขาวเกลี้ยงที่หน้าอกแถวเดียว ๕ ดุม มีกระเป๋ ๔ กระเป๋ กระเป๋บนติดใบปกรูปชายแฉลบ และมีแถบผ้าสีน้ำตาลกว้าง ๔ ซม. เย็บติดที่กลางกระเป๋ตามยาว ที่ใบปกเจาะรังดุม สำหรับขัดดุมติดกับปาก

นายดาบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

กระเป่า กระเป่าล่างเป็นรูปกระเป่าย่าม ติดใบปกรูปตัดตรงและมีรังคูน แต่ไม่มีแถบผ้าติดกลางกระเป่า ที่สะเอวเสื่อโดยรอบเย็บเป็นตะเข็บต่อกันเป็นสองท่อน ตะเข็บที่สะเอวเป็นเส้นขนานคู่ ห่างกันไม่เกิน ๔ ซม. ข้างหลังเสื่อเย็บเป็นสามตะเข็บที่ตะเข็บสันหลังตั้งแต่ใต้สะเอวลงไปผ้าตลอด

เสื่อแบบราชการที่ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมใหม่นี้ ให้ใช้สำหรับนายพล นายพัน นายร้อย นายดาบตำรวจพระนครบาล และตำรวจภูธรในเวลาแต่งปรกติ ถ้าต้องสะพายกระบี่แล้วให้สะพายกระบี่มีเข็มขัดรัดสะเอวนอกเสื่อ มีสายหนังโยงเฉียงบ่าขวา และถ้าจะใช้แต่งเต็มยศชั้นนายพัน นายร้อยตำรวจพระนครบาลและตำรวจภูธร ให้ติดเครื่องประกอบที่ข้อมือกับที่คอตามเหล่า และคาดเข็มขัดสะพายกระบี่ในเสื่อตามเดิม

นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มกางเกงอย่างกว้างขาสั้นสีน้ำตาล สำหรับเครื่องปรกติและเต็มยศ ตลอดจนเครื่องสโมสرنายตำรวจพระนครบาล และตำรวจภูธรขึ้นอีกด้วย

ถึง พ.ศ. ๒๔๖๑ ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงดังนี้ คือ

๑. บังเล็กสำหรับติดแขนเสื่อเหนือศอกซ้าย เป็นเครื่องหมายพลตำรวจชั้นหนึ่ง

๒. นายสิบตำรวจ และพลตำรวจ ให้เพิ่มหมวกกันแดดหุ้มผ้าสีน้ำตาล สายรัดคางหนังเหลือง สำหรับใช้รักษาการณ์ตามท้องที่ ส่วนหมวกทรงหม้อตาล นั้น ให้คงใช้แต่ในบริเวณโรงพักหรือในโอกาสล่าลง

๓. นายตำรวจชั้นสัญญาบัตรให้ใช้กางเกงขาขาสั้น แต่ในโอกาสที่ใช้กางเกงขาขายาว จะใช้รองเท้าชนิดหุ้มข้อสีน้ำตาลหรือสีขาวก็ได้เช่นกัน

๔. นายตำรวจ และนายสิบตำรวจแผนกยกกระบัตร และคลังเงินให้เปลี่ยนใช้ดอกจันเงินติดที่คอเสื่อเป็นเครื่องหมายแทนพระมหามงกุฏ

๕. นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ที่เป็นนายเวรกรมหรือกอง และนายตำรวจรับใช้ให้มีสายโยงศไหมขาวหรือไหมเงินเกลี้ยง ๑ เส้น ทบตันสายทั้งสองข้างรวมติดกับปลายอินทราวุธคล้องแขน

ถึง พ.ศ. ๒๔๖๓ เปลี่ยนแปลงแก้ไขดังนี้ คือ

เส้นลวดสักหลาดขาว ๒ เส้น เส้นที่แถบหมวกทรงหม้อตาล หมวกยอดและแถบกางเกงสักหลาด ขาสั้น ขายาว สำหรับนายพลนั้น ให้เปลี่ยนเป็นเส้นลวดสักหลาดสีน้ำตาล และเครื่องหมายติดอินทราวุธประจำกรมกลางให้เปลี่ยนเป็นใช้รูปสิงห์ กองพิเศษใช้อักษร พ.ศ. โรงเรียนนายร้อยตำรวจใช้อักษร ร.ต. แทนพระมหามงกุฏ และโรงเรียนพลตำรวจใช้อักษร ร.ต. แทนอักษร ร.

ถึง พ.ศ. ๒๔๖๗ เพิ่มหมวกกันแดด รูปเฮลเม็ตสีขาว มีตราปทุม
อุณาโลม สายรัดคางหนังเหลืองมีผ้าขาวจีบพันรอบ และมีชายผ้าสีเลือดหมู
หรือสีดำตามเหล้าตำรวจพระนครและตำรวจภูธร แฉลบจากผ้าจีบนั่นที่
เบี่ยงบนโดยรอบ หรือเมื่อใช้กางเกงขาวขายาวจะสวมรองเท้าหนังดำเกลี้ยง
ชนิดหุ้มข้อเท้าก็ได้ และในพระราชกำหนดฉบับนี้ยกเลิกความเดิมว่าด้วย
อินทราวุธสำหรับแพทย์ตำรวจที่ติดตามขางป่าและเปลี่ยนเป็นใช้อินทราวุธหุ้ม
ผ้าสีเลือดหมูหรือสีดำตามเหล้าตำรวจพระนครบาลหรือภูธร ที่พื้นล่างมี
สาบสีเขียวติดตามตรงป่าตั้งแต่คอไปหาไหล่ นอกจากนี้ แถบที่พันหมวกทรง
หม้อตาลและหมวกเต็มยศแถบกางเกงเต็มยศ ปลอกข้อมือและปลอกคอเย็บ
ติดกับเสื้อเต็มยศให้ใช้สีเลือดหมู หรือสีดำตามเหล้าตำรวจพระนครบาลและ
ตำรวจภูธร

ต่อมาเปลี่ยนเป็นใช้อินทราวุธทำด้วยผ้าสีและชนิดเดียวกันกับเสื้อเป็น
รูปกรวยตัดมุมยกกว้างที่ปลายข้างไหล่เสื้อ ๔ ซม. ข้างที่คอเสื้อ ๓.๕ ซม.
มีดุมเกลี้ยงทำด้วยโลหะธาตุขาวติดที่อินทราวุธข้างที่คอ ๑ ดุม มีปลอกผ้า
สักหลาดสีเลือดหมูหรือสีดำตามเหล้ายาวตามอินทราวุธ ๔ ซม. กว้างพอ
สอดสวมอินทราวุธเข้าได้ ติดที่ปลายไหล่ข้างเสื้อ ถ้าเป็นนายสิบพญาบาลให้มี
สาบสีเขียวได้ปลอกอินทราวุธ เสื้อขาวรูปทูนิกมีดุม ๕ ดุม ตะเข็บหลัง ๓
ตะเข็บ ที่ชายเสื้อตอนล่างข้างหลังผ้าตะเข็บกลาง มีกระเป๋ ๔ กระเป๋า ที่
ปากกระเป๋บานมีปกรูปชายแฉลบ มีสาบกว้าง ๕ ซม. รอบสะเอวเสื้อเหนือ
ปากกระเป๋ล่างและที่ปลายแขนมีผ้าทาครอบข้อมือ อินทราวุธตามประกาศ
เดิมให้อินทราวุธน้อย แต่ให้มีแถบเงินกว้าง ๑ ซม. ทาบบนกลางปลอกขาง
อินทราวุธ ยังได้เพิ่มเสื้อทูนิกสีขาวตลอดจนบังนายนับนั้น ก็ได้เปลี่ยนจาก
บังเงินมาเป็นบังขาวทาบบนแผ่นผ้าสักหลาดสีเลือดหมูหรือสีดำตามเหล้า
พระนครบาลและภูธร และอินทราวุธสำหรับนายร้อย นายพัน และพลตำรวจ
ก็ได้ให้เพิ่มอินทราวุธน้อยต่างกัน แต่แถบเงินที่ปลอกอินทราวุธนั้น ให้ใช้
แถบเงินขนาดและอย่างอินทราวุธใหญ่ทาบบนปลอกขางบนอินทราวุธ ถ้าเป็น
ชั้นนายพลให้ปักเงินเป็นลายถักเต็มหน้าปลอกอินทราวุธ ทั้งยังได้กำหนดให้
นายตำรวจชั้นสัญญาบัตรซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้ประจำการแล้ว ยังคงใช้เครื่องแต่งตัว
ตามพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวตำรวจนี้ได้โดยเฉพาะในโอกาสเข้าเฝ้าทูล
ละอองธุลีพระบาท หรือในงานพระราชพิธีต่างๆ

ถึง พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้มีประกาศแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดเมื่อ ๒๐
ต.ค. ๒๔๗๑ ให้หมวกทรงหม้อตาลสำหรับนายสิบพลตำรวจดังกล่าวมีกะบัง
หนังสีดำเพิ่มขึ้น ยกเลิกหมวกกันแดดสำหรับนายสิบพลตำรวจ กับให้เพิ่ม
กางเกงสีน้ำตาลขายาวสำหรับนายตำรวจตั้งแต่ชั้นนายดาบขึ้นไป ใช้ประกอบ
กับเสื้อรูปทูนิกสีน้ำตาลแต่งในโอกาสล่าลงและยังให้เพิ่มหมวกยอดสีขาว
มีผ้าจีบสีเดียวกับหมวกพันรอบหมวกที่เบี่ยงบน ผ้าจีบมีริ้วสีดำหรือสีเลือดหมู

ตามสัทหมายเหตุ และมีเครื่องประกอบอย่างหมวกยอดสีน้ำตาลสำหรับนาย
ตำรวจชั้นสัญญาบัตร แต่งในประเภทเต็มยศและครึ่งยศ เลิกเสื้อขาวรูปทูนิก
สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจและนายดาบตำรวจโดยให้ใช้เสื้อแบบหลวง
ผ้าสีขาวแทน นอกจากนี้ ยังได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงอินทราวุธสำหรับนายดาบ
ตำรวจโดยเพิ่มแถบเงินกว้าง ๖ ซม. พาดกลางปลอกตามยาวอินทราวุธ และ
กำหนดการแต่งเครื่องตำรวจในประเภทเต็มยศ ครึ่งยศ สำหรับนายร้อย นายพัน
และนายพลนั้นให้ใช้ดังนี้

ก. เต็มยศใหญ่ หมวกยอดสีน้ำตาล เสื้อรูปทูนิกสีน้ำตาล อินทราวุธ
ใหญ่ กางเกงสีกหลาตมีแถบ รองเท้าหนังสีดำคาดประคด

ข. เต็มยศ และครึ่งยศ ใช้หมวกยอดสีขาว เสื้อแบบหลวงขาว
อินทราวุธใหญ่ ไม่คาดประคด นอกนั้นคงใช้เหมือนเครื่องเต็มยศใหญ่

เมื่อได้ตั้งกรมตำรวจขึ้นแล้ว เครื่องแต่งตัวตำรวจภูบาลนั้นให้แต่ง
เช่นเดียวกับตำรวจภูธรหรือนครบาลแล้วแต่สังกัดเต็ม หรือประจำหน้าที่
แผนกใด เว้นแต่เครื่องหมายประดับอินทราวุธให้เป็นรูปแว่นส่องแบบไทย
ภายในบังกระหมอกทำด้วยโลหะเงิน

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒

(ตั้งแต่เริ่มใช้ พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ - ๒๕๐๑)

เครื่องแบบตำรวจในยุคที่ ๒ นี้ ได้มีกฎหมายกำหนดไว้โดยครบถ้วน
คือ พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ ประกาศใช้ในหนังสือราชกิจจานุ
เบกษา เมื่อ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ กฎหมายฉบับนี้ได้ใช้อยู่จนถึง
วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ก็ยกเลิกไปโดย พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ
พ.ศ. ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒) พระราชบัญญัติฉบับที่ ๒ นี้ ได้เป็นหลักใช้กันมา
จนถึงปัจจุบัน แก้ไขเพียงครั้งเดียวโดย พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗
(ฉบับที่ ๓) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ แต่เป็นการแก้ไขเฉพาะบทกำหนดโทษเท่านั้น

อนึ่ง เกี่ยวกับ พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ ที่กล่าวถึงข้างต้นนี้มีข้อควร
สังเกตอยู่ว่า ลักษณะ ชนิด และประเภทของเครื่องแบบตำรวจ กับการแต่ง
เครื่องแบบว่าจะสมควรอย่างไร เมื่อไรและโดยเงื่อนไขอย่างใดนั้น ได้กำหนดไว้
ใน พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ซึ่งยกเลิกไปแล้ว) โดยครบถ้วน
แต่ตาม พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒) ซึ่งใช้อยู่จนปัจจุบัน
นั้น ให้เป็นไปตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงมหาดไทย

เครื่องแบบตำรวจในยุคที่ ๒ นี้ ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงกันหลายครั้ง
เพื่อความสะดวกแก่การศึกษาและตามหลักฐานปรากฏอาจแบ่งออกได้เป็น
๔ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ แต่ ก.ย. ๒๔๗๗ ถึง พ.ค. ๒๔๗๘

ระยะที่ ๒ แต่ พ.ค. ๒๔๗๘ ถึง พ.ค. ๒๔๙๒

ระยะที่ ๓ แต่ พ.ค. ๒๔๙๒ ถึง ม.ค. ๒๔๙๖

ระยะที่ ๔ แต่ ม.ค. ๒๔๙๖ ถึง ธ.ค. ๒๕๐๑

ต่อไปจะได้กล่าวถึงข้อกำหนดการแต่งเครื่องแบบตำรวจในยุคที่ ๒ นี้
ตามลำดับระยะดังกล่าวข้างต้น

พันตำรวจเอก พ.ศ. ๒๔๗๕

พลตำรวจตรีสมัชชพรพานุสรธการ พ.ศ. ๒๔๗๖

นายดาบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๘

จ่าสิบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๘

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๑

เครื่องแบบตำรวจ ยุคที่ ๒ ระยะที่ ๑ มีกำหนดไว้ใน พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ในระหว่างนั้น กระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ออกข้อบังคับที่ ๑/๒๔๗๗ เมื่อ ๒๔ ก.ย. ๒๔๗๗ และที่ ๗/๒๔๗๗ เมื่อ ๒๑ ธ.ค. ๒๔๗๗ กำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับเครื่องแบบตำรวจไว้อีก ซึ่งเมื่อประมวลเข้าแล้ว คงมีในความดังต่อไปนี้

ประเภทเครื่องแต่งตัว

เครื่องแบบตำรวจ แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ

๑. เครื่องแบบปกติ
๒. เครื่องฝึกหัด
๓. เครื่องสโมสร
๔. เครื่องเต็มยศขาว
๕. เครื่องเต็มยศ

เครื่องแบบปกติ มีดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาลสี kaki กะบังหน้าหนังสีดำให้มีสายรัดคางหนังสีดำ กว้าง ๑ ซม. มีดุมสีดำขนาดเล็กข้างละ ๑ ดุม ที่ด้านหน้าหมวกติดตราทำด้วยโลหะสีเงินเป็นรูปอนุโลมอยู่กลางจักร รอบนอกวงจักรมีลายเปลวในขอบวงจักรมีอักษรว่า “พิทักษ์สันติราษฎร์”

อนึ่ง นักเรียนนายร้อยตำรวจ นายดาบตำรวจ และนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรในโอกาสสาละง ให้ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีขาว (เช่นเดียวกับเครื่องสโมสร) ประกอบกับเสื้อแบบราชการสีขาวและกางเกงขายาวสีขาวได้ด้วย

นอกจากนี้ให้มีหมวกกันแดดสี kaki และมีตราติดหน้าหมวกลักษณะดูเดียวกับตราติดหน้าหมวกทรงหม้อตาล ใช้ประกอบกับเสื้อแบบราชการสี kaki และกางเกงสี kaki (ในโอกาสสาละงหรือในโอกาสที่ออกตรวจการในภูมิประเทศที่ไม่สะดวกในการสัญจร เช่น ป่าดง ท้องนา ภูเขา เป็นต้น)

นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ให้ใช้หมวกกันแดดสีขาว และมีตราติดหน้าหมวกดังกล่าวแล้วในวาระก่อน ใช้ประกอบกับเสื้อแบบราชการสีขาวและกางเกงสีขาวได้ด้วย

๒. เสื้อแบบราชการผ้าหรือสักหลาดสี kaki มีดุมที่อกเสื้อ ๗ ดุม มีกระเป๋ายึดติดภายนอกข้างขวาและข้างซ้าย ข้างละ ๒ เป็นกระเป๋านบนและล่างอย่างละ ๒ กระเป๋า กระเป๋านบนมีใบปกรูปนกชายกลางแหลมมีแถบยึดติดตรงกึ่งกลางตามทางตั้ง กระเป๋าล่างเป็นอย่างย่นมีใบปกรูปตัด ทั้งสี่กระเป๋า มีริงดุมที่ใบปกสำหรับขัดดุมซึ่งติดอยู่ตรงปากกับมีอินทราวุธสีเดียวกันกับเสื้อ เย็บเป็นแผ่นเหลี่ยมรียาวทางด้านไหล่ไปทางด้านคอติดอยู่เหนือบ่าทั้งสองข้าง ด้านทางไหล่กว้าง ๓.๕ ซม. เย็บกับตะเข็บเสื้อ ด้านทางคอกว้าง ๒.๕ ซม. ปลายมน และขัดดุมโดยวิธีเจาะเสื้อสอดก้านดุมลงไปติดคงภายในเสื้อ ดุมทั้งสี่ที่กล่าวแล้ว มีลักษณะกลมมนทำด้วยวัสดุสีน้ำตาล

นักเรียนนายร้อยตำรวจ นายดาบตำรวจ นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ใช้เสื้อแบบราชการสีขาว มีอินทราวุธทำนองเดียวกันกับเสื้อสี kaki มีดุมที่อกเสื้อ ๕ ดุม ดุมทั้งสี่ทำด้วยโลหะสีเงิน เพื่อใช้ประกอบกับกางเกงสีขาวขาว

เครื่องหมายตราหน้าหมวก
ตำรวจชั้นประทวน

เครื่องหมายตราหน้าหมวก
ตำรวจชั้นประทวน

เครื่องหมายตราหน้าหมวก
ตำรวจชั้นสัญญาบัตร

อุณาโลม

เครื่องหมายตราหน้าหมวกตำรวจ

๓. กางเกงผ้าหรือสีกหลาดสีกากีขายาวพับปลายขา ส่วนนักเรียน นายร้อยตำรวจ นายดาบตำรวจ และนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ให้ใช้กางเกง ขาวยาวสีขาพับปลายขาประกอบด้วยเสื้อสีขาวได้ด้วย กับให้มีกางเกงทำด้วยผ้า หรือสีกหลาดสีกากีชนิดขาสั้น หุ้มเข่า ใช้ประกอบกับเสื้อแบบราชการสีกากี ในเวลาขี่ม้า (หรือในโอกาสสำคัญหรือในโอกาสที่ต้องออกปฏิบัติการใน ภูมิภาคที่ไม่สะดวกแก่การสัญจร เช่น ป่าดง ท้องนา ภูเขา เป็นต้น) หนึ่ง เมื่อใช้กางเกงสีกากีชนิดขาสั้นดังกล่าวนี้ต้องใช้ผ้าพันแข้งสีกากี หรือส้นแข้ง สีน้ำตาล ประกอบกับรองเท้าบู๊ตทำด้วยหนังสีน้ำตาล และถ้าเป็นนักเรียน นายร้อยตำรวจ นายดาบตำรวจ หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร จะใช้ทอบู๊ต หนังสีน้ำตาลก็ได้

๔. รองเท้าบู๊ต หรือบู๊ต ทำด้วยหนังสีน้ำตาล หรือทอบู๊ตทำด้วยหนัง สีน้ำตาล แต่ถ้าใช้รองเท้าบู๊ตต้องใช้ถุงสีน้ำตาล

สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ นายดาบตำรวจ นายตำรวจชั้น สัญญาบัตร เมื่อใช้กางเกงขาวยาวสีขาพับปลายขาให้ใช้รองเท้าบู๊ตหรือบู๊ต ทำด้วยหนังสีดำ แต่ถ้าใช้รองเท้าบู๊ตต้องใช้ถุงสีดำ

๕. เช็มขัดหนังสีน้ำตาล สำหรับพลตำรวจและนายสิบตำรวจกับ
นักเรียนนายร้อยตำรวจ ให้คาดทับเสื้อสีกากี

จ่านายสิบตำรวจ นายดาบตำรวจ และนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ให้ใช้
เช็มขัดสายโยงหนึ่งสายคาดทับเสื้อในเวลาแต่งเครื่องแบบสีกากีได้ด้วย สำหรับ
นายดาบตำรวจและนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร เวลาแต่งเครื่องแบบขาวห้ามใช้
เช็มขัดสายโยง แต่ถ้าแต่งในโอกาสที่ต้องขัดกระบี่ให้ใช้สายกระบี่ทำด้วยหนัง
สีน้ำตาล ผูกติดกับเช็มขัดตามแบบที่กรมตำรวจจะกำหนด

เครื่องฝึกหัด คงแต่งเช่นเดียวกับเครื่องปรกติ แต่ต้องใช้เครื่องกากี

เครื่องสโมสร ใช้ได้เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร และกำหนดให้แต่ง
ดังต่อไปนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาลสีขาว กะบังหมวกหนังสีดำ สายรัดคางไหมเงิน
กว้าง ๑ ซม. มีตุ้มเกลี้ยงสีเงินขนาดย่อมติดที่ข้างหมวกข้างละ ๑ ตุ้ม และ
ด้านหน้าหมวกติดตราทำด้วยโลหะสีเงินเป็นรูปอุณาโลมอยู่กลางจักร รอบ
ภายนอกวงจักรมีลายเปลว ในขอบวงจักรมีอักษรว่า “พิทักษ์สันติราษฎร์”

๒. เสื้อแบบราชการสีขาว

๓. กางเกงขายาวสีขาว ไม่พับปลายขา

๔. รองเท้าบู๊ตหนังสีดำ

เครื่องเต็มยศขาว ใช้ได้เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร และให้แต่งเช่นเดียว
กันกับเครื่องสโมสร แต่ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

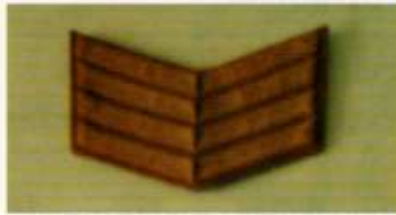
เครื่องเต็มยศ นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร นายดาบตำรวจ นักเรียนนายร้อย
ตำรวจ จ่านายสิบตำรวจ นายสิบตำรวจ และพลตำรวจ แต่งเช่นเดียวกันกับ
เครื่องฝึกหัด แต่ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพิ่มขึ้น

เครื่องหมายยศ มีดังต่อไปนี้

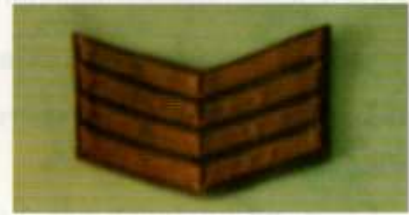
๑. พลตำรวจอาสาสมัคร ให้มีอักษร “อ” ทำด้วยโลหะสีเงินติดที่เหนือ
กระเป๋านข้างซ้าย เหนือเลขประจำตัว

๒. ชั้นนายสิบตำรวจ ให้มีบังฟั้นสีกากี ตัวบังทำด้วยผ้าหรือสักหลาด
สีขาว เย็บติดที่แขนเสื้อตอนเหนือข้อศอกข้างซ้าย เป็นรูปมุมข้อศอกหันมุม
ลงข้างล่าง ขนาดยาวจากมุมข้างละ ๕ ซม. กว้าง ๑ ซม.

นายสิบตำรวจตรี ๑ บั้ง
 นายสิบตำรวจโท ๒ บั้งซ้อน
 นายสิบตำรวจเอก ๓ บั้งซ้อน
 จ่านายสิบตำรวจ ๔ บั้งซ้อน
 ๓. นายดาบตำรวจ ให้มีเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีเงิน เป็นรูปดาบ
 ๒ เล่มไขว้กัน ติดที่อินทราวุธทั้งสองข้าง

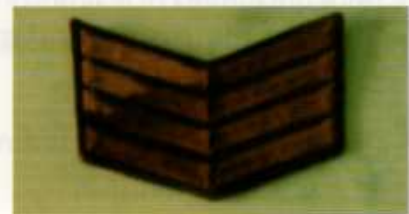
บั้งจ่านายสิบตำรวจ
 พ.ศ. ๒๔๘๒

บั้งจ่านายสิบตำรวจ
 ก่อน ร.ศ. ๑๒๑

บั้งจ่านายสิบตำรวจ
 พ.ศ. ๒๔๗๗

บั้งจ่านายสิบตำรวจ
 ร.ศ. ๑๓๑

บั้งนายสิบตำรวจเอก
 พ.ศ. ๒๔๗๗

บั้งพลตำรวจชั้นหนึ่ง ภูธร
 พ.ศ. ๒๔๖๑

บั้งนายสิบตำรวจโท
 พ.ศ. ๒๔๗๗

บั้งพลตำรวจชั้นหนึ่ง นครบาล
 พ.ศ. ๒๔๖๑

บั้งนายสิบตำรวจตรี
 พ.ศ. ๒๔๗๗

๔. นายร้อยตำรวจ ให้มีดอกจันแปดกลีบ ทำด้วยโลหะสีเงินติดที่บน
อินทรีนุทั้งสองข้าง

นายร้อยตำรวจตรี ๑ ดอก

นายร้อยตำรวจโท ๒ ดอก (ติดเรียงตามยาวอินทรีนุ)

นายร้อยตำรวจเอก ๓ ดอก (ติดเรียงตามยาวอินทรีนุ)

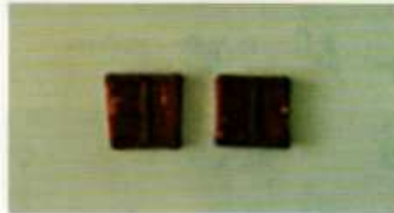

อินทรีนุใหญ่นายพลตำรวจภูธร

พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

อินทรีนุน้อย
นายร้อยตำรวจนครบาล
พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

อินทรีนุน้อยนายดาบตำรวจนครบาล
พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

อินทรีนุว่าที่นายร้อยตำรวจตรีภูธร
พ.ศ. ๒๔๕๘

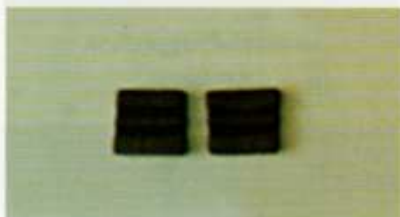
อินทรีนุใหญ่นายพลตำรวจ
พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

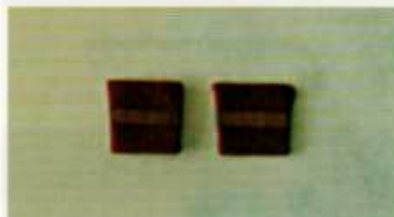
อินทรีนุว่าที่นายร้อยตำรวจนครบาล
พ.ศ. ๒๔๕๘

อินทรีนุน้อย
นักเรียนนายร้อยตำรวจนครบาล
พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

อินทรีนุน้อยนายพันตำรวจภูธร
พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

อินทรีนุน้อยนายร้อยตำรวจนครบาล
พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

อินทรีนุน้อยนายร้อยตำรวจแพทย์
พยาบาล
พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๕

๕. นายพันตำรวจ ให้มีดอกจันและติดเช่นเดียวกันกับนายร้อยตำรวจ แต่เพิ่มขีด สั้นเหลี่ยม ทำด้วยโลหะสีเงินติดบนอินทราหนูที่ปลายบ่าข้างละ ๑ ขีด

๖. นายพลตำรวจ ให้มีดอกจันและขีดติดเช่นเดียวกันกับนายพันตำรวจ แต่เพิ่มขีดขึ้นอีกข้างละ ๑ ขีด

ตราตำรวจชั้นนายร้อยตำรวจตรี
พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๗๖

ตราตำรวจชั้นนายพันตำรวจตรี
พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗

ตราตำรวจชั้นนายพันตำรวจตรี
พ.ศ. ๒๔๗๗ - ๒๔๗๘

ตราตำรวจชั้นนายพันตำรวจตรี
พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๗๙

สายนกหวีดนายสิบ - พลตำรวจ
พ.ศ. ๒๔๙๒ - ปัจจุบัน

สายนายเวรตำรวจนครบาล
พ.ศ. ๒๔๖๑

สายนายเวรตำรวจภูธร
พ.ศ. ๒๔๖๑

อินทราหนูนายพันตำรวจตรีภูธร
ร.ศ. ๑๓๐

อินทราหนูนายพันตำรวจตรี
ร.ศ. ๑๓๐

ปลอกแขนตำรวจดับเพลิง
พ.ศ. ๒๔๗๗

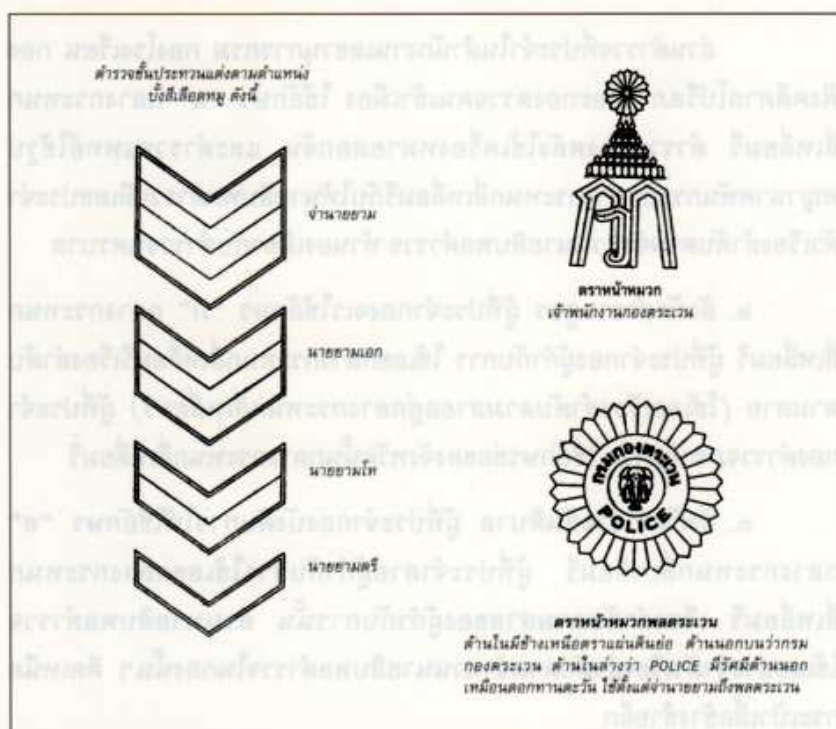
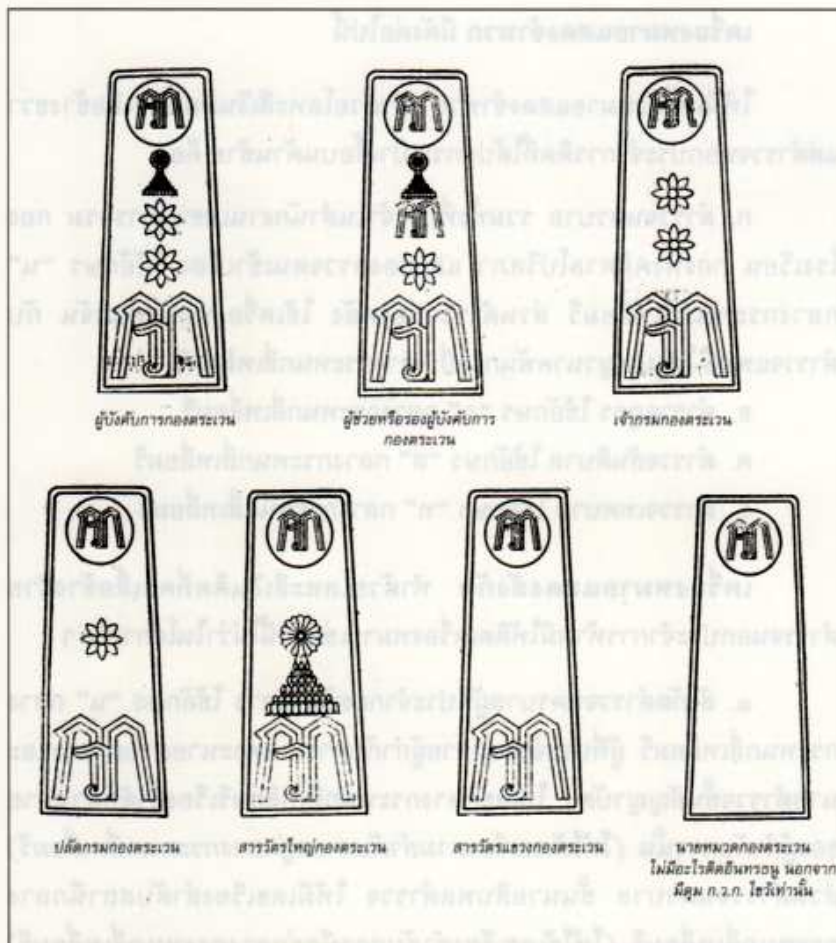
ปลอกแขนตำรวจสุขาภิบาล
พ.ศ. ๒๔๗๗

ปลอกแขนตำรวจนครบาล
พ.ศ. ๒๔๗๗

ปลอกแขนตำรวจอาสาสมัคร
พ.ศ. ๒๔๘๖

เครื่องหมายแสดงจำพวก มีดังต่อไปนี้

ให้มีเครื่องหมายแสดงจำพวก ทำด้วยโลหะสีเงินติดที่คอเสื้อข้างขวา แต่ตำรวจนอกประจำการติดที่ได้ปักกระเป๋าลีบบนด้านซ้าย คือ

ก. ตำรวจนครบาล รวมทั้งที่ประจำในสำนักงานเลขาธิการกรม กองโรงเรียน กองพิทักษ์ศาลโปริสภา และกองตรวจคนเข้าเมือง ใช้อักษร “น” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ส่วนตำรวจกองคลัง ใช้เครื่องหมายดอกจัน กับตำรวจแพทย์ ใช้รูปพญานาคพันกระบี่ กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ข. ตำรวจภูธร ใช้อักษร “ภ” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ค. ตำรวจสันติบาล ใช้อักษร “ส” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ง. ตำรวจเทศบาล ใช้อักษร “ท” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

เครื่องหมายแสดงสังกัด ทำด้วยโลหะสีเงินติดที่คอเสื้อข้างซ้าย ตำรวจนอกประจำการห้ามมิให้ติดเครื่องหมายเช่นว่านี้ไม่ว่าในโอกาสใดๆ

๑. สังกัดตำรวจนครบาลผู้ที่ประจำกองบังคับการ ใช้อักษร “น” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ผู้ที่ประจำตามสายผู้กำกับการ เฉพาะนายดาบตำรวจและนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ใช้เลขกลางกระหนกสีเหลี่ยมรีเรียงลำดับตามสายของผู้กำกับการนั้น (ให้ใช้เลขเรียงตามลำดับสายอยู่กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี) ส่วนตำรวจนครบาล ชั้นนายสิบพลตำรวจ ให้มีเลขเรียงลำดับสถานีกกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี (ให้ใช้เลขเรียงลำดับสถานีอยู่กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี) กับเลขประจำตัวเรียงลำดับตามจำนวนนายสิบพลตำรวจในสถานีดำรวจนั้น ติดที่เหนือกระเป๋านข้างซ้าย

ส่วนตำรวจที่ประจำในสำนักงานเลขาธิการกรม กองโรงเรียน กองพิทักษ์ศาลโปริสภา และกองตรวจคนเข้าเมือง ใช้อักษร “น” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ตำรวจกองคลังใช้เครื่องหมายดอกจัน และตำรวจแพทย์ใช้รูปพญานาคพันกระบี่กลางกระหนกสีเหลี่ยมรีกับให้นายสิบพลตำรวจมีเลขประจำตัวเรียงลำดับตามจำนวนนายสิบพลตำรวจ ทำนองเดียวกับตำรวจนครบาล

๒. สังกัดตำรวจภูธร ผู้ที่ประจำกองจเรใช้อักษร “ภ” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ผู้ที่ประจำกองผู้กำกับการ ใช้เลขกลางกระหนกสีเหลี่ยมรีเรียงลำดับตามสาย (ให้ใช้เลขเรียงลำดับตามสายอยู่กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี) ผู้ที่ประจำกองตำรวจภูธรจังหวัด ใช้อักษรย่อของจังหวัดนั้นกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๓. สังกัดตำรวจสันติบาล ผู้ที่ประจำกองบังคับการให้ใช้อักษร “ส” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ผู้ที่ประจำสายผู้กำกับการใช้เลขกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี เรียงลำดับตามสายของผู้กำกับการนั้น ส่วนนายสิบพลตำรวจ ใช้เลขประจำตัวเรียงลำดับตามจำนวนนายสิบพลตำรวจในกองนั้นๆ ติดเหนือกระเป๋าลีบบนด้านซ้ายอีก

นายตำรวจเอกพนักงานตรวจคนเข้าเมือง
พ.ศ. ๒๔๗๐ - ๒๔๘๓

๔. สังกัดตำรวจเทศบาล ผู้ที่ประจำกองจราจร ใช้อักษร “จ” กลาง
กระหนกสีเหลี่ยมรี ผู้ที่ประจำกองดับเพลิงใช้อักษร “พ” กลางกระหนก
สีเหลี่ยมรี และผู้ที่ประจำกองสุขาภิบาล ใช้อักษร “ส” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี
ส่วนนายสิบตำรวจ พลตำรวจ ให้ใช้เลขเรียงลำดับกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี กับ
ให้มีเลขประจำตัวเรียงลำดับตามจำนวนนายสิบพลตำรวจในกองนั้น ติดที่เหนือ
กระเป๋านข้างซ้ายด้วย

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๒

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๒ นี้ เป็นไปตามกฎกระทรวง
มหาดไทย ฉบับที่ ๑ ถึง ๑๑ ซึ่งออกตามความใน พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ
พ.ศ. ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒) เครื่องแบบตำรวจในยุคที่ ๒ ระยะที่ ๒ เริ่มใช้ตั้งแต่
วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๗๘ ถึง ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๒ เป็นเวลาถึง ๑๔ ปี
๕ วัน นับว่าเป็นเครื่องแบบตำรวจที่ได้ใช้อยู่นานที่สุด

หมวก
นายตำรวจ

หมวก
นายตำรวจ

หมวก

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๒ ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็น
เครื่องแบบที่ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขแล้วตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่
๑ - ๑๑ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

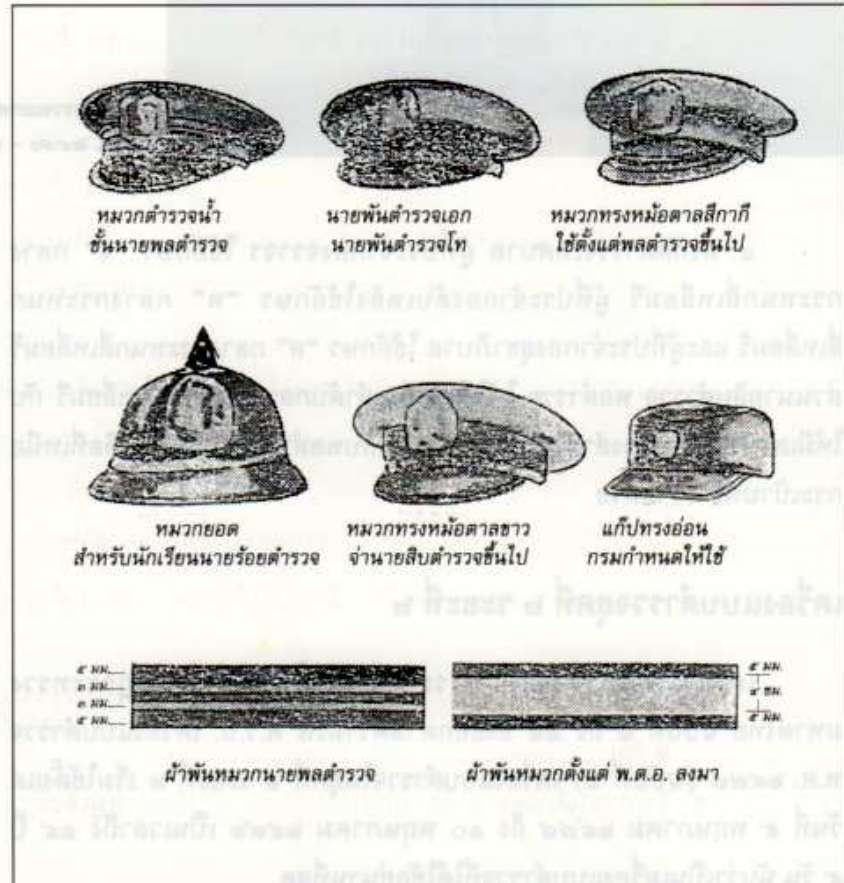
หมวก มี ๕ ชนิด คือ

๑. หมวกทรงหม้อตาลสีกากี ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป มีเครื่อง
ประกอบดังนี้

- ก. กะบังหน้าดำ
- ข. สายรัดคางใช้แถบหนังสีดำ กว้าง ๑ ซม.
- ค. ดุมสีดำขนาดเล็กยึดสายรัดคางกับหมวก ตรงปลายกะบังหน้า
ข้างละ ๑ ดุม
- ง. ตราหน้าหมวกทำด้วยโลหะสีเงินเป็นรูปอุณาโลมอยู่กลางจักร
และรอบนอกวงจักรมีลายเปลว ในรอบวงจักรมีอักษรว่า **"พิทักษ์
สันติราษฎร์"**

๒. หมวกทรงหม้อตาลสีขาว ใช้ได้ตั้งแต่นายดาบตำรวจชั้นไป
เครื่องประกอบเหมือนกับหมวกทรงหม้อตาลสีกากี เว้นแต่

- ก. สายรัดคางใช้แถบไหมเงินกว้าง ๑ ซม.
- ข. ดุมยึดสายรัดคางกับหมวก ใช้ดุมเกลี้ยงสีเงิน

ดังนี้

๓. หมวกกันแดดสีกากี ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป มีเครื่องประกอบ

ก. สายรัดคางใช้แถบหนังสีน้ำตาล กว้าง ๑ $\frac{๑}{๒}$ ซม.

ข. トラหน้าหมวกอย่างเดียวกับトラหน้าหมวกทรงหม้อตาล

๔. หมวกกันแดดสีขาว ใช้ได้ตั้งแต่นายดาบตำรวจชั้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. สายรัดคาง ใช้แถบไหมเงินกว้าง ๑ $\frac{๑}{๒}$ ซม.

ข. トラหน้าหมวกอย่างเดียวกับトラหน้าหมวกทรงหม้อตาล

๕. หมวกหนีบสีกากี ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. トラหน้าหมวกอย่างเดียวกับトラหน้าหมวกทรงหม้อตาล ติด
ทาบบนพื้นขอบที่ด้านซ้ายห่างจากมุมพับด้านหน้าหมวก
ประมาณ ๔ ซม.

ข. ดุมสีน้ำตาล ลักษณะกลมมนขนาดเล็ก ๒ ดุม ติดเรียงกันใน
ทางตั้งตรงรอยพับด้านหน้า

เสื้อ มี ๓ ชนิด คือ

๑. เสื้อแบบราชการสีกากี หลังสามตะเข็บ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป
มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. ดุมสีน้ำตาลมีลักษณะกลมมน สำหรับติดอกเสื้อ ๗ ดุม สำหรับ
ติดกระเป๋ ๔ ดุม สำหรับติดอินทธรณ ๒ ดุม

ข. กระเป๋ ๔ กระเป๋ บน ๒ ล่าง ๒ เย็บติดภายนอกข้างขวาและ
ข้างซ้าย กระเป๋บนมีใบปกรูปมนชายกลางแหลม มีแถบเย็บติด
ตรงกึ่งกลางตามทางตั้ง กระเป๋ล่างเป็นอย่งย่ำม มีใบปกรูป
ตัดทั้ง ๔ กระเป๋ มีรังดุมที่ใบปกสำหรับขัดดุมซึ่งติดอยู่ตรงปาก
กระเป๋

ค. อินทธรณสีเดียวกับเสื้อ เย็บเป็นแผ่นเหลี่ยมเรียบทางด้านไหล่
ไปทางด้านคอ ติดอยู่เหนือบ่าทั้ง ๒ ข้าง ด้านทางไหล่กว้าง
๓ ซม. เย็บติดตะเข็บเสื้อด้านทางคอกว้าง ๒ $\frac{๑}{๒}$ ซม. ปลายมน
และขัดดุมโดยวิธีเจาะเสื้อสอดก้านดุมลงไปติดห่วงภายในเสื้อ

๒. เสื้อแบบราชการสีขาว หลังสี่ตะเข็บ ใช้ได้ตั้งแต่นายดาบตำรวจ
ชั้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. ดุมเกลี้ยงสีเงิน สำหรับติดอกเสื้อ ๕ ดุม สำหรับติดอินทธรณ
๒ ดุม

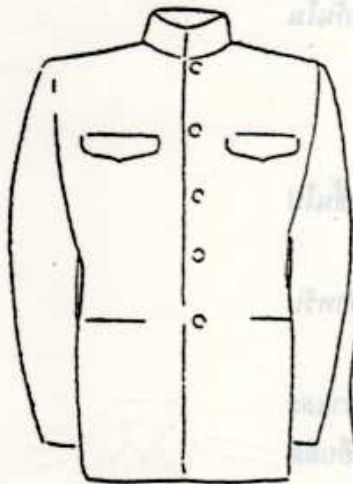
ข. อินทธรณสีเดียวกับเสื้อ มีลักษณะดุมเดียวกับอินทธรณเสื้อแบบ
ราชการสีกากี

เสื้อนอกคอแบะสีงากี
สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรและ นรต.

เสื้อนอกปิดคอสีงากี
สำหรับตำรวจดุริยางค์

เสื้อนอกคอปิดสีขาว
ใช้ตั้งแต่ จ.ส.ด. ขึ้นไป

เสื้อนอกปิดคอสีงากี
ทำด้วยเสีร้ง สำหรับ นรต.

๓. เสื้อเชีตคอพับสีงากีแขนยาว หรือแขนสั้น ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจ
ชั้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. ดุมสีน้ำตาล ลักษณะดุมเดียวกับดุมเสื้อแบบราชการสีงากี
สำหรับติดอกเสื้อ ๕ ดุม สำหรับติดกระเป๋ ๒ ดุม สำหรับติด
อินทธรณ ๒ ดุม และโดยเฉพาะเสื้อเชีตแขนรพบมีดุมสำหรับติด
ที่ข้อมือเสื้ออีกข้างละ ๒ ดุม

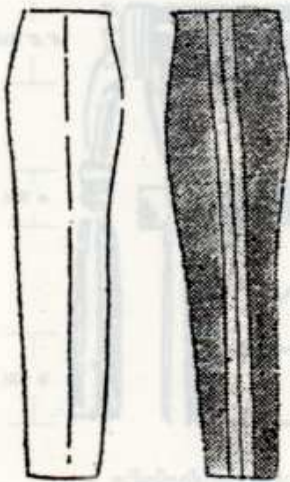
ข. กระเป๋ที่หน้าอกเสื้อข้างละกระเป๋ มีลักษณะดุมเดียวกับ
กระเป๋บนของเสื้อแบบราชการสีงากี

ค. อินทธรณสีเดียวกับเสื้อ มีลักษณะดุมเดียวกับอินทธรณเสื้อแบบ
ราชการสีงากี การสวมเสื้อเชีตคอพับ ให้สอดชายล่างของเสื้อ
อยู่ภายในกางเกงสีงากี

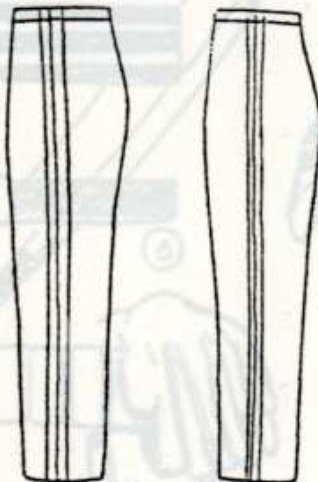
กางเกง มี ๕ ชนิด คือ

๑. กางเกงสีกากีขายาวพับปลายขา ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป
๒. กางเกงสีกากีขาสั้นหุ้มเข่า ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป
๓. กางเกงสีกากีขาสั้นแบบกีฬา ใช้ได้ตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงมา

กางเกงขายาวสีขาหรือสีกากี

กางเกงขายาวสีกากีติดแถบ
นายตำรวจสัญญาบัตรผู้ควบคุม นคร.

กางเกงขาสั้นสีกากี

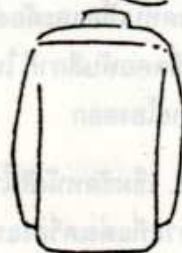
กางเกงแบบขี่ม้าสีกากี

กางเกงขายาวสีตำรวจติดแถบ

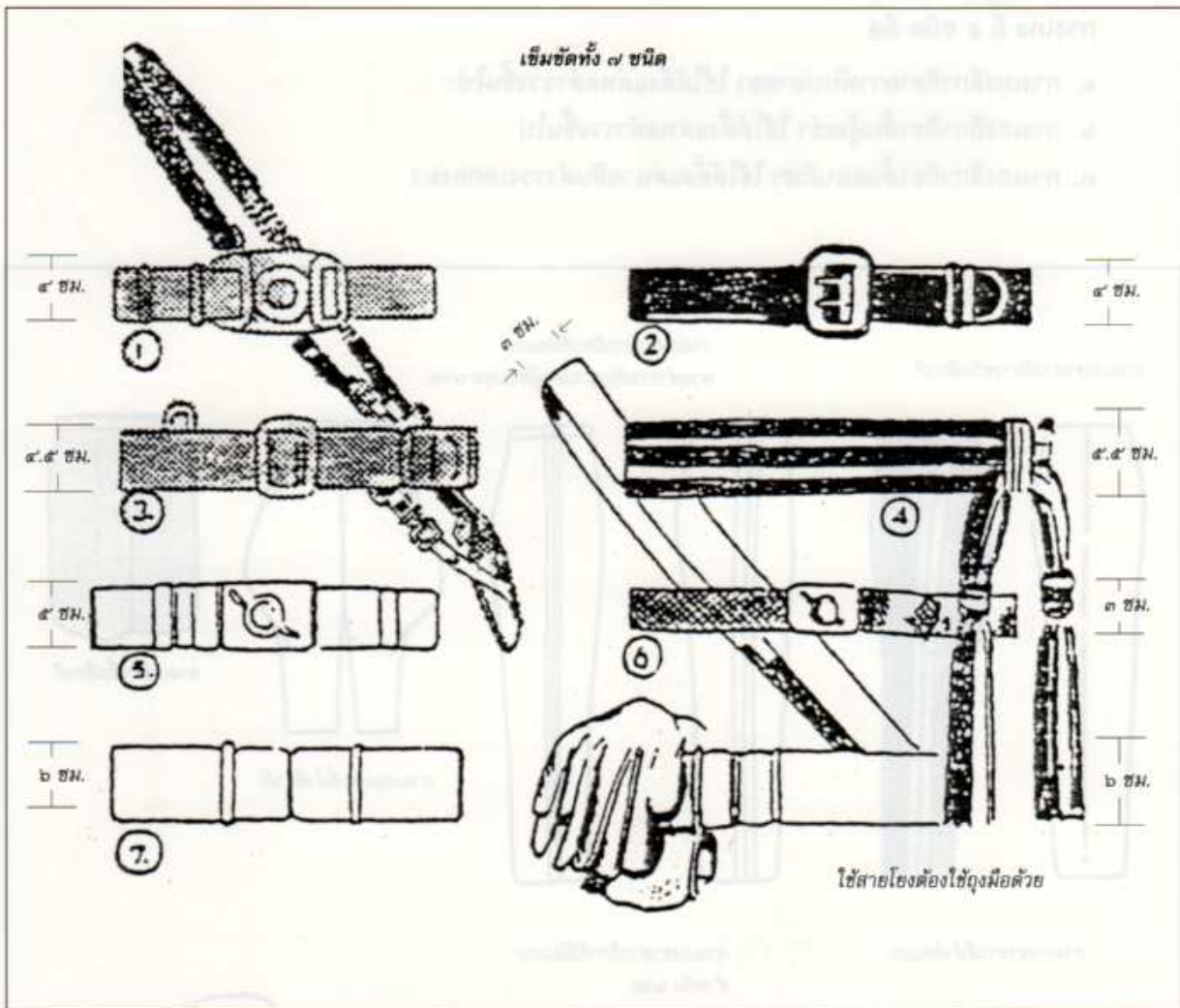
กางเกงขายาวสีกากีติดแถบ
สำหรับ นคร.

เสื้อนอกปาดเอวสีขา

เสื้อเชิ้ตห่อพับสีกากี

๔. กางเกงสีขาวยาวพับปลายขา ใช้ได้ตั้งแต่นายดาบตำรวจขึ้นไป
๕. กางเกงสีขาวยาวไม่พับปลายขา ใช้ได้เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร

เข็มขัด มี ๒ ชนิด คือ

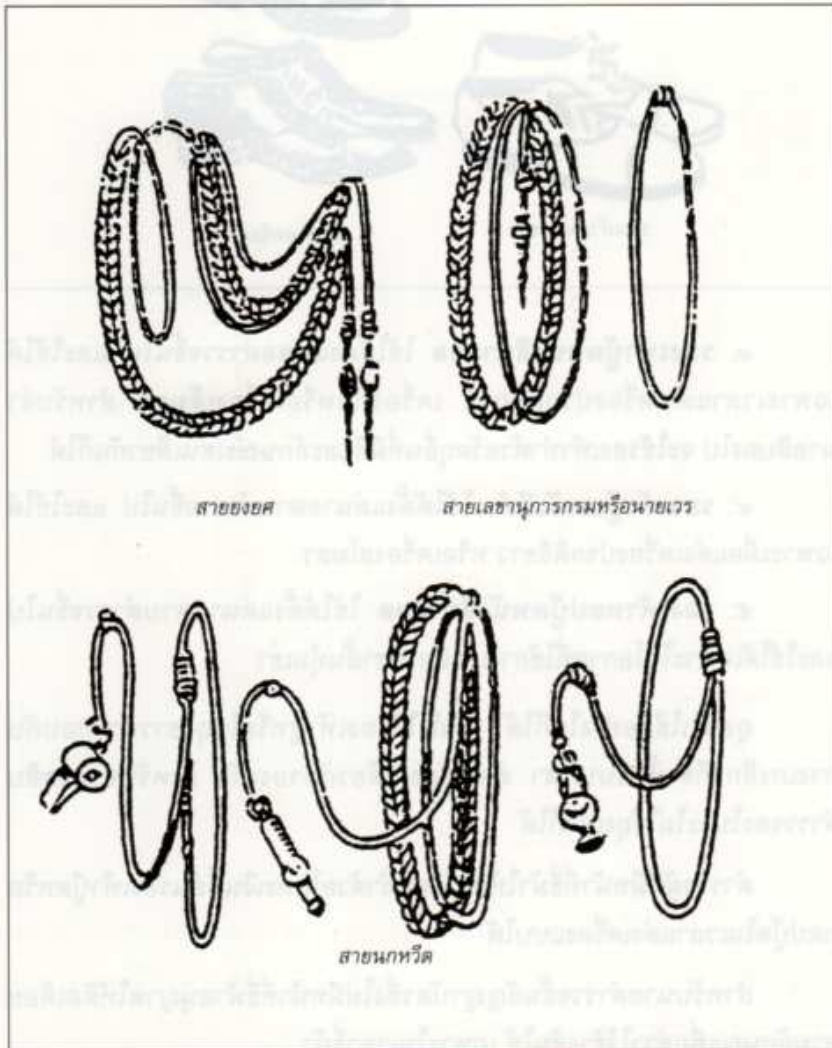
๑. เข็มขัดสายโยง ทำด้วยหนังสีน้ำตาล ใช้ได้ตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป คาดทับเสื้อและต้องใช้ทุกโอกาสที่แต่งเครื่องแบบสีทึบ เว้นแต่ในกรณีที่สวมเสื้อเชิ้ตคอพับสีทึบ ให้คาดทับขอบกางเกง และในโอกาสที่ไม่ต้องขัดกระเป๋ ให้ปลดสายโยงออก

๒. เข็มขัดหนังสีน้ำตาล สำหรับนายสิบและพลตำรวจคาดทับเสื้อ ต้องใช้ทุกโอกาสที่แต่งเครื่องแบบ เว้นแต่ในกรณีที่สวมเสื้อเชิ้ตคอพับสีทึบ ให้คาดทับขอบกางเกง

ผ้าพันแข้ง สนับแข้ง รองเท้า ถุงเท้า และนกหวีด

ผ้าพันแข้งมีอย่างเดียว คือ ผ้าพันแข้งสีกากี ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป

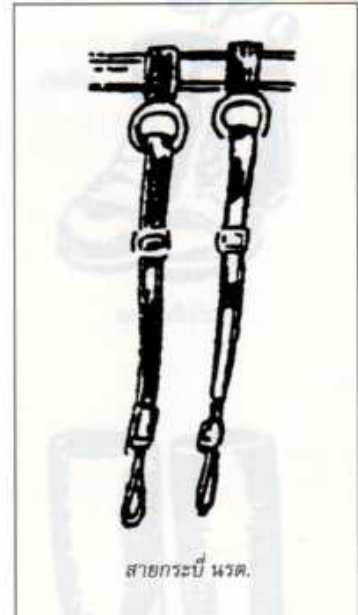
สนับแข้งมีอย่างเดียว คือ สนับแข้งทำด้วยหนังสีน้ำตาล ใช้ได้ตั้งแต่จ่านายสิบขึ้นไป

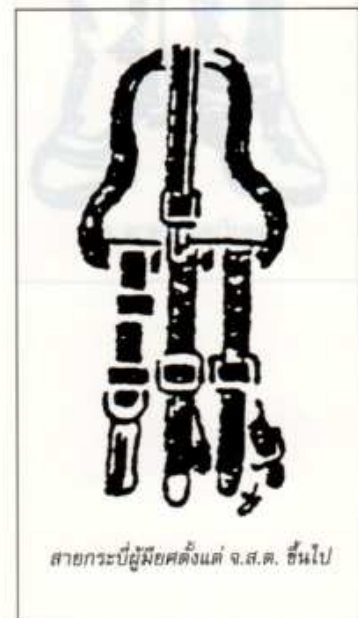
สายของยศ

สายเลขาธิการกรมหรือนายเวร

สายนกหวีด

สายกระเป๋านรต.

สายกระเป๋ามียศตั้งแต่ จ.ส.ต. ขึ้นไป

รองเท้า มี ๕ ชนิด คือ

๑. รองเท้าชูหนังสีน้ำตาล ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป และใช้ได้เฉพาะเวลาแต่งเครื่องปกติสีกากี เครื่องหัดหรือเครื่องเต็มยศ แต่ทั้งนี้ใช้ได้เมื่อใช้กางเกงสีกากีขาวหรือกางเกงสีกากีขาวส้นแบบกีฬา สำหรับจ่านายสิบตำรวจลงไป จะใช้รองเท้าทำด้วยวัสดุอื่นที่มีสีและลักษณะเช่นเดียวกันก็ได้

๒. รองเท้าชูหนังสีดำ ใช้ได้ตั้งแต่นายดาบตำรวจขึ้นไปและใช้ได้เฉพาะเวลาแต่งเครื่องปกติสีขาว

รองเท้าเครื่องหนังสีน้ำตาลหรือสีดำ

ไม่มีผูกเชือก

หรือดำ

หุ้มข้อสีน้ำตาล

รองเท้าสูงสีน้ำตาล, ดำ

ผูกเชือก

หุ้มข้อแบบยืดข้าง

รองเท้าหุ้มส้นขาว

น้ำตาลหรือดำ

๓. รองเท้าบูตหนังสีน้ำตาล ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป และใช้ได้เฉพาะเวลาแต่งเครื่องปรกติสีกาก็ เครื่องหัดหรือเครื่องเต็มยศ สำหรับจ่า นายสิบลงไป จะใช้รองเท้าทำด้วยวัสดุอื่นที่มีสีและลักษณะเช่นเดียวกันก็ได้

๔. รองเท้าบูตหนังสีดำ ใช้ได้ตั้งแต่นายดาบตำรวจขึ้นไป และใช้ได้เฉพาะเมื่อแต่งเครื่องปรกติสีขาว หรือเครื่องสโมสร

๕. รองเท้าทอปบูตหนังสีน้ำตาล ใช้ได้ตั้งแต่นายดาบตำรวจขึ้นไป และใช้ได้เฉพาะในโอกาสที่ใช้กางเกงสีทาสีขาสั้นหุ้มเข้า

ถุงเท้าใช้สีอย่างใดก็ได้ แต่ถ้าใช้รองเท้าชูหรือใช้ถุงยาวประกอบกับ กางเกงสีทาสีขาสั้นแบบกีฬาก็ ต้องใช้ถุงสีเดียวกับรองเท้า สำหรับจ่า นายสิบ ตำรวจลงไปจะไม่ใช้ถุงเท้าก็ได้

ตำรวจผู้ที่มีหน้าที่ขี่ม้าให้ติดเดียวทำด้วยโลหะเงินที่สนรองเท้าบูตหรือ ทอปบูตในเวลาแต่งเครื่องแบบได้

สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรซึ่งไม่มีหน้าที่ขี่ม้าอนุญาตให้ติดเดียว ตามลักษณะที่กล่าวไว้ข้างต้นได้ เฉพาะในเวลาขี่ม้า

นกหวีดที่มีเครื่องหมาย ก.ก.ว. ไว้ได้มังกฎเครื่องหมายเพชรราชและ มงกุฎภายในกระหนก เครื่องหมายโล่เชนเป็นของใช้เฉพาะในราชการตำรวจ ให้ตำรวจทุกคนใช้เพื่อประโยชน์ในหน้าที่ราชการ

เครื่องหมายแสดงยศ มีดังต่อไปนี้

๑. ขันนายสิบตำรวจ ให้มีบัง ฟันสีกาก็ ตัวบังทำด้วยผ้าหรือสีกหลาด สีขาว เย็บติดที่แขนเสื้อตอนเหนือข้อศอกข้างซ้ายเป็นรูปมุมข้อศอกหันมุมลง ข้างล่าง ขนาดยาวจากมุมข้างละ ๕ ซม. กว้าง ๑ ซม.

นายสิบตำรวจตรี	๑ บั้ง
นายสิบตำรวจโท	๒ บั้งซ้อน
นายสิบตำรวจเอก	๓ บั้งซ้อน
จ่านายสิบตำรวจ	๔ บั้งซ้อน

๒. **นายดาบตำรวจ** ให้มีเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีเงิน เป็นรูปดาบสองเล่มไขว้กัน ติดที่อินทราธนูทั้งสองข้าง

๓. **นายร้อยตำรวจ** ให้มีดอกจันแปดกลีบ ทำด้วยโลหะสีเงิน ติดบนอินทราธนูทั้งสองข้าง

นายร้อยตำรวจตรี	๑ ดอก
นายร้อยตำรวจโท	๒ ดอก (ติดเรียงตามยาวอินทราธนู)
นายร้อยตำรวจเอก	๓ ดอก (ติดเรียงตามยาวอินทราธนู)

๔. **นายพันตำรวจ** ให้มีดอกจันและติดเช่นเดียวกันกับนายร้อยตำรวจ แต่เพิ่มขีด (สันเหลี่ยม) ทำด้วยโลหะสีเงิน ติดบนอินทราธนูที่ปลายบ่าข้างละ ๑ ขีด

๕. **นายพลตำรวจ** ให้มีดอกจันและขีดติดเช่นเดียวกับนายพันตำรวจ แต่เพิ่มขีดขึ้นอีกข้างละ ๑ ขีด

เครื่องหมายยศที่ทำด้วยโลหะสีเงินเมื่อใช้กับเสื้อเชิ้ตคอพับสีทากี จะปักด้วยไหมหรือด้ายสีขาวแทนโลหะสีเงินก็ได้

เครื่องหมายแสดงจำพวก ทำด้วยโลหะสีเงินติดที่คอเสื้อข้างขวา แต่ตำรวจนอกประจำการ นอกจากกรณีที่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้ติดที่ใต้ปกกระเป๋าสีเสื้อบนด้านซ้าย เครื่องหมายแสดงจำพวกนี้ เมื่อใช้กับเสื้อเชิ้ตคอพับสีทากีจะปักด้วยไหมหรือด้ายสีขาวแทนโลหะสีเงินก็ได้

เครื่องหมายแสดงจำพวก มีดังนี้

๑. **ประจำกรม กองปกครอง กองคดี กองจรเรตำรวจ และกองตรวจคนเข้าเมือง** ใช้เครื่องหมายโล่เสนกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๒. **กองคลัง** ใช้เครื่องหมายดอกจันกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๓. **กองตำรวจสันติบาล** ใช้อักษร “ส” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๔. **กองตำรวจสอบสวนกลาง** ใช้อักษร “ก” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๕. **ตำรวจนครบาล กองตรวจตำรวจนครบาล กองโรงเรียนตำรวจนครบาล และตำรวจจราจร** ใช้อักษร “น” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๖. **กองโรงเรียนนายร้อยตำรวจ** ใช้อักษร “ร” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๗. **ตำรวจภูธร** ใช้เลขลำดับเขตกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

เครื่องหมายแสดงสังกัด ทำด้วยโลหะสีเงิน ติดที่คอเสื้อข้างซ้าย
เครื่องหมายแสดงสังกัดนี้เมื่อใช้กับเสื้อเชิ้ตคอพับสีทึบก็จะปักด้วยไหมหรือ
ด้ายสีขาวแทนโลหะสีเงินก็ได้

ตำรวจนอกประจำการ นอกจากกรณีที่กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ห้าม
มิให้ติดเครื่องหมายที่ว่ามีไว้ในโอกาสใดๆ เครื่องหมายแสดงสังกัดมีดังนี้

๑. ประจำกรม กองปกครอง (เว้นแผนกแพทย์) กองคดี กองจร
ตำรวจและกองตรวจคนเข้าเมือง ใช้เครื่องหมายโล่ชนกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๒. กองคลัง ใช้เครื่องหมายดอกจันกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๓. กองตำรวจสันติบาล

ก. กองบังคับการ ใช้อักษร “ส” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ข. กองกำกับการใช้เลขลำดับของกองกำกับการนั้นกลางกระหนก
สีเหลี่ยมรี

๔. กองตำรวจสอบสวนกลาง

ก. กองบังคับการ ใช้อักษร “ก” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ข. กองกำกับการใช้เลขลำดับของกองกำกับการนั้นกลางกระหนก
สีเหลี่ยมรี

๕. ตำรวจนครบาล

ก. กองกำกับการใช้เลขลำดับของกองกำกับการนั้นกลางกระหนก
สีเหลี่ยมรี

๖. กองโรงเรียนนายร้อยตำรวจและกองโรงเรียนตำรวจนครบาล ใช้
อักษร “ร” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๗. กองตรวจตำรวจนครบาล ใช้อักษร “ต” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๘. ตำรวจจราจร ใช้อักษร “จร” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๙. ตำรวจภูธร

ก. กองบังคับการ และตำรวจภูธรประจำเรือนจำมหันตโทษ
เฉพาะเขต ๖ ใช้เลขลำดับเขตกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ข. กองตรวจ ใช้อักษร “ต” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ค. โรงเรียนตำรวจภูธร ใช้อักษร “ร” กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ง. ตำรวจภูธรจังหวัด ใช้อักษรย่อสำหรับจังหวัดต่างๆ กลาง
กระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๐. ผู้ที่ทำหน้าที่สมุหบัญชีหรือพัสดุไม่ว่าประจำอยู่ที่ใด ใช้เครื่องหมาย
ดอกจันกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๑. ผู้ที่ทำหน้าที่แพทย์หรือพยาบาลไม่ว่าประจำอยู่ที่ใด ใช้เครื่อง-
หมายพญานาคพันกระบี่กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๒. ผู้ที่ทำหน้าที่จรวจ ใช้ปลอกผ้าสีขาวขนาดกว้าง ๑๐ ซม. และมีอักษรย่อชื่อของจังหวัดที่ประจำทำด้วยผ้าสีขาวทาบที่ผ้าวงกลมสีดำขนาด ๕ ซม. เย็บติดที่ปลอกแขนด้านนอกสำหรับสวมโคนแขนเสื้อเครื่องแบบข้างขวา

๑ ปลอก

ประเภทเครื่องแบบ

เครื่องแบบตำรวจ มี ๔ ประเภท คือ

๑. เครื่องปรกติ
๒. เครื่องหัด
๓. เครื่องสโมสร
๔. เครื่องเต็มยศ

เครื่องปรกติ มี ๒ ชนิด คือ

๑. เครื่องปรกติสีทากี
๒. เครื่องปรกติสีขาว

เครื่องปรกติสีทากี เครื่องปรกติชนิดนี้ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป เว้นแต่ที่ระบุไว้ว่า สิ่งใดใช้ได้เฉพาะชั้นใด ก็ให้ใช้ได้เฉพาะชั้นนั้น มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาลสีทากี หมวกกันแดดสีทากี หมวกหมิ่นสีทากี
๒. เสื้อแบบราชการสีทากี หรือเสื้อเชิ้ตคอพับสีทากี
๓. กางเกงสีทากีชายาวพับปลายขา กางเกงสีทากีขาสั้นหุ้มเข้า หรือ กางเกงสีทากีขาสั้นแบบกีฬ

ถ้าใช้กางเกงสีทากีขาสั้นหุ้มเข้าต้องใช้รองเท้าทอปู๊ดหรือใช้ผ้าพันแข้งหรือสนับแข้งประกอบกับรองเท้าบู๊ตหรือใช้ผ้าพันแข้งหรือสนับแข้งประกอบกับรองเท้าบู๊ตสีน้ำตาล

ถ้าใช้กางเกงสีทากีขาสั้นแบบกีฬจะใช้ถุงยาวประกอบกับรองเท้าชูหรือรองเท้าบู๊ต หรือจะใช้ผ้าพันแข้งประกอบกับรองเท้าบู๊ตก็ได้

๔. รองเท้าชู หรือรองเท้าบู๊ต หรือรองเท้าทอปู๊ดสีน้ำตาล

รองเท้าชูใช้กับกางเกงสีทากีชายาวหรือกางเกงสีทากีขาสั้นแบบกีฬ

รองเท้าบู๊ตใช้กับกางเกงสีทากีชายาว กางเกงสีทากีขาสั้นหุ้มเข้าหรือกางเกงสีทากีขาสั้นแบบกีฬ

รองเท้าทอปู๊ดใช้เฉพาะกางเกงสีทากีขาสั้นหุ้มเข้า

เครื่องปรกติสีขาว เครื่องปรกติชนิดนี้ใช้ได้ตั้งแต่นายดาบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาลสีขาว หรือหมวกกันแดดสีขาว
๒. เสื้อแบบราชการสีขาว

๓. กางเกงสีขาวขาวพับปลายขา

๔. รองเท้าชูหรือบูตสีดำ

เครื่องหัด ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป ใช้เครื่องประกอบอย่างเดียวกับเครื่องปรกติสักก็ แต่ห้ามใช้หมวกกันแดด

เครื่องสโมสร ใช้ได้เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาลสีขาว

๒. เสื้อแบบราชการสีขาว

๓. กางเกงขาวสีขาวไม่พับปลายขา

๔. รองเท้าบูตหนังสีดำ

เครื่องเต็มยศ ใช้ได้เฉพาะแต่พลตำรวจชั้นไป ใช้เครื่องประกอบอย่างเดียวกับเครื่องหัด แต่ถ้ามีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ก็ให้ประดับด้วย

นอกจากเครื่องแบบตำรวจดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว ยังมีเครื่องแบบของตำรวจอาสา ซึ่งกำหนดขึ้นโดยกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ ๕ ออกตามความใน พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒) ประกาศใช้เมื่อ ๒ กันยายน ๒๔๘๖ และเครื่องแบบนักเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งกำหนดขึ้นโดยกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ ๑๑ ออกตามความใน พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒) ประกาศใช้เมื่อ ๑๔ มกราคม ๒๔๙๐ ดังนี้

เครื่องแบบตำรวจอาสา ประกอบด้วยเครื่องหมายปลอกแขนทำด้วยผ้าหรือสักหลาดสักก็ กว้าง ๑๐ ซม. ตรงกลางด้านนอกมีแผ่นผ้าหรือสักหลาดวงกลมสีขาว ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๔ นิ้ว ซม. ภายในวงกลมมีอักษร ต.อ. สีดำ ตามแบบซึ่งกรมตำรวจได้จัดทำขึ้นไว้สวมกับเครื่องแต่งกายถูกต้องตามธรรมเนียมที่แขนเสื้อข้างซ้ายระหว่างท่อนไหล่และข้อศอก

ทั้งนี้ ให้แต่งได้ในเมื่อปฏิบัติหรือเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตำรวจอาสา และในโอกาสอื่นใดซึ่งอธิบดีกรมตำรวจให้แต่งได้

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยตำรวจ มี ๔ ประเภท คือ

๑. เครื่องปรกติสักก็และสีขาว

๒. เครื่องหัด

๓. เครื่องสโมสร

๔. เครื่องเต็มยศ

แต่ละประเภทมีเครื่องประกอบอย่างเดียวกับเครื่องแบบชั้นนายดาบตำรวจชั้นไป ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความใน พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒) ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๔๗๘ และแก้ไขเพิ่มเติมต่อมา เว้นแต่ที่ได้ระบุยกเว้นหรือเพิ่มเติมไว้ดังต่อไปนี้

ก. หมวกใช้ได้เฉพาะหมวกทรงหม้อตาลสีกากีและสีขาวกับหมวกพีนี
ข. กางเกงสีกากีและสีขาวยาวให้ใช้ชนิดไม่พับปลายขาหรือกางเกง
สีกากีขาสั้นชนิดแบบกีฬา

ค. เช็มขัด ใช้เช็มขัดหนังสีน้ำตาล ไม่มีสายโยง คาดทุกโอกาสที่แต่ง
เครื่องแบบสีกากี

ในโอกาสใช้เสื้อแบบราชการสีกากี หลังสามตะเข็บ ให้คาดทับเสื้อ

ในโอกาสใช้เสื้อเชิ้ตคอพับสีกากีให้คาดทับขอบกางเกง

ง. ตาบลายปิ่น สำหรับติดกับเช็มขัดในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบสีกากี

จ. เครื่องหมายแสดงจำพวกและสังกัด ใช้อักษร “ร” กลางกระหนก
สีเหลี่ยมรี ทำด้วยโลหะสีเงิน ติดที่คอเสื้อเบื้องขวาและเบื้องซ้าย

ฉ. เครื่องหมายยศบนอินทราวุฒไม่มี ให้ใช้เลขไทย ๑ ๒ ๓ ทำด้วย
โลหะสีเงิน แสดงชั้นที่กำลังศึกษาอยู่ ติดบนอินทราวุฒทางด้านไหล่ทั้งสองข้าง

ช. ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้บังคับหมวด และทำหน้าที่หัวหน้าห้องเรียน
ให้ใช้เครื่องหมายอักษร “ร” อยู่ในกลางกระหนกสีเหลี่ยมรีขนาดเล็ก ทำด้วย
โลหะสีเงินติดบนกลางอินทราวุฒเหนือเลขแสดงชั้นที่กำลังศึกษาทั้งสองข้าง

เครื่องหมายดังกล่าวใน จ. ฉ. และ ช. นี้ เมื่อใช้กับเสื้อเชิ้ตคอพับสีกากี
จะปักด้วยไหมหรือด้ายสีขาวแทนโลหะสีเงินก็ได้

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๓

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๓ นี้เป็นไปตามกฎกระทรวงมหาดไทย
พ.ศ. ๒๔๙๒ ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๒ กฎกระทรวงฉบับนี้
ได้ยกเลิกเครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๒ ทั้งหมด และหลังจากที่ได้มี
กฎกระทรวง พ.ศ. ๒๔๙๒ ประกาศใช้แล้วได้มีกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (๑๒ ต.ค.
๒๔๙๒) ฉบับที่ ๓ (๙ ต.ค. ๒๔๙๓) ฉบับที่ ๔ (๑๕ ก.ย. ๒๔๙๔) ฉบับที่ ๖
(๖ ต.ค. ๒๔๙๕) ออกมาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแรกตามลำดับ ฉะนั้น เครื่องแบบ
ตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๓ นี้ จึงเป็นเครื่องแบบที่ได้ใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม
๒๔๙๒ ถึงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๙๖ เป็นเวลา ๔ ปีเต็ม

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๓ มีดังต่อไปนี้

ประเภทเครื่องแบบ

เครื่องแบบตำรวจ มี ๕ ประเภท คือ

๑. เครื่องปรกติ
๒. เครื่องหัด
๓. เครื่องสโมสร
๔. เครื่องครึ่งยศ
๕. เครื่องเต็มยศ

เครื่องประดับ มี ๕ แบบ คือ

๑. เครื่องประดับขาว
๒. เครื่องประดับกากีแบบเสื้อราชการ
๓. เครื่องประดับกากีแบบเสื้อเปิดคอ
๔. เครื่องประดับกากีแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ
๕. เครื่องประดับกากีแบบเสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว

เครื่องประดับขาว ใช้ได้เฉพาะนักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้มียศจ่า
นายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล
๒. เสื้อขาวแบบราชการ
๓. กางเกงขาวขายาว
๔. รองเท้าดำหุ้มส้นหรือหุ้มข้อ

เครื่องแบบปกติขาว ประกอบด้วย

- หมวกทรงหม้อตาลสีขาว
- เสื้อนอกคอปิดสีขาว
- กางเกงขายาวสีขาว
- รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำชนิดขัดข้าง
- กระบี่ใช้ตามโอกาสที่กำหนด

เครื่องแบบปกติเสื้อเชิ้ตคอพับสากลี ประกอบด้วย

- หมวกทรงหม้อตาลสากลี หรือหมวกแก๊ปทรงอ่อนสากลี หรือหมวกหนึบสากลี
- เสื้อเชิ้ตคอพับสากลี
- กางเกงขาสั้นสากลี หรือกางเกงแบบขี้น้าสากลี
- เข็มขัดหนังสีดำ หรือเข็มขัดด้ายดำสากลี
- รองเท้าหุ้มส้นหนังสีดำ หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำ หรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำชนิดยืดข้าง หรือรองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีดำ หรือรองเท้าสูงหนังสีดำ
- กระบี่ใช้ตามโอกาสที่กำหนด

เครื่องปกติสากลีแบบเสื้อราชการ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกสากลีทรงหม้อตาล
๒. เสื้อสากลีแบบราชการ
๓. เข็มขัด ผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไป ใช้เข็มขัดหนังสีน้ำตาลคาดทับเสื้อ นักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศจ่านายสิบตำรวจขึ้นไป ใช้เข็มขัดหนังสีน้ำตาลชนิดมีสายโยงคาดทับเสื้อ แต่เฉพาะนักเรียนนายร้อยตำรวจไม่ต้องใช้สายโยง
๔. กางเกงสากลีขาสั้น หรือกางเกงสากลีแบบขี้น้า
๕. รองเท้าสีน้ำตาลหุ้มส้นหรือหุ้มข้อหรือรองเท้าสูง รองเท้าหุ้มส้นใช้กับกางเกงขาสั้น รองเท้าหุ้มข้อจะใช้กับกางเกงแบบขี้น้าหรือขาสั้นก็ได้ สำหรับรองเท้าสูงใช้เฉพาะนักเรียนนายร้อยตำรวจ และผู้ที่มียศจ่านายสิบตำรวจขึ้นไป และให้ใช้กับกางเกงแบบขี้น้าหรือสากลีขาสั้น

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยตำรวจ
เครื่องแบบปกติเสื้อเชิ้ตคอพับกาก็

เครื่องปรกติกาก็แบบเสื้อเปิดคอ ใช้ได้เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องประกอบ ดังนี้

๑. หมวกกาก็ทรงหม้อตาล
๒. เสื้อกาก็แขนยาวแบบเปิดคอกับมีเสื้อกาก็อ่อนชั้นในชนิดเสื้อเชิ้ตคอพับ ที่เสื้อเชิ้ตคอพับจะประดับอินทรีนุ่อ่อนด้วยก็ได้ และมีผ้าผูกคอกาก็เงื่อนกะลาลี
๓. เข็มขัดหนังสีน้ำตาลมีสายโยงหรือเข็มขัดผ้าก็ได้
๔. กางเกงกาก็ขายาว หรือกางเกงกาก็แบบขีม้า
๕. รองเท้าสีน้ำตาลหุ้มส้นหรือหุ้มข้อหรือรองเท้าสูง การใช้รองเท้าเช่นเดียวกับเครื่องปรกติกาก็แบบเสื้อราชการ

เครื่องปรกติกาก็แบบเสื้อเชิ้ตคอพับ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกกาก็ทรงหม้อตาล
๒. เสื้อเชิ้ตกาก็คอพับ
๓. เข็มขัด ผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไป ให้ใช้เข็มขัดหนังสีน้ำตาลคาดทับกางเกง นักเรียนนายร้อยตำรวจและจ่านายสิบตำรวจขึ้นไป ให้ใช้เข็มขัดหนังสีน้ำตาลชนิดมีสายโยงคาดทับกางเกงแต่ไม่ต้องใช้สายโยง
๔. กางเกงกาก็ขายาว หรือกางเกงกาก็แบบขีม้า ถ้าเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจหรือจ่านายสิบตำรวจขึ้นไปจะใช้กางเกงกาก็ขาสั้นเพียงเข่าก็ได้
๕. รองเท้าสีน้ำตาลหุ้มส้นหรือหุ้มข้อหรือรองเท้าสูง

การใช้รองเท้าเช่นเดียวกับเครื่องปรกติกาก็แบบเสื้อราชการ แต่ถ้าใช้กางเกงกาก็ขาสั้นเพียงเข่า ต้องใช้รองเท้าหุ้มส้นหนังสีน้ำตาลประกอบด้วยถุงเท้ายาว

เครื่องปรกติกาก็แบบเสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว ใช้ได้เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาลกาก็
 ๒. เสื้อเชิ้ตกาก็ชนิดคอพับแขนยาว
 ๓. เข็มขัดผ้าคาดนอกเสื้อ
 ๔. กางเกงกาก็ขายาว กางเกงกาก็แบบขีม้า หรือกางเกงกาก็ขาสั้นเพียงเข่า
 ๕. รองเท้าสีน้ำตาลหุ้มส้นหรือหุ้มข้อหรือรองเท้าสูง
- การใช้รองเท้าเช่นเดียวกับเครื่องปรกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ

เครื่องหัด ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไปมี ๒ แบบ คือ

๑. เครื่องหัดกาก็แบบเสื้อเชิ้ตคอพับ
๒. เครื่องหัดกาก็แบบเสื้อราชการ

พลตำรวจเอก หลวงชาติตระการโกศล และ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม

๑. เครื่องแบบปกติเสื้อเชิ้ตคอพับกางเกง

๒. เครื่องแบบฝึก

ประกอบด้วย

- หมวกทรงหม้อตาลสีทึบหรือหมวกแก๊ปทรงอ่อนสีทึบหรือหมวกหนีบสีทึบ
- เสื้อเชิ้ตคอพับสีทึบ
- กางเกงขาสั้นสีทึบหรือกางเกงแบบขี้น้ำสีทึบ
- เข็มขัดหนังสีทึบหรือเข็มขัดด้ายสีทึบ
- รองเท้าหุ้มส้นหนังสีทึบหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีทึบหรือรองเท้าหุ้มข้อหนังสีทึบชนิดยึดข้างหรือรองเท้าสูงครึ่งน่องหนังสีทึบหรือรองเท้าสูงหนังสีทึบ

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยตำรวจ แบบ สโมสรปิดอก

- ใช้เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติขาว และรองเท้าม้าดำหุ้มหนังสีดำ

เครื่องหัตถาก็แบบเสื้อเชิ้ตคอพับ มีลักษณะอย่างเดียวกับเครื่องปกติ กาก็แบบเสื้อเชิ้ตคอพับ แต่เครื่องแบบนี้จะประดับได้เฉพาะแพรแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

เครื่องหัตถาก็แบบเสื้อราชการ มีลักษณะอย่างเดียวกับเครื่องปกติ กาก็แบบเสื้อราชการ แต่แต่งในโอกาสที่ต้องประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ก็ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย

เครื่องสโมสร ใช้ได้เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มี ๒ แบบ คือ

๑. เครื่องสโมสรปิดอก
๒. เครื่องสโมสรเปิดอก

เครื่องสโมสรปิดอก มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องปกติขาว แต่กางเกงให้ใช้กางเกงดำขาวยาวและใช้รองเท้าม้าดำหุ้มหนัง

เครื่องสโมสรเปิดอก มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล
๒. เสื้อขาวแบบเปิดอกปาดเอวประกอบด้วยเสื้อกั๊กขาว และเสื้อเชิ้ตอกแข็งขาว มีผ้าผูกคอดำเจียนหูกระต่าย
๓. กางเกงดำขาวยาวแบบเดียวกับเครื่องสโมสรปิดอก
๔. รองเท้าม้าดำหุ้มหนัง

เครื่องแบบสโมสรเปิดอกชนิดอกแข็ง ประกอบ ด้วย

- หมวกทรงหม้อตาลสีขาว
- เสื้อนอกแบบเปิดอกปาดเอวสีขาว
- เสื้อกั๊กสีขาวและเสื้อเชิ้ตอกแข็งสีขาว หรือจะใช้เชิ้ตอกจีบสีขาวแทนอกแข็งก็ได้
- กางเกงขาวยาวสีดำติดแถบสำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียนนายร้อยตำรวจใช้กางเกงขาวสีทึบดำ
- รองเท้าม้าดำหุ้มหนังสีดำ

เครื่องแบบครึ่งยศ ประกอบด้วย

- หมวกทรงหม้อตาลสีขาว
- เสื้อนอกคอปิดสีขาว
- กางเกงขายาวสีดำ แถบสีเลือดหมูที่ตะเข็บขากางเกง
- รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำชนิดขัดข้าง
- กระบี่
- ถุงมือสีขาว
- ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (งดใช้สายสะพาย)
- * ถ้ามีสายของยศประดับใช้ไหมสีเงิน

เครื่องแบบสโมสรเปิดอกชนิดอกอ่อน ประกอบด้วย มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสรเปิดอก ชนิดอกแข็ง เว้นแต่ใช้เชือกอกอ่อนสีขาวแทนขาว และแพรแถวรัดเอวสีเลือดหมูแทนเสื้อกั๊กและเชือกอกแข็ง

เครื่องครึ่งยศ ใช้ได้ตั้งแต่ผู้ที่มียศจ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล
๒. เสื้อขาวแบบราชการ
๓. กางเกงขาวขายาว
๔. รองเท้าดำหุ้มส้นหรือหุ้มข้อ

เครื่องเต็มยศ มี ๒ แบบ คือ

๑. เครื่องเต็มยศขาว
๒. เครื่องเต็มยศกาบิ

เครื่องเต็มยศขาว ใช้ได้ตั้งแต่ผู้ที่มียศจ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

เครื่องแบบเต็มยศ ประกอบด้วย

- หมวกทรงหม้อตาลสีขาว
- เสื้อนอกคอปิดสีขาว
- กางเกงขายาวสีดำ แถบสีเลือดหมูที่ตะเข็บขากางเกง
- รองเท้าหุ้มข้อหนังสีดำชนิดขัดข้าง
- กระบี่
- ถุงมือสีขาว
- ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- * ถ้ามีสายของยศประดับใช้ไหมสีเงิน

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล
๒. เสื้อขาวแบบราชการ
๓. กางเกงขาวยาว
๔. รองเท้าดำหุ้มส้นหรือหุ้มข้อ

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล
๒. เสื้อขาวแบบราชการ
๓. กางเกงขาวยาว
๔. รองเท้าดำหุ้มส้นหรือหุ้มข้อ

เครื่องเต็มยศ กาก็ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกกาก็ทรงหม้อตาล
๒. เสื้อกาก็แบบราชการ
๓. กางเกงกาก็สีขาว หรือกางเกงแบบชีม
๔. รองเท้าสีน้ำตาลชนิดหุ้มส้นหรือหุ้มข้อ ถ้าใช้ประกอบกับกางเกงแบบชีม ให้ใช้รองเท้าน้ำตาล

สำหรับตำรวจที่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร ให้แต่งเช่นเดียวกับเครื่องหัด กาก็แบบเสื้อราชการ แต่ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ด้วย

เครื่องแบบเต็มยศ สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียน

นายร้อยตำรวจให้ใช้เช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียนนายร้อยตำรวจ

- เว้นแต่หมวกให้ใช้หมวกยอดสีกาก็และให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ส่วนของเครื่องแบบ

หมวก มี ๕ แบบ คือ

๑. หมวกกาบิทรหม้อตาล มีกะบังดำมันและมีเครื่องประกอบดังนี้

ก. สายรัดคางหนังดำกว้าง ๑ ซม. แต่ในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบเต็มยศกาบิเฉพาะผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไปให้สายรัดคางสีเงินกว้าง ๑ ซม.

ข. ดุมเกลี้ยงสีน้ำตาลขนาดเล็กตรงปลายสายรัดคางติดที่ขอบหมวกข้างละ ๑ ดุม เฉพาะนักเรียนนายร้อยตำรวจ และผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไปให้ใช้ดุมทำด้วยโลหะสีเงินขนาดเล็กแทน

ค. ตราหน้าหมวกทำด้วยโลหะสีเงินดูนเป็นรูปตราแผ่นดินรัชกาลที่ ๕ ประกอบด้วยอักษรว่า “พิทักษ์สันติราษฎร์” อยู่ใต้รูปตราแผ่นดินติดที่ด้านหน้าของหมวก

ง. ผ้าพันหมวกใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป ทำด้วยผ้าหรือสักหลาดพื้นสีเลือดหมู มีขลิบดำกว้าง ๕ มม. ทั้งด้านบนและด้านล่าง

นายพลตำรวจเพิ่มลวดเงินกึ่งกลางผ้าพันหมวก ๒ เส้นคู่ ห่างกัน ๕ มม. ขนานกันไปตามความยาวของผ้าพันหมวกโดยรอบ

๒. หมวกขาวทรงหม้อตาล มีกะบังดำมันและมีเครื่องประกอบดังนี้

ก. สายรัดคางสีเงินกว้าง ๑ ซม.

ข. ดุมทำด้วยโลหะสีเงินขนาดเล็กตรงปลายสายรัดคางที่ขอบหมวกข้างละ ๑ ดุม

ค. ตราหน้าหมวกและผ้าพันหมวกชนิดเดียวกับที่ประกอบกับหมวกกาบิทรหม้อตาล

๓. หมวกกันแดดกาบิ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. สายรัดคางหนังดำกว้าง ๑ ซม.

ข. ตราหน้าหมวกอย่างเดียวกับตราหน้าหมวกทรงหม้อตาล

๔. หมวกหนึบกาบิ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. ขอบหมวกด้านบนขลิบด้วยผ้าหรือสักหลาดสีเลือดหมูและสีดำ ๒ เส้น ขนานกันโดยรอบกว้างเส้นละ ๕ มม. ให้สีดำอยู่ข้างบน

ข. ตราหน้าหมวกขนาดเล็กทำด้วยโลหะเงินดูนเป็นรูปตราแผ่นดินรัชกาลที่ ๕ ประกอบด้วยอักษรว่า “พิทักษ์สันติราษฎร์” อยู่ใต้รูปตราแผ่นดินติดทางด้านซ้ายเหนือขอบหมวก และห่างจากมุมพับด้านหน้าประมาณ ๔ ซม.

๕. หมวกเหล็กกาบิ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. สายรัดคางหนังดำกว้าง ๑ ซม.

ข. ตราหน้าหมวกสีเดียวกับหมวกดูนเป็นรูปตราแผ่นดินรัชกาลที่ ๕

ประกอบด้วยอักษรว่า “พิทักษ์สันติราษฎร์” ติดอยู่ใต้รูปตราแผ่นดินที่ด้านหน้าของหมวก

เสื้อ มี ๖ แบบ คือ

๑. เสื้อขาวแบบราชการ ประดับอินทรีธนูแข็ง มีตะเข็บหลัง ๔ ตะเข็บ มีดุมทำด้วยโลหะสีเงินขนาดใหญ่ติดที่แนวอกเสื้อ ๕ ดุม มีกระเป๋ابนและล่างอย่างละ ๒ กระเป๋า กระเป๋ابนมีใบปกรูปมนชายกลางแหลมไม่ขัดดุม กระเป๋าล่างไม่มีใบปก

๒. เสื้อกาก็แบบราชการมีตะเข็บหลัง ๓ ตะเข็บ มีดุมติดที่แนวอกเสื้อ ๗ ดุม มีกระเป๋ายึดติดภายนอกเป็นกระเป๋ابนและล่างอย่างละ ๒ กระเป๋า กระเป๋ابนมีใบปกรูปมนชายกลางแหลมขัดดุมกระเป๋าละ ๑ ดุม มีแถบตรงกึ่งกลางกระเป๋าดำตามทางดิ่ง กระเป๋าล่างเป็นย่ามมีใบปกรูปตัดปิดปากกระเป๋าทີ่ปากกระเป๋าทั้ง ๔ ติดดุมสำหรับขัดกับใบปกกระเป๋าละ ๑ ดุม นักเรียนนายร้อยตำรวจ และผู้มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไปประดับอินทรีธนูแข็ง และใช้ดุมโลหะสีเงินโดยตลอด นอกนั้นประดับอินทรีธนูอ่อนและใช้ดุมเกลี้ยงสีน้ำตาล

๓. เสื้อกาก็แบบเปิดคอประดับอินทรีธนูแข็ง มีลักษณะเช่นเดียวกับเสื้อกาก็แบบราชการ เว้นแต่คอแบบมีดุมทำด้วยโลหะสีเงินขนาดใหญ่ติดที่แนวอกเสื้อ ๔ ดุม

๔. เสื้อเชิ้ตกาก็คอพับ ประดับอินทรีธนูอ่อน มีดุมสีน้ำตาลที่แนวอกเสื้อ ๕ ดุม มีกระเป๋าทີ่หน้าอกเสื้อข้างละ ๑ กระเป๋า มีลักษณะเช่นเดียวกับกระเป๋ابนของเสื้อกาก็แบบราชการ เสื้อชนิดนี้ต้องสวมสอดชายล่างของเสื้อให้อยู่ภายในกางเกง แขนสั้นหรือแขนยาวก็ได้ ถ้าแขนยาวให้รัดข้อมือ มีดุมสีน้ำตาลขนาดเล็กข้างละ ๑ ดุม

๕. เสื้อกาก็แบบเสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว ประดับอินทรีธนูอ่อนมีดุมสีน้ำตาลที่แนวอกเสื้อ ๕ ดุม แขนยาวรัดข้อมือ มีดุมสีน้ำตาลที่ข้อมือข้างละ ๑ ดุม มีกระเป๋ ๔ กระเป๋า มีลักษณะเช่นเดียวกับกระเป๋าของเสื้อกาก็แบบราชการ

๖. เสื้อขาวแบบเปิดอกปาดเอว ประดับอินทรีธนูแข็ง มีดุมทำด้วยโลหะสีเงินขนาดใหญ่ติดระหว่างชายเสื้อกับคอพับของเสื้อข้างละ ๑ ดุม มีสายโซ่สีเงินสำหรับโยงดุมทั้ง ๒ ข้างติดกัน ที่ปลายล่างคอพับของเสื้อทั้ง ๒ ข้าง มีดุมทำด้วยโลหะสีเงินขนาดใหญ่ข้างละ ๑ ดุม คอพับเสื้อกลมมนไม่มีปากตลอดจนถึงชายพับที่หน้าอก

ในโอกาสที่แต่งเสื้อขาวเปิดอกปาดเอว ให้มีเสื้อเหล่านี้สวมประกอบข้างใน คือ

ก. เสือกักขาว เป็นรูปหน้าอกว่า มีปีก ชัดคมโลหะสีเงินขนาดเล็ก ที่ขาล่าง ๓ ดุม ขาล่างสุดของเสือบากเป็นรูปสามเหลี่ยม ดุมที่แนวอกเสื่อ ใช้ดุมทำด้วยโลหะสีเงินขนาดเล็ก

ข. เสื่อเข็ดอกแข็ง ข้อมือแข็ง สีขาว ประกอบกับคอแข็งชั้นเดียว แบบปีกผีเสื้อ กับผูกคอด้วยผ้าหรือแพรดำเงื่อนหูกระต่าย

กางเกง มี ๕ แบบ คือ

๑. กางเกงกาเก้แบบขี่ม้า
๒. กางเกงกาเก้แบบขายาวไม่พับปลายขา
๓. กางเกงขาวแบบขายาวไม่พับปลายขา
๔. กางเกงดำขายาวไม่พับปลายขา ทำด้วยสักหลาดหรือเลิร์จ มีแถบ ทำด้วยไหมดำกว้าง ๑ ซม. ติดทับที่ตะเข็บทางด้านนอกของขากางเกงข้างละ ๑ แถบ

๕. กางเกงกาเก้ขาสั้นเพียงเข้า

ดุม มี ๒ แบบ คือ

๑. ดุมทำด้วยโลหะสีเงินลักษณะกลมแบน ดุนเป็นรูปตราโล่เซิน มี ๓ ขนาด คือ

- ก. ขนาดเล็ก ใช้ประกอบหมวกและเสือกักขาว
- ข. ขนาดกลาง ใช้ประกอบกับกระเป๋าสื่อ
- ค. ขนาดใหญ่ ใช้ประกอบอกเสื่อ

๒. ดุมเกลี้ยงสีน้ำตาลลักษณะกลมแบน สำหรับใช้ประกอบเสื่อกาเก้แบบราขการของนายสิบและพลตำรวจ และเสื่อกาเก้แบบเสื่อเข็ดคอพับ กับเสื่อ กาเก้แบบเสื่อเข็ดคอพับปล่อยเอา

อินทรธนู มี ๒ แบบ คือ

ก. อินทรธนูอ่อน ทำด้วยผ้าสีเดียวกับเสื่อ ด้านโหลกว้าง ๓.๕ ซม. ด้าน คอกกว้าง ๒.๕ ซม. ยาวตามขนาดของบ่า ด้านคอเสื่อปลายมนเย็บติดกับตะเข็บ เสื่อ มีดุมสีน้ำตาลติดที่ปลายอินทรธนูด้านคอข้างละ ๑ ดุม

ข. อินทรธนูแข็งสาบดำ พื้นสีเลือดหมู เย็บเป็นแผ่น สำหรับติดเหนือ บ่าจากทางด้านโหลไปทางคอทั้ง ๒ ข้าง กว้าง ๕ ซม. ยาวตามขนาดของบ่า ด้านคอย่อมุมทั้ง ๒ ข้าง

พื้นและแถบประกอบอินทรธนูแข็ง มีดังนี้

๑. อินทรธนูสำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ มีแถบสีเงินกว้าง ๑ ซม. พาดกึ่งกลางตามส่วนยาวของอินทรธนู

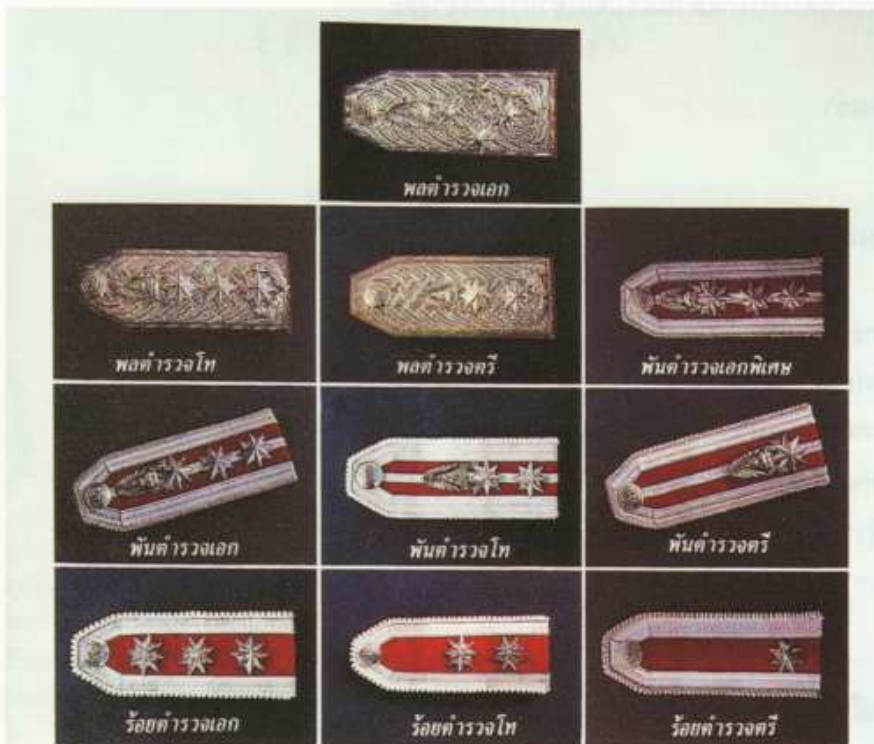
๒. อินทรธนูสำหรับจ่านายสิบตำรวจ และนายดาบตำรวจมีแถบสีเงิน กว้าง $\frac{๑}{๒}$ ซม. เป็นขอบเว่นด้านโหล

๓. อินทราสำหรับนายร้อยตำรวจมีแถบสีเงินกว้าง ๑ ซม. เป็นขอบ
เว้าด้านไหล่ และมีลวดสีเงินขดประกอบแถบสีเงินด้านนอก

๔. อินทราสำหรับนายพันตำรวจเช่นเดียวกับอินทราสำหรับนายร้อยตำรวจ
แต่เพิ่มแถบสีเงินกว้าง ๒ ซม. พาดกึ่งกลางตามส่วนยาวของอินทรา

๕. อินทราสำหรับนายพลตำรวจ พันปักด้วยด้นเงินเป็นลายถักเต็ม
แผ่นอินทรา

เครื่องหมายระดับอินทราและเครื่องหมายยศ เครื่องหมาย
ระดับอินทรา และเครื่องหมายยศบนอินทราทั้ง ๒ ข้าง ทั้งอินทราแข็ง
และอินทราอ่อน ให้ติดเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีเงินดังนี้

ยศ ชั้นสัญญาบัตร ชั้นประทวน

๑. นักเรียนนายร้อยตำรวจ ติดอักษร นร. ตรงกึ่งกลางอินทราและมีย
เลขประจำชั้น ติดได้อักษร นร. ถ้ามีหน้าที่ในการช่วยบังคับบัญชาด้วย ให้ติด
พระมหามงกุฎไม่มีรัศมีเหนืออักษร นร.

๒. นายดาบตำรวจ ติดรูปดาบทำด้วยโลหะสีเงิน ๒ เล่ม ไขว้กันที่ริม
อินทราทางด้านไหล่ ให้หันทางส่วนโค้งของปลายดาบไปทางด้านคอ

๓. นายร้อยตำรวจ ติดดอกจันแปดกลีบ ทำด้วยโลหะสีเงิน คือ

นายร้อยตำรวจตรี ๑ ดอก

นายร้อยตำรวจโท ๒ ดอก

นายร้อยตำรวจเอก ๓ ดอก

การติดดอกจัน ให้ติดเริ่มจากด้านไหล่ ถ้าติดมากกว่า ๑ ดอก ให้
ติดเรียงกันไปตามส่วนยาวของอินทราวันระยะพองาม

๔. นายพันตำรวจ ติดดอกจันท่านองเดียวกับนายร้อยตำรวจ แต่มี
พระมหามงกุฎมีรัศมีติดกับดอกจันเพิ่มขึ้น ถ้าติดดอกจันหลายดอกให้ติด
พระมหามงกุฎที่ติดกับดอกจันอยู่ในอันดับสูงใกล้ด้านคอให้ยอดพระมหามงกุฎ
อยู่ทางด้านคอ

๕. นายพลตำรวจ ติดพระมหามงกุฎมีรัศมีทำนองเดียวกับนายพัน
ตำรวจ แต่เพิ่มข้อชัยพฤกษ์โค้งเข้าหาส่วนล่างของพระมหามงกุฎทั้ง ๒ ข้าง
ถ้ามีดอกจันให้ติดดอกจันแปดกลีบ ทำด้วยโลหะสีเงินตรงกลางระหว่าง
พระมหามงกุฎและข้อชัยพฤกษ์ ดังนี้

นายพลตำรวจตรี ๑ ดอก

นายพลตำรวจโท ๒ ดอก

นายพลตำรวจเอก ๓ ดอก

ถ้าติดดอกจันหลายดอกให้ติดข้อชัยพฤกษ์ใต้ดอกจันซึ่งอยู่ในอันดับต่ำ
ใกล้ด้านไหล่ ส่วนนายพลจัตวาไม่มีดอกจัน มีแต่พระมหามงกุฎมีรัศมีและ
ข้อชัยพฤกษ์เท่านั้น

จ่านายสิบและนายสิบตำรวจ ให้มีบังฟั้นสี่เหลี่ยม สิบด้า ตัวข้างขาว
หรือสีเงิน มีรูปตราโล่เชน ทำด้วยโลหะสีเงินอยู่เหนือบัง ประดับที่แขนเสื้อ
ตอนเหนือข้อศอกข้างซ้ายเป็นรูปมูมข้อศอกยาวจากมุมข้างละ ๕ ซม. กว้าง
บังละ ๑ ซม. โดยมีกำหนดดังนี้

นายสิบตำรวจตรี ๑ บัง

นายสิบตำรวจโท ๒ บั้งซ้อน

นายสิบตำรวจเอก ๓ บั้งซ้อน

จ่านายสิบตำรวจ ๔ บั้งซ้อน

นกหวีดและสายนกหวีด ตำรวจที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไป
ในขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นเวรยามหรือประจำแถว รวมทั้งผู้ควบคุมแถว เมื่อ

แต่งกายด้วยเครื่องประดับแบบเสื้อเชิ้ตคอพับให้มีสายนกหวีดทำด้วยไหมหรือด้ายสีเลือดหมูสลัبدำถักเกลี้ยงเป็นเส้นเดียวกัน ๑ เส้น ติดที่อินทรีนูด้านไหล่ของทางไหล่ซ้าย คล้องรอบแขนซ้าย มีนกหวีดทำด้วยโลหะสีเงินตามแบบของกรมตำรวจผูกติดที่ปลายสายนกหวีดสอดเก็บไว้ในกระเป๋าสีเสื้อข้างซ้ายระหว่างคุมกับไหล่ซ้าย

ตำรวจที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป และนักเรียนนายร้อยตำรวจ ในขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นเวรยามหรือประจำแถวหรือควบคุมแถว เมื่อแต่งกายด้วยเครื่องแบบปรกติก็แบบเสื้อเชิ้ตคอพับ หรือแบบเสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว หรือเครื่องแบบปรกติก็แบบราชการ ให้มีสายนกหวีดทำด้วยไหมหรือด้ายสีเลือดหมูสลัبدำถัก ๑ เส้น เกลี้ยง ๑ เส้น ติดที่อินทรีนูด้านไหล่ของทางไหล่ซ้ายคล้องรอบแขนซ้าย ให้ปลายทั้ง ๒ ข้างซ่อนอยู่ใต้อินทรีนูด้านอกขวาชนิดเดียวกับที่กล่าวไว้ในวรรคก่อนเข้าไว้ในสายนกหวีด และเก็บไว้ในกระเป๋าสีเสื้อข้างซ้ายระหว่างคุมกับไหล่ซ้าย

เข็มขัด มี ๔ แบบ คือ

๑. เข็มขัดหนังสีน้ำตาล ใช้ได้เฉพาะนายสิบและพลตำรวจ หัวเข็มขัดทำด้วยเงินรูปกลมแบน

๒. เข็มขัดหนังสีน้ำตาลชนิดมีสายโยง ใช้ได้เฉพาะนักเรียนนายร้อยตำรวจและจ่านายสิบตำรวจขึ้นไป ทำด้วยหนังสีน้ำตาลมีสายโยงผ่านไหล่ขวา ๑ เส้น หัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีเงินเป็นรูป ๔ เหลี่ยมผืนผ้าทางตั้ง

สายโยงไม่ใช่แก่

ก. นักเรียนนายร้อยตำรวจ

ข. ผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไปในเวลาแต่งเครื่องแบบในโอกาสที่ตามกฎนี้ระบุไว้ว่าไม่ต้องใช้สายโยง

๓. เข็มขัดผ้า ใช้ได้เฉพาะนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ทำด้วยผ้าสีเดียวกับเสื้อ ไม่มีสายโยง หัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีเงินอย่างเดียวกับหัวเข็มขัดหนังสีน้ำตาลชนิดมีสายโยง

๔. เข็มขัดเตี้ยยศ ใช้ได้เฉพาะจ่านายสิบตำรวจขึ้นไป พื้นสีเลือดหมู กว้าง ๕.๕ ซม. ซิลิวดำทั้งด้านบนและด้านล่าง กว้าง ๐.๕ ซม. ติดแถบสีเงินขนาดกว้าง ๑ ซม. จำนวน ๒ แถบ ตรงกลางเข็มขัดขนานไปตามความยาวของสายเข็มขัด โดยเว้นช่องว่างไว้ตรงกึ่งกลาง กว้างประมาณ ๒.๕ ซม. โดยรอบมีลวดสีเงินหรือไหมขาว และไหมสีเลือดหมูกับไหมดำ สลับเท่าๆ กัน จำนวน ๒ พู่ ห้อยที่เข็มขัดตามแนวนอกของขาทางเกงด้านซ้าย

รองเท้า มี ๒ แบบ คือ

๑. รองเท้าหุ้มส้นหนังดำ

๒. รองเท้าหุ้มส้นหนังหรือผ้าสีน้ำตาล

๓. รองเท้าหุ้มข้อหนังดำ

๔. รองเท้าหุ้มข้อหนังหรือผ้าสีน้ำตาล

๕. รองเท้าสูงครี้น่องหนังหรือผ้าสีน้ำตาล

๖. รองเท้าสูงหนังสีน้ำตาล

รองเท้าทั้งหมดนี้ต้องมีลวดลายอย่างใด เวลาสวมรองเท้าหุ้มส้น ต้องใช้ถุงเท้าสีเดียวกับรองเท้า

ที่ใดระบุให้ใช้รองเท้าสูง จะใช้รองเท้าหุ้มข้อประกอบสนับแข้ง หรือ รองเท้าสูงครี้น่องสีน้ำตาลแทนก็ได้

สนับแข้ง มี ๒ แบบ คือ

๑. สนับแข้งทำด้วยหนังสีน้ำตาล ใช้ได้สำหรับนักเรียนนายร้อย และ ผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป

๒. สนับแข้งครี้น่องทำด้วยผ้ากาก็ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป

ตำรวจผู้มีหน้าที่ขี่ม้า ให้ติดเดียวทำด้วยโลหะสีเงินที่ส้นรองเท้าหุ้มข้อ หรือรองเท้าสูงในเวลาแต่งเครื่องแบบได้

สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ซึ่งไม่มีหน้าที่ขี่ม้า จะติดเดียวตาม ลักษณะที่กล่าวไว้ข้างต้นได้เฉพาะในเวลาขี่ม้า

เครื่องหมายจำพวกและสังกัด

นายพลตำรวจให้ใช้เครื่องหมายแสดงจำพวกและสังกัดเป็นรูปโล่เซ่น ทำด้วยโลหะสีเงิน ภายนอกรูปโล่เซ่นมีลายช่อชัยพฤกษ์ติดที่คอเสื้อตอนหน้า ทั้ง ๒ ข้าง ถ้าเป็นเสื้อเชิ้ตก็คอพับให้ติดที่คอพับ ถ้าเป็นเสื้อขาวแบบเปิดอก ปาดเอวติดที่ตอนพับเหนือแนวเครื่องราชอิสริยาภรณ์ แบบเปิดคอให้ติดที่แนว พับของเสื้อตอนบน

ตำรวจนอกจากผู้ที่มียศนายพลตำรวจ ให้ใช้เครื่องหมายแสดงจำพวก ทำด้วยโลหะสีเงิน ติดที่เสื้อข้างขวาทำนองเดียวกับการติดเสื้อนายพลตำรวจ

เครื่องหมายแสดงจำพวก มีดังนี้

๑. ตำรวจประจำกรม และสังกัดในหน่วยงานชั้นกองบังคับการที่ขึ้นตรง ต่อกรม ให้ใช้เครื่องหมายตราโล่เซ่นกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี แต่ตำรวจสังกัด กองตรวจคนเข้าเมือง ให้ใช้อักษร ตม. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ตำรวจสังกัด กองแพทย์ ให้ใช้เครื่องหมายพญานาคพันกระบี่กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ตำรวจหรือนักเรียนตำรวจสังกัดกองการศึกษา ให้ใช้อักษร ร. กลางกระหนก สีเหลี่ยมรี

๒. ตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ให้ใช้อักษร น. กลาง กระหนกสีเหลี่ยมรี

๓. ตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธร ให้ใช้อักษร ภ. กลาง กระหนกสีเหลี่ยมรี

ตำรวจนอกจากผู้ที่มียศเป็นนายพลตำรวจ ให้ใช้เครื่องหมายแสดงสังกัด
ทำด้วยโลหะสีเงินติดที่เสื้อข้างซ้าย ทำนองเดียวกับการติดเสื้อนายพลตำรวจ

เครื่องหมายแสดงสังกัด มีดังนี้

๑. ตำรวจประจำกรมและที่สังกัดในหน่วยงานชั้นกองบังคับการที่ขึ้น
ตรงต่อกรม ให้ใช้เครื่องหมายตราโล่เสนกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ส่วนตำรวจที่
สังกัดกองตรวจคนเข้าเมือง ถ้าอยู่ในกองบังคับการ ให้ใช้อักษร ตม. กลาง
กระหนกสีเหลี่ยมรี ถ้าอยู่ในกองกำกับการให้ติดเลขลำดับของกองกำกับการ
นั้นกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี แต่ถ้าอยู่ในส่วนภูมิภาค ให้ใช้อักษรย่อนามจังหวัด
ของจังหวัดนั้นๆ กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ตำรวจในกองแพทย์กับตำรวจไม่ว่า
สังกัดที่ใดซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับแพทย์ ให้ใช้เครื่องหมายพญานาคพันกระบี่กลาง
กระหนกสีเหลี่ยมรี ตำรวจหรือนักเรียนตำรวจสังกัดกองการศึกษาใช้อักษร ร.
กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๒. ตำรวจประจำกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ใช้อักษร ก.
กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๓. ตำรวจในสังกัดกองพิเศษ ใช้อักษร พ. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๔. ตำรวจในสังกัดกองทะเบียน ใช้อักษร ท. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๕. ตำรวจในสังกัดกองตำรวจสันติบาล ใช้อักษร ส. กลางกระหนก
สีเหลี่ยมรี

๖. ตำรวจในสังกัดกองปราบปราม ใช้อักษร ป. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๗. ตำรวจประจำกองบัญชาการตำรวจนครบาล ใช้อักษร น. กลาง
กระหนกสีเหลี่ยมรี

๘. ตำรวจในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ ใ
อักษร น.น. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๙. ตำรวจในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครใต้ ใช้อักษร
น.ต. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๐. ตำรวจในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาลธนบุรี ใช้อักษร น.ธ.
กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๑. ตำรวจประจำกองบัญชาการตำรวจภูธร ใช้อักษร ภ. กลาง
กระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๒. ตำรวจภูธรสังกัดกองบังคับการเขตใด ให้ใช้เลขลำดับเขตนั้นๆ
กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๓. ตำรวจในสังกัดจังหวัดใด ใช้อักษรย่อนามจังหวัดนั้นๆ กลาง
กระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๔. ตำรวจในสังกัดกองกำกับการตำรวจจราจร ใช้อักษร จร. กลาง
กระหนกสีเหลี่ยมรี

๑๕. ตำรวจในสังกัดกองบังคับการกองตรวจตำรวจนครบาล ใช้อักษร

ตร. กลางกระหนกสี่เหลี่ยมรี ส่วนตำรวจกองกำกับการกองตรวจ สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรเขตใด ให้ใช้เลขลำดับเซตนั้นๆ กลางกระหนกสี่เหลี่ยมรี

ตำรวจที่ทำหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองให้ใช้เครื่องหมายพนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีลักษณะเป็นรูปอาร์ม มีขนาดกว้าง ๖.๐๐ ซม. เฉพาะตอนบนรูปอาร์ม ด้านตัดกว้าง ๖.๕๐ ซม. สูง ๖.๕๐ ซม. พื้นของรูปอาร์มทำด้วยผ้าสักหลาดหรือไหมเป็นสีธงไตรรงค์ ขอบของรูปอาร์มเป็นเส้นลวด บนสาดำทำด้วยดินสีเงินโดยรอบ

บนกึ่งกลางรูปอาร์มมีเครื่องหมายโล่เสน ทำด้วยโลหะสีเงินขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของโล่ ๓.๕๐ ซม. บนพื้นของอาร์มมีอักษรไทยว่า **“พนักงานตรวจคนเข้าเมือง”** ปักด้วยด้ายหรือไหมดำ ติดทางด้านซ้ายของโล่ระหว่างด้ามเสนถึงปลายเสน และโค้งไปตามส่วนวงขอบของโล่ ด้านขวาตรงข้ามอักษรไทยให้มีอักษรโรมัน **“IMMIGRATION OFFICER”**

เครื่องหมายนี้ให้ใช้ติดกับต้นแขนเสื้อเครื่องแบบข้างขวา โดยให้ส่วนบนของรูปอาร์มชิดกับขอบของอินทราณูเสื้อ

ตำรวจที่ทำหน้าที่จราจร ให้ใช้ปลอกผ้าขาวตามระเบียบของกรมตำรวจ ขนาดกว้าง ๑๐ ซม. สวมที่โคนแขนเสื้อเครื่องแบบข้างขวา ๑ ปลอก และที่ปลอกนี้ให้มีอักษรย่อนามจังหวัดที่ประจำอยู่ ทำด้วยผ้าขาวอยู่ในผ้าวงกลมดำขนาด ๕ ซม. เย็บติดที่ปลอกแขนด้านนอกด้วย

ตำรวจที่ทำหน้าที่รักษาการณ์พระราชฐานที่ประทับ หน้าที่ติดต่อกับราชองครักษ์ และหน้าที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ให้ประดับเครื่องหมายที่ต้นแขนเสื้อเครื่องแบบข้างขวาโดยให้ส่วนบนของเครื่องหมายชิดกับขอบอินทราณูตามลักษณะและในโอกาส ดังนี้

๑. ลักษณะของเครื่องหมาย

ก. เครื่องหมายสำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีลักษณะเป็นรูปอาร์มขนาดส่วนกว้างที่สุด ๗.๐๐ ซม. ส่วนยาวที่สุด ๙.๐๐ ซม. พื้นทำด้วยผ้าสักหลาดหรือไหมสีน้ำเงิน มีดินสีทองปักเป็นลวดวงรอบสองเส้น ตรงกลางมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อปักด้วยดินสีทอง

ข. เครื่องหมายสำหรับนายตำรวจชั้นประทวน และพลตำรวจ มีลักษณะอย่างเดียวกับเครื่องหมายสำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร เว้นแต่ที่ใช้ปักด้วยดินสีทองให้ใช้ปักด้วยไหมสีเหลืองแทน

๒. โอกาสการประดับ

ก. สำหรับตำรวจที่อยู่ในหน่วยที่ทำหน้าที่รักษาการณ์พระราชฐานที่ประทับเป็นประจำ ให้ใช้ประดับทุกโอกาส

ข. สำหรับตำรวจที่ทำหน้าที่ติดต่อกับราชองครักษ์ และตำรวจที่ทำหน้าที่โดยเสด็จพระราชดำเนิน ให้ใช้ประดับเฉพาะในโอกาสที่ทำหน้าที่นั้นๆ

ตำรวจตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไปที่ประจำสถานีตำรวจ ถ้าเป็นสถานีตำรวจนครบาล ให้มีอักษรบอกชื่อสถานีกลัดติดที่อกเสื้อด้านซ้ายเหนือกระเป๋าน และ มีเลขประจำตัวตามลำดับภายในสถานีนั้นติดอยู่ใต้อักษรบอกชื่อสถานี ถ้าเป็นสถานีตำรวจภูธร ให้มีอักษรบอกชื่อจังหวัดกลัดติดที่อกเสื้อด้านซ้ายเหนือกระเป๋าน และ มีเลขประจำตัวเรียงตามลำดับภายในจังหวัดนั้นติดอยู่ใต้อักษรบอกชื่อจังหวัด ถ้าเป็นตำรวจประจำในกองบังคับการในสังกัดกองบัญชาการสอบสวนกลาง ให้มีอักษรบอกกอง ชั้นกองบังคับการนั้นกลัดติดที่อกเสื้อด้านซ้ายเหนือกระเป๋าน และ มีเลขประจำตัวภายในกองบังคับการนั้นติดอยู่ใต้อักษรบอกชื่อกอง ถ้าประจำกองบัญชาการ หรือประจำกองชั้นกองบังคับการอื่นให้ติดเฉพาะเลขประจำตัวเท่านั้น อักษรประจำสังกัดและเลขหมายประจำตัวนั้น ให้ทำด้วยโลหะสีเงินโดยตลอด

นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ที่ดำรงตำแหน่งเลขานุการ หรือนายเวรในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบซึ่งกำหนดให้ระดับอินทรรณูเชิง ให้ประดับสายยงยศไหมขาวถัก ๑ เส้น เกลี้ยง ๑ เส้น ติดที่ได้อินทรรณูเสื้อข้างขวาไม่ผ่านหน้าอก กับมีเครื่องหมายทำเป็นตุ้มอันหนึ่งด้วยโลหะสีเงิน แต่ในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบที่กำหนดให้ระดับอินทรรณูอ่อนให้ประดับเฉพาะสายยงยศไหมขาวเกลี้ยง ๑ เส้น ติดที่ได้อินทรรณูเสื้อข้างขวาไม่ผ่านหน้าอกเท่านั้น

นายตำรวจซึ่งทำหน้าที่ฝ่ายอำนวยการในกอง ชั้นกองบังคับการขึ้นไป ให้ประดับสายยงยศดังกล่าวในวรรคต้นได้ในเมื่ออธิบดีกรมตำรวจมีคำสั่งให้ประดับ

นายตำรวจที่ทำหน้าที่นายตำรวจราชสำนัก ให้ประดับสายยงยศไหมเงินหรือไหมสีขาวซึ่งเป็นสายถัก ๒ เส้น สายเกลี้ยง ๒ เส้น ปลายสายรวมติดได้อินทรรณูด้านขวา สำหรับสายถักให้คล้องใต้แขนขวา ๑ เส้น ผ่านหน้าอก ๑ เส้น สายเกลี้ยงให้ทำเป็นปวงคล้องใต้แขนขวา ๑ เส้น ส่วนอีก ๑ เส้นให้ทำเป็นปวงผ่านหน้าอกมารวมกับสายถักทั้ง ๒ เส้นที่ตุ้มอกเสื้อเม็ดที่ ๑ ปลายสายถักทั้ง ๒ มีตุ้มโลหะสีเงินสายละตุ้ม และให้มีเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีเงินรูปอักษรพระปรมาภิไธยย่อภายใต้เลขลำดับรัชกาล และพระมหามงกุฎไม่มีรัศมี ติดที่กึ่งกลางอินทรรณูด้านขวา โดยไม่ต้องติดเครื่องหมายยศบนอินทรรณูข้างนั้นอีก

สายยงยศไหมเงินนั้นให้ประดับเฉพาะในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบเต็มยศ เครื่องครึ่งยศ หรือเครื่องสโมสร หรือในโอกาสที่แต่งเครื่องปกติประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ส่วนสายยงยศไหมสีขาวนั้นให้ประดับในโอกาสที่แต่งเครื่องปกติขาวหรือเครื่องปกติทากี้ แบบเสื้อเปิดคอ เมื่อประดับสายยงยศดังกล่าวนี้แล้ว ไม่ต้องประดับสายยงยศหรือเครื่องหมายอย่างอื่นอีก

นายตำรวจราชสำนักซึ่งพ้นจากตำแหน่งแล้ว และได้รับพระราชทานเข็มอักษรพระปรมาภิไธยย่อ ประกอบด้วยแพรแถบสีตามวันพระราชสมภพในรัชกาลนั้นๆ เป็นเกียรติยศ ให้ประดับเข็มนี้ที่อกเสื้อเบื้องขวาในกรณีที่มีเครื่องหมายอื่นประดับอยู่ด้วย ก็ให้ประดับเข็มนี้เหนือขึ้นไป

เครื่องแบบพิเศษ

เสื้อกันฝนกาก็ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป สวมทับเครื่องแบบได้ทุกประเภท

เสื้อกันหนาว มี ๒ แบบ คือ

๑. เสื้อคลุมกันหนาว ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป สวมทับเครื่องแบบได้ทุกประเภท มี ๒ ขนาด

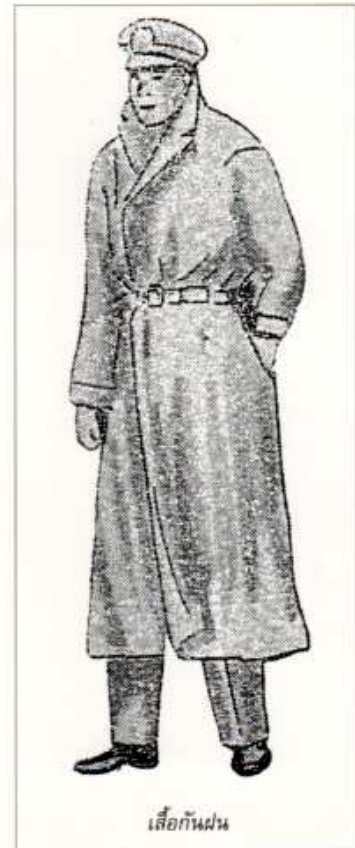
ก. ขนาดสั้นเหนือเข่า

ข. ขนาดยาวครึ่งน่อง

๒. เสื้อกันหนาวกาก็แบบเปิดคอ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีอินทรา-
ธนูอ่อนประดับเครื่องหมายยศ สวมทับเครื่องแบบได้ทุกประเภท มี ๒ ขนาด

ก. ขนาดสั้นเหนือเข่า

ข. ขนาดยาวครึ่งน่อง

เสื้อกันฝน

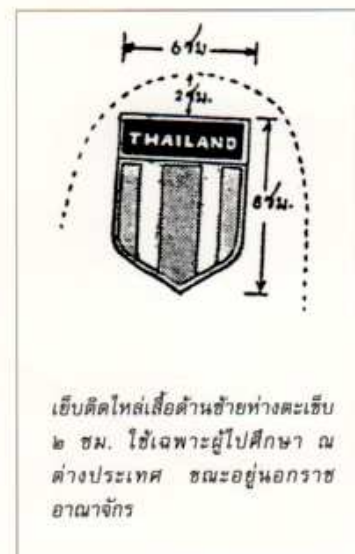
เสื้อคลุมกันหนาว

แบบสวมทับเครื่องแบบ ขนาดยาวครึ่งน่องและสั้นเหนือเข่า

มีอินทราธนูอ่อน

ประดับเครื่องหมายยศ

ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป

แถบติดไหล่เสื้อด้านซ้ายทางตะเข็บ
๒ ซม. ใช้เฉพาะผู้ไปศึกษา ณ
ต่างประเทศ ขณะอยู่นอกราชอาณาจักร

ตำรวจที่มีหน้าที่ใช้เครื่องยศเวลาประจำทำการตามหน้าที่ให้มีเครื่อง-
แบบดังต่อไปนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาลอ่อนสีน้ำเงินแก่ไม่มีกะบัง และมีตราหน้าหมวก
ทำด้วยโลหะสีเงินติดที่ด้านซ้าย

๒. เสื้อกางเกงสีน้ำเงินแก่

นายตำรวจชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ มีสิทธิแต่งเครื่องแบบตำรวจ
ได้ภายใต้ระเบียบของกรมตำรวจ ซึ่งว่าด้วยการนี้ และให้ติดเครื่องหมายแสดง
จำพวกที่ได้ปกครองเป้าเสื้อด้านซ้ายและไม่ต้องติดเครื่องหมายแสดงสังกัด แต่
นายตำรวจชั้นประทวนและพลตำรวจเมื่อออกจากประจำการแล้วไม่มีสิทธิจะแต่ง
เครื่องแบบตำรวจ ไม่ว่าด้วยประการใดๆ

ผู้ที่ดำรงยศชั้นว่าที่นายตำรวจชั้นโตให้แต่งเครื่องแบบได้เช่นเดียวกับ
ผู้ดำรงยศชั้นนั้นๆ

นักเรียนนายสิบตำรวจและนักเรียนพลตำรวจให้แต่งเครื่องแบบเช่นเดียว
กับพลตำรวจ เว้นแต่นักเรียนนายสิบ ให้มีเลขประจำชั้นปีการศึกษาประดับ
บนอินทราวุธทั้ง ๒ ข้าง และมีอักษร น.ส. ติดที่อกเสื้อเหนือกระเป๋าด้านซ้าย
นักเรียนพลตำรวจให้มีอักษร น.พ. ติดที่อกเสื้อเหนือกระเป๋าด้านซ้าย

นอกจากเครื่องแบบตำรวจทั่วๆ ไปดังกล่าวแล้วข้างต้น ต่อมาเมื่อ
กรมตำรวจได้จัดตั้งหน่วยตำรวจดุริยางค์ขึ้นก็ได้มีการกำหนดเครื่องแบบของ
ตำรวจหน่วยนี้ขึ้น โดยกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ ๕ (๖ ต.ค. ๒๔๙๕)
ดังต่อไปนี้

เครื่องแบบตำรวจดุริยางค์ ตำรวจดุริยางค์ตั้งแต่ชั้นนายสิบตำรวจลงไป
มีเครื่องแบบและเครื่องประกอบสำหรับทำหน้าที่บรรเลง ดังนี้

๑. เครื่องปรกติกากีแบบเสื้อราชการ
๒. เครื่องปรกติกากีแบบเสื้อราชการ แต่ให้เปลี่ยนแปลงเครื่องประกอบ
ดังนี้

- ก. เข็มขัดผ้าใบสีขาว
- ข. สนับแข้งผ้าใบสีขาว
- ๓. เครื่องปรกติกากีแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ

๔. เครื่องปรกติกากีแบบเสื้อเชิ้ตคอพับแต่ให้เปลี่ยนแปลงเครื่องประกอบ
ดังนี้

- ก. เข็มขัดผ้าใบสีขาว
- ข. สนับแข้งผ้าใบสีขาว

๕. เครื่องเต็มยศกากี มีลักษณะเช่นเดียวกับข้อสอง แต่ให้เปลี่ยนแปลง
และเพิ่มเครื่องประกอบ ดังนี้

ค. สายสะพายทำด้วยสีกหลาดสีเลือดหมูกว้าง ๑๐ ซม. ยาวตามขนาดของลำตัว ตรงขอบตามทางยาวทั้ง ๒ ข้าง ซิลิด้วยแถบไหมสีเงินขนาดกว้าง ๐.๕ ซม. ข้างละ ๒ แถบขนานกัน ระยะระหว่างแถบห่างกัน ๐.๕ ซม. ตรงกึ่งกลางด้านหน้าของสายสะพายมีรูปตราแผ่นดินรัชกาลที่ ๕ และมีลายกระหนกตามทางยาวทั้ง ๒ ข้าง ปักด้วยไหมสีเงินใช้สายสะพายได้อินทรธนูซ้ายเฉียงไปขวา

ง. ถุงมือหนังสีขาวแค่ศอก

๖. เครื่องสโมสร มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. หมวกขาวทรงหม้อตาล

ข. สายรัดคางด้วยดักสีขาว ๒ เส้นคู่

ค. ดุมประกอบหมวกโลหะสีเงิน

ง. อินทรธนูเช่นเดียวกับเครื่องเต็มยศกาก็

จ. เสื้อขาวแบบเปิดอกปาดเอว

ฉ. เสื้อเชิ้ตแขนยาว ซ้อมือพับ ๒ ชั้น มีผ้าผูกคอเงื่อนหูกกระด้ายสีด้า

ช. กางเกงดำชาวยาวไม่พับปลายขา

ซ. แพรคาดเอวสีเลือดหมูกว้าง ๑๐ ซม. พันรอบเอว ซ่อนปลายทับขอบกางเกง

ณ. รองเท้าหุ้มข้อหนังดำ

การใช้เครื่องแบบใดในการบรรเลงกรณีใด ให้เป็นไปตามกำหนดการหรือตามที่เจ้าหน้าตรวจกำหนด

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๔

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๔ นี้เป็นไปตามกฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๙๖) ออกตามความใน พ.ร.บ. เครื่องแบบตำรวจ พ.ศ. ๒๔๗๗ (ฉบับที่ ๒) ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่ ๑๐ มกราคม ๒๔๙๖ กฎกระทรวงมหาดไทยฉบับที่ ๖ นี้ได้ยกเลิกเครื่องแบบตำรวจ ยุคที่ ๒ ระยะที่ ๓ ทั้งหมด และภายหลังที่กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๖ ได้ประกาศใช้แล้วก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๙๘) ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๔๙๙) ออกมาแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ ตามลำดับ ฉะนั้นเครื่องแบบตำรวจ ยุคที่ ๒ ระยะที่ ๔ นี้จึงได้เริ่มใช้มาตั้งแต่ ๑๐ มกราคม ๒๔๙๖ ถึง ๓๐ ธันวาคม ๒๕๐๑ (คือวันที่กฎกระทรวงฯ ฉบับที่ ๙ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๕ ตอนที่ ๑๑๒ วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๐๑) เป็นเวลาเกือบ ๕ ปีเต็ม

เครื่องแบบตำรวจยุคที่ ๒ ระยะที่ ๔ มีดังต่อไปนี้

ประเภทเครื่องแบบ

เครื่องแบบตำรวจ มี ๖ ประเภท คือ

๑. เครื่องแบบปกติ

๒. เครื่องแบบฝึกหัด

๓. เครื่องแบบสโมสร

๔. เครื่องแบบครึ่งยศ

๕. เครื่องแบบเต็มยศ

๖. เครื่องแบบพิเศษ

เครื่องแบบปกติ มี ๕ แบบ คือ

๑. เครื่องแบบปกติขาว

๒. เครื่องแบบปกติแบบเลื้อนอกคอปิด

๓. เครื่องแบบปกติแบบเลื้อนอกเปิดคอ

๔. เครื่องแบบปกติแบบเลื้อนเข้ตคอปับ

๕. เครื่องแบบปกติแบบเลื้อนเข้ตคอปับปล่อยเเว

เครื่องแบบปกติขาว ใช้สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ และผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล

๒. เลื้อนอกขาวคอปิด

๓. กางเกงขาวขายาว

๔. รองเท้าดำหุ้มส้นหรือหุ้มข้อ

๕. กระเป๋ ใช้ตามโอกาสที่กรมตำรวจกำหนด

เครื่องแบบปกติแบบเลื้อนอกคอปิด ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาล

๒. เลื้อนอกคอปิด

๓. เข็มขัด สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจเอกลงไป ใช้เข็มขัดหนังคาดทับเลื้อน ผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป ใช้เข็มขัดหนังชนิดมีสายโยงคาดทับเลื้อน ส่วนนักเรียนนายร้อยตำรวจไม่ต้องใช้เข็มขัดคาดทับเลื้อน เว้นแต่เมื่อมีการสวนสนามหรือเป็นกองเกียรติยศ ที่ไม่ต้องแต่งเครื่องแบบเต็มยศ จึงให้ใช้เข็มขัดหนังคาดทับเลื้อนได้

๔. กางเกงขายาวหรือกางเกงแบบขี๊ม

๕. รองเท้าหุ้มส้น รองเท้าหุ้มข้อหรือรองเท้าสูงส้นน้ำตาลแก่หรือดำ รองเท้าหุ้มส้นใช้กับกางเกงขายาว หรือกางเกงแบบขี๊ม ถ้าใช้กับกางเกงแบบขี๊มจะต้องมีสนับแข้งประกอบ รองเท้าสูงใช้กับกางเกงขายาว หรือกางเกงแบบขี๊ม เฉพาะนักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป

๖. กระเป๋ เฉพาะนักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป ใช้ตามโอกาสที่กรมตำรวจกำหนด

เครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกเปิดคอ ใช้สำหรับนักเรียนนายร้อย
ตำรวจและนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาล
๒. เสื้อนอกแบบเปิดคอ
๓. เข็มขัดหนังชนิดมีสายโยง หรือเข็มขัดผ้าสีเดียวกับเสื้อชั้นนอก
คาดทับเสื้อ แต่นักเรียนนายร้อยตำรวจไม่ต้องใช้เข็มขัด
๔. กางเกงขายาว หรือกางเกงแบบชีม้า
๕. รองเท้าหุ้มส้น รองเท้าหุ้มข้อหรือรองเท้าสูงส้นน้ำตาลแก่หรือดำ ใช้
ทำนองเดียวกับที่กำหนดไว้ในเรื่องเครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิด
๖. กระเป๋ ใช้ตามโอกาสที่กรมตำรวจกำหนด

เครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป มี
เครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาล
๒. เสื้อเชิ้ตคอพับ สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ และผู้ที่มียศตั้งแต่
จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป เวลามิได้บังคับหรือประจำแถว จะผูกผ้าผูกคอดำเงื่อน
กะลาสีด้วยก็ได้ โดยให้สอดชายผ้าผูกคอไว้ภายในเสื้อระหว่างดุมเม็ดที่ ๒ และ
ที่ ๓
๓. เข็มขัด สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจเอกลงไป ใช้เข็มขัดหนัง
คาดทับกางเกง นักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจ
ขึ้นไป ใช้เข็มขัดหนังชนิดมีสายโยงคาดทับกางเกง แต่ไม่ต้องใช้สายโยง
๔. กางเกงขายาว หรือกางเกงแบบชีม้า
๕. รองเท้าหุ้มส้น รองเท้าหุ้มข้อหรือรองเท้าสูงส้นน้ำตาลแก่หรือดำ ใช้
ทำนองเดียวกับที่กำหนดไว้ในเรื่องเครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิด
๖. กระเป๋ เฉพาะนักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบ
ตำรวจขึ้นไป ใช้ตามโอกาสที่กรมตำรวจกำหนด

เครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว ใช้สำหรับนายตำรวจ
ชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาล
๒. เสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว
๓. เข็มขัดผ้าสีเดียวกับเสื้อ คาดทับเสื้อ
๔. กางเกงขายาว หรือกางเกงแบบชีม้า
๕. รองเท้าหุ้มส้น รองเท้าหุ้มข้อ หรือรองเท้าสูงส้นน้ำตาลแก่หรือดำ
ใช้ทำนองเดียวกับที่กำหนดไว้ในเรื่องเครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิด

เครื่องแบบฝึกหัด ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป มี ๒ แบบ คือ

๑. เครื่องแบบฝึกแบบเสื้อนอกคอปิด
๒. เครื่องแบบฝึกแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ

เครื่องแบบฝึกแบบเสื้อนอกคอปิด มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปรกติเสื้อนอกคอปิด เว้นแต่ให้ใช้สนับแข้งด้วย และถ้าแต่งในโอกาสที่ต้องประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ก็ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย

เครื่องแบบฝึกแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปรกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ เว้นแต่ให้ใช้สนับแข้งด้วย เครื่องแบบนี้จะประดับได้เฉพาะแพรแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ตำรวจที่มีหน้าที่เป็นครูฝึกอาวุธขณะที่อยู่ในค่ายฝึกหรือระหว่างทำการฝึกในค่าย หรือในสนามให้เปลี่ยนเครื่องประกอบ ดังนี้

๑. หมวก ใช้หมวกเหล็กสีทึบ มีสีขาวคาดกลางจากขอบหมวกด้านหลังจรดด้านหน้า

๒. เข็มขัด เข็มขัดสีดำ หัวเข็มขัดใช้ข้อเกี่ยวไม่มีเข็มสำหรับสอดรู

๓. รองเท้า ใช้รองเท้าสนามแบบครึ่งน่องสีดำ

เครื่องแบบสโมสร ใช้สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มี ๒ แบบ คือ

๑. เครื่องแบบสโมสรปิดอก

๒. เครื่องแบบสโมสรเปิดอก

เครื่องแบบสโมสรปิดอก มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปรกติขาว เว้นแต่ใช้กางเกงดำขาวและรองเท้ามืด

เครื่องแบบสโมสรเปิดอก มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล

๒. เสื้อนอกขาวแบบเปิดอกปาดเอว

๓. กางเกงดำขาว

๔. รองเท้ามืด

เครื่องแบบครึ่งยศ มี ๒ แบบ คือ

๑. **เครื่องแบบครึ่งยศ** ใช้สำหรับผู้มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป เว้นแต่นักเรียนนายร้อยตำรวจและนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียนนายร้อยตำรวจ

๒. **เครื่องแบบครึ่งยศ** ใช้สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจและนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียนนายร้อยตำรวจ

เครื่องแบบครึ่งยศ ตามข้อหนึ่ง มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล

๒. เสื้อนอกขาวคอปิด

๓. กางเกงขาวขาว

๔. ถุงมือขาว

๕. รองเท้ามืดหรือหุ้มข้อ

๖. กระเป๋

เครื่องแบบนี้ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย

เครื่องแบบครึ่งยศ ตามข้อสอง มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกสีกากีทรงหม้อตาล ทำด้วยเลิร์จ มีสายรัดคางดินเงินขนาดกว้าง ๑ ซม. ปลายสายรัดคางทั้งสองข้างมีตุ้มโลหะสีเงินขนาดเล็กข้างละ ๑ ตุ้ม และมีเครื่องหมายตราหน้าหมวก ทำด้วยโลหะสีเงินดูเป็นรูปตราแผ่นดิน ประกอบด้วยอักษรว่า “พิทักษ์สันติราษฎร์” อยู่ใต้รูปตราแผ่นดิน และผ้าพันหมวกทำด้วยผ้าหรือสักหลาดพื้นสีเลือดหมูขนาดกว้าง ๔ ซม. และมีขลิบทำด้วยผ้าหรือสักหลาดดำขนาดกว้าง ๕ มม. เป็นขอบทั้งด้านบนและด้านล่าง

๒. เสื้อนอกกากีคอปิด ทำด้วยเลิร์จ มีตะเข็บหลังสี่ตะเข็บ ตะเข็บคู่กลางเหนือแนวเอวเป็นตะเข็บธรรมดาใต้แนวเอวเป็นตะเข็บจีบเข้าหากัน ต้นตะเข็บจีบใต้แนวเข็มขัดหรือเข็มขัดประคด มีตุ้มโลหะสีเงินขนาดใหญ่ติดอยู่ข้างละ ๑ ตุ้ม ระหว่างกลางตะเข็บจีบมีผ้าตั้งแต่ชายเสื้อถึงแนวเอว ด้านหน้ามีกระเป๋ابนและล่างอย่างละ ๒ กระเป๋า กระเป๋ابนเป็นกระเป๋ापะ มีแถบตรงกึ่งกลางตามทางตั้ง และมีใบปกมนชายกลางแหลม กระเป๋าล่างเป็นรูปย่นมีใบปกรูปตัดปกกระเป๋าทิ้งสี่ซัดตุ้มสีเงินขนาดกลาง กระเป๋าละ ๑ ตุ้ม ที่แนวอกมีตุ้มโลหะสีเงินขนาดใหญ่ ๗ ตุ้ม และประดับอินทราวุธแข็ง

๓. กางเกงกากีขาขาว ทำด้วยเลิร์จ ปลายขามีสายรั้งทำด้วยแถบยัดสีดำ

ก. สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจให้ติดแถบสีเลือดหมู ๒ แถบตลอดแนวตะเข็บด้านนอกของขากางเกง แถบกว้าง ๑ ซม. ขนานกันไป และมีแถบสีดำกว้าง $\frac{1}{2}$ ซม. อยู่ระหว่างแถบสีเลือดหมู

ข. สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ให้ติดแถบเช่นเดียวกับ ก. แต่ให้ใช้แถบสีเลือดหมูกว้าง ๒ ซม.

๔. รองเท้าหนังดำหุ้มข้อ ชนิดยึดข้าง

๕. เข็มขัดหรือเข็มขัดประคด ใช้คาดทับเสื้อนอก

ก. สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ ใช้เข็มขัดทำด้วยหนังเลียนสีขาว ขนาดกว้าง ๕ ซม. หัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีเงินรูปสี่เหลี่ยม และมีตราโล่เชนขนาดใหญ่ดูนูนอยู่กึ่งกลาง ในโอกาสใช้ปืนเล็กยาว ให้ใช้ซองดาบปลายปืนทำด้วยหนังเลียนสีขาวยึดติดด้วย

ข. สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ใช้เข็มขัดประคดทอด้วยไหมสีเลือดหมู สีขาว และสีดำขนาดกว้าง ๔.๕ ซม. สีเลือดหมูกว้าง ๒ ซม. อยู่กลางสีดำกว้าง ๐.๕ ซม. อยู่ริมทั้งสองข้าง สีขาวอยู่ระหว่างสีเลือดหมูและสีดำกับมีพู่ทำด้วยไหมดักสีเลือดหมู สีขาวและสีดำ สลับกันจำนวนสองพู่ห้อยที่เข็มขัดประคดด้านซ้าย

๖. คันชีพ สะพายบ่าซ้ายใต้อินทธรณูเฉียงมาที่เอวขวา ให้กระเป๋ากะสุน อยู่กึ่งกลางด้านหลัง

ก. สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจทำด้วยหนังเลียนสีชาวนาด กว้าง ๕ ซม. ประกอบด้วย กระเป๋ากะสุนหนังเลียนสีชาวนาแบบเหลี่ยม กึ่งกลาง ฝากระเป๋าดัดเครื่องหมายตราแผ่นดินขนาดกลาง

ข. สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ทำด้วยดินเงินลายรดน้ำขนาด กว้าง ๕ ซม. ประกอบด้วยกระเป๋ากะสุนหนังเลียนสีชาวนาแบบแบน ฝากระเป๋าสลักด้วยดินเงินขนาดกว้าง ๑ ซม. กึ่งกลางฝากระเป๋าดัดเครื่องหมายตราแผ่นดินขนาดกลาง

๗. ถุงมือขาว ถ้าประจำแถวต้องสวมถุงมือ

เครื่องแบบนี้ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ ในโอกาสใช้ปืนเล็กยาว ให้ใช้สายสะพายปืนหนังเลียนสีชาวนา

เครื่องแบบเต็มยศ มี ๓ แบบ คือ

๑. เครื่องแบบเต็มยศขาว ใช้สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป เว้นแต่นักเรียนนายร้อยตำรวจและนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียนนายร้อยตำรวจและมีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศข้อหนึ่ง และให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย

๒. เครื่องแบบเต็มยศแบบเสื้อนอกคอปิด ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป เว้นแต่นักเรียนนายร้อยตำรวจ และนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียนนายร้อยตำรวจ และมีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปรกติแบบเสื้อนอกคอปิด เว้นแต่รองเท้าให้ใช้เฉพาะสีดำ และให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไปต้องใช้กระบี่และถุงมือขาว ถ้าประจำแถวต้องสวมถุงมือ

๓. เครื่องแบบเต็มยศ ใช้สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ และนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ผู้ทำหน้าที่ปกครองนักเรียนนายร้อยตำรวจ และมีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศข้อสอง เว้นแต่ให้ใช้หมวกยอดสีงาก็ และให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย

เครื่องแบบพิเศษ เครื่องแบบตำรวจกองตำรวจน้ำ มีดังนี้

เครื่องแบบปรกติ มี ๕ แบบ คือ

๑. เครื่องแบบปรกติขาว ใช้สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปรกติขาว เว้นแต่

ก. หมวกให้ใช้เครื่องหมายตราหน้าหมวกปักด้วยดินสีเงินบนพื้น สักหลาดดำ เว้นแต่อักษรว่า “พิทักษ์สันติราษฎร์” ให้ปักด้วยดินสีทอง มีฐานบนหน้าหมวกเดียวกับเครื่องหมายตราหน้าหมวกของนายทหารเรือ สำหรับ

นายพันตำรวจโท และนายพันตำรวจเอกมีข้อชัยพฤกษ์สีเงินระดับกะบัง ๑ ชั้น และนายพลตำรวจมีข้อชัยพฤกษ์เช่นว่านั้น ๒ ชั้น

ข. ดุม ใช้ดุมตราสมอ

๒. เครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิด ใช้ได้ตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิด เว้นแต่

ก. หมวก ใช้สีขาวตามที่กำหนดไว้ในข้อหนึ่ง ก.

ข. เสื้อและกางเกง ใช้สีขาว

ค. สายรัดคางหมวก ใช้สายรัดคางสีเงิน

ง. อินทราวุธ ใช้อินทราวุธแข็ง

จ. ดุม ใช้ดุมตราสมอ

ฉ. รองเท้าหุ้มส้นดำหรือขาว

ช. เข็มขัดหนัง หรือผ้าใบขาว

๓. เครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกเปิดคอ ใช้สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกเปิดคอ เว้นแต่ให้เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในข้อสอง

๔. เครื่องแบบปกติ แบบเสื้อเชิ้ตคอพับ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ เว้นแต่ให้เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในข้อสอง

ในขณะประจำทำงานตามหน้าที่หรือในกรณีประจำทำงานตามหน้าที่อยู่ในเรือตรวจการ สำหรับผู้มียศตั้งแต่ชั้นนายสิบตำรวจเอกลงไป จะใช้เครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับที่กล่าวในวรรคต้นก็ได้ หรือจะเปลี่ยนเครื่องประกอบดังต่อไปนี้ก็ได้ คือ

ก. หมวก ใช้หมวกอ่อนสีดำทรงหม้อตาล ไม่มีกะบัง มีเครื่องหมายตราหน้าหมวกขนาดเล็กติดที่ด้านซ้าย

ข. เสื้อ จะใช้แขนสั้นก็ได้

ค. กางเกงขาสั้นสีดำ

สำหรับผู้มียศตั้งแต่ชั้นจ่านายสิบตำรวจขึ้นไป จะเปลี่ยนใช้กางเกงเป็นกางเกงขาสั้น ประกอบรองเท้าหุ้มส้นและถุงยาวสีขาวก็ได้

๕. เครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว ใช้สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว เว้นแต่ให้เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในข้อสอง

เครื่องแบบฝึก ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มี ๒ แบบ คือ

๑. เครื่องแบบฝึกแบบเสื้อนอกคอปิด มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึกแบบเสื้อนอกคอปิด เว้นแต่ให้เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในข้อสอง

๒. เครื่องแบบฝึกแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบฝึกแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ เว้นแต่ให้เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในวรรคแรกของข้อสี่

เครื่องแบบสโมสร ใช้สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มี ๒ แบบ คือ

๑. เครื่องแบบสโมสรปิดอก มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสรเปิดอก เว้นแต่

ก. หมวก ใช้เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในเครื่องแบบปกติขาวข้อ ก.

ข. ดุม ใช้ดุมตราสมอ

ค. กางเกงมีแถบสีเงินทาบที่ตะเข็บทางด้านนอกของขากางเกงข้างละ

๑ แถบ ตามขนาด ดังนี้

สำหรับนายร้อยตำรวจและนายพันตำรวจ ๓ ซม.

สำหรับนายพลตำรวจ ๕ ซม.

๒. เครื่องแบบสโมสรเปิดอก มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสรเปิดอก เว้นแต่ให้เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับที่กำหนดในข้อหนึ่ง ก. และถ้าในเวลาอากาศหนาวให้ใช้เสื้อสีดำไม่ต้องประดับอินทราวุธ แต่มีเครื่องหมายยศที่ตอนปลายแขนเสื้อเป็นแถบสีเงิน ขนาดและลักษณะอนุโลมตามแบบเสื้อสโมสรดำของนายทหารเรือโดยมีรูปดาวแปดแฉกปักด้วยดิ้นเงินเหนือแถบแทนขมวด

เครื่องแบบครึ่งยศ ใช้สำหรับผู้มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ เว้นแต่

๑. หมวก ใช้เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในเครื่องแบบปกติขาว

๒. ดุม ใช้ดุมตราสมอ

เครื่องแบบเต็มยศ มี ๒ แบบ คือ

๑. เครื่องแบบเต็มยศขาว ใช้สำหรับผู้มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบครึ่งยศ แต่ให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ด้วย

๒. เครื่องแบบเต็มยศแบบเสื้อนอกคอปิด ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบเช่นเดียวกับเครื่องแบบเต็มยศเสื้อนอกคอปิด เว้นแต่ให้เปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในเครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิด

เครื่องแบบกันหนาว มีดังนี้

ก. หมวกขาวทรงหม้อตาล แต่ผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไปใช้หมวกอ่อนสีดำทรงหม้อตาลไม่มีกะบัง ใช้เครื่องหมายตราหมวกขนาดเล็กติดที่ด้านซ้าย

ข. เลือกกันทวนทำด้วยสักทลาดำสำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบ
ตำรวจขึ้นไป ใช้เสื้อเปิดอกมีตุ้มตราสมอสองแถว ทำนองเดียวกับเสื้อน้อยของ
นายทหารเรือ ใช้สวมทับเสื้อเชิ้ตคอพับสีขาว มีผ้าผูกคอดำเงื่อนกะลาสี ถ้า
เป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ใช้แถบเครื่องหมายยศที่ตอนปลายแขนเสื้อ
เช่นเดียวกับเครื่องแบบสโมสรเปิดอก ถ้าเป็นจ่านายสิบตำรวจใช้บังคับทำด้วยแถบ
สีเงิน ๑ บั้ง นายตำรวจ ๒ บั้ง สำหรับผู้มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไป
ใช้เสื้อเชิ้ตคอพับแขนยาวรัดเอว ติดเครื่องหมายยศทำด้วยไหมสีเงินเป็นรูปบัง
ตรึงกับแขนเสื้อข้างซ้ายเหนือข้อศอก

ค. กางเกงขายาว ดำหรือขาว

ง. รองเท้าตามสีของกางเกง

เลือกกันฝืนสีดำ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป สวมทับเครื่องแบบได้ทุก
ประเภท

เครื่องแบบตำรวจกองตำรวจดับเพลิง สำหรับใช้ในเวลาปฏิบัติหน้าที่
เกี่ยวกับการดับเพลิง มีดังนี้

๑. หมวกกันอันตรายสีทากี้ ทำด้วยไม้ก๊อก มีรูปลักษณะตามที่กรม
ตำรวจกำหนด

๒. เสื้อคลุมกันความร้อน

ก. สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไป ทำด้วยผ้าสีทากี้
อย่างหนา ที่คอเสื้อมีปก ริมอกเสื้อซ้อนทับติดตุ้มโลหะเกลี้ยงสีเงินขนาดใหญ่
๒ แถว แถวละ ๕ ตุ้ม แขนยาวจดข้อมือ ที่ปลายแขนมีแถบผ้ารัด และติดตุ้ม
โลหะเกลี้ยงสีเงินขนาดเล็กข้างละ ๑ ตุ้ม ที่บ่าเสื้อติดอินทธรณูอ่อน ตุ้ม
อินทธรณูทำด้วยโลหะเกลี้ยงสีเงินขนาดเล็ก ตัวเสื้อยาวถึงเข่า

ข. สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีลักษณะและเครื่อง
ประกอบเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ใน ก. เว้นแต่ให้มีเข็มขัดทำด้วยผ้าชนิดและสี
เดียวกับเสื้อ คาดทับเสื้อ ตัวเสื้อยาวครึ่งน่อง

๓. กางเกงทากี้ขายาว

๔. สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไป ใช้เข็มขัดหนังเลียนสี
น้ำตาลแก่ ประกอบด้วยช่องสำหรับใส่ขวาน มีเชือกและเครื่องมืออื่นที่จำเป็น
ตามที่กรมตำรวจกำหนด

๕. รองเท้าสูงทำด้วยยางสีดำ

๖. ประดับเครื่องหมายยศ เครื่องหมายจำพวก และเครื่องหมายสังกัด
เช่นเดียวกับเครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ

เครื่องแบบตำรวจกองตรวจคนเข้าเมือง สำหรับใช้ในเวลาปฏิบัติ
หน้าที่การตรวจคนเข้าเมือง ให้ใช้เครื่องแบบตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องแบบ
ข้าราชการฝ่ายพลเรือนในส่วนที่ไว้ด้วยเครื่องแบบเจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมือง

เครื่องแบบปกติเสื้อเชิ้ตคอพับขาว ชาย (ชุดขาวตรวจคนเข้าเมือง)

เครื่องแบบปกติเสื้อเชิ้ตคอพับขาว หญิง (ชุดขาว ตรวจคนเข้าเมือง)

เครื่องแบบตำรวจแผนกดุริยางค์ สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบ
ตำรวจลงไป ใช้ในเวลาปฏิบัติหน้าที่บรรเลง มีดังนี้

๑. เครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิด

๒. เครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิด ตามข้อหนึ่ง เว้นแต่ให้ใช้
เข็มขัดผ้าใบและสนับแข้งผ้าใบสีขาว

๓. เครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ

๔. เครื่องแบบปกติแบบเสื้อเชิ้ตคอพับตามข้อสาม เว้นแต่ให้ใช้เข็มขัด
ผ้าใบและสนับแข้งผ้าใบสีขาว

๕. เครื่องแบบเต็มยศเช่นเดียวกับเครื่องแบบตามข้อสอง เว้นแต่

ก. สายรัดคางทำด้วยด้ายดักสีขาว ๒ เส้นคู่

ข. ดุมโลหะสีเงินประกอบหมวกและเสื้อ

ค. อินทรธนูแข็ง พื้นสีเลือดหมูسابดำ เย็บเป็นแผ่นสำหรับติดบน
บ่าเสื้อ ทางด้านไหล่กว้าง ๓ ซม. ทางด้านคอกกว้าง ๒.๕ ซม. ยาวตามขนาดของ
บ่า ด้านคอย่อมุมทั้ง ๒ ข้าง มีไหมสีขาวดักลายขัด ๒ เส้นคู่พาดกึ่งกลางตาม
ทางยาวของอินทรธนู ปลายอินทรธนูด้านคอมีดุมโลหะสีเงิน

ง. เสื้อเชิ้ตขาวแขนยาวข้อมือพับ ๒ ชั้น ที่ข้อมือมีดุมโลหะสีเงิน
ขนาดเล็ก

จ. มีสายนกหวีดทำด้วยด้ายหรือไหมดักสีขาว

ฉ. เข็มขัดหนังสีขาว ที่หัวเข็มขัดมีตราครุฑเป็นรูปไล่เซน

ช. รองเท้าหนังดำหุ้มข้อ

สำหรับตำรวจที่ทำหน้าที่จำลองให้มีเครื่องประกอบเป็นพิเศษดังนี้

ก. หมวกสีเลือดหมูทรงหม้อตาล ผ้าพันหมวกดำ มีสายรัดคางสีเงิน
และดุมโลหะสีเงิน

ข. อินทรธนูตามข้อห้า ค. แต่มีไหมสีขาวดักลายขัด ๓ เส้น

ค. สายสะพายทำด้วยสีกหลาดสีเลือดหมูกว้าง ๑๐ ซม. ยาวตาม
ขนาดของลำตัว ตรงขอบตามทางยาวทั้ง ๒ ข้างขลิบด้วยแถบไหมสีเงินขนาด
กว้าง ๐.๕ ซม. ข้างละ ๒ แถบขนานกัน ระยะระหว่างแถบข้างกัน ๐.๕ ซม. ตรง
กึ่งกลางด้านหน้าของสายสะพายมีรูปตราแผ่นดิน และมีสายกระหนกตามทาง
ยาวทั้ง ๒ ข้าง ปักด้วยไหมสีเงิน ใช้สะพายใต้อินทรธนูซ้ายเฉียงไปขวา

ง. ถุงมือหนังสีขาวแค่ศอก

๖. เครื่องแบบสโมสรเปิดอก มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. หมวกทรงหม้อตาล

ข. สายรัดคางด้ายดักสีขาว ๒ เส้นคู่

ค. อินทรธนูเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในข้อห้า ค. แล้วแต่กรณี

ง. เสื้อขาวแบบเปิดอกปาดเอว

จ. เสื้อเชิ้ตแขนยาวตามข้อห้าและมีผ้าผูกคอดำ เจียนหูกระต่าย

ฉ. กางเกงดำขายาว

ช. แพรคาดเอวสีเลือดหมู กว้าง ๒๐ ซม. พันรอบเอวซ้อนปลาย

เครื่องแบบสโมสรปิดอก มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. หมวกขาวทรงหม้อตาล

ข. สายรัดคางดำยักสี่ขาว ๒ เส้นคู่

ค. อินทรธนูเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในข้อห้า ค. แล้วแต่กรณี

ง. เสื้อขาวแบบเสื้อนอกคอปิด ไม่คาดเข็มขัด

จ. กางเกงขายาว ไม่พับปลายขา

ฉ. รองเท้าหนังดำหุ้มข้อ

ทุกโอกาสที่แต่งเครื่องแบบ ให้ติดเครื่องหมายพิเศษรูปอาร์มบนหัวไหล่ ด้านขวาขนาดกว้าง ๗ ซม. สูง ๘ ซม. พื้นสีเลือดหมูมีไหมขาวขนาดกว้าง ๒ มม. ติดเป็นขอบอาร์มโดยรอบ ๒ เส้น ห่างกัน ๒ มม. สาบสีดำ ตรงกลาง รูปอาร์มมีรูปพื้นประดับข้อชัยพฤกษ์สีขาวทำด้วยโลหะสีเงิน

เครื่องแบบตำรวจตระเวนชายแดนหน่วยดุริยางค์ ใช้สำหรับผู้ที่มิ ยศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจลงไป ในโอกาสที่มีหมายกำหนดการหรือคำสั่งของ กรมตำรวจ มีเครื่องประกอบดังนี้

๑. หมวกใช้รองในหมวกเหล็กสีลายผ้าไหมนครราชสีมา มีเครื่องหมาย ตราหน้าหมวก ทำด้วยโลหะสีเงินดูเป็นรูปตราแผ่นดินประกอบด้วยอักษรว่า **“พิทักษ์สันติราษฎร์”** อยู่ใต้รูปตราแผ่นดิน

๒. เสื้อนอกคอปิดสีเทา ประทับอินทรธนูแข็ง พื้นสีเลือดหมู มีไหม สีขาวดักลายขัด ๒ เส้น สำหรับจำกลองมีไหมสีขาวดักลายขัด ๔ เส้น พาด กึ่งกลางตามยาวของอินทรธนู ปลายอินทรธนูทางด้านคอมมีดุมโลหะสีเงินขนาด เล็กและมีسابสีดำ

๓. กางเกงขายาวสีเทา

๔. สายนกหวีด ๑ เส้น ถักด้วยไหมสีขาว ทำเป็นห่วงคล้องแขนซ้าย สอดใต้อินทรธนู ปลายสายผูกนกหวีดทำด้วยโลหะสีเงินตามแบบของกรมตำรวจ สอดเก็บไว้ในกระเป๋าเสื้อข้างซ้ายระหว่างดุมขัดปกกระเป๋ากับมุมกระเป๋าข้างซ้าย

๕. เครื่องหมายรูปอาร์ม พื้นสีเลือดหมู ขนาดสูง ๘ ซม. กว้าง ๗ ซม. ขลิบริมด้วยไหมสีขาว กึ่งกลางมีรูปพื้นทำด้วยโลหะสีเงิน ติดที่ต้นแขนเสื้อข้าง ขวาห่างจากตะเข็บไหล่ ๒ ซม.

๖. เข็มขัดหนังหุ้มผ้าไหมนครราชสีมา ขนาดกว้าง ๔.๕ ซม. หัวเข็มขัด ทำด้วยโลหะสีเงินรูปกลมแบน เว้นแต่มีตราโล่เช่นขนาดใหญ่ดูนูนอยู่กึ่งกลาง

๗. สนับแข้งทำด้วยหนังหุ้มผ้าไหมนครราชสีมา

๘. รองเท้าหนังดำ ชนิดสูงครึ่งน่อง

สำหรับตำรวจที่ทำหน้าที่จำลอง ให้สวมสายสะพายมีลักษณะเช่นเดียวกับสายสะพายของตำรวจ ที่ทำหน้าที่จำลองตามที่กล่าวมาแล้ว

เครื่องแบบสำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไป ซึ่งมีหน้าที่รักษาการณพระราชมารฐานที่ประทับ หรือโดยเสด็จพระราชมารดาเนิน ให้ใช้เครื่องแบบเช่นเดียวกับตำรวจทั่วไป เว้นแต่

๑. เข็มขัด ใช้เข็มขัดหนังสีขาว
๒. สนับแข้งสีขาว
๓. ในโอกาสโดยเสด็จพระราชมารดาเนิน จะใช้รองเท้าสูงครึ่งน่องหรือรองเท้าสูงก็ได้

เครื่องแบบพิเศษตำรวจกองยานยนต์ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ใช้เครื่องยนต์ หรือปฏิบัติงานในโรงงานหรืออยู่ซ่อม มีดังนี้

๑. หมวกสีน้ำเงินแก่ทรงหม้อตาลอ่อนไม่มีกะบัง มีเครื่องหมายตราหน้าหมวกเหล็กติดที่ด้านซ้าย

สำหรับผู้มียศตั้งแต่นายพันตำรวจเอกขึ้นไป ให้ใช้หมวกสีเลือดหมู และนายพลตำรวจมีข้อชัยพฤกษ์สีเงิน ประดับใต้ตราหน้าหมวก ๒ ชั้น นายพันตำรวจเอกมีข้อชัยพฤกษ์ ๑ ชั้น

๒. เสื้อเชิ้ตน้ำเงินแก่คอพับ
๓. กางเกงน้ำเงินแก่ขายาว หรือขาสั้น
๔. รองเท้าดำหุ้มส้น

ตำรวจที่มีหน้าที่ใช้เครื่องยนต์ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ใช้เครื่องยนต์ หรือปฏิบัติงานในโรงงานหรืออยู่ซ่อม ให้ใช้เครื่องแบบพิเศษนี้ได้โดยอนุโลม

เครื่องแบบตำรวจหน่วยจักรยานยนต์วิหุ มีดังนี้

๑. เสื้อแบบเสื้อนอกคอปิดสีเทา
๒. กางเกงแบบขี่ม้าสีน้ำเงิน
๓. สนับแข้งยาว
๔. หมวกทรงหม้อตาลสีเดียวกับเสื้อ
๕. ถุงมือหนังสีเดียวกับรองเท้ายาวครึ่งศอก
๖. แว่นกันฝุ่น ขณะไม่สวมให้คล้องอยู่ที่คอ

เครื่องแบบตำรวจหน่วยสุนัข มีดังนี้

๑. หมวกทรงหม้อตาลสีเทา
๒. เสื้อแบบเสื้อนอกคอปิดสีเทา
๓. กางเกงขายาวสีเทา
๔. เข็มขัดหนัง
๕. รองเท้าสีน้ำตาลแก่ มีสนับแข้งยาว

๖. เวลาสวนสนาม สำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร ใช้ถุงมือหนังสีขาว ส่วนตั้งแต่ชั้นจ่านายสิบตำรวจลงไปใช้ถุงมือเดียวกับรองเท้า

เครื่องแบบข้าราชการตำรวจพร้อมสุนัข
กองกำกับการสุนัขตำรวจ

เครื่องแบบตำรวจ หรือ นักเรียนตำรวจ ที่ออกปฏิบัติการในสนาม ออกตรวจท้องที่หรือออกปราบปรามโจรผู้ร้ายให้ใช้เสื้อกางเกงติดกันมีลักษณะดังนี้

๑. เสื้อสีเทาหรือกาบิตามสังกัด ปกคอเชิ้ตแบบสาวาย มีกระเป๋าชิปรูตเฉียงเป็นมุมประมาณ ๔๕ องศา และตอนล่างของกระเป๋าทั้งขวาและซ้าย รวม ๒ กระเป๋า กับมีสายทำด้วยแถบผ้ากว้าง ๓.๕ ซม. ยาว ๑๓ ซม. เย็บติดไว้

๓ ด้านต่อจากมุมล่างของกระเป๋าช้ายแขนเสื้ออย่างเสื้อเชิ้ตธรรมดา มีดุมขนาดใหญ่สี่ตัวกับเสื้อข้างละ ๒ ดุม ที่ใต้รักแร้มีช่องระบายลมทำด้วยตาไก่ ข้างละ ๔ รู ติดตอนแขนเสื้อ ๒ รู และที่ตัวเสื้อ ๒ รู ที่แขนเสื้อด้านซ้ายถัดจากตะเข็บไหล่มาประมาณ ๑๔ ซม. มีที่เสียบปากกาหมึกซึมและดินสอ เย็บติดกันขนาดกว้าง ๕ ซม. ชั้นล่างยาว ๔.๕ ซม. โดยลำดับ จากคอเสื้อถึงเป้า มีซิปรูดผ่ากลางตลอดเป็น ๒ ตัว ด้านในมีสาบรองซิปปลายมนขนาดกว้างประมาณ ๕ ซม. ยาวประมาณ ๖๐ ซม. (หรือตามความยาวของซิปป) บั้นเอวมีหูรัดเอวสองหู ด้านขวาและซ้ายทำแบบกลัดดุม ใช้ดุมขนาดใหญ่สี่ตัวกับเสื้อข้างละ ๓ ดุม หูรัดเอวมีขนาดกว่า ๖ ซม. ปลายเป็นรูปบังหันปลายเข้าหากัน

๒. กางเกง ด้านหน้ามีกระเป๋าช้างทั้งซ้ายและขวา ข้างละ ๒ กระเป๋า ทำเป็น ๒ ชั้น (ชั้นนอกและชั้นใน) ชั้นในมีดุมขนาดใหญ่กลัดติดกับขอบกางเกงเป็นกระเป๋ ขนาดกระเป๋ากว้างประมาณ ๒๐ ซม. ยาวประมาณ ๓๐ ซม. เป็นกระเป๋าชิดเปิดข้าง ด้านหลังมีกระเป๋แบบมีสาบตรงกลาง มีฝาปิดกลัดดุมขนาดใหญ่สี่ตัวกับเสื้อทั้งขวาและซ้าย รวม ๒ กระเป๋า ขนาดกว้างประมาณ ๒๐ ซม. ยาวประมาณ ๒๓.๕ ซม. ด้านขวางตอนใต้กระเป๋ากางเกง มีกระเป๋าทงขวาและซ้ายประมาณเหนือเข้าเล็กน้อย เย็บแบบเดียวกับกระเป๋าด้านหลังกว้างประมาณ ๒๒ ซม. ยาวประมาณ ๒๖ ซม. ที่กระเป๋าช้ายตอนขวาบนของสาบชิดผากกระเป๋ามีแผ่นหนังหุ้มโลหะเย็บติดเสื้อทำเป็นขอพับลงหนังส่วนที่เย็บติดกับเสื้อ ขนาดกว้างประมาณ ๕ ซม. ยาวประมาณ ๔ ซม. ปลายในส่วนที่พับลงยาวประมาณ ๗ ซม. กว้างประมาณ ๒.๕ ซม. ปลายของอนชั้นเล็กน้อย ขากางเกงเรียวลงเล็กน้อย ปลายขากว้างประมาณ ๒๔ ซม. มีซิปรูดด้านในทั้งสองข้าง เมื่อรูดซิปลแล้วขากางเกงจะแคบลงไปอีก ความยาวของซิปปประมาณ ๒๔ ซม. ติดปลายเฉียงออกจากขวาและซ้าย

๓. เครื่องหมายยศ สำหรับชั้นประทวน ปักด้วยไหมสีขาวยึดติดบนแถบผ้าสีเทา หรือสีกา ก็ตามสีของเสื้อแล้วเย็บติดที่แขนเสื้อ หรือปักด้วยไหมสีขาวยบนแขนเสื้อ ชั้นสัญญาบัตรปักด้วยไหมสีขาวยึดติดที่ปกคอเสื้อข้างขวา

๔. เครื่องหมายสังกัด สำหรับชั้นประทวนปักด้วยไหมสีขาวยึดติดที่ปกคอเสื้อทั้งสองข้าง ชั้นสัญญาบัตรปักด้วยไหมสีขาวยึดติดที่ปกคอเสื้อข้างซ้าย เฉพาะสังกัดหลัก

๕. เครื่องแบบเสื้อกางเกงติดกันใช้ได้เฉพาะ

- ก. ตำรวจรักษาชายแดน
- ข. ตำรวจรักษาดินแดน
- ค. ตำรวจตระเวนชายแดน
- ง. ตำรวจหน่วยอื่นซึ่งสมทบปฏิบัติการในหน่วยข้างต้นนี้
- จ. ตำรวจภูธร

ฉ. นักเรียนตำรวจในกองการศึกษาและโรงเรียนตำรวจภูธรภาค
ต่างๆ เฉพาะภาคปฏิบัติการในสนาม

ช. ตำรวจในศูนย์ฝึกและค่ายฝึกต่างๆ ของกรมตำรวจ

ซ. ตำรวจอื่นๆ ที่ต้องออกปราบปรามโจรผู้ร้ายและตรวจท้องที่

ชนิดของเครื่องแบบ

เครื่องแบบปกติ แบบเสื้อนอกคอปิด แบบเสื้อนอกเปิดคอ แบบ
เสื้อเชิ้ตคอพับและแบบเสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอว เครื่องแบบฝึกแบบเสื้อนอกคอ
ปิดและแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ และเครื่องแบบเต็มยศแบบเสื้อนอกคอปิด ให้มี
๒ ชนิด คือ ชนิดสีกากีและสีเทา เมื่อใช้เครื่องแบบชนิดสีใด หมวก เสื้อ
กางเกง และเครื่องประกอบอื่นๆ ของเครื่องแบบชนิดนั้นจะต้องเป็นสีกากีหรือ
สีเทาสีใดสีหนึ่ง อย่างเดียวกันหรือตามที่กำหนดไว้ให้เฉพาะสำหรับเครื่องแบบ
ชนิดสีนั้นๆ แล้วแต่กรณี

ส่วนของเครื่องแบบ

หมวก มี ๖ แบบ คือ

๑. หมวกขาวทรงหม้อตาล มีกะบังดำมัน และมีเครื่องประกอบดังนี้

ก. สายรัดคางสีเงินกว้าง ๑ ซม.

ข. ดุมโลหะสีเงินขนาดเล็กตรึงปลายสายรัดคางที่ขอบหมวก

ค. เครื่องหมายตราหน้าหมวกทำด้วยโลหะสีเงิน ดุนเป็นรูปตรา
แผ่นดินประกอบด้วยอักษรว่า “พิทักษ์สันติราษฎร์” อยู่ใต้รูปตราแผ่นดิน

ง. ผ้าพันหมวกทำด้วยผ้าหรือสักหลาด พื้นสีเลือดหมูขนาดกว้าง
๔ ซม. และมีขลิบทำด้วยผ้าหรือสักหลาดดำขนาดกว้าง ๕ มม. เป็นขอบ ทั้ง
ด้านบนและด้านล่าง

เฉพาะนายพลตำรวจ เพิ่มแถบสีเงินกว้างแถบละ ๓ มม. ๒ แถบ
ห่างกัน ๓ มม. อยู่กึ่งกลางผ้าพันหมวก ขนานกันไปตามความยาวของผ้าพัน
หมวกโดยรอบ

๒. หมวกทรงหม้อตาลกากีหรือเทามีกะบังดำมัน และมีเครื่องประกอบ
ดังนี้

ก. สายรัดคางหนังดำกว้าง ๑ ซม. แต่ในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบ
เต็มยศแบบเสื้อนอกคอปิด สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไปใช้สาย
รัดคางสีเงินกว้าง ๑ ซม.

ข. ดุมเกลี้ยงสีน้ำตาลหรือเทาขนาดเล็ก ตรึงปลายสายรัดคางติดที่
ขอบหมวกข้างละ ๑ ดุม แต่สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจขึ้นไป ใช้ดุม
โลหะสีเงินขนาดเล็ก

ค. เครื่องหมายตราหน้าหมวกและผ้าพันหมวก มีลักษณะเช่นเดียวกับ
หมวกขาวทรงหม้อตาล

๓. หมวกหนีบกาก็หรือเทา ใช้แทนหมวกทรงหม้อตาลตามโอกาสที่
กรมตำรวจกำหนด ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. ขอบหมวกด้านบนขลิบด้วยผ้าหรือสักหลาดสีเลือดหมูและดำ
สีละเส้นกว้างเส้นละ ๕ มม. ควบกัน ให้สีดำอยู่ข้างบนขนานกันโดยรอบ

ข. เครื่องหมายตราหน้าหมวกมีลักษณะเช่นเดียวกับหมวกขาวทรง
หม้อตาล แต่ขนาดเล็กกว่า ติดทางด้านซ้ายเหนือขอบหมวก ห่างจากมุมพับ
ด้านหน้า ๔ ซม.

๔. หมวกกันแดดกาก็หรือเทา ใช้แทนหมวกทรงหม้อตาลตามโอกาสที่
กรมตำรวจกำหนด ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. สายรัดคางกว้าง ๑ ซม. ทำด้วยหนังสีน้ำตาลสำหรับหมวกกาก็
และทำด้วยหนังดำสำหรับหมวกสีเทา

ข. เครื่องหมายตราหน้าหมวกมีลักษณะเช่นเดียวกับหมวกขาวทรง
หม้อตาล

๕. หมวกเหล็กกาก็หรือเทา ใช้ตามโอกาสที่กรมตำรวจกำหนด ใช้ได้
ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้

ก. สายรัดคางหนังดำกว้าง ๑ ซม.
ข. เครื่องหมายตราหน้าหมวกเป็นรูปดุนลักษณะเช่นเดียวกับหมวก
ขาวทรงหม้อตาล

๖. หมวกยอดสี่กาก็ ทำด้วยเสิร์จ มีลักษณะเช่นเดียวกับหมวกกันแดด
และมีเครื่องประกอบดังนี้

ก. ยอดหมวกทำด้วยโลหะสีเงิน เป็นรูปบัวตูมตั้งอยู่บนจานรอง
ข. เครื่องหมายตราหน้าหมวก มีลักษณะเช่นเดียวกับหมวกขาว
ทรงหม้อตาล แต่ขนาดใหญ่
ค. ผ้าพันหมวกทำด้วยสักหลาด มีลักษณะเช่นเดียวกับหมวกขาว
ทรงหม้อตาล

ง. ดอกมะเขือทำด้วยโลหะสีเงินสำหรับเกี่ยวกับสายรัดคาง มี
ลักษณะ ดังนี้

ดอกมะเขือใหญ่ก้านสั้น ติดทับผ้าพันหมวกข้างซ้าย
ดอกมะเขือใหญ่ก้านยาว ติดทับผ้าพันหมวกข้างขวา
ดอกมะเขือเล็กก้านยาว ติดหลังหมวกเหนือผ้าพันหมวก ๔ ซม.

จ. สายรัดคางทำด้วยโลหะสีเงินแบบสร้อยบิดต่อสร้อยห่วง เมื่อ
ประจำแถวให้รัดคางในโอกาสอื่นให้เกี่ยวต้นสายรัดคางไว้ที่ดอกมะเขือใหญ่ก้าน
สั้นผ่านหน้าหมวกและดอกมะเขือใหญ่ก้านยาว และไปเกี่ยวไว้ที่ดอกมะเขือเล็ก
ก้านยาว

๗. หมวกทรงหม้อตาลสีเลือดหมู มีกะบังดำมันและเครื่องประกอบ
เช่นเดียวกับหมวกขาวทรงหม้อตาล

ให้ใช้ได้สำหรับนายตำรวจที่ได้รับรางวัลในความสามารถเกี่ยวกับการปกครองป้องกันตามระเบียบการที่กำหนดไว้ว่าด้วยการนี้

เสื้อ มี ๖ แบบ คือ

๑. เสื้อนอกขาวคอปิด มีตะเข็บหลังสี่ตะเข็บ และมีกระเป๋าบนและล่างอย่างละ ๒ กระเป๋า กระเป๋าบนมีใบปกรูปมนชายกลางแหลมไม่ขัดดุม กระเป๋าล่างไม่มีใบปก ที่แนวกเสื้อติดดุมโลหะสีเงินขนาดใหญ่ ๕ ดุม และบนบ่าเสื้อประดับอินทรีนูนแข็ง

๒. เสื้อนอกคอปิดกาทิหรือเทา มีตะเข็บหลังสามตะเข็บ และมีกระเป๋าบนและล่างอย่างละ ๒ กระเป๋า กระเป๋าบนมีใบปกรูปมนชายกลางแหลมและมีแถบตรงกึ่งกลางกระเป๋าดำตามทางดิ่ง กระเป๋าล่างเป็นรูปย่นมีใบปกรูปตัดปิดปากกระเป๋ ขัดดุมขนาดกลางกระเป๋าละ ๑ ดุม ที่แนวกเสื้อติดดุมขนาดใหญ่ ๗ ดุม สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป ใช้ดุมโลหะสีเงินและประดับอินทรีนูนแข็งหรืออินทรีนูนอ่อน นอกจากนั้นใช้ดุมเกลี้ยงสีน้ำตาลหรือเทาแล้วแต่กรณี และประดับอินทรีนูนอ่อน

๓. เสื้อนอกแบบเปิดคอสีกาทิหรือสีเทา มีลักษณะเช่นเดียวกับเสื้อนอกคอปิด เว้นแต่คอเสื้อแบะออก มีดุมโลหะสีเงินขนาดใหญ่ติดที่แนวกเสื้อ ๔ ดุม และประดับอินทรีนูนอ่อน ในโอกาสที่ใช้เสื้อนี้ให้สวมเสื้อในแบบเสื้อเชิ้ตคอพับสีขาวกับมีผ้าผูกคอดำเงื่อนกะลาลี

๔. เสื้อเชิ้ตคอพับกาทิหรือเทา มีกระเป๋าท่อนอกเสื้อข้างละ ๑ กระเป๋า ลักษณะเช่นเดียวกับกระเป๋าบนของเสื้อนอกคอปิด แต่ดุมกระเป๋ามีดุมเกลี้ยงสีน้ำตาลหรือเทาขนาดเล็กแล้วแต่กรณีเย็บติดกับเสื้อ และมีดุมขนาดกลางติดที่แนวกเสื้อ ๕ ดุม ประดับอินทรีนูนอ่อนที่ข้อมือเสื้อให้มีดุมเกลี้ยงสีน้ำตาลหรือเทาขนาดเล็ก แล้วแต่กรณี เย็บติดข้างละ ๑ ดุม การสวมเสื้อให้สอดชายล่างอยู่ภายในกางเกง

๕. เสื้อเชิ้ตคอพับปล่อยเอวกาทิหรือเทา มีลักษณะเช่นเดียวกับเสื้อเชิ้ตคอพับ เว้นแต่มีกระเป๋ ๔ กระเป๋า มีลักษณะเช่นเดียวกับกระเป๋ของเสื้อนอกคอปิด

๖. เสื้อนอกขาวแบบเปิดอกปาดเอวคอพับเสื้อกลมมนไม่บากตลอดจนถึงชายพับที่หน้าอก มีดุมโลหะสีเงินขนาดใหญ่ติดระหว่างชายเสื้อกับคอพับของเสื้อข้างละ ๑ ดุม และมีสายสร้อยสีเงินสำหรับโยงดุมทั้ง ๒ ข้าง ติดกับที่ปลายล่างคอพับของเสื้อทั้งสองข้าง มีดุมโลหะสีเงินขนาดใหญ่ข้างละ ๑ ดุม ประดับอินทรีนูนแข็ง และในโอกาสที่ใช้เสื้อนี้ให้สวมเสื้อประกอบข้างในด้วยคือ

ก. เสื้อกั๊กขาว เป็นรูปหน้าอกเว้ามีปก ขัดดุมโลหะสีเงินขนาดเล็กที่แนวกเสื้อ ๓ ดุม ชายล่างสุดของเสื้อเป็นรูปสามเหลี่ยม

ข. เสื้อเชิ้ตขาวอกแข็ง ข้อมือแข็งประกอบด้วยคอพับแข็งชั้นเดียว
แบบปักผีเสื้อ มีผ้าผูกคอดำเงื่อนหูกกระต่าย

กางเกง มี ๓ แบบ คือ

๑. กางเกงขายาว ไม่พับปลายขา สีขาว กากี หรือเทา
๒. กางเกงแบบขี้น้ำ สีกากีหรือเทา
๓. กางเกงดำไม่พับปลายขา ขายาว ทำด้วยสักหลาดหรือเสิร์จ ติด
แถบไหมสีดำขนาดกว้าง ๑ ซม. ทาบที่ตะเข็บทางด้านนอกของขา กางเกงข้างละ
๑ แถบ

ตุ้ม มี ๓ แบบ คือ

๑. ตุ้มโลหะสีเงิน มีลักษณะเป็นวงกลม ด้านหน้ามีรูปตราโล่เช่น
มี ๓ ขนาด ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่
๒. ตุ้มเกลี้ยง มีลักษณะกลมแบนมี ๓ ขนาดเช่นเดียวกับข้อหนึ่ง มี ๓ สี
คือ สีขาว สีน้ำตาล และสีเทา การใช้ตุ้มแบบนี้จะใช้เย็บติดกับเสื้อหรือไม่ก็ได้
๓. ตุ้มตราสมอ ทำด้วยโลหะสีเงินมีลักษณะและขนาดเช่นเดียวกับ
ข้อหนึ่งเว้นแต่ด้านหน้ามีรูปตราสมอ มีมุกถูกรอบแบบราชธานี

อินทธรณู มี ๒ แบบ คือ

๑. อินทธรณูอ่อน ทำด้วยผ้าสีเดียวกับเสื้อ ด้านไหล่กว้าง ๓.๕ ซม. เย็บ
ติดกับตะเข็บเสื้อ ด้านคอกว้าง ๒.๕ ซม. ปลายมน ยาวตามขนาดของบ่า มีตุ้ม
เกลี้ยงขนาดเล็กสีขาว สีน้ำตาล หรือสีเทา แล้วแต่กรณี ติดที่ปลายอินทธรณู
ด้านคอข้างละ ๑ ตุ้ม
๒. อินทธรณูแข็ง พื้นสีเลือดหมูสาบดำเย็บเป็นแผ่นสำหรับติดบนบ่าเสื้อ
กว้าง ๕ ซม. ยาวตามขนาดของบ่า ด้านคอย่อมุมทั้ง ๒ ข้าง ใช้เฉพาะนักเรียน
นายร้อยตำรวจ และผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีเครื่องประกอบดังนี้
ก. สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจมีแถบสีเงินกว้าง ๑ ซม. พาด
กึ่งกลางตามทางยาวของอินทธรณู
ข. สำหรับจ่านายสิบตำรวจและนายดาบตำรวจ มีแถบสีเงินกว้าง
 $\frac{๑}{๒}$ ซม. เป็นขอบเว้นแต่ไหล่
ค. สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ มีแถบสีเงิน กว้าง ๑ ซม. เป็น
ขอบเว้นด้านไหล่ และมีลวดสีเงินขดประกอบแถบด้านนอก
ง. สำหรับนายพันตำรวจ เช่นเดียวกับของนายร้อยตำรวจ เว้นแต่
เพิ่มแถบสีเงินกว้าง $\frac{๑}{๒}$ ซม. พาดกึ่งกลางตามทางยาวของอินทธรณู
จ. สำหรับนายพลตำรวจ พื้นปักด้วยดิ้นเงินเป็นลายดักเตี๊ยมแผ่น
อินทธรณู

กระบี่และส่วนประกอบอื่น ๆ

กระบี่ มี ๒ แบบ คือ

๑. กระบี่นายตำรวจ มีรูปลักษณะและขนาดตามแบบของกรมตำรวจ มีโกร่งและฝักทำด้วยโลหะสีเงิน ที่โกร่งมีรูปตราแผ่นดิน และมีพู่ดินหรือไหมสีขาวประกอบ ใช้สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจขึ้นไป

๒. กระบี่นักเรียนนายร้อยตำรวจ มีรูปลักษณะและขนาดตามแบบของกรมตำรวจ มีกะบังฝักทำด้วยโลหะสีเงินมีห่วง ๒ ห่วง ทำด้วยโลหะสีเงิน

สายกระบี่ มี ๒ แบบ คือ

๑. สายกระบี่นายตำรวจ มีรูปลักษณะและขนาดตามแบบของกรมตำรวจ ทำด้วยหนังสีน้ำตาล มี ๓ สาย เย็บติดเป็นแผง

๒. สายกระบี่นักเรียนนายร้อยตำรวจ มีรูปลักษณะและขนาดตามแบบกรมตำรวจ ทำด้วยหนังสีน้ำตาล มี ๒ สาย

ซองกระบี่ ทำด้วยหนังสีน้ำตาลตอนบนมีสายสำหรับแขวนติดกับเข็มขัด ๒ สาย ใช้สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป

ซองปืนพกชนิดมีฝาปิด ทำด้วยหนังหรือผ้าใบสีขาว สีน้ำตาล หรือสีเทา

ซองดาบปลายปืน ทำด้วยหนังหรือผ้าใบสีขาว สีน้ำตาล หรือสีเทา

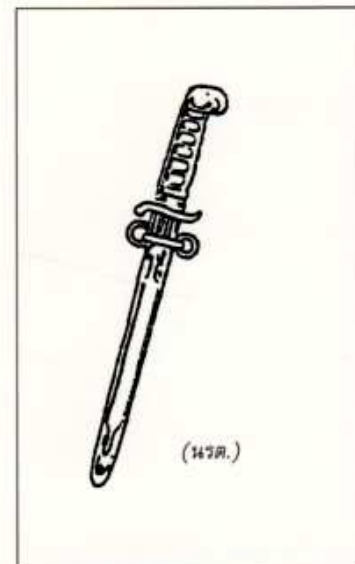
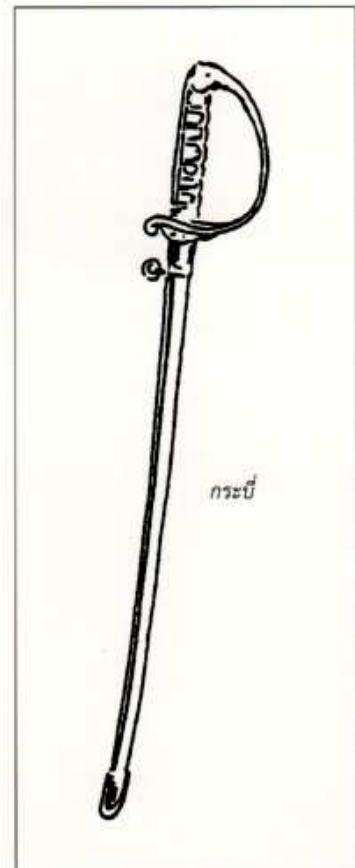
ซองตะบอง ทำด้วยหนังหรือผ้าใบสีขาว สีน้ำตาล หรือสีเทา

นกหวีดและสายนกหวีด ผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจเอกลงไป ในขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นเวรยาม หรือประจำแถวหรือควบคุมแถว เมื่อแต่งเครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิดหรือแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ ให้ใช้สายนกหวีดทำด้วยไหมหรือด้ายสีเลือดหมูสลัสดำดักเกลี้ยงเป็นเส้นเดียวกัน ๑ เส้น ติดที่อินทราธนูด้านไหล่ทางไหล่ซ้าย คล้องรอบแขนซ้ายมีนกหวีดทำด้วยโลหะสีเงินตามแบบของกรมตำรวจ ผูกติดที่ปลายสาย สอดเก็บไว้ในกระเป๋าเสื้อข้างซ้ายตอนระหว่างคุมกระเป๋าเสื้อกับไหล่ซ้าย

นักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป ในขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นเวรยาม หรือประจำแถว หรือควบคุมแถว เมื่อแต่งเครื่องแบบปกติแบบเสื้อนอกคอปิดหรือแบบเสื้อเชิ้ตคอพับ ให้ใช้สายนกหวีดทำด้วยไหมหรือด้ายสีเลือดหมูสลัสดำดัก ๑ เส้น เกลี้ยง ๑ เส้น ติดที่อินทราธนูด้านไหล่ทางด้านซ้ายคล้องรอบแขนซ้าย ให้ปลายทั้ง ๒ ข้างซ่อนอยู่ในอินทราธนูมีนกหวีดและสอดเก็บไว้เช่นเดียวกับที่กล่าวในวรรคก่อน

เข็มขัด มี ๔ แบบ คือ

๑. เข็มขัดหนัง ทำด้วยหนังเลียนสีน้ำตาลแก่ ขนาดกว้าง ๔.๕ ซม. หัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีเงินรูปกลมแบน

๒. เข็มขัดหนัง ชนิดมีสายโยง ทำด้วยหนังเลียนสีน้ำตาลแก่ขนาดกว้าง ๔.๕ ซม. มีสายโยงผ่านไหล่ขวา ๑ เส้น หัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีเงินเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางตั้ง มีเข็มสำหรับสอดรู ๒ เข็ม

๓. เข็มขัดผ้า ทำด้วยผ้าสีเดียวกับเสื้อ ขนาดกว้าง ๔ ซม. มีหัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีเงินเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางตั้งย่อมุม ไม่มีเข็มสำหรับสอดรู

๔. เข็มขัดประคด ทำด้วยไหมหรือด้าย พื้นสีเลือดหมู กว้าง ๕.๕ ซม. มีแถบไหมหรือด้ายกว้าง ๐.๕ ซม. ขลิบทั้งด้านบนและด้านล่าง ติดแถบสีเงินหรือแถบสีขาวขนาดกว้าง ๑ ซม. ๒ แถบ ตรงกลางเข็มขัด ขนานไปตามความยาวของสายเข็มขัด เว้นระยะตรงกึ่งกลางระหว่างแถบ ๒.๕ ซม. โดยรอบ สำหรับผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีพู่ทำด้วยลวดสีเงินหรือไหมขาวและไหมสีเลือดหมูกับไหมสีดำสลับกันจำนวน ๒ พู่ ห้อยที่เข็มขัดตามแนวนอกของกางเกงด้านซ้ายด้วย

รองเท้าวางเท้า และสนับแข้ง

รองเท้า มี ๗ แบบ คือ

๑. รองเท้าดำหุ้มส้นทำด้วยหนัง
๒. รองเท้าสีน้ำตาลแก่หุ้มส้น ทำด้วยหนังหรือผ้า
๓. รองเท้าดำหุ้มข้อทำด้วยหนัง
๔. รองเท้าสีน้ำตาลแก่หุ้มข้อ ทำด้วยหนังหรือผ้า
๕. รองเท้าดำชนิดสูงครึ่งน่อง ทำด้วยหนัง
๖. รองเท้าสีน้ำตาลแก่ชนิดสูงครึ่งน่อง ทำด้วยหนังหรือผ้า
๗. รองเท้าสูงสีน้ำตาลแก่หรือดำ ทำด้วยหนัง

รองเท้างดกล่าวข้างต้น ต้องไม่มีลวดลายแต่อย่างใด เวลาสวมรองเท้าหุ้มส้น ต้องใช้ถุงเท้าสีเดียวกับรองเท้า

เครื่องแบบใดกำหนดให้ใช้รองเท้าสูง จะใช้รองเท้าหุ้มข้อประกอบสนับแข้งสีเดียวกันหรือรองเท้าสูงชนิดครึ่งน่องแทนก็ได้

สนับแข้ง มี ๒ แบบ คือ

๑. สนับแข้งทำด้วยหนังหรือผ้า ใช้สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจ และผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป

๒. สนับแข้งครึ่งน่อง ทำด้วยหนังหรือผ้า ใช้สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป สำหรับสนับแข้งครึ่งน่องทำด้วยผ้า ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป

สนับแข้งดังกล่าวข้างต้น จะใช้สีใดและโอกาสใด ให้เป็นไปตามที่กรมตำรวจกำหนด

เดียวทำด้วยโลหะสีเงินติดที่สั้นรองเท้าหุ้มข้อ รองเท้าสูงชนิดครึ่งน่อง หรือรองเท้าสูง ใช้สำหรับผู้ที่มิหน้าที่ยี่มาหรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรอื่น เฉพาะในเวลาขี้น

เครื่องหมายยศ สำหรับใช้ประดับบนอินทราทนต์ ๒ ข้าง มีดังนี้

๑. นายดาบตำรวจ รูปดาบทำด้วยโลหะสีเงิน ๒ เล่ม ไขว้กันที่ริม อินทราทนต์ด้านไหล่ หันปลายดาบไปทางด้านคอ

๒. นายร้อยตำรวจ รูปดาวแปดแฉก ทำด้วยโลหะสีเงินติดที่ริมอินทราทนต์ด้านไหล่ ตรงกึ่งกลางด้านกว้างของอินทราทนต์ คือ

นายร้อยตำรวจตรี ๑ ดาว

นายร้อยตำรวจโท ๒ ดาว

นายร้อยตำรวจเอก ๓ ดาว

ในกรณีมีดาวมากกว่า ๑ ดวง ให้ติดเรียงๆ กันไปตามส่วนยาวของ อินทราทนต์เว้นระยะระหว่างดาวพองาม

๓. นายพันตำรวจ รูปดาวชั้นยศทำนองเดียวกับนายร้อยตำรวจ แต่มี พระมหามงกุฎมีรัศมีทำด้วยโลหะสีเงินติดกับรูปดาวเพิ่มขึ้น ถ้าติดรูปดาว หลายดาว ให้ติดรูปพระมหามงกุฎที่รูปดาวซึ่งอยู่ในอันดับสูงใกล้ด้านคอ

๔. นายพลตำรวจ ติดรูปพระมหามงกุฎมีรัศมีทำนองเดียวกับนายพัน ตำรวจ แต่เพิ่มช่อชัยพฤกษ์ทำด้วยโลหะสีเงิน ให้ปลายช่อชัยพฤกษ์โค้งเข้าหา ส่วนล่างของพระมหามงกุฎทั้ง ๒ ข้าง สำหรับนายพลตำรวจจัตวาไม่มีดาว นอกจากนั้น ให้ติดต่อตรงกลางระหว่างพระมหามงกุฎและช่อชัยพฤกษ์ ดังนี้

นายพลตำรวจตรี ๑ ดาว

นายพลตำรวจโท ๒ ดาว

นายพลตำรวจเอก ๓ ดาว

ในกรณีมีดาวมากกว่า ๑ ดวง ให้ติดช่อชัยพฤกษ์ใต้ดาวซึ่งอยู่ด้านไหล่

เครื่องหมายยศ จานายสิบตำรวจและนายสิบตำรวจ เป็นรูปบั้งใช้แถบ สีขาวหรือสีเงินยาว ๕ ซม. กว้าง ๑ ซม. ๒ แถบบรรจบกัน ในลักษณะมุมข้อศอก ตรงบนพื้นสีเลือดหมู สิบคำ เหนือบั้งมีรูปตราโล่เช่นทำด้วยโลหะสีเงินประดับ ที่แขนเสื้อตอนเหนือข้อศอกข้างซ้ายตามยศดังนี้

นายสิบตำรวจตรี ๑ บั้ง

นายสิบตำรวจโท ๒ บั้ง

นายสิบตำรวจเอก ๓ บั้ง

จ่านายสิบตำรวจ ๔ บั้ง

ในกรณีบั้งมากกว่า ๑ บั้ง ให้ติดซ้อนกันขึ้นไปตามส่วนยาวของแขนเสื้อ ก่อนบน เว้นระยะระหว่างบั้ง ๐.๕ ซม.

สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อใช้เครื่องประดับประดับอินทราธิราชไม่ต้องติดบัง

เครื่องหมายจำพวกและเครื่องหมายสังกัด นายพลตำรวจใช้เครื่องหมายจำพวกและเครื่องหมายสังกัดเป็นรูปโล่เงิน รอบนอกประดับด้วยข้อชัยพฤกษ์ครึ่งรอบ ทำด้วยโลหะสีเงินตามลักษณะและขนาดที่กรมตำรวจกำหนด ติดที่คอเสื้อตอนหน้าทั้งสองข้าง เครื่องหมายจำพวกอยู่ข้างขวา เครื่องหมายสังกัดอยู่ข้างซ้าย สำหรับเสื้อนอกแบบเปิดคอติดที่แนวพับของเสื้อตอนบน เสื้อเชิ้ตคอพับติดที่คอพับ เสื้อนอกขาวแบบเปิดคอปิดเอวติดที่แนวพับ เหนือเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ผู้ที่มิยศต่ำกว่านายพลตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งประจำกรมตำรวจ ใช้เครื่องหมายจำพวกและเครื่องหมายสังกัดเป็นรูปโล่เงินกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี ติดที่เสื้อทำนองเดียวกับนายพลตำรวจ

ตำรวจนอกจากนายพลตำรวจหรือผู้ที่มิยศต่ำกว่านายพลตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งประจำกรมตำรวจ ใช้เครื่องหมายจำพวกและเครื่องหมายสังกัด ทำด้วยโลหะสีเงิน ตามลักษณะและขนาดที่กรมตำรวจกำหนด ดังนี้

ก. เครื่องหมายจำพวกติดที่เสื้อข้างขวา ทำนองเดียวกับการติดเครื่องหมายจำพวก ของนายพลตำรวจ หรือผู้ที่มิยศต่ำกว่านายพลตำรวจ ซึ่งดำรงตำแหน่งประจำกรมตำรวจ คือ

๑. ตำรวจสำนักงานเลขาธิการกรม กองคดี กองคลัง กองพลาธิการ กองการต่างประเทศและแถลงข่าว และกองการต่างประเทศ ใช้เครื่องหมายตราโล่เงินกลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๒. ตำรวจกองบัญชาการตำรวจนอกจากแพทย์ ใช้เครื่องหมายอักษร จต. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๓. ตำรวจกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ใช้เครื่องหมายอักษร ก. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๔. ตำรวจกองบัญชาการตำรวจนครบาล ใช้เครื่องหมายอักษร น. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๕. ตำรวจกองบัญชาการตำรวจภูธร ใช้เครื่องหมายอักษร ภ. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๖. ตำรวจกองตรวจคนเข้าเมือง ใช้อักษร ตม. กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

๗. ตำรวจกองแพทย์ ใช้เครื่องหมายพญานาคพันกระบี่กลางกระหนกสีเหลี่ยมรี

ข. เครื่องหมายสังกัด ติดที่เสื้อข้างซ้ายทำนองเดียวกับการติดเครื่องหมายสังกัดของนายพลตำรวจ หรือผู้ที่มิยศต่ำกว่านายพลตำรวจซึ่งดำรงตำแหน่งประจำกรมตำรวจ คือ

๑. ตำรวจสำนักงานเลขานุการกรม ใช้เครื่องหมายอักษร ลข. กลาง
กระหนกสีเหลือง

๒. ตำรวจกองคดี ใช้เครื่องหมายอักษร คด. กลางกระหนกสีเหลือง

๓. ตำรวจกองคลัง ใช้เครื่องหมายอักษร คล. กลางกระหนกสีเหลือง

๔. ตำรวจกองพลาธิการ ใช้เครื่องหมายอักษร พธ. กลางกระหนก
สีเหลือง

๕. ตำรวจกองการต่างประเทศและแถลงข่าว ใช้เครื่องหมายอักษร
ตท. กลางกระหนกสีเหลือง

๖. ตำรวจกองตรวจคนเข้าเมืองในส่วนกลาง ใช้เครื่องหมายอย่าง
เดียวกับเครื่องหมายจำพวก ในส่วนภูมิภาคใช้เครื่องหมายอักษรย่อนาม
จังหวัดกลางกระหนกสีเหลือง

๗. ตำรวจกองการตำรวจม้า ใช้เครื่องหมายอักษร กต. กลาง
กระหนกสีเหลือง

๘. ตำรวจกองบัญชาการจรดตำรวจ ใช้เครื่องหมายเช่นเดียวกับ
เครื่องหมายจำพวก เว้นแต่

ก. ตำรวจแผนกตริยางค์ ใช้เครื่องหมายพิณ กลางกระหนก
สีเหลือง

ข. ตำรวจกองวิชาการ ใช้เครื่องหมายอักษร วช. กลางกระหนก
สีเหลือง

ค. ตำรวจกองแพทย์ ในส่วนกลางใช้เครื่องหมายเช่นเดียวกับ
เครื่องหมายจำพวกในส่วนภูมิภาคใช้เครื่องหมายเลขประจำ
ภาค หรืออักษรย่อนามจังหวัด แล้วแต่กรณี

ง. ตำรวจกองการศึกษา ใช้เครื่องหมายอักษร ศษ. กลางกระหนก
สีเหลือง

๙. ตำรวจกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ใช้เครื่องหมาย
เช่นเดียวกับเครื่องหมายจำพวก เว้นแต่

ก. ตำรวจกองทะเบียน ใช้เครื่องหมายอักษร ท. กลางกระหนก
สีเหลือง

ข. ตำรวจกองตำรวจสันติบาล ใช้เครื่องหมายอักษร ส. กลาง
กระหนกสีเหลือง

ค. ตำรวจกองปราบปราม ใช้เครื่องหมายอักษร ป. กลาง
กระหนกสีเหลือง

ง. ตำรวจกองตำรวจรถไฟ ใช้เครื่องหมายอักษร รฟ. กลาง
กระหนกสีเหลือง

จ. ตำรวจกองตำรวจน้ำ ใช้เครื่องหมายสมอ กลางกระหนก
สีเหลือง

- ฉ. ดำรงกองวิทยากร ใช้เครื่องหมายอักษร ว. กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- ช. ดำรงกองการสื่อสาร ใช้เครื่องหมายอักษร กส. กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- ซ. ดำรงกองยานยนต์ ใช้เครื่องหมายอักษร ยย. กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- ณ. ดำรงกองโรงเรียนสืบสวนใช้เครื่องหมายอักษร รส. กลางกระหนกสีเหลี่ยม

๑๐. ดำรงกองบัญชาการตำรวจนครบาล ใช้เครื่องหมายอักษร เช่นเดียวกับเครื่องหมายจำพวก เว้นแต่

- ก. ดำรงกองคดีศาลแขวง ใช้เครื่องหมายอักษร คศ. กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- ข. ดำรงกองสวัสดิภาพประชาชน ใช้เครื่องหมายอักษร สช. กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- ค. ดำรงกองตำรวจนครบาลพระนครเหนือ ใช้เครื่องหมายอักษร นน. กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- ง. ดำรงกองตำรวจนครบาลพระนครใต้ ใช้เครื่องหมายอักษร นต. กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- จ. ดำรงกองตำรวจนครบาลธนบุรี ใช้เครื่องหมายอักษร นธ. กลางกระหนกสีเหลี่ยม

๑๑. ดำรงกองบัญชาการตำรวจภูธร ใช้เครื่องหมายเช่นเดียวกับเครื่องหมายจำพวก เว้นแต่

- ก. ดำรงกองบังคับการตำรวจภูธรภาค ใช้เครื่องหมายตัวเลขประจำภาค กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- ข. ตำรวจภูธรจังหวัด ใช้เครื่องหมายอักษรย่อนามของจังหวัด กลางกระหนกสีเหลี่ยม
- ค. ตำรวจโรงเรียนพลตำรวจภูธรภาค ใช้เครื่องหมายอักษร ร. กลางกระหนกสีเหลี่ยม

เครื่องหมายและเครื่องประกอบพิเศษ

เครื่องหมายที่อกเสื้อ ให้มีเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีเงิน ตามลักษณะ และขนาดที่กรมตำรวจกำหนด กลัดติดที่อกเสื้อเบื้องขวา เหนือกระเป๋าดังนี้

๑. นักเรียนพลตำรวจกลาง และนายสิบตำรวจ ที่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับหมู่ของนักเรียน ใช้อักษร “ร.ร. พลตำรวจกลาง”
๒. นักเรียนพลตำรวจนครบาล และนายสิบตำรวจ ที่ดำรงตำแหน่ง

ผู้บังคับหมู่ของนักเรียน ใช้อักษร “ร.ร. พลตำรวจนครบาล”

๓. นักเรียนนายสิบตำรวจ และนายสิบตำรวจ ที่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับหมู่ของนักเรียน ใช้อักษร “ร.ร. นายสิบตำรวจ”

๔. นักเรียนตำรวจภูธรภาค และนายสิบตำรวจ ที่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับหมู่ของนักเรียน ใช้อักษรภาคและเลขที่ของภาคซึ่งสังกัด

๕. ตำรวจกองปราบปราม ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไปใช้อักษร “กองปราบปราม”

๖. ตำรวจกองตำรวจรถไฟ ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไปใช้อักษร “ตำรวจรถไฟ”

๗. ตำรวจสถานีตำรวจนครบาล ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไปใช้อักษรบอกชื่อสถานีตำรวจ

๘. ตำรวจสถานีตำรวจภูธร ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไปใช้อักษรบอกชื่อจังหวัด

ให้มีเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีเงิน ตามลักษณะและขนาดที่กรมตำรวจกำหนด ตีบนอินทราวุธ ดังนี้

๑. นักเรียนนายร้อยตำรวจ ใช้อักษร ร. ตีตรงกึ่งกลางอินทราวุธ ส่วนบนของตัวอักษรอยู่ทางด้านคอและเลขประจำชั้นเรียงต่อกันทางด้านไหล่ทั้งสองข้าง สำหรับผู้มีหน้าที่ในการบังคับบัญชาให้มีรูปพระมหามงกุฎ ไม่มีรัศมีเหนืออักษร ร. ด้วย

๒. นักเรียนนายสิบตำรวจ และนักเรียนพลตำรวจ ใช้เลขประจำตัวเรียงตามลำดับ สำหรับเฉพาะนักเรียนในกองโรงเรียนนั้นๆ แล้วแต่กรณี

๓. ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลใช้เลขประจำตัวตามลำดับในสถานีตำรวจนครบาล

๔. ตำรวจสถานีตำรวจภูธร ใช้เลขประจำตัวตามลำดับในจังหวัดนั้นๆ โดยเรียงตามลำดับจากกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด

๕. ตำรวจกองตรวจคนเข้าเมืองในส่วนภูมิภาค ใช้เลขประจำตัวตามลำดับในจังหวัดนั้นๆ

๖. ตำรวจในโรงเรียนต่างๆ และตำรวจหน่วยอื่นๆ ใช้เลขประจำตัวตามลำดับในโรงเรียนกองบังคับการหรือกองบัญชาการ แล้วแต่กรณี

เครื่องหมายตามข้อสองถึงข้อหกให้ติดทางด้านไหล่ทั้งสองข้าง โดยให้ส่วนบนของตัวเลขอยู่ทางด้านคอ และเครื่องหมายตามข้อสามถึงข้อหก ให้ใช้เฉพาะผู้ที่มียศตั้งแต่นายสิบตำรวจเอกลงไป

ถ้าหน่วยใดได้มีข้อบังคับกรมตำรวจให้ตำรวจแต่งกายด้วยเครื่องแบบสีาก็และสีเทา ก็ให้ตั้งเลขประจำตัวแยกออกจากกันตามสีของเครื่องแบบ

ตำรวจจราจร

ชุดปฏิบัติการดับเพลิงสมัยที่ ๑

ตำรวจที่มีตำแหน่งที่เกี่ยวกับการจราจร ให้ใช้ปลอกผ้าขาวขนาดกว้าง ๑๐ ซม. มีอักษรย่อ نامจังหวัดทำด้วยผ้าขาวอยู่ในวงกลมสีดำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ ซม. เย็บติดที่ปลอกแขนด้านนอก สวมทับแขนเสื้อเครื่องแบบ ข้างขวาเหนือข้อศอก

ตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับการจราจร ซึ่งประจำอยู่กับเจ้าหน้าที่การทาง ให้เปลี่ยนผ้าวงกลมสีดำเป็นผ้าวงกลมสีแดงทนมู

เฉพาะในเวลาควบคุมการจราจรซึ่งยืนปฏิบัติการอยู่กลางถนน ให้ใช้ปลอกผ้าขาวมีลักษณะคล้ายแขนเสื้อนอก สวมทับแขนเสื้อเครื่องแบบทั้งสองข้าง ยาวตลอดแขนประกอบด้วยถุงมือขาว ปลอกผ้าขาวที่สวมทับแขนเสื้อข้างขวานั้น ให้มีอักษรย่อ نامจังหวัดตามความในวรรคหนึ่งและสอง แล้วแต่กรณี เย็บติดที่ปลอกแขนด้านนอก และในโอกาสที่ใช้ปลอกผ้าขาวดังกล่าวนี้แล้ว ไม่ต้องใช้ปลอกผ้าขาวตามความในวรรคหนึ่งหรือสองอีก

ตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับการดับเพลิง ให้ใช้ปลอกผ้าขาวแดงขนาดกว้าง ๑๐ ซม. มีอักษร ดพ. ทำด้วยผ้าดำอยู่ในวงกลมสีขาวขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ ซม. เย็บติดที่ปลอกแขนด้านนอก สวมทับแขนเสื้อแบบข้างขวาเหนือข้อศอก

ชุดปฏิบัติการดับเพลิงสมัยที่ ๒

ชุดปฏิบัติการดับเพลิงสมัยที่ ๓

พิพิธภัณฑ์เมืองภูเก็ต

ชุดปฏิบัติการดับเพลิงสมัยที่ ๔

ชุดปฏิบัติการดับเพลิงอสูรไนโรป้องกันไฟ

ชุดปฏิบัติการดับเพลิงในที่สูง (ชุดสีส้ม)

ชุดปฏิบัติการดับเพลิงแบบธรรมดา

ชุดปฏิบัติการผจญเพลิงสีส้ม

ชุดปฏิบัติการผจญเพลิงสีส้มเหลืองในที่ที่มีควันพิษ

ตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับกิจการของเทศบาล ให้ใช้ปกผ้าเขียวขนาดกว้าง ๑๐ ซม. มีอักษร ทศ. ทำด้วยผ้าขาวอยู่ในวงกลมสีดำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ ซม. เย็บติดที่ปกอกแขนด้านนอก สวมทับที่แขนเสื้อ เครื่องแบบข้างขวาเหนือข้อศอก

เครื่องหมายพิเศษอื่น ๆ ตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาการณ์พระราชฐานที่ประทับ การติดต่อกับราชวงศ์ หรือโดยเสด็จพระราชดำเนิ ให้ใช้เครื่องหมายที่โคนแขนเสื้อ เครื่องแบบด้านไหล่ขวา โดยให้ส่วนบนของเครื่องหมายชิดกับขอบอินทรีตามลักษณะและในโอกาส ดังนี้

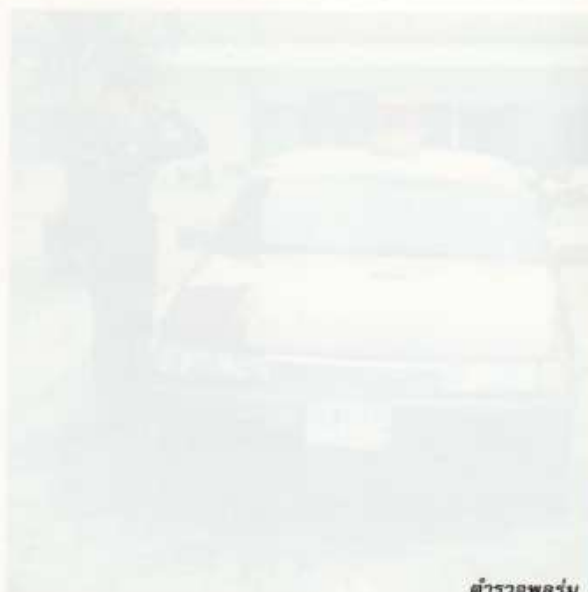
ชุดแต่งกายข้าราชการตำรวจสันติบาลนำเสด็จ

เครื่องแบบข้าราชการตำรวจ
กองตำรวจทางหลวง

เครื่องแบบข้าราชการตำรวจ
ประจำสายตรวจปฏิบัติการพิเศษ

ตำรวจพลร่ม

๑. ลักษณะของเครื่องหมาย

ก. เครื่องหมายสำหรับนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร มีลักษณะเป็นรูปอาร์มขนาดส่วนกว้างที่สุด ๗.๐๐ ซม. ส่วนยาวที่สุด ๔.๐๐ ซม. พื้นที่ทำด้วยผ้าสักหลาดหรือสีฟ้า มีดินสีทองปักเป็นลวดวงรอบสองเส้น ตรงกลางมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อปักด้วยดินสีทอง

ข. เครื่องหมายสำหรับนายตำรวจชั้นประทวนและพลตำรวจ มีลักษณะเช่นเดียวกับข้อ ก. เว้นแต่ให้ใช้ไหมสีเหลืองแทนดินสีทอง

๒. โอกาสประดับ

ก. สำหรับตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาการณพระราชฐานที่ประทับ ให้ใช้ประดับได้ทุกโอกาส

ข. สำหรับตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับการติดต่อกับราษฎรหรือโดยเสด็จพระราชดำเนิร ให้ใช้ประดับเฉพาะในโอกาสที่ทำหน้าที่นั้นๆ

ชุดการโต้วาทีแบบสายกระดุกคงที่

ชุดการโต้วาทีแบบสายกระดุกคงที่ทางยุทธวิธี

ชุดแต่งกายข้าราชการตำรวจ "นักบิน"
กองบินตำรวจ

ตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการโดดร่ม หรือสำเร็จวิชาโดดร่มตามข้อบังคับกรมตำรวจ ให้ใช้เครื่องหมายแสดงความสามารถพิเศษ ประดับที่อกเสื้อ เบื้องซ้ายเหนือกระเป๋าคู่มือ และเหนือแพรแถบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามลักษณะและโอกาส ดังนี้

๑. ลักษณะของเครื่องหมาย เป็นรูปร่มอากาศกางเต็ม ทางตั้งอยู่เหนือรูปอาร์มทำด้วยไหมสีธงชาติ มีด้นสีเงินปักเป็นวงรอบหนึ่งเส้น ตรงกลางมีรูปนักโดดร่มปักด้วยด้นสีเงินประกอบปีกนกทั้งสองข้าง ขนาดส่วนกว้าง ๔ ซม. ส่วนสูง ๒ ซม. ทำด้วยด้นเงิน เครื่องหมายดังกล่าวนี้ มีสีกหลาดสีเลือดหมูเป็นสาค้านหลังสำหรับตำรวจที่ได้รับเงินเพิ่มพิเศษรายเดือนสำหรับนักโดดร่มตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย และมีปักเพียงข้างเดียว สำหรับตำรวจที่ไม่ได้รับเงินเพิ่มพิเศษรายเดือนสำหรับนักโดดร่ม

๒. โอกาสประดับ ให้ประดับได้ทุกโอกาสที่แต่งเครื่องแบบ ในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบราตรีสโมสร ให้ประดับเครื่องหมายแสดงความสามารถพิเศษ ขนาดย่อ ๑ ใน ๓ ของเครื่องหมายตามข้อหนึ่ง

ชุดการโดดร่มแบบกระตุกเอง (ตั้งพสุธา)

ชุดการโดดร่มแบบกระตุกเอง (ตั้งพสุธา) ทางยุทธวิธี

ตำรวจที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นครูฝึกอาวุธหรือสำเร็จวิชาครูฝึกอาวุธตาม
ข้อบังคับของกรมตำรวจ ให้ใช้เครื่องหมายแสดงความสามารถพิเศษระดับที่
โคนแขนเสื้อเครื่องแบบด้านไหล่ซ้ายขวา โดยให้ส่วนบนของเครื่องหมายชิดกับ
อินทราวุธตามลักษณะและโอกาสดังนี้

๑. **ลักษณะของเครื่องหมาย** เป็นรูปสามเหลี่ยม ขนาดส่วนกว้างของ
ฐานรูปสามเหลี่ยม ๖ ซม. ส่วนที่สูงที่สุดจากยอดถึงฐานสามเหลี่ยม ๖ ซม.
พื้นทำด้วยสีกทลาดสีเลือดหมู มีไหมดำและขาวปักเป็นวงรอบสองเส้นขนาน
กันภายในกรอบสามเหลี่ยมตรงกลางมีรูปคบเพลิงกับปืนเล็กยาวไขว้ ปักด้วย
ไหมขาวอยู่ใต้รูปตราโล่เช่นขนาดเล็ก ทำด้วยโลหะสีเงิน

๒. โอกาสประดับ ประดับได้ทุกโอกาสที่แต่งเครื่องแบบ

นายตำรวจราชสำนัก ให้ประดับสายยศไหมเงินหรือไหมสีขาว ซึ่ง
เป็นสายดัก ๒ เส้น สายเกลี้ยง ๒ เส้นปลายสายรวมติดใต้อินทราวุธด้านขวา
สำหรับสายดักให้คล้องใต้แขนขวา ๑ เส้น ผ่านหน้าอก ๑ เส้น สายเกลี้ยงให้ทำ
เป็นปวงคล้องใต้แขนขวา ๑ เส้น ส่วนอีก ๑ เส้น ให้ทำเป็นปวงผ่านหน้าอก
มารวมกับสายดักทั้งสองเส้นที่คลุมอกเสื้อเม็ดที่ ๑ ปลายสายดักทั้งสองมี
ตุ้มโลหะสีเงินสายละตุ้ม และให้มีเครื่องหมายทำด้วยโลหะสีเงินรูปอักษร
พระปรมาภิไธยย่อ ภายใต้เลขลำดับรัชกาลและพระมหามงกุฎไม่มีรัศมีติด
กึ่งกลางอินทราวุธข้างนั้นอีก

สายยศไหมสีเงินนั้น ให้ประดับเฉพาะในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบ
เต็มยศ เครื่องแบบครึ่งยศ หรือเครื่องแบบสโมสร หรือในโอกาสที่แต่ง
เครื่องแบบปกติประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ส่วนสายยศไหมสีขาวนั้นให้
ประดับในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบปกติขาว

เมื่อประดับสายยศดังกล่าวข้างต้น ไม่ต้องประดับสายยศอื่นหรือ
สายนกหวีด สำหรับผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาพระราชฐานที่ประทับ การติดต่อกับ
ราชของครุฑ หรือโดยเสด็จพระราชดำเนิน ให้ใช้เครื่องหมายดังที่กล่าว
ข้างต้นด้วย

นายตำรวจราชสำนักซึ่งพ้นจากตำแหน่งแล้ว เมื่อได้รับพระราชทานเข็ม
อักษรพระปรมาภิไธยย่อ ให้ประดับที่อกเสื้อเบื้องขวา ในกรณีที่มีเครื่องหมาย
อื่นติดอยู่ด้วย ก็ให้ประดับเข็มนี้นเหนือขึ้นไป

นายตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ดำรงตำแหน่งเลขานุการ หรือนายเวร ใน
โอกาสที่แต่งเครื่องแบบซึ่งกำหนดให้ประดับอินทราวุธแข็ง ให้ประดับสายยศ
ไหมขาวดัก ๑ เส้น เกลี้ยง ๑ เส้น ติดใต้อินทราวุธเสื้อข้างขวาไม่ผ่านหน้าอก
ปลายสายมีตุ้มทำด้วยโลหะสีเงิน ๑ ต้ม ในโอกาสที่แต่งเครื่องแบบที่กำหนดให้
ประดับอินทราวุธอ่อน ให้ประดับเฉพาะสายยศไหมสีขาวเกลี้ยง ๑ เส้น

ชุดแต่งกายข้าราชการตำรวจ “นักบิน”
กองบินตำรวจ

ชุดแต่งกายข้าราชการตำรวจ “นักบิน”
กองบินตำรวจ

ตำรวจที่มีตำแหน่งที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้ระดับสายของยศดังกล่าว
ในวรรคต้นได้เมื่ออธิบดีกรมตำรวจมีคำสั่ง

เมื่อระดับสายยงยศดังกล่าวข้างต้น ไม่ต้องระดับสายนกหวีด

เครื่องประกอบพิเศษ เสื่อกันฝนหากก็หรือเทาใช้ได้ตั้งแต่พลตารวจขึ้นไป
สวมทับเครื่องแบบได้ทุกประเภท

เลือกกันหนาว มี ๒ แบบ คือ

๑. เลือกสุ่มกันหนาวมาก็หรือเท่าใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป สวมทับ
เครื่องแบบได้ทุกประเภท มี ๒ ขนาด

ก. ขนาดสันเหนือเข้า

ข. ขนาดยาวครึ่งห้อง

๒. เลือกกำหนดแบบเปิดดอกาก็หรือเทา มีอินทรธนูอ่อนประดับ
เครื่องหมายยศ ใช้ได้ตั้งแต่พลตำรวจชั้นไปสวทตบเครื่องแบบได้ทุกประเภท
ตามโอกาสที่กรมตำรวจกำหนด มี ๒ ขนาด

ก. ขนาดสั้นเหนือเข้า

ข. ขนาดยาวครึ่งห้อง

สำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจและผู้ที่มียศตั้งแต่จ่านายสิบตำรวจขึ้นไป มีรูปหัวข้างทำด้วยโลหะสีเงินติดที่เบื้องอกเสื้อข้างละ ๑ หัว และมีสายสร้อยโลหะสีเงินสำหรับโยงถึงกัน

เครื่องแบบป้องกันและปราบปรามจระเข้

ปราบจระเข้

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยตำรวจ
แบบเต็มยศ

เครื่องแบบนักเรียนนายร้อยตำรวจ
แบบครึ่งยศ

เครื่องแบบผู้บังคับบัญชาโรงเรียนนายร้อยตำรวจ
แบบครึ่งยศ

เครื่องแบบลำลอง

เครื่องแบบปกติเสื้อเชิ้ตคอพับกาที้

เครื่องแบบปกติเสื้อนอกคอแบะกาที้

เครื่องแบบปกติขาว

บรรณานุกรม เครื่องแบบทหารบก

“กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๔๙๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก”. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๖๗ ตอน ๑๕ ลง ๑๔ มีนาคม ๒๔๙๓.

“กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๔๙๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๖”. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๖๘ ตอน ๒๓ ลง ๒๕ มกราคม ๒๔๙๔.

“กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๔๙๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๗”. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๖๙ ตอน ๔๘ ลง ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๕.

“กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๐๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๘”. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๗๗ ตอน ๔๙ ลง ๙ มิถุนายน ๒๕๐๓.

“กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๐๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๓๙ ลง ๑๘ ตุลาคม ๒๕๐๔”. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๗๘ ตอน ๘๖ ลง ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๔.

“กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก ฉบับที่ ๔๐”. **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๑๖ ตอน ๑๑๓ ก ลง ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒.

กรมทหารบก. **ยุทธโฆส ยุทธสมโฆส**. (หนังสือที่ระลึกในการสมโภชพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ณ ศาลายุทธนาธิการ วันที่ ๕ มกราคม ร.ศ. ๑๑๖). พระนคร : มปท., ๒๔๙๐.

กลาโหม, กระทรวง. **ตำนานกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. พระนคร : กระทรวงกลาโหม, ๒๔๖๔.

กำลังพลทหารบก, กรม. **สมุดภาพเครื่องแบบทหารบก**. กรุงเทพฯ : กรมกำลังพลทหารบก, ๒๔๙๑.

ชลธิชา บุณนาค. **การเสื่อมอำนาจทางการเมืองของขุนนางในสมัยรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๑๖ - ๒๔๓๕) ศึกษากรณี ขุนนางตระกูลบุณนาค** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๒๗.

ดำเนิน เลชะกุล. ประวัติการเตรียมพลในกองทัพบกไทย. พระนคร : โรงพิมพ์
กรมการทหารสื่อสาร, ๒๕๐๗.

ตำราทหารบก, กรม. พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก พุทธศักราช
๒๔๕๗ กับสำเนาข้อบังคับ คำสั่ง แจ้งความกระทรวงกลาโหม
ซึ่งประกอบความตามพระราชกำหนด, ๒๔๕๗.

“พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก ร.ศ. ๑๒๗”. ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๒๕ ลง ๑๔ เมษายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๗.

“พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก พุทธศักราช ๒๔๕๗”. ราชกิจจา
นุเบกษา เล่ม ๓๑ ลง ๗ มิถุนายน ๒๔๕๗.

“พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก พุทธศักราช ๒๔๖๒”. พระนคร :
กระทรวงกลาโหม, ๒๔๖๔.

“พระราชกำหนดเครื่องแบบทหารบก พุทธศักราช ๒๔๗๕”.

“พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗”. ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๕๒ ลง ๒๘ เมษายน ๒๔๗๘.

“พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๙๓”. ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม ๖๗ ตอน ๑๕ ลง ๑๔ มีนาคม ๒๔๙๓.

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, กอง. วิวัฒนาการเครื่องแบบ. (กรมศิลปากรจัด
พิมพ์ประกอบนิทรรศการพิเศษ เนื่องในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี
๒๕๓๕ ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร)
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๕.

ยุทธการทหารบก, กรม. การทหารของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษา
ทหารบก, ๒๕๔๑.

_____. พิพิธภัณฑกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๙.

_____. สำเนาเอกสารประวัติศาสตร์ เรื่อง ความเป็นมาเกี่ยวกับ
เครื่องแต่งกายทหารไทย, พ.ศ. ๒๕๑๑.

ราชบัณฑิตยสถาน, “เครื่องแบบ”. สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน
เล่ม ๖. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๘.

โสภณ เทเวศร์. เจ้าฟ้าจุฑาเหมนิ. พระนคร : โรงพิมพ์วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๑๓.

แหล่งที่มาของภาพและคำอธิบายภาพ
(เครื่องแบบทหารบก)

หน่วยงาน

๑. กองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก
๒. กองการปกครอง กรมกำลังพลทหารบก
๓. กองการสารบรรณ กรมสารบรรณทหารบก
๔. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ทำวาสูกี ถนนสามเสน
๕. ห้องสมุดกองบัญชาการกองทัพบก

หนังสือ

๑. ตำนานกรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรัชกาลพระองค์ ใน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กระทรวงกลาโหม
จัดพิมพ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔
๒. วรรณกรรมเครื่องแบบ กรมศิลปากร จัดพิมพ์ประกอบ
นิทรรศการพิเศษ เนื่องในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๓๕
ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร.
๓. การทหารของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัว หนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในมหามงคลสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรป
ครบ ๑๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๐ กรมยุทธการทหารบก จัดพิมพ์
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑
๔. นายร้อย จปร. ๒๔๙๘ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จัดพิมพ์
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘
๕. นายร้อย จปร. ๒๕๑๑ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จัดพิมพ์
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑
๖. สมุดภาพเครื่องแบบทหารบก กรมกำลังพลทหารบก จัดพิมพ์
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๑

บุคคล

๑. พลโท **สุรเสฏฐ รามสมภพ** ที่ปรึกษากองทัพบกด้านประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
๒. พลตรี **ถวิล อยู่เย็น** ที่ปรึกษากองทัพบกด้านประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
๓. พันโทหญิง **จฬารัตน์ ขจิตารมย์** กรมยุทธการทหารบก

บรรณานุกรม เครื่องแบบทหารเรือ

(กบรพทบมจธรีค)

ประวัติศาสตร์, กอง. คำอธิบายเครื่องแบบทหารเรือ ตั้งแต่ต้นจนถึง
พุทธศักราช ๒๕๐๔ โดยสังเขป. ๒๕๐๔. พิมพ์ดีด

ราชกิจจานุเบกษา

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๔. ๒๒ : ๒๕ มีนาคม
๒๔๔๘.

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ รศ. ๑๓๑. ๒๘ : ๒๔ มีนาคม ๒๔๕๔.

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๔.

ประกาศแก้ไขพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๔ เฉพาะ
นายทหารสัญญาบัตร. ๒๔๖๒.

ประกาศแก้ไขพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๔. ๒๔๖๑.

ประกาศแก้ไขพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๔. ๒๔๖๓.

ประกาศแก้ไขพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๔. ๒๔๖๕.

ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๔.
๒๔๖๕.

ประกาศแก้ไขพระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๕๔. ๒๔๖๘.

พระราชกำหนดเครื่องแต่งกายนายทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๖๙.

ประกาศแก้ไขพระราชกำหนดเครื่องแต่งกายทหารเรือ พ.ศ. ๒๔๖๙.

พระราชกำหนดเครื่องแต่งกายทหารเรือแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๒.

พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหารเรือ พุทธศักราช ๒๔๗๖. ๕๐ : ๑๑ มิถุนายน
๒๔๗๗.

พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหารเรือแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗. ๕๑ :
๙ กันยายน ๒๔๗๖.

พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหารเรือแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๖. ๕๐ :
๕ ธันวาคม ๒๔๗๖.

กฎกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยเครื่องแบบทหารเรือออกตามความในมาตรา ๕
และมาตรา ๗ พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗.
๕๒ : ๒๘ เมษายน ๒๔๗๘.

กฎกระทรวงกลาโหม ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร
พุทธศักราช ๒๔๗๗. ว่าด้วยเครื่องแบบทหารเรือ (ฉบับที่ ๙). ๒๔๘๙.

กฎกระทรวงกลาโหม ออกตามความในพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร
พุทธศักราช ๒๔๗๗. ว่าด้วยเครื่องแบบทหารเรือ (ฉบับที่ ๗). ๒๔๘๘.

กองทัพอเรือ. กระบวนพยุหยาตราขลมารค. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม เครื่องแบบทหารอากาศ

กลาโหม, กระทรวง. **ข้อบังคับว่าด้วยกองบิน**. ๒๗ มีนาคม ๒๔๕๗

ราชกิจจานุเบกษา

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก พ.ศ. ๒๔๕๗

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก พ.ศ. ๒๔๖๒

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารบก พ.ศ. ๒๔๖๕

พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พ.ศ. ๒๔๗๗

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก, ๒๒ เมษายน ๒๔๗๘

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารบก, ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๗๘

พระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๘

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ พ.ศ. ๒๔๗๙

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๐

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๑

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๘๔

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๔

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๘๔

กฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๔๘๕

การบรรณานุกรม เครื่องแบบตำรวจ

สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๖ ดุhyก - แต่ พระนคร โรงพิมพ์
รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๗ - ๒๕๐๘.

พจนานุกรมศัพท์

๒๕๖๘ .ค.ศ. กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. (๔ กีบับ) กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. (๔ กีบับ) กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. (๔ กีบับ) กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. (๔ กีบับ) กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. (๔ กีบับ) กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

๒๕๖๘ .ค.ศ. (๑๐ กีบับ) กบฏกบฏตั้งเดิมชื่อคิมมกักฮักรกฏ

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๕/๒๕๔๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

เนื่องในศุภวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเจริญพระชนม-
พรรษาครบ ๖ รอบ พระนักษัตร (๗๒ พรรษา) ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒
นับเป็นมหามงคลอันพิเศษอีกวาระหนึ่ง สมควรที่รัฐบาลจะได้จัดงาน
เฉลิมฉลองให้สมพระเกียรติและถูกต้องตามราชประเพณี ทั้งยังสมควรจะ
ได้ดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เป็นการสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ
ของปวงประชาทั่วทั้งประเทศ เพื่อถวายเป็นราชสักการะและเร่งรัดโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริบางโครงการที่ได้ดำเนินการอยู่แล้วให้แล้วเสร็จ
ทันการเฉลิมฉลองในวโรกาสดังกล่าว

โดยที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตาม
ประกาศลงวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และแต่งตั้งรัฐมนตรีตามประกาศ
ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ มีผลทำให้คณะกรรมการอำนวยการจัดงาน
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธี
มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ตามคำสั่งสำนัก
นายกรัฐมนตรีที่ ๓๗/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๔๐ คำสั่งสำนักนายก
รัฐมนตรีที่ ๑๑๗/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๐ และคำสั่งสำนักนายก
รัฐมนตรีที่ ๓๔๔/๒๕๔๐ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๐ สิ้นสุดลง

ดังนั้น เพื่อให้การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม
๒๕๔๒ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและสมพระเกียรติ อาศัยอำนาจตาม
ความในมาตรา ๑๑ (๖) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงให้แต่งตั้ง คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิม
พระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจ
หน้าที่ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. ประธานองคมนตรี	กรรมการที่ปรึกษา
๒. ประธานสภาผู้แทนราษฎร	กรรมการที่ปรึกษา
๓. ประธานศาลฎีกา	กรรมการที่ปรึกษา
๔. ประธานวุฒิสภา	กรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการ

๑. นายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
๒. รองนายกรัฐมนตรีทุกท่าน	รองประธานกรรมการ
๓. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)	กรรมการ
๔. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์	กรรมการ
๕. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๖. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
๗. ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
๘. ปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
๙. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
๑๐. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
๑๑. ปลัดกระทรวงคมนาคม	กรรมการ
๑๒. ปลัดกระทรวงพาณิชย์	กรรมการ
๑๓. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๑๔. ปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
๑๕. ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	กรรมการ
๑๖. ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
๑๗. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
๑๘. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
๑๙. ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
๒๐. ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย	กรรมการ
๒๑. ราชเลขาธิการ	กรรมการ
๒๒. เลขาธิการพระราชวัง	กรรมการ
๒๓. เลขาธิการคณะองคมนตรี	กรรมการ
๒๔. เลขาธิการนายกรัฐมนตรี	กรรมการ

๒๕. เลขาธิการคณะรัฐมนตรี	กรรมการ
๒๖. เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการ
๒๗. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
๒๘. เลขาธิการราชบัณฑิตยสถาน	กรรมการ
๒๙. สมุหราชองครักษ์	กรรมการ
๓๐. ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	กรรมการ
๓๑. ผู้บัญชาการทหารบก	กรรมการ
๓๒. ผู้บัญชาการทหารเรือ	กรรมการ
๓๓. ผู้บัญชาการทหารอากาศ	กรรมการ
๓๔. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
๓๕. ปลัดกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
๓๖. อธิบดีกรมตำรวจ	กรรมการ
๓๗. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๓๘. อธิบดีกรมการศาสนา	กรรมการ
๓๙. อธิบดีกรมศิลปากร	กรรมการ
๔๐. เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	กรรมการ
๔๑. ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๔๒. เจ้ากรมกิจการพลเรือนทหารบก	กรรมการ
๔๓. หม่อมเจ้าสุภัททิศ ดิศกุล	กรรมการ
๔๔. ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา	กรรมการ
๔๕. นายลิขิต เทอดส諦ศักดิ์	กรรมการ
๔๖. หม่อมราชวงศ์ทองน้อย ทองใหญ่	กรรมการ
๔๗. คุณหญิงภัทราภา ตันสฤติย์	กรรมการ
๔๘. นายวุฒิ สุมิตร	กรรมการ
๔๙. นายเศวต ธนประดิษฐ์	กรรมการ
๕๐. ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ และเลขานุการ
๕๑. รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (ตามที่ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมอบหมาย)	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๕๒. ผู้อำนวยการสำนักอักษร และเครื่องราชอิสริยาภรณ์	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี	
๕๓. ผู้อำนวยการกองพิธีการ	กรรมการ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	และผู้ช่วยเลขานุการ

๕๔. นางวันเพ็ญ แก้วทองค้	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๕๕. ผู้อำนวยการกองวรรณกรรมและ ประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๕๖. ผู้อำนวยการกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๕๗. นางสาวเพลินพิศ กำราญ พนักงานพิเศษ สำนักพระราชวัง	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๕๘. หัวหน้ากลุ่มงานกิจการพิเศษ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. กำหนดนโยบายและแนวทางการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒ ให้สมพระเกียรติและถูกต้องตามราชประเพณี

๒. พิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนงาน โครงการและกิจกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒

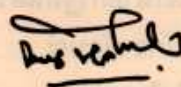
๓. แต่งตั้งเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงกรรมการที่ปรึกษาและกรรมการในคณะกรรมการอำนวยการ ได้ตามความเห็นสมควร

๔. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามที่เห็นสมควร

๕. ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้การจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สมพระเกียรติและถูกต้องตามราชประเพณี

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑

(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

คำสั่งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล
เฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒
ที่ ๓/๒๕๔๑
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ

ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๕/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๑
แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา
๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ และให้คณะกรรมการอำนวยการฯ มีอำนาจแต่งตั้ง
คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานได้ตามที่เห็นสมควร นั้น

เพื่อให้การจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่อง
ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม
๒๕๔๒ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและสมพระเกียรติ จึงให้แต่งตั้งคณะ
กรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจ
หน้าที่ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	ประธานกรรมการ
๒. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	รองประธานกรรมการ
๓. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	รองประธานกรรมการ
๔. เลขาธิการพระราชวัง	กรรมการ
๕. ราชเลขาธิการ	กรรมการ
๖. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
๗. ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี
(ตามที่ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมอบหมาย)	กรรมการ
๘. อธิบดีกรมการปกครอง	กรรมการ
๙. อธิบดีกรมวิชาการ	กรรมการ
๑๐. อธิบดีกรมศิลปากร	กรรมการ

๑๑. เลขานุการราชบัณฑิตยสถาน	กรรมการ
๑๒. เลขานุการคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรรมการ
๑๓. เลขานุการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	กรรมการ
๑๔. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการ ฝ่ายพิธี	กรรมการ
๑๕. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการ ฝ่ายโครงการและกิจกรรม	กรรมการ
๑๖. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์	กรรมการ
๑๗. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการ ฝ่ายติดตามและประเมินผล	กรรมการ
๑๘. ผู้อำนวยการสำนักงานเสริมสร้าง เอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขานุการนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
๑๙. ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๒๐. ผู้อำนวยการหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๒๑. นางสาวไหม จวบกลศึก	กรรมการ
๒๒. นางวันเพ็ญ แก้วทองค้	กรรมการ
๒๓. รองอธิบดีกรมศิลปากร (ตามที่อธิบดีกรมศิลปากรมอบหมาย)	กรรมการและเลขานุการ
๒๔. ผู้อำนวยการกองวรรณกรรม และประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕. นางสุรีย์รัตน์ วงศ์เสงี่ยม	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๖. ผู้แทนกองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๗. นางสาวพรทิพย์ อุดมเวทยนันท์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๗ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๗. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

(นายชวน หลีกภัย)

นายกรัฐมนตรี

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

๑. รองนายกรัฐมนตรี
(นายพิชัย รัตตกุล)	ประธานกรรมการ
๒. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์)	รองประธานกรรมการ
๓. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(พลอากาศเอก สมบุญ ระหงษ์)	รองประธานกรรมการ
๔. เลขาธิการพระราชวัง	กรรมการ
๕. ราชเลขาธิการ	กรรมการ
๖. เลขาธิการนายกรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ
๗. เลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ
๘. ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือผู้แทน	กรรมการ
๙. ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ
หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๐. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๑. เลขาธิการคณะกรรมการ
ข้าราชการพลเรือน หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๒. ปลัดกระทรวงกลาโหม หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๓. ปลัดกระทรวงการคลัง หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๔. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๕. ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๖. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๗. ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๘. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หรือผู้แทน	กรรมการ
๑๙. อธิบดีกรมศิลปากร หรือผู้แทน	กรรมการ
๒๐. เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริม
และประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
หรือผู้แทน	กรรมการ
๒๑. เลขาธิการคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ หรือผู้แทน	กรรมการ
๒๒. ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
หรือผู้แทน	กรรมการ
๒๓. ผู้อำนวยการองค์การสื่อสารมวลชน
แห่งประเทศไทย หรือผู้แทน	กรรมการ

๒๔. กรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) หรือผู้แทน	กรรมการ
๒๕. กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) หรือผู้แทน	กรรมการ
๒๖. นายแก้วขวัญ วัชโรทัย	กรรมการ
๒๗. พลเอก จรัส กุลละวณิชย์	กรรมการ
๒๘. คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร	กรรมการ
๒๙. นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ	กรรมการ
๓๐. คุณหญิงเต็มสิริ บุญยสิงห์	กรรมการ
๓๑. นายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา	กรรมการ
๓๒. นายเอียรชัย ศรีวิจิตร	กรรมการ
๓๓. นายแมนรัตน์ ศรีกรานนท์	กรรมการ
๓๔. นายเย็นใจ เลหาวิช	กรรมการ
๓๕. นางลดาวัลลี วงศ์ศรีวงศ์	กรรมการ
๓๖. พลเอก วันชัย เรืองตระกูล	กรรมการ
๓๗. พลเอก บุญศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์	กรรมการ
๓๘. นายวิจิตร อวทะกุล	กรรมการ
๓๙. นายสมพร เทพสิทธา	กรรมการ
๔๐. ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา	กรรมการ
๔๑. หม่อมเจ้าสุภัทรรติศ ดิศกุล	กรรมการ
๔๒. คุณหญิงสุชาดา ศรีเพ็ญ	กรรมการ
๔๓. ร้อยโท สุวิทย์ ยอดมณี	กรรมการ
๔๔. นายเอนก สิทธิประศาสน์	กรรมการ
๔๕. ผู้อำนวยการสำนักงาน เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (นางธัชกร เหมะจันทร์)	กรรมการและเลขาธิการ
๔๖. ผู้อำนวยการส่วนวิชาการ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (นายถนอม ภูมิศรี)	กรรมการ และผู้ช่วยเลขาธิการ
๔๗. ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (นายเกียรติศักดิ์ ภูสว่าง)	กรรมการ และผู้ช่วยเลขาธิการ
๔๘. หัวหน้าฝ่ายเลขาธิการและประสานงาน ส่วนวิชาการ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	กรรมการ และผู้ช่วยเลขาธิการ

**คณะอนุกรรมการแต่งกายไทย :
วิวัฒนาการและเอกลักษณ์ประจำชาติ**

อนุกรรมการที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงศรีนาถ สุริยะ นายเศวต ธนประดิษฐ์ นายแก้วขวัญ วัชโรทัย หม่อมหลวงพีระพงศ์ เกษมศรี นายวิษณุ เครืองาม ศาสตราจารย์ศักดิ์ดา ศิริพันธุ์ นายพินิจ สุวรรณบุญ พลเอก หม่อมหลวงวิชัย ชยางกูร
ประธานอนุกรรมการ	นางผาณิต นิตินันท์ประภาศ
รองประธาน	นายภิรมย์ สิมะเสถียร นายเผ่าทอง ทองเจือ
อนุกรรมการ	เจ้ากรมกำลังพลทหารบก หรือผู้แทน เจ้ากรมกำลังพลทหารเรือ หรือผู้แทน เจ้ากรมกำลังพลทหารอากาศ หรือผู้แทน เจ้ากรมยุทธการทหารบก หรือผู้แทน เจ้ากรมยุทธการทหารเรือ หรือผู้แทน เจ้ากรมสารบรรณทหารอากาศ หรือผู้แทน ผู้บัญชาการสำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือผู้แทน นายจุลทัศน์ พยาฆรานนท์ นางสายไหม จบกมลศึก นางธัชกร เหมะจันทร์ นายจตุรงค์ ปัญญาดีลัก นายนิติ เปรมรัมย์ ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติ หรือผู้แทน นายสมบัติ พลายน้อย นางเดือนฉาย คอมนันท์ นายพนวัฒน์ สมพันธ์ พันโท สุจิตร์ ตูลยานนท์ นางสาวสมลักษณ์ วงศ์งามชา

หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

"๔ หนึ่ง" เก็บรูปปั้นศิลปะจากงานศิลป์

หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

หอศิลปวัฒนธรรม

นางณัฐภัทร จันทวิช

นางสาวบุทลง ศรีกนก

นางเบญจมาศ แพทอง

นางสาวเพลินพิศ กำราญ

นางสาวพรทวิ พึ่งรัมย์

นายชันษา ฤทธิวรรณะ

นางพันธุ์พงศ์ ธรรมธัช

นางสาวชนิษฐา วงศ์พานิช

นางสาวฉวีงาม มาเจริญ

นางศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย

หม่อมราชวงศ์มณีนิจฉัตร แก้วกิริยา

นายเชื้อพร รังควาร

นางปานใจ สรพยารมภ์

นางฉวีวรรณ จันทรัตน์

นางจารุพันธ์ อึ้งภากรณ์

นางลำยอง บุณยรัตพันธุ์

นางบรรพร สุทธิวานิช

นายนิธิวัชร จันทรสังข์

นายดวงฤทธิ์ แคล้วปลอดทุกข์

อนุกรรมการ

นางสุรีพร เกียรตินาวิน

และเลขานุการ

อนุกรรมการ

นางสาวรัชนี ฟองศักดิ์

และผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวกรสิริ จรดล

"๔ หนึ่ง" เก็บรูปปั้นศิลปะจากงานศิลป์ : หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

หอศิลปวัฒนธรรม

หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

หอศิลปวัฒนธรรม

หอศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

**คณะผู้จัดทำหนังสือ “การแต่งกายไทย :
วิวัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน เล่ม ๒”**

ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คุณหญิงศรีนาถ สุริยะ นายจุลทัศน์ พยามรานนท์ นางผาณิต นิตินันท์ประภาส
กองบรรณาธิการ	นายเผ่าทอง ทองเจือ นายพินิจ สุวรรณบุญ พลอากาศตรีหญิง เขียวภา ชุ่มสาย ณ อยุธยา พันตำรวจเอก พจนารถ ทวلمانพ นางเดือนฉาย คอมนันท์ หม่อมราชวงศ์รมณีนัยฉัตร แก้วกิริยา นาวาเอกหญิง ภัทริน วรรณแสง พันโทหญิง จุฬารัตน์ ชูจิตารมย์ นางสุรีพร เกียรตินาวิน นางสาวรัชนี ฟองศักดิ์ นางสาวกรสิริ จรดล
ภาพ	กองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธการทหารเรือ กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ กองทัพอากาศ ห้องสมุดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พลอากาศเอก ประชา มุ่งธัญญา
ประสานงาน	นางสุรีพร เกียรตินาวิน นางสาวรัชนี ฟองศักดิ์ นางสาวกรสิริ จรดล
ศิลปกรรม	นางอัจฉราวดี สุดประเสริฐ นางสาวชัตติยา ชาญอุไร

หนังสือ “การแต่งกายไทย : วิวัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน เล่ม ๒”

จัดทำโดย	คณะอนุกรรมการแต่งกายไทย : วิวัฒนาการและ เอกลักษณ์ประจำชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
พิมพ์ครั้งที่ ๑	พุทธศักราช ๒๕๕๓ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
สนับสนุนการถ่ายภาพ	บริษัท แอมเวย์ (ประเทศไทย) จำกัด

ISBN 974-7772-60-4

୧୭୯

